

GRAMOFON

Klasszikus és Jazz

2006. ŐSZ

TOMASZ STAŃKO

RÉZFÚVÓS VILÁGSZTÁROK
A MOL JAZZ FESZTIVÁLON

UMZE KAMARAEGYÜTTES

Ensemble-játék tegnap és ma

KELLER ANDRÁS

Végül mindig a zene győz

A TEHETSÉG KÖTELEZ

Sorozat a megújuló Zeneakadémiáról

DEBRECENI

JAZZNAPOK

New York a Nagyerdőben

HAGYOMÁNYOK

HÁZA

Példát mutat a
tradíciók ápolásában

MELLÉKLET

Budapesti • Őszi • Fesztivál

2006

KÍSÉRLETEK OPERÁRA,
KORTÁRS ZENÉRE ÉS JAZZRE

XI. ÉVFOLYAM 3. SZÁM

ISSN 1416-1109

9 771416 110003 06003

Ára:
Ft 750
€ 3,-

BMC

Budapest Music Center Records

www.bmcrecords.hu

info@bmcrecords.hu

A BMC Records ŐSZI JAZZÚJDONSÁGAI

BMC CD 119**Unit**

Time setting

BMC CD 121**Oláh Kálmán / Bacsó Kristóf / Sebastien Boisseau**

Fitting

BMC CD 122**Monio Mania**

2

BMC CD 124**Winand Gábor és a Gadó Gábor Quintet**

Opera Budapest

BMC CD 126**Szakcsi Generation / Jack DeJohnette / John Patitucci**

8 trios for 4 pianists

A BMC-lemezek forgalmazóinak aktuális listája megtalálható a www.bmcrecords.hu honlapon, illetve telefonos felvilágosítás kérhető a **(1) 455 8070**-es számon

Kiadványaink immár online is megrendelhetőek a www.fo.hu/bmc honlapon.

fókusz online
könyvtárház
www.fo.hu

Biztató jelek Luxemburgban

A Gramofon – Klasszikus és Jazz folyóirat 2002 óta teljes jogú tagként vesz részt a Midem Classical Awards (MCA) zenei díj nemzetközi zsűrijének munkájában. A zsűrit számos vezető nyugati zenei lap főszerkesztője alkotja, akikkel az elmúlt időszakban harmonikus szakmai együttműködést alakítottunk ki. Mostantól rendszeresen közöljük a Gramofonban európai „testvérlapjaink” főszerkesztőinek írásait; a sort Rémy Franck luxemburgi zenei szakíró nyitja.

Noha Liszt Ferenc élete utolsó koncertjét Luxemburgban adta, és olyan muzikusok is megfordultak Luxemburgban, mint Richard Strauss, Bartók Béla, Rubinstein, Ojsztrah, Furtwängler és Karajan, a nagyhercegség nem büszkélkedhet komolyabb zenei hagyományokkal. Zenei élete mégis sokat fejlődött az 1950-es évektől, s teljesen felújított színházával, operaházával, számos új hangversenytermével Luxemburg jegyzett helyszínévé vált a világ zenei térképén. A közelmúltban tapasztalt újabb fellendülés kétségkívül a Christian de Portzamparc tervező és Albert Xu akusztikus munkája nyomán létrejött Philharmonie Luxembourg 2005 nyári megnyitásának köszönhető. (A párizsi Cité de la Musique tervezése is Portzamparc nevéhez fűződik.) A nagyterem maximális befogadóképessége 1500 fő, de két kisebb – egy kamarazenei előadásokhoz ideális, 300 férőhelyes és egy még kisebb produkciókra szánt, 120 személyes – terem is megbújik az épületben. A koncertterem a luxemburgi nemzeti zenekar székhelyének, illetve jelentős külföldi zenekarok befogadására készült.

Új zeneigazgatójával, Emmanuel Krivine-nel a Luxemburgi Filharmonikus Zenekar az ország kulturális életének egyik alappillérvé válhat. A Philharmonie Luxembourgban saját bérletes koncertjeik vannak, és gyerekeknek, családoknak szánt programokat is kínálnak. A 2007-ben rendezendő koncertek különleges jelentőségűek, hiszen ekkor Luxemburg ismét Európa Kulturális Fővárosa lesz. Most először nemcsak egy város, hanem a környező régió, így Belgium vallon területei vagy a német Saar-vidék is bekapcsolódik az eseménysorozatba. A program az Európa szívében elhelyezkedő nagyhercegség kreatív energiáit továbbítja annak határain túlra is: olyan koncertsorozatokat terveznek, melyek több ország közreműködésével valósulnak meg. A „musique/visuelle” sorozat látogatói a látható és hallható élmények határvidékén barangolhatnak meglepő multimédiás előadások, koncertek, akusztikai installációk segítségével. A programsorozat fénypontja a Festival Acanthes 2007 kortárszenei sorozat lesz.

A leginkább biztató mozzanat mindezekben a vállalkozásokban a zeneoktatásra és a zenei ismeretterjesztésre fordított megkülönböztetett figyelem. Mind a Philharmonie, mind a Luxemburgi Filharmonikus Zenekar olyan programokat hirdet, amelyekre gyerekeket és fiatalokat invitál, hogy így ébresszen bennük érdeklődést és lelkesedést a klasszikus zene iránt.

Rémy Franck főszerkesztő
Pizzicato (Luxemburg)
www.pizzicato.lu

UMZE KAMARAEGYÜTTES

Az ensemble formáció a 20. században és napjainkban (6. oldal)

Budapesti • Őszi • Fesztivál

BØF 2006

Kaleidoszkóp a Budapesti Őszi Fesztivál idej programjaiból (12. oldal)

KELLER ANDRÁS

„A hegedülés önmagában soha nem érdekelt” (16. oldal)

DOSSZIÉ

MÁSODIK NEKIFUTÁSRA

95 évvel Bartók és Kodály Új Magyar Zene-Egyesületének alapítása után mit akar a mai UMZE?

6

KALEIDOSZKÓP

BØF 2006

Rendhagyó színek és helyszínek – a Klangforum Wien és az Accord Quartet 12

Édes, furcsa hangok – a Théâtre & Musique egyesület budapesti operabemutatói 14

Jazzkoncertek az A38 hajón 15

KLASSZIKUS

INTERJÚ KELLER ANDRÁSSAL

A hangokat szeretném kutatni 16

In memoriam Ligeti György 20

A TEHETSÉG KÖTELEZ
Sorozat a megújuló Zeneakadémiáról 22

Őszi zenekari körkép 24

VICTOR MÁTÉ

Tíz év után újra a Magyar Zenei Tanács élén 36

A 20. század „historikus” hangszerei 38

Budapesti Liszt-ünnepek 40

Fábián Imre zenei könyvtára hazaérkezett 42

KRITIKA 44

ZENÉS SZÍNHÁZ

MÉRLEGEN A HAZAI OPERAJÁTSZÁS

Csalódások és remények évada 62

Hosszútávú stratégia az Operában –
Beszélgetés Vass Lajossal 64

Sikeres fesztivált zártak Miskolcon 68

Világhírű énekpedagógusok – Ruthilde Boesch 69

Énekversenyek közelről – 3. rész 70

Németh Pál Dittersdorf feledésbe
merült vígoperájáról 72

KRITIKA 73

JAZZ

TOMASZ STAŃKO „Nem tervezetek, improvizátor vagyok”	76
Tucatnyi rézfúvós a MOL Jazzfesztiválon	79
Debreceni Jazznapok – harmincötödösör	82
Őszi jazz-staféta	84
Ifjú tehetségek – a Pecek-fiúk	86
KRITIKA	88

VILÁGZENE

HAGYOMÁNYOK HÁZA Kelemen László az intézmény feladatairól	102
KRITIKA	104

GRAMOFON-HANG

LÁNC-REAKCIÓ Szakcsi Lakatos Béla a Naim referencia-rendszeréről	112
A sztereózás rövid története – Ujházy László tanulmánya	114
Interjú Schlotthauer Péter hangmérnökkel	120

TOMASZ STAŃKO

A MOL Jazzfesztivál Budapest vendége (76. oldal)

HAGYOMÁNYOK HÁZA

A példakép: Bartók Béla (102. oldal)

LÁNC-REAKCIÓ

High-end rendszer Szakcsival (112. oldal)

GRAMOFON Klasszikus és Jazz

1996-ban alapította:

Iványi Margó, **Bösze Ádám**,
Retkes Attila és **Zipernovszky Kornél**

Főszerkesztő: **Retkes Attila**

Főszerkesztő-helyettes: **Albert Mária**

Művészeti tanácsadó/tipográfiai terv:

Práczy István - Pistudio Kft.

A szerkesztőség tagjai:

Albert Mária (zenés színház)

Bérecsi Barbara (jazz, világzene)

Ujházy László (Gramofon-Hang)

Várkonyi Tamás (klasszikus)

Cimlapfotó: **ECM Records**

A szerkesztőség címe:

H-1037 Budapest, Szépvölgyi út 99.

Telefon: (06-1) 430-2870

Fax: (06-1) 436-0101

E-mail: info@gramofon.hu

Honlap: www.gramofon.hu

Kiadja a **Klasszikus és Jazz Lap-,**

Könyv- és Hanglemezkiadó Kft.

H-1037 Budapest, Szépvölgyi út 99.

Ügyvezető igazgató: **Retkes Attila**

Operatív igazgató: **H. Magyar Kornél**

Nyomdai kivitelezés:

Publicitas Art-Media Kft.

H-1021 Budapest, Tárogtató út 26.

Honlap: www.publicitas.hu

Megjelenik évszakként.

Előfizethető a kiadó címén, telefonon, faxon,

e-mailben. Az éves előfizetés ára: 3000 forint

A Gramofon megjelenését támogatja:

1996–2006
10 éves

Második nekifutásra

Az UMZE és
az európai
ensemble
hagyományai

Május 27-én, Ligeti György születésnapja előtt, Hommage à Ligeti címmel adott hangversenyt az UMZE kamaraegyüttes. A tíz éve alapított, elsősorban kortárs zenét játszó zenekar működésében – és a remények szerint a kortárs zene magyarországi előadásában – új távlatokat nyithat, hogy a Rácz Zoltán művészeti vezetésével működő formáció harmincemillió forintnyi központi támogatásból tervezheti meg idei évadját.

➔ Molnár Szabolcs

A Ligeti-művekből álló koncert előtt Rácz felvázolta az UMZE előtt álló feladatokat és lehetőségeket. A tervek között említette, hogy Ligeti György születésnapja a jövőben – együttműködve a Művészetek Palotájával – az UMZE koncertjeinek egyik biztos dátuma lesz. Néhány héttel a születésnap után Bécsben elhunyt Ligeti, így a jövőben sajnos már nem hommage- hanem in memoriam koncertekre kell számítanunk. Közvetlen veszteség, hogy az együttes munkájának szervezeti hátteret biztosító egyesület – amelyben olyan személyiségek vesznek részt, mint Kurtág György, Szöllősy András, Eötvös Péter, Jeney Zoltán vagy Vidovszky László – egyik alapító tagja, Ligeti György már nem járulhat hozzá az UMZE művészi arculatának kialakításához.

Az együttes egy évtizeddel ezelőtti alapításáról Rácz egy interjúban így beszélt: „1996 nyarán – akkor Darmstadtban tanítottam a Ferienkurse für Neue Musik vendégprofesszoraként – fogalmazódott meg bennem a gondolat, hogy megpróbálom Magyarországon létrehozni egy olyan kamaraegyüttest, amelynek repertoárja elsősorban huszadik századi kompozíciókból áll, és képes lesz felvenni a versenyt világhírű külföldi társaival, a London Sinfoniettával vagy a frankfurti Ensemble Modernnel. Hazatérve konzultáltam Tihanyi László zeneszerzővel és Wilhelm András zenetörténésszel, és Wilhelm javaslatára – Bartók Béla és Kodály Zoltán példáját követve – UMZE kamaraegyüttes néven kezdtük meg működésünket 1996-ban.”

De milyen céllal alakult csaknem egy évszázada az UMZE? Mi változott azóta (ha egyáltalán változott), és milyen új célokat tűzhet ki magának a 21. század elején?

A történelmi példa

„Új Magyar Zene-Egyesület néven a fiatal magyar zenész-nemzedék színének-javának szövetkezése jött létre, mely, ha akkora sikerrel és szerencsével jár majd, mint amilyen lelkes komolysággal vette kezdetét, hivatva lesz zenei életünket minden megnyilvánulásában gyökerestől átalakítani” – adta hírül a Zeneközlöny, 1911 áprilisában.

Bartók és Kodály is úgy gondolta, hogy műveinek rossz fogadtatásáért elsősorban az előadások alacsony színvonala tehető felelőssé. („A meg nem értés oka egyebek között az is volt, hogy az újabb zenekari művek majdnem kivétel nélkül meglehetősen tökéletlen módon kerültek előadásra; nem volt sem megértő dirigensük, sem alkalmas hangverseny-zenekarunk” – írta Bartók 1923-as önéletrajzában.) A célkitűzés szerint teljesen új szervezeti alapokra helyezett, professzionális együttest kell létrehozni, amelyben olyan fizetésekért dolgoznak a muzsikusok, ami egzisztenciát nyújthat nekik. Ennek érdekében elsőrangú zenészeket kell összeválogatni, „velük minden nap próbát [kell] tartani (mint

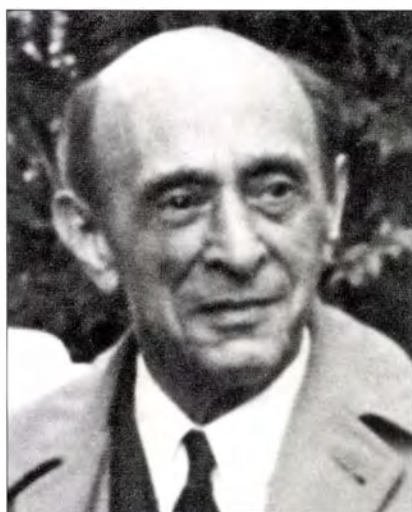

A kezdeményezők elképzelése szerint a magyarországi zenekari viszonyok „tarthatatlansága tette szükségessé és sürgőssé” az egyesület életre hívását. „Fennálló zenekaraink – ezt a legjobb akaratú kritikának is be kell látnia – nem képesek arra, hogy közönségünknek e részben igen fejlett és követelő igényeit csak megközelítőleg is kielégítsék. Valamennyien olyan zenészekből állnak, kiknek a zenekarban való játszás csak mellékfoglalkozás; hogy lehet kívánni ezektől az egész napi muzsikálástól elcsigázott emberektől, hogy teljes szívvel-lélekkel vegyenek részt a zenekar művészi munkájában? Ez a rendszer nem engedi meg, hogy a zenekar kellő számú próbát tartson.” Ebből adódik, hogy a magyar zenekarok képtelenek voltak nagyszabású, új és nehéz művek betanulását feltételező, igényes műsorok összeállítására és eljátszására.

ahogy a koncertező virtuóznak mindennap kell gyakorolnia, hogy minden pillanatban kész legyen a játékra); ezen az alapon sok hangversenyt képes adni és biztosítja a hangversenyek előkelő színvonalát, valamint gazdag, a múlt és a jelen minden értékes alkotásának egyaránt helyet adó műsort”.

Az elképzelésből gyakorlatilag semmi sem valósult meg. „A vállalkozás tulajdonképpen célja egy önálló hangversenyzenekar szervezése volt, amely az újabb és legújabb

Körtemuzsika-szekció – az UMZE kamaraegyüttes fűvósai. A 20. században kialakult ensemble-formációknak minden műben új, formabontó hangszereléssel kell megismerkedniük

Fotó: Gramofon-archívum

zeneművészeti alkotásokat elfogadható módon adta volna elő. Ámde a cél elérésére irányuló minden erőfeszítésünk eredménytelen maradt” – írja keserűen Bartók. 1911 novemberében pedig így fogalmazott egy levelében: ezzel az „UMZE-vel annyi bosszankodásom volt már, hogy a pokol mélységes fenekére kívánom”.

A Bartók, Kodály, Weiner nevével fémjelzett kezdeményezés néhány kamarazenei koncerttel keltett feltűnést. A saját művek mellett elhangzott például Ravel és Debussy egy-egy zongorakompozíciója is, Bartók előadásában. Az érzékeny zenekritikus, Csáth Géza felhívta a figyelmet arra, hogy az egyesülés egyik célja nem más, mint a „magyar muzsika fogalmának revidéálása. Bartók és Kodály népdalokat gyűjtene, és a zongorakíséret megkomponálásával merőben új szempontokat hangoztatnak. Többek közt azt, hogy a népzenenek igazi, becses és a műzenében fejlesztésre alkalmas elemei nem a cigánynóták, amikkel annyian teljesen hiába kísérleteznek, hanem a székely, csángó, tót dalok”.

Szimfonikus zenekar helyett ensemble

Az újjáalakított UMZE már nem egy szimfonikus együttes megteremtésén fáradozik. A 20. századi és kortárs repertoár nagyobbik része ugyanis már nem erre a médiumra készült. De nem is a 18-19. századból áthagyományozódott, rögzült kamarazenei formációkra, hanem olyan, múról-műre változó, rendkívül variábilis együttesekre, amelyek egységesen az ensemble gyűjtőfogalma alá tartoznak. A zeneszerzők érdeklődése éppen azokban az évtizedekben fordult az ensemble formációk felé, amikor Bartók és Kodály megfogalmazta az UMZE céljait. Elég csak Schönberg Kamaraszimfóniájára, Pierrot Lunaire-jére vagy Stravinsky darabjára, a Katona történetére gondolni. Később Bartók is komponált speciális hangszer-összeállítású együttesre, például a Zenében vagy a kétzongorás-ütős szonátában. De a sor folytatható Webern, Hindemith, Martinů műveinek említésével. A II. világháború utáni korszak zeneszerzésében pedig szinte egyeduralko-

Stravinsky, Schönberg és Webern az elsők között kezdtek olyan műveket komponálni, amelyek speciális hangszer-összeállítású együttest igényelnek

dóvá vált az „ensemble-elv”. A Ligeti-esten eljátszott Kamarakonzert az egyik legjellegzetesebb példa, de olyan nagyzenekari kompozíciókra is gondolhatunk, amelyekben a hangszerelés módja nem a szimfonikus orkesztrálás hagyományait követi, hanem a hangszercsoportok ensemble-szerű kezeléséből indul ki. Ilyenek például Kurtág György nagy apparátusra komponált művei is. A 20. századi és kortárs repertoár megszólaltatásához tehát elengedhetetlen, hogy a kortárs zenében jártas hangszeres szólistákból álló együttesek jöjjenek létre. Olyanok mint amilyen többek között a Mihály András által vezetett Budapesti Kamaraegyüttes (a lemezeken Budapest Chamber Ensemble) vagy a Miskolci Új Zenei Műhely volt az 1970-1980-as években, vagy napjainkban az Intermoduláció és a Componensemble. Érdemes idézni a miskolci műhely művészeti vezetőjének, Selmeczi Györgynek több mint két évtizede megfogalmazott gondolatait: „A Miskolci Új Zenei Műhely 1976-ben alakult olyan hangszeres művészek részvételével, akik célul tűzték ki századunk zenéjének népszerűsítését s ezen túlmenően a kortárs zene által megkívánt előadói stílus és munkamódszer elsajátítását. Munkájuk ötvözi a zártkörű műhelymunkát a koncertgyakorlattal, illetve az ismeretterjesztő és pedagógiai feladatokkal. A Műhely repertoárja a századelő avantgárdjától napjaink legfrissebb alkotásáig körülbelül 140 művet ölel fel.” Az ismeretterjesztés gondolata nem új; már alapítói is fontosnak tartották, hogy az első UMZE a „hangversenyek számára nagy, lelkes és értő közönséget neveljen, és ezt azzal akarja elérni, hogy felolvasásokat, tanfolyamokat és szemináriumokat rendez, melyek megtartására máris sikerült legelőkelőbb zenészeinket és tudósainkat megnyernie.” A második UMZE-vel kapcsolatban Rácz a nemzetközi példák közül a London Sinfonietta-ra és a frankfurti Ensemble Modernre hivatkozott. Érdekes párhuzam, hogy az első

UMZE is két nemzetközi példát tartott követendőnek, a Lamoureux- és a Colonne-zenekar példáját. Rácz Zoltán viszont nem beszélt arról, hogy az UMZE – miként a példaként említett London Sinfonietta vagy az Ensemble Modern – milyen ismeretterjesztő, közönségnevelő munkát képzel el. Talán nem véletlenül, hiszen az egyszeri (és kevésnek tűnő) támogatás arra biztosan kevés, hogy távlatos terveket fogalmazzon meg. A külföldi együttesek ilyen irányú tevékenységére a későbbiekben még visszatérünk. A kisebb távlatoknál maradvá fogadjuk el, hogy egy műhelyként is működő ensemble számára önmagában az is cél lehet, hogy színvonalas koncertzenekarrá váljon. Ilyen típusú formációk szép számmal működnek a világban. A salzburgi Österreichische Ensemble für Neue Musik (Oszták Új Zenei Együttes) 1975 óta az ausztriai kortárs zenei élet egyik stabil pontja, több mint 200 új mű betanulása és bemutatása fűződik nevéhez. A működés alapját a salzburgi „koncertipar” teremti meg. A kortárs zene reprezentatív szereplőinek (például Stockhausen, Rihm) művei és a reprezentatív műfajok (pl. opera) mellett elsősorban a fiatal osztrák komponisták darabjait szólaltatják meg. A második bécsi iskola és a korszak repertoárjára szakosodott a Pierrot Lunaire Ensemble Wien, amely mára túllépett a kezdeti célon és a kortárs zene elismert előadógárdája a nyugati szomszédnál. Több CD-felvételt is készítettek, és speciális workshopokat (műhelyeket) vezetnek. Például gyerekek számára, akiket a hangok felfedezésére invitálnak, és – filozófiájuk szerint – ezen keresztül a zeneszerző mindennapi problémáival, kérdéseivel ismertetnek meg. A leendő profiknak (középkorú fiataloknak) kamarazenei és improvizációs kurzusokat tartanak, ezek végén az ifjú hangszeresek és zeneszerzők zárókoncertet adnak.

A kiragadott példák között érdemes megemlíteni néhány kelet-európai, jelesül orosz együttest. Az ensemble alapításnak úgy tűnik, hogy jót tett a kilencvenes évek politikai összeomlása. A Moszkvai Kortárs Zenei Együttes (internetező a Moscow Contemporary Music Ensemble néven találhatják meg) 1990-ben alakult Jurij Kaszparov zeneszerző-karmester vezetésével. Repertoárjuk érdekessége, hogy benne az 1920-as és 30-as évek orosz avantgárdja is megtalálható. Az együttes az elmúlt másfél évtized alatt majdnem negyven lemezfelvételt készített. Valamivel rövidebb múltra tekinthet vissza az orosz Új Zenei Stúdió (Studio for New Music Ensemble, Russia), amely 1993-ban jött létre Vlagyimir Tamopolszkij és Igor Dronov irányításával. Ma általánosan elfogadott, hogy ez az együttes a legaktívabb kortárs zenei formáció Oroszországban. Bemutató hangversenyüket Franciaországban rendezték Rosztropovics vezényletével. Legfontosabb feladatukat a modern orosz zene európai megismertetésében és integrálásában látják. A 2001-ben Ernst von Siemens Zenei Díjjal

kitüntetett együttes csaknem minden európai országban koncertezett már, valamennyi szomszédunknál járt, s egyszer talán Magyarországra is meghívást kap.

A követendő példák, avagy zenetörténetet írni

Hogy képes lesz-e az UMZE „felvenni a versenyt világhírű külföldi társaival, a London Sinfoniettával vagy a frankfurti Ensemble Modernnel”, egy szempontból nem kérdés: mint koncertzenekar – hála az együttesben működő világszínvonalú muzikusoknak – már most egyenrangú produkciókra képes. Nem csak a Ligeti-koncert, hanem a megelőző évek tapasztalata is ezt igazolja. Más vonatkozásban viszont behozhatatlannak tűnő hátrányban van. A „making musical history” szlogent (ez a London Sinfonietta mottója is) tulajdonképpen minden kortárs zenére specializálódó, zeneszerzőkkel aktív munkakapcsolatot ápoló együttes, műhely felírhatná „címerére”, nem is igen találunk olyan zenekart, amely ne büszkélkedne azzal, hogy aktívan formálja a zene történiáját.

A London Sinfonietta (július végén a Hayward Gallery nagyszabású, a szürrealista irányzatot bemutató kiállítását nyitotta Stravinsky A katona története című darabjával, ami a társművészetekkel való aktív kapcsolat mintapéldája is lehetne) 1968 óta működik. A kezdeti időszakban Xenakis, Ligeti, Berio és Birtwistle, majd Elliott Carter, Pierre Boulez, Steve Reich, Helmut Lachenmann, Luigi Nono, Luciano Berio és George Benjamin műveinek előadásával hívta fel magára a közönség és a szakma figyelmét. A zenekar magját tizenhat szólista alkotja. Mára a fiatal brit zeneszerző-nemzedék számára a London Sinfonietta az elsőszámú ensemble-médiummá vált. 1983-ban ez az együttes volt az első, amely széles körre kiterjedő oktatási programot indított el; csak az elmúlt évtizedben több mint 200 különböző projektben vett részt. Például olyan zeneszerzőket vittek el az iskolákba, mint Steve Reich, Harrison Birtwistle, Thomas Adès, Mark-Anthony Turnage, Elliott

Carter vagy Sir John Tavener. Nemrégiben interaktív website-ot indítottak, hogy tanárokat és diákokat lássanak el információkkal. A web kínálta számtalan lehetőség közül az egyik legizgalmasabbnak a zeneszerzői online oldalak tűnnek; eddig elkészült a treeline-online (ez Toru Takemitsu oldala), a boulez-online, az andriessen-online és a birtwistle-online, amelyek a www.londonsinfonietta.org.uk oldalon keresztül érhetők el. 1968 óta több mint 150 művet rendelt az együttes, s ezeket a szerzők neve valamint a bemutatás éve alapján is listázhatjuk a zenekar internetes oldalán.) Rengeteg felvételt készítettek, 2004-ben pedig létrehozták saját lemezkiadójukat.

A frankfurti székhelyű Ensemble Modern 1980-ban jött létre, 1985 óta Frankfurtban működik, 19 állandó szólis-

„A 20. századi és kortárs, műrölműre változó felállású kamaragyüttesek egységesen az ensemble gyűjtőfogalma alá tartoznak.”

tával dolgozik, jelenlegi formája 1998-ban alakult ki. Az együttes bemutatkozó hangversenyén Eötvös Péter vezényelte Helmut Lachenmann „Schwankungen am Rand” valamint Heiner Goebbels WALDEN című kompozícióját. (Utóbbi az együttes rendelte a szerzőtől.) 2003-ban jött létre az International Ensemble Modern Academy. Itt hangszeres előadóművészek, karmesterek, zeneszerzők és zenei rendezők vehetnek részt egyéves, posztgraduális programokon. A program társintézménye a Frankfurter Zene- és Előadóművészeti Főiskola, amely 2005-ben létrehozott egy Kortárs Zenei Intézetet is, ez utóbbiban fontos szerepet szánnak az Ensemble Modern környezetéhez tartozó művészeknek. Az egyéves programokra külföldről is lehet jelentkezni, zenészeknél 30, zeneszerzőknél és karmestereknél 35 év a korhatár. A képzés díja, a maga havi 800 eurójával meglehetősen borsosnak tűnik.

Hasonló posztgraduális programot a Zeneakadémia is indíthatna, a magyar kortárs zene – ami iránt napjainkban komoly nemzetközi érdeklődés tapasztalható – és a világszínvonalú hazai előadók adhatnák a program bázisát. Az UMZE pedig, az Ensemble Modernhez hasonlóan meghatározna a képzés profilját. Nem elhanyagolható, hogy a tandíj a Zeneakadémia és az UMZE „pénztárába” folyna be. Ezt a modellt tehát Magyarországon is érdemes lenne követni, a Zeneakadémia és egy kortárs zenei műhely tartós együttműködése ma elérhetőbb célnak tűnik, mint a London Sinfonietta széleskörű közönségépítő gyakorlata, bár előbb-utóbb (ha nem késő egyáltalán...) erre is szükség lenne.

Az Ensemble Modern is tekintélyes diszkográfiával rendelkezik, amelynek egyik különleges ritkasága Beethoven V. szimfóniájának felvétele (BMC CD 063). Ez a lemez ékesen igazolja, hogy a kortárs zenében szerzett jártasság milyen felvillanyozó eredményekre vezet a klasszikus repertoár megszólaltatásakor.

Érdemes egy harmadik példát, az ASKO Ensemble megalakulást és működését is megemlíteni. 1966-ban ifjúsági zenekarként (Amszterdami Ifjúsági Zenekar – Amsterdam Student Chamber Orchestra) jött létre, lényegében „alulról” fejlődve vált a kortárs zene előadásában meghatározó együttesé. Három korosztálynak (általános iskolások, középiskolások és főiskolások) szóló programokat indítanak minden évben. A középiskolai és főiskolai projektek már kifejezetten a komponálás világába vezetnek be. A legtehetségesebbnek ítélt szerzők műveit a

BUDAPESTEN, 1911. NOVEMBER 27-ÉN,
A ROYAL SZÁLLÓ HAGYTERMÉBEN AZ

UJ MAGYAR ZENE EGYESÜLET
ELSŐ BÉRLETI HANGVERSENYÉN
KÖZREMŐKÖDNEK:

**BARTÓK BÉLA, ORSZ. M. KIR. ZENEAKADÉMIAI
TANÁR ÉS RÓNA DEZSŐ, A NÉPOPERA TAGJA.**

MŰSOR.

I. SCARLATTI: Az „opere complete” 255., 256., 258., 257., 276., 275. és 268. száma.
Előadja: **Bartók Béla.**

****II. ÖT RÉGI MAGYAR NÉPDAL** Csák megyéből.
Énekli: **Róna Dezső.**

III. COUPERIN: A) Les Fastes de la grande et ancienne Ménesrandise. (A régi és dícső vándor-muzsikusok disztelvonulása.)
Première acte: Marche: Les Heblés et Jusis-Ménesrandise. (Nobilitások és brók.)
Deuxième acte: L'air de Vieille Les Vieille et les Oues.
(A heblés és heblés 2. felvonás.)
Troisième acte: Les Jongleurs, Sautiers et Saltimbanques: avec les Oues et les Singes. (Zongorák, ugróművészek, csapnigók, medve-üncölés és majomtanítás.)
B) Les Barricades Républicaines.
C) La Commune (asztronómia lejegyzés).
D) Le Moucheron (légydögölés).
E) La Triomphantie, première partie: Bruit de guerre (csatározás, ütközés).

RAMEAU: A) Les Cyclopes (Rondeau)
B) La poule (a tyúk)
C) Les Niais de Sologne (a solognei ügyelgyottak.)
Double des Niais.
Előadja: **Bartók Béla.**

****IV. NÉGY RÉGI MAGYAR NÉPDAL.**
Énekli: **Róna Dezső.**

V. BEETHOVEN: Változatok Righini egyik témájára (D dur).
Előadja: **Bartók Béla.**

* A zongorabírókat Bartók Béla írta.
** Kórály Zoltán.

Az első UMZE-est műsorlapja 1911-ből
(Forrás: MTA Zenetudományi Intézet Bartók Archívuma)

Gaudeamus Music Week zárásaként be is mutatják. Ez a fajta aktív kapcsolattartás és tehetség-gondozás nem tűnik elérhetetlennek Magyarországon sem, és az UMZE is lehetne egy ilyen vállalkozás motorja. Az UMZE név és a vállalt példák erre köteleznek.

Rác a korábban említett interjújában így beszélt: „az szeretnénk elérni, hogy az UMZE, amely egy jelenleg ellátatlan kulturális terület, a kortárs zene gondozására vállalkozik, kiszámítható, stabil költségvetési támogatásban részesüljön, ezt évről évre mind nagyobb arányban szeretnénk kiegészíteni saját bevételekkel, szponzorációval és a civil szféra támogatásával. Elképzelésem szerint tehát a kulturális kormányzatnak egyre kisebb összeggel kellene hozzájárulnia a fenntartásunkhoz.”

Bár a fentebb bemutatott együttesek finanszírozásáról nincsenek konkrét ismereteim, mégis úgy tűnik, hogy működésük alapjait a „kiszámítható, stabil költségvetési támogatás” teremti meg alapítványokon, kulturális háttérintézményeken keresztül.

1911-ben az egyesületnek nagy tervei voltak. „Nem kisebb dologról van szó, mint zenei életünknek következetes, a legelőkelőbb szellemben való átalakításáról az egész vonalon. Ezeket a terveket szerény eszközökkel megvalósítani nem lehet: az egyesület a legnagyobb mértékben rászorul az egész művelt társadalom pártfogására. Reméljük, hogy a legnagyobb mértékben részesülni is fog benne; reméljük, hogy az egyesület taggyűjtő felhívása nem hiába ment széjjel az országban, reméljük, hogy senki sem fogja sajnálni a csekély áldozatot, melyet az Egyesület pártoló tagjaitól kér: valóban a kultúrának áldozza.”

A célok természetesen nem lehetnek ugyanazok, mint száz éve. A 21. század UMZE-je előtt – ha minden vonatkozásban fel kíván nőni a London Sinfonietta-hoz, az Ensemble Modernhez vagy az ASKO Ensemble-hoz – így is hatalmas feladat áll.

A cikkben említett együttesek honlapjai (válogatás):

www.umze.hu
www.ensemble-modern.com
www.londonsinfonietta.org.uk
www.asko-ensemble.nl
www.mcme.therein.ru
www.ccm.ru
www.pierrotlunaire.at

Interkultur Hungaria Kht.

Iroda: 1087 Budapest, Kerepesi út 29/b.

Tel.: 462-0330 • Fax: 342-9362

www.zemplenfestival.hu

ZEMPLÉNI *fesztivál*

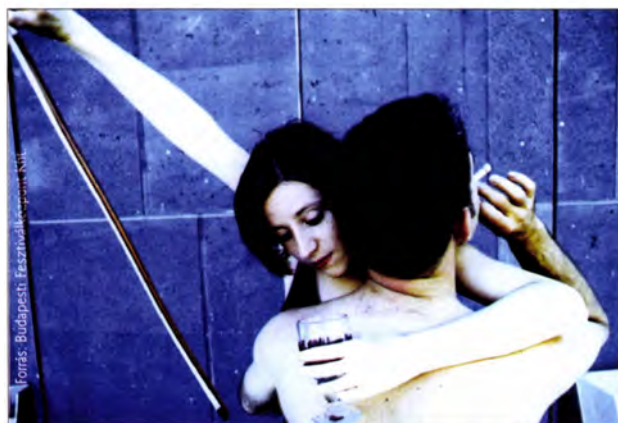

*Legyen ismét vendégünk a várak, kastélyok,
és a Tokaji borok fesztiválján
2007. augusztus 10-25 között!*

A Dandár Fürdőtől a Mafilm-stúdióig

Mióta Kovalik Balázs 2003-ban átvette a Budapesti Őszi Fesztivál (BÖF) művészeti vezetését, megszokhattuk a renihagyó produkeciókat. Most sem panaszkodhatunk: a rendezőknek sikerült olyan programot összeállítani, amely láttán az emberben hirtelen felszökik a kíváncsisági mutató.

→ Várkonyi Tamás

Kortárszenei mámor a Klangforum Wien koncertjén

A kortárszene mámora

Mind közül talán a leginkább renihagyó a Klangforum Wien műsora, amelyet nehezen lehet bármilyen műfajba is besorolni, hiszen egyszerre hangverseny, szeánsz és happening. A Mafilm Róna utcai filmstúdiójában több ezer éves hagyományt elevenít fel a húsz éve alapított kamaragyüttes: az ókori lakomákhoz hasonló módon a szellemi és lelki táplálék mellé valódi ételekkel-italokkal is szolgálnak. A Mámor nyolc részben alcímű produkeiót először 2001-ben adták elő – pontosan abból: vehetett rajta részt a közönség –, s legutóbb a Salzburgi Fesztivál záró estjén, valamint a velencei Biennálén fogyaszthatták el az érdeklődők a gondosan megkomponált zenei menü mellett az ételsort és a finom borokat. A koncert a 20. század zenei keresztmetszetét adja Mahlertől az 1969-es „évjárató” Bernhard Ganderig, s több stíluson vezet végig a minimalizmustól a szerializmusig, de a fellépők elképzelése szerint csak akkor tökéletes az élmény, ha a szünetben megrendezett fogadásokon is aktív a résztvevő.

A Klangforum Wient – még Sociéte de l'Art Acoustique (Akusztikus Művészeti Társaság néven) – 1985-ban alapította Beat Furrer zeneszerző, s első koncertjük kezdőszámaként Ligeti György fúvósötörsre írott Bagatelljei hangzottak el. Az 1989-től Klangforum Wien névvel működő, német, ausztrál, osztrák, svájci, olasz, svéd, görög és bolgár zenészeket tömörítő, huszonnégy tagú együttes munkájában az alapító zeneszerzőn kívül tevékenyen részt vett a lengyel születésű Roman Haubenstock-Ramati (1919–1994), akinek a neve nálunk ugyan kevésbé ismert, de a bécsi zenei életben fontos szerepet töltött be: a grafikus zenei lejegyzés úttörőjeként bő másfél évtizedig tanított a bécsi zeneakadémián. Az együttesel ma már tizenegy karmester dolgozik rendszeresen Eötvös Pétertől Hans Zenderig, Johannes Kalitzke pedig, aki a budapesti koncertet is dirigálja majd, szinte a kezdetektől, 1986-tól serénykedik körülötte. Az 1959-ben született muzsikuss Aloys Kontarsky zongorista-osztályába járt, mi alatt karmesteri és zeneszerzés-tanulmányokat folytatott. Később a párizsi IRCAM központban asszisztenskedett, s ma már a kortárszene egyik legavatottabb tolmácsolójaként tartják számon. Nem véletlen, hogy neve tíz éve minden nyáron a darmstadti Ferienkurse für Neue Musik előadói közt szerepel.

Együtt élni

A világhírű előadók meghívása mellett a BÖF köztudottan törekszik a fiatal előadóművészek bemutatására is. Ennek a kezdeményezésnek egyik sikertörténete az Accord Quartethez fűződik. A négy fiatalember, akik együtt sincsenek száz évesek, 2004 óta visszatérő vendége a Budapesti Őszi Fesztiválnak. Semmilyen helyszíntől és semmilyen zenei világtól nem riadnak vissza: két éve a Kultiplexben léptek fel, tavaly a Ferenciek tere metróállomásán adtak éjféle koncertet, idén pedig a IX. kerületi

Dandár Fördőben játsszák el négy szerző első vonósnégyesét. A kvartett primáriusa, Mező Péter szerint ugyanis fontos, hogy az emberek figyelmét ne csak a helyszín különlegességével keltsék fel, hanem a műsorral is. Mint mondja, a produkció szempontjából nekik teljesen mindegy, hol játszanak; a lényeg a hallgatósággal való kapcsolat kiépítése, és közvetlenné tétele. Mivel azt tapasztalják, hogy a komolyzene közönsége nem képes megfiatalodni, a fiatalos fesztiválhoz hasonlóan ők is a friss szemléletet tartják a legfontosabb húzóerőnek; a fent említetteken kívül ezért sem játszanak például soha frakkban. Tavaly egy zenekritikus roszszallóan jegyezte meg, hogy majdnem húsz perccel később

Az Accord Quartet tavaly sem művészi extravaganciából ment a föld alá

kezdtek az előadást, pedig ezt kivételesen nem a művészi extravagancia rovására kell írunk; csupán azért fordulhatott elő, mert a rendezők mindenképpen helyet kívántak biztosítani a nagyszámú közönségnek...

A tagok fiatal kora ellenére az Accord Quartet öt éve működik együtt, ami nem kis idő egy vonósnégyes életében, és azt mutatja, hogy a formáció életképes. Mentoraik és tanáraik közül első helyen említik Devich Sándort, akit zenei nagypapájuknak is tartanak. Ő volt az például, aki lélekben felkészítette őket a legfontosabbra: a kiegyensúlyozott egymás mellett élés és az együttes munka művészetére, aminek a hiánya a legnagyobb veszélyt jelenti egy kis zenész-csapat életében.

Négytagú köztársaság

Míg mások rettegéssel teli percekkel élnek meg a zeneakadémia szolfézs felvételi előtt, addig Mező Péter, Veér Csongor, Kondor Péter és Ölveti Máttyás megbeszéltek, hogy kvartettezni kezdenek. Nem ismerték mindnyájan egymást, a kapcsolat némelyikük között csak közvetett volt, de a két hegedűs már a konzervatóriumi évek alatt gyakran duózott. 2001 októberében megtartották az első próbát, végigjátszották a Devich Sándortól kapott Haydn-kötet mind a hat vonósnégyesét, és már ekkor olyan dolgok születtek meg, amit mások hosszas próbák eredményeképp érnek csak el.

Az utóbbi két évben megfordultak a Hagen Vonósnégyes második hegedűsénél, Rainer Schmidtnél, és annyira megtetszett nekik az osztrák muzsikusi zenei gondolkodása, hogy elhatározták: jelentkeznek az ő vonósnégyes-osztályába a madridi Reina Sofia Akadémiára. A felvételi

nem volt könnyű, de a hét kvartett közül az első helyen sikerült bekerülniük. Az iskolát a Fundación Albeniz működteti, amelyet Spanyolország második leggazdagabb asszonya hozott létre. (Az intézmény anyagi helyzetét talán valamennyire érzékelteti, hogy a kamarazenei fakultás két év múlva a királyi palotával szemben lévő épületbe fog költözni, a madridi operaház mellé). A felvett növendékeket külön alapítvány szponzorálja, segíti, és az Accord Quartetnek sikerült minden költség alól mentesülni. Körülbelül tízmillió forintjukba kerülne egy évet ott tanulni, de most még nem tartanak ott, hogy ezt önerőből vállalni tudják. Még nem áll mögöttük menedzsment, de egyre gyakrabban érzik szükség-

gét, mert néha rengeteg felkérés érkezik hozzájuk. Egyelőre minden meghívást elfogadnak, mert szeretnék mindenhol megmutatni magukat a nagyközönségnek. Ennek köszönhetően mára kialakult az egyre bővülő kör – főleg külföldi koncertszervezők –, amely szívesen foglalkoztatja őket. Emiatt is tűnt egyre inkább szükségesnek kiváló minőségű hangszerekre pályázni, amelynek eredményeként a magyar állam jóvoltából három évig használhatnak két mesterhegedűt és egy mestercsellót. A 18. századi, milánói környékéről, s ismeretlen készítőtől származó, csilingelő hangú hegedűn Mező Péter muzsikál, Veér Csongornál van az a Lupot nevű hangszer, amelyen Kovács Dénes játssza díjnyertes lemezén Beethoven Hegedűversenyét. Ölveti Máttyás pedig a Landolfi fedőnevű csellót kezeli, aminek főleg a basszusáért rajong a kvartett. Az új rendelet értelmében évente be kell mutatni a hangszereket, és a hozzá tartozó dokumentációt: milyen koncerteken léptek fel vele, hány alkalommal, vagyis bizonyítani, méltó helye van-e náluk.

Az Accord Quartet berkeiben teljes a demokrácia. Mind a négyen folyamatosan gondolkoznak, próbálnak hozzászólni az éppen játszott műhöz. Ha ellentétes véleményen vannak is néha, Mező Péter szerint olyan állapot elérése a céljuk, amikor egyikük sem érez elégedetlenséget. ■

Klangforum Wien

MAFILM III-IV-es Stúdió, október 14., 17.00
www.klangforum.at

Accord Quartet

Dandár Fördő, október 7., 21.00
www.accordquartet.hu

Édes, furcsa dalok

Az európai zenei világ – a kortárs alkotóké különösképpen – egyebek között azért oly pezsgő, mert a program az együttműködésen alapul. A T&M-et, azaz az 1977-ben alapított Théâtre & Musique egyesületet kezdetben a francia kulturális minisztérium szubvencionálta. A T&M tagja a Réseau Varèse hálózatnak, amely viszont az EU nálunk is jól ismert Kultúra 2000 programjától kap támogatást arra, hogy a kortárs művészetet népszerűsítse a kontinensen.

◆ Albert Mária

A Budapesti Őszi Fesztivál is csatlakozott a hálózathoz, így meghívhatta az egyesület repertoárjának egyik fontos darabját, James Dillon Philomela című alkotását. A mű Dillon első zenés színházi kompozíciója. A skóciai Glasgowban született zeneszerző olyan környezetben nevelkedett, amelyben még találkozhatott a tradicionális hangszerral, a dudával és a dudazenével, sőt játszott is az Influx nevű együttesben. Egyetemi éveit – akusztikát és nyelvészetet hallgatott – Londonban töltötte, ahol zongorázni is tanult Eleanor Purse-nél. Megfordult német és amerikai főiskolákon, illetve egyetemeken. A nyolcvanas évek közepén csatlakozott kortárs művészet egyik legfontosabb műhelyéhez, a párizsi IRCAM-hoz.

Dillon független személyiség, valójában nem tartozik egyetlen meghatározott kompozíciós iskolához sem. Ezért is megfelelő számára a T&M kevés kötöttséggel járó, de inspiratív társulása, amelyben Hans-Werner Henze, Wolfgang Rihm, Heiner Goebbels, Pascal Dusapin és még sokan mások alkotásai egyaránt teret kapnak. Dillon fantáziája színes és költői, ez jelentkezik elektronikus és hangszeres műveiben, zongorára és hegedűre írt darabjaiban és vonósnégyeseiben is, amelyeknek a neves Arditti Quartet adott eleven formát. Műveit szerte Európában koncerteken, fesztiválokon játsszák.

Mint említettük, a Philomela James Dillon első szcenikus alkotása, és mivel a szövegkönyvet is a zeneszerző írta, érdemes adni a véleményére: a megerőszkolt, nyelvtől megfosztott, végül fülemülévé változott Philomela története különösen izgalmas operatéma. Három énekes, kamaraegyüttes és elektronika szolgáltatta meg a darabot. A produkció rendezője Sallahdyn Khatir, aki a mai francia színházi- és filmélet egyik legsokoldalúbb figurája, színművész, díszlettervező, rendező. A főszerepet a finn szoprán, Anu Komsu éneкли, aki a közelmúltban kétszer is járt Budapesten. Susan Narucki és Lionel Peintre hallható még a Philomelában. Az operán a szerző csaknem két évig dolgozott, az ősbemutatót a portói Teatro Rivoliban tartották, 2004 szeptemberében. Néhány hét múlva Strasbourgbán,

Kés a vajban – James Dillon operája, a Philomela antik mesét dolgoz föl. Jelenet az előadásból, a címszereplő Anu Komsu; rendező Sallahdyn Khatir

majd néhány hónap múlva Párizsban is színre került az angol nyelvű előadás, október 13-án Budapestre, a Jövő Háza Teátrumába érkezik – köszönhetően a Réseau Varèse által megalapozott együttműködésnek.

Sáry Lászlónak viszont nem az első színpadi alkotása a fesztiválon, a Bárka Színházban (október 18-án) színre kerülő Akropolisz. Az In Sol az 1991-es kortárszenei fesztivál-kezdemény egyik legsikeresebb darabja volt, az Adorjánok és Jenőket pedig televízió számára írta. Ezeket követte a Remek hang a futkosásban és a Négerek. Nem is annyira színmű, mint inkább zene nélküli opera Stanisław Wyspiański 1904-ben írt darabja, az Akropolisz – állítják a szervezők. A szereposztásban mindenesetre fiatal színészek neve olvasható. Wyspiański, akit az átlagos (ha egyáltalán van ilyen) színházba-moziba járó néző a Menyegző című film alapján ismer, igazi költő. Mondatai dallamosak, lüktetők, a szituációk, amelyekben ezek a szövegek megszólalnak többnyire szürreálisak. A Bárka fiatal művészeit nemcsak az együttes rendezője, Balázs Zoltán irányítja a felkészülésben, hanem Zsótér Sándor is, aki 1994-ben Szolnokon megrendezte Wyspiański Novemberi éj című drámáját, az Operaházban pedig sikerre vitte Schönberg Várakozását és Zemlinsky Törpéjét, Szegeden Britten tüneményes Szent Iván-éji álmát. Az Akropolisz antik hősei, középkori lovagjai és szentjei együtt kelnek életre a Bárka Színházban. ■

James Dillon: Philomela – Jövő Háza Teátrum, október 13., 19.30
Wyspiański-Sáry: Akropolisz – Bárka Színház, október 18. és 19., 19.00

Aki jó jazzt akar hallgatni, ősszel hajóra száll

Szinte átölelik az ideit, 15. Budapesti Őszi Fesztivál programkínálatát a jazzkoncertek (mint hullámok a tatot), hiszen az e műfajhoz sorolható produkciók most a kéthetes rendezvényesorozat második napjára és a zárónapra esnek. Számos közös vonás fedezhető fel abban a két formációban, amely az A38 hajó gyomrában ad majd koncertet. Mindenekelőtt teljes mértékben megfelelnek a fesztivál általános üzenetének, amely kortárs művészeti alkotásokat szándékozik bemutatni, újszerű, előre mutató megfogalmazásban. A Tom Walsh zenekara és a Viktoria Tolstoy által képviselt irányok napjaink jazzmuzsikájának friss lenyomatait adják.

◆ Bércesi Barbara

Őszre beérett annak a munkának a gyümölcse, amelyet a tavasszal rendezett Fringe Fesztiválon kezdett meg a szokatlan hangszer-összeállítású, kifinomult improvizatív zenére fogékony közönség meghódítására Tom Walsh és magyar muzsikustársai. A kanadai harsonás a Tavasz Fesztivál meghosszabbításaként is értelmezhető, új tehetségek felkutatására hirdetett Fringe-en az örmény származású, de évek óta Magyarországon élő David Yengibarjan akkordeonjátékkal, Szandai Mátyás bőgőssel és Balázs Elemér

...énekleckék nélkül is remek hangja van – Viktoria Tolstoy

Fotó: Richard Sund

dobossal szerepelt, s a négyes olyan sikert aratott mind a közönség, mind a zsűri körében, hogy ezzel megváltották jegyüket a BÖF járatára, október 7-ére. De mert hogy Walsh újító lélek – a pozan mellett a digitális „sampling”-gal, azaz zenei minták létrehozásával is foglalkozik, filmzenét ír, egyedülálló karmesteri technika kifejlesztésén fáradozik, s több kortárszenei formációt vezet –, ez alkalommal egy új közreműködőt is a fedélzetre hív földijé, Richard Underhill altszaxofonos személyében, akivel többször dolgozott már együtt nagy feltűnést keltő projektekben. Zenéje, melyet ő 'flesh'n'bone' (vagyis 'hús-vér') stílusúnak nevez, nem nélkülözi a meglepő fordulatokat, a mérész groove-okat és a humort, no meg az improvizációt. S hogy miért tér vissza Magyarországra újra és újra? Számára Európa ezen sarka rendkívül izgalmas terep, ahol hozzá hasonlóan nyitott és kísérletező szellemű társakra talált. E terepen pedig egy másik helyszínen is becserkészhetjük Tom Walsh trióját (igaz, akkor még Underhill nélkül): szeptember 17-én a MOL Jazz Fesztivál záró napján, a Művészetek Palotája Fesztivál Színházában.

A glóbusz északi fertályain maradunk az október 20-i koncerten is, s hogy gyarapítsuk az ígért párhuzamok számát: ez a formáció is különböző nemzetiségű előadókat foglal magában. Viktoria Tolstoy – aki bizony a nagy orosz író leszármazottja – a jazz új nagyhatalmának számító Skandináviából, pontosabban Svédországból érkezik, az őt kísérő zenekar vezetője pedig az a Wolfgang Haffner, aki Németországban született, de miután 11 évig volt tagja Klaus Doldinger Passport elnevezésű fusion zenekarának, az egész világot bejárta, s amerikai jazzóriások egész hadával, sőt Tony Lakatossal is koncertezett; manapság pedig a svéd harsonás, Nils Landgren Funk Unitjával hallható. Viktoria Tolstoy soha egyetlen énekórát nem vett, természetadta tehetségének köszönheti, hogy Svédországon és Európán túl is ismerik, s hogy olyan partnerekkel készíthetett lemezeket, mint a zongorista Esbjörn Svensson vagy a harmonikás Toots Thielemans. Nils Landgren és Wolfgang Haffner már két legutóbbi albumán, a 2004-es Shining on You-n és a tavalyi My Swedish Hearton is jeleskedik, misztikusan vibráló, titokzatosan érzéki, mégis erőteljes hangjának érzékeny, ám karakteres hangszerkísérettel adnak háttérrel. Tolstoy nem az első, aki rációfal arra a leegyszerűsítő, sztereotipikus kijelentésre, mely szerint az északi emberek halvérűek: kifinomult előadásmódja tele van érzelmmel, szenvedéllyel. Aki tovább szeretné árnyalni a svéd lélekről alkotott képét, az az Esbjörn Svensson Trio lemezein kívül Viktoria Tolstoy koncertjét is meg kell hogy hallgassa. ■

A fesztivál honlapja: www.bof.hu

Tom Walsh nem hivatalos honlapja:

www.actuellecd.com/bio.e/walsh_to.html

Viktoria Tolstoy honlapja: www.viktoriatolstoy.com

A hangokat szeretném kutatni

Találkozás Keller András hegedűművésszel

A 46 éves Keller András azt mondja, 1990-ben szinte emigrált a magyar zenei életből, jöllehet egyetlen napig sem élt külföldön. Az utóbbi időben próbálja ismét megvetni a lábát itthon. Néhány éve közeli barátságba került Várjon Dénessel, akivel jövőre Végh Sándor Zenei Estek címen közös sorozatot indítanak. Feleségével, a fuvolaművész Kaczander Orsolyával is egyre többször lépnek fel együtt. Tavaly óta Keller szervezi a pannonhalmi Arcus Temporum elnevezésű fesztivál zenei programját. Mindezekről a beszélgetésben helyhiány miatt nem esik szó...

➔ Aradi Péter

Gramofon: Nemrég jöttek haza Amerikából...

Keller András: Július elején Mexikóvárosban játszottuk a kvartettünkkel a hat Bartók-vonósnégyest – hihetetlenül intelligens, nyitott, őszinte közönség előtt. Utána több mint két hetet töltöttünk Connecticut államban, a Norfolk-i Kamarazenei Fesztiválon, s a Yale Egyetem zenei fakultásán tanítottunk – most első ízben. Nagyon komoly válogatás után kerülhetnek be ide a növendékek, korlátozott számban, s a kiválasztottak hathetes, rendkívül intenzív kurzuson vesznek részt, amely számukra ingyenes: teljes ellátást kapnak, és neves együttesek és művészek tanítják őket. Idén a Tokyo és a Vermeer String Quartet mellett minket is meghívtak, és éppen utánunk érkezett oda Frankl Péter is. 2008-ra már újabb meghívást kaptunk, a növendékek viszont csak egyszer kerülhetnek be oda, egy lehetőséget kapnak, akinek sikerült, többször nem próbálkozhat, hiszen ez az egyetem részéről tetemes anyagi segítséget is jelent.

G.: Rendszeresen tart a kvartett mesterkurzusokat?

K. A.: A kvartett ritkábban, én viszont sűrűbben, egyre több helyre hívnak. De tanári állásom még nincs sehol.

G.: Még nincs? Vagyis várható, hogy lesz?

K. A.: Elképzelhető, mert nagyon szeretem csinálni, fontosnak tartom, és mondanivalóm is van.

G.: És hol taníthatna? A Zeneakadémián?

K. A.: Ezt nem tartom valószínűnek, hiszen az elmúlt húsz-egynéhány évben még senkinek sem jutott eszébe, hogy odahívjon, és ez feltehetőleg nem is fog bekövetkezni.

G.: Bizonyára van valami elképzelése arról, mi ennek az oka.

K. A.: Már főiskolás koromban is hangot adtam annak a véleményemnek, hogy rossz prioritásokra épül a zeneakadémiai hegedűoktatás: az eredménycentrikusság valahol a zenei képzés rovására megy. Az számít sikeres tanárnak, akinek a növendékei versenyeket nyernek. Pedig véleményem szerint az oktatás színvonalát mindig az átlagos növendékek tudásszintje határozza meg. Mostanában kevés nagy egyéniség tanít ott. Az egyik legnagyobb zenész a Zeneakadémiától száz méterre tanít egy kis szobában. Olyan várat védelmeznek sokan, amelyben porlik a kő.

G.: Akkor hol tanítana szívesen?

K. A.: Nincs konkrét elképzelésem: ha valahonnan kapok komoly felkérést, azon nyilván elgondolkodom. Sok egyébgel is foglalkozom, ezért csak bizonyos időbeli korlátok között jöhet szóba a tanítás, de fontosnak tartom, hogy csináljam, mert úgy érzem, már sok mindent összegyűjtöttem az életben, amiből van mit továbbadni. Ez persze óriási felelősséget is ró az emberre a növendékekkel szemben, úgyhogy nem lehet egyik pillanatról a másikra abbahagyni.

G.: Az említett egyéb elfoglaltságokba a kvartettezés, a szólókarrier és a vezénylés értendő?

K. A.: Sohasem volt tehetségem a „karrieremmel” foglalkozni. Én ezeket a tevékenységeket egy egész részemnek tekintem. Nem szeretnék specializálódni. Hosszú éveig megtettem, amikor elsősorban kvartettezttem – de arra szükség is volt, mert egy vonósnégyes fölépítése nagyon sok áldozattal jár. Ugyanakkor a zenei érdeklődésem sokkal tágabb annál, semhogy kizárólag ezzel foglalkoz-

zam. Most nyitottabb
k o r s z a k b a n
vagyok, és
szándé-
ka im

K. A.: Nincs alapvető különbség a között, ahogy Beethoven Hegedűversenyéhez vagy mondjuk egy kései kvartettjéhez viszonyulok, hacsak az nem, hogy ez utóbbi sokkal nehezebben megérthető és lényegesen több szellemi áldozatot igénylő feladat. Szerintem a kvartettezés a legnehezebb zenélési forma. Szokták mondani, hogy kvartettben nincs csodagyerek. Ez nagyon igaz, mert ahhoz idő kell, meg a jó ég tudja, még micsoda. Azt gondolom, én már nem is fogom tudni megtanulni, pedig elég sokat csináltam. Sokat tudok róla, de véleményem szerint ennek sosem lehet a végére jutni. Mindig előlről kell kezdeni. Egyébként meg csak az ember és a zene közötti alapvető viszony számít.

Sajnos sok olyan szólista van, aki csupán játssza a magáét, és nem foglalkozik a karmesterrel meg a zenekarral. Utazik a világban, egyetlen próbával elintézi a dolgot, úgy lép fel. Azt a hat-nyolc hegedűversenyt elég hamar meg lehet tanulni, jól be lehet biztosítani, aztán egyre kevesebb mondanivalóval lejátszani, hiba nélkül, hangossági és gyorsasági versenyben – ráadásul jól meg is fizetik, de nem marad utána semmi. Azt látom, hogy manapság a közönség kíváncsibb a Nagy Művészre, mint a műre, és a zenészek többségének is fontosabb önmaga a daraboknál.

G.: Azt mondja, maga sem tudja megfejtetni a kvartettezés titkát, mindig előlről kell kezdenie. Mit lehet akkor ebből megtanítani egy kurzuson a növendékeknek? Mi az, ami átadható? Mert az egész olyan misztikusnak és megfoghatatlannak tűnik...

K. A.: Én el szoktam énekelni a növendékeknek a darabot úgy, ahogy gondolom. Ennél egyszerűbb módszer szerintem nincs, én ebben nagyon hiszek, mert így természetes módon, az emberi hanggal lehet rávezetni őket valamire. Ugyanakkor meg kell érezni, hogy kinek mit és hogyan érdemes mondani – ehhez szükséges némi empátia. Viszont a tanárnak maximálisan a mű szellemét kell képviselnie, és átadnia a gyerekeknek. Ha látom, hogy mi gátol valakit a helyes hangszer-kezelésben, akkor erre adok néhány tanácsot. Azt gondolom, általában alapfeltétel a rugalmas fizikai elhelyezkedés: ha egy fiatalnál ez valamilyen okból nincs rendben, akkor az energiaáramlás nem úgy történik, ahogy azt ő szeretné, és a sok gyakorlással játéka még inkább görcsössé válik. De ezt időben felismerve helyre lehet tenni. Arra nézve is lehet tanácsokat adni, hogy mi működik egy koncerten, és mi nem. Ezer-valahányszáz fellépéssel a hátam mögött már le tudok szűrni bizonyos tapasztalatokat.

szerint ez így
is marad.

G.: Nem igényel másfajta habitust, hozzáállást a szólózás, mint a kvartettezés?

Keller András és Pilz János Kurtág György művét próbálják a mester instrukciói szerint

G.: Számolja a koncerteket?

K. A.: Nem, csak tudom, hogy évente nagyjából hány fellépésem van, de nem vezeték semmiféle nyilvántartást, nem dokumentálom a koncertjeimet. Ha megkapom a műsorfüzeteket, azokat elteszem, de nem vadászom rájuk. Számomra ez egyáltalán nem fontos. De lehet, hogy csak most, és néhány év múlva örültem fogom kutatni magam. Egyelőre inkább a hangokat szeretném kutatni. Abszolút növendéknek érzem magam a zenében, úgyhogy nekem ott épp elég dolgom van, nincs időm dokumentálni.

G.: A kritikához is ugyanígy viszonyul? Nem olvassa, nem teszi el?

K. A.: Minden művész hiú, természetesen én is, de azért nem foglalkoztat különösebben a kritika. Sokszor iszonyú rossz koncertről nagyon jókat írnak, vagy éppen fordítva. Ugyanakkor én a kritikaírást is komoly szakmának tartom – sokkal komolyabbnak, mint sokan azok közül, akik művelik. Ugyanis a kritikus igazi felelőssége abban rejlik, hogy egy többrétegű „valamiről” kell közvetítenie: van

egy zenemű, van egy tér, vannak a résztvevők, és van egy élmény – és az egésznek van egy érzete. Ehhez kell nagyon érzékenyen viszonyulnia, hiszen olyanokhoz is szól, akik nem voltak jelen. Ezt fel kell mérnie, mielőtt tollat ragad. Korábban úgy gondoltam, hogy igazából csak szakmabelinek tudok hinni, aki tisztában van azzal, mit jelent ott állni a színpadon. Ma már nem így gondolom. Egyébként a laikusok spontán véleményére is érdemes komolyan odafigyelni.

G.: Akkor egyfajta önvédelemnek is tekinthető a kritikától való távolságtartása?

K. A.: Én úgyis tudom, ha nem sikerült valamit megoldanom – akkor is, ha éppen jót írnak arról a produkcióról –, és engem akkor az foglalkoztat, azt próbálok megoldani.

G.: Hogyan? Mi erre a módszere?

K. A.: Ha elhibázok valamit egy hangversenyen, annak az igazi gyökere nem az az adott pillanat, hanem az előzménye – ezt kell végiggondolni, kideríteni, megérte-

ni. Persze ki is kell gyakorolni, de nem mindegy, hogy az ember esztelenül húzigál órákig, vagy három perc alatt megoldja, mert már tudja, mit kell megoldania. Ehhez sok szellemi energia szükséges.

G.: *Egy interjújában azt mondta, nem mindig sáfárkodott jól a tehetségével. Mit jelent ez pontosan?*

K. A.: Sok pofont kaptam önmagamtól, és rájöttem, hogy ez nem jó. Remélem, nem fogják félreérteni, amit mondok, de engem a hegedülés önmagában soha nem érdekelt. Számomra ez nem hordoz tartalmat. Csupán többnyire hegedűvel próbálom kifejezni azt, amit kiolvasok a zenéből. A zene belőlem jön, és szinte mindegy, milyen eszközzel hozom felszínre.

G.: *Ha a hegedülés önmagában sohasem érdekelte, miért ezt a hangszeret választotta hétéves korában? Vagy ez szülői döntés volt?*

K. A.: Nem, én döntöttem a hegedű mellett, talán az édesapám iránti rajongásból. Ő gyönyörűen hegedült – ma is úgy él bennem, hogy a világon senki nem tudott olyan szép hangon hegedülni –, de nem lehetett hivatásos muzsikus, amatőrként viszont játszott zenekarban, kvartettezett, templomi kórusba járt. Én gyerekként gyakran hallottam őt játszani, nyilván emiatt választottam a hegedűt.

G.: *Az, hogy nem csupán a hangszere, hanem a zene egésze érdekli, logikusan vezethetett odáig, hogy néhány éve már a dirigálással is próbálkozik.*

K. A.: Nyilvánvalóan. Mindamellet nem szeretnék „karmester” lenni, ugyanúgy, ahogy „szólista” sem – abban az értelemben, ahogy a beszélgetésünk elején mondtam. Közvetítenünk kell – teret engedni, figyelni, hogyan alakul az anyag, mit kíván tőlünk. A futballban is milyen gyönyörű egy tért ölelő ívelés: érzékeljük a labda röppályáját, sebességét, irányát – célját. Ez is művészi élmény. Én addig, amíg nem veszek teljesen birtokba egy darabot, még csak véleményt sem merek alkotni róla. Aki nem muzsikus, az is csak akkor fogja megszeretni a zenét, ha tesz érte valamit, ha kinyitja a fülét és a szívét, ha nem sajnálja a fáradságot. A világ virtuálisan összeszűkül, minden sokkal könnyebben elérhető és megszerezhető, úgyhogy ez éppen ellenkező irányba hat. Azon is csodálkozom, hogy emberek számítógépen könyveket olvasnak. Nem jó a papírt megfogni? Számomra az érintés a legfontosabb. Mennyivel jobb egy kéziratból játszani! Mennyivel több rétege tárul fel egy műnek!

G.: *Kéziratból, gondolom, kortárs műveket lehet játszani. Fontos, hogy – ha van rá mód – a szerző személyesen is segítsen, közreműködjön a darab megtanulásában?*

K. A.: Hogyne, ez felbecsülhetetlen érték. Csodálatos adomány, hogy például Kurtág Györggyel főiskolás korom óta szoros kapcsolatban állok. De egy szerzővel dolgozni – függetlenül a zenei életben elért rangjától – a legnagyobb megtiszteltetés számomra. Ligetivel sajnos soha nem dolgozhattam, bár sokszor találkoztam vele. Évekkel ezelőtt megkért, hogy tanuljam meg a Hegedűversenyét, amit sokáig halogattam, de nagyon örülök, hogy végül a közelmúltban – nem sokkal a halála előtt – eljátszhattam. Ez az

foto: Fehégyi Anadrea

„Sok pofont kaptam önmagamtól, és rájöttem, hogy ez nem jó”

egyik legnagyszerűbb remekmű, amit ismerek. Persze még rengeteg tanulnivalóm van benne.

G.: *Vannak kimondottan önnek vagy a kvartettnek dedikált darabok is a repertoárján?*

K. A.: Igen, de még nagyon sok vár bemutatásra, mert a kvartettel nincs kapacitásunk évente két-három kortárs darabnál több megtanulására.

G.: *Jövőre lesz húszéves a kvartett, amelyben – a cselló szólam kivételével – mindmáig az alapító tagok muzsikálnak. Hogyan sikerült ennyi időn keresztül majdnem teljesen megőrizni az eredeti felállást?*

K. A.: Úgy, hogy végül mindig a zene győz. És hogy a felszínen zajló csatározások mellett a lelkünk mélyén valószínűleg nagyon erős szeretet és tisztelet köt össze bennünket. ■

A Végő Sándor Zenei Estekről bővebben:

www.stremkoncert.hu

In memoriam Ligeti György

Június 12-én, nyolevanhárom éves korában elhunyt Ligeti György, az elmúlt évtizedek egyik legjelentősebb, legnagyobb hatású komponistája. Ligeti 2000-ben – Sípbal, dobbal, nádihegedűvel című dalciklusának bemutatója előtt – életútinterjút adott lapunk főszerkesztőjének, Retkes Attilának. Most ennek a beszélgetésnek a részleteivel, három Ligeti-idézettel tisztelgünk a zeneszerző emléke előtt.

„1944-ben behívtak munkaszolgálatra, az egész családom Auschwitzba került. A háború után gyalog és teherautókkal átjöttem Kolozsvárról Budapestre, és Kurtág Györggyel egyszerre felvételiztem a Zeneakadémiára, ahol Veress Sándor osztályába kerültem. (...) Tanáraink közül emberileg Veress Sándor volt rám a legnagyobb hatással, aki végtelen tisztességgel, becsülettel képviselte az antifasizmus, az ellenállás szellemét, és aki művészetében, gondolkodásmódjában is Bartók földi helytartója volt.

(...) Farkas Ferencet is nagyra becsültem: kitűnő tanár volt, aki otthonosan mozgott az alkalmazott műfajokban, a színpadi és filmzene világában is. Ennek köszönhető, hogy rengeteg olyan praktikus tanáccsal látott el, amiket egész pályám során hasznosítani tudtam. (...) Azt, hogy nem vagyok kommunista, mindenki tudta rólam a Zeneakadémián, ezért Szabó Ferenc,

az akkori rektor ellenezte, hogy felvegyenek a tanári karba. Kodály Zoltán viszont határozottan támogatót, – bár ezt csak 1956-ban tudtam meg –, akárcsak Kozma Erzsébet, az akadémia titkára és több más tanár, akik között kommunista párttagok is voltak. Behívtak egy felvételi beszélgetésre, ahol mindenféle kérdéseket tettek fel, majd amikor Szabó Ferenc kiment vécére, aláírták velem a szerződést, s mire Szabó visszajött, már egészen más témáról beszéltek. Így kerültem be adjunktusnak, alacsony fizetéssel, ha jól emlékszem, havi 1130 forintért. S hogy milyen volt a Zeneakadémia légköre? Jellemző példa, hogy az első emeleten, a tízes tanteremtől balra és jobbra is volt egy tanári szoba. A bal oldali teremben ültek a párttagok, a jobboldaliban pedig az »elleneségek«, mint Bárdos Lajos, Gárdonyi Zoltán, Molnár Antal, Szőnyi Erzsébet, később Hegyi Erzsébet és én is. Ebbe a szobába Szabó Ferenc be se tette a lábát.”

Három lépés távolság

„Amikor Nyugatra kerültem, hirtelen kinyílt előttem a világ; rengeteg olyan zenét ismertem meg, ami az ötvenes

években egyáltalán nem juthatott el Magyarországra. Az új bécsi iskola, Schönberg, Berg és Webern alkotásai például be voltak tiltva, de az új nemzedék meghatározó zeneszerzőit, Pierre Boulezt, Karlheinz Stockhausent és Luigi Nonót sem ismerte itthon senki. Nonóval ugyan jó viszonyban voltam, de a zenéjét valahogy nem kedveltem. Boulezért viszont a mai napig a tűzbe tenném a kezem, akárcsak Kurtág Györgyért, akit legjobb barátomnak tekintek – annak ellenére, hogy ritkán találkozunk.

Stockhausen és a kölni elektronikus stúdió először imponált, de aztán úgy éreztem, hogy valójában ez is csak egy ortodox szekta, Stockhausen pedig egyre inkább elhatalmasodott a megalómánia.

A hatvanas évek elejére végérvényesen rájöttem, hogy egyetlen iskolához vagy stílusirányzathoz sem szabad szorosán kötődni: mindegyiket meg kell

ismerni, de utána meg kell tartani a három lépés távolságot. A mesterségbeli tudás mellett számomra az eredetiség a legfontosabb szempont; ezért is tartom nagyra Kurtág Györgyöt, a szentpétervári Galina Usztvolzskaját vagy a kevésbé ismert Morton Feldmant, Nancarrow-t és Vivier-t.”

Zene és anyanyelv

„Nagyon szorosan kötődöm az anyanyelvemhez, ma is jobban beszélek magyarul, mint bármilyen más nyelven, s biztos vagyok benne, hogy ez a zenémre is hatással van. A fiatalkori népdalfeldolgozásoktól eltekintve a direkt idézetektől tartózkodtam, de a ritmika, az artikuláció, a hanglejtés óhatatlanul magyar. Az elmúlt korok zeneszerzői közül azok a példaképeim, akik eredeti műveket, egyetemes értéket hoztak létre, de művészetükben mégis tükröződik az a szellemi környezet, amelyben felnőttek. Ilyen számomra a cseh Janáček, a francia Debussy, az orosz Stravinsky vagy éppen Bartók, akinek életművéből rám leginkább az egyszerűbb darabok – hegedűduók, egy-nemű karok – hatottak.”

„A mesterségbeli tudás mellett számomra az eredetiség a legfontosabb szempont.”

budapesti fesztiválzenekar

A BUDAPESTI FESZTIVÁLZENEKAR

ŐSZI-TÉLI HANGVERSENYEI

Szeptember 29. péntek, 19:45

Szeptember 30. szombat, 15:30

Október 2. hétfő, 19:45

Zeneakadémia

J. S. Bach: h-moll mise, BWV 232
 Közreműködik: Sibylla Rubens (szoprán)
 Ingeborg Danz (alt)
 Andreas Weller (tenor)
 Thomas Bauer (bariton)
 Collegium Vocale – Gent
 (karigazgató: Philippe Herreweghe)
 Vezényel: Fischer Iván

Október 2-án „Unikum-koncert”

a Zwack Unicum Nyrt. támogatásával

Október 27., 28. péntek, szombat,

19:45

Nemzeti Hangversenyterem

Október 29. vasárnap,

15:30

Zeneakadémia

Ljadov: Nyolc orosz népdal, Op. 58
 Sosztakovics: 6. (h-moll) szimfónia, Op. 54
 Csajkovszkij: Változatok egy rokokó témára, Op. 33
 Csajkovszkij: Olasz capriccio, Op. 45
 Közreműködik: Raphael Wallfisch (gordonka)
 Vezényel: Dmitrij Kitajenko

27-én a HVG Kiadói Zrt. támogatásával

28-án a Magyar Hírlap támogatásával

November 10., 11. péntek, szombat

19:45

Nemzeti Hangversenyterem

Britten: Változatok és fuga egy Purcell-témára
 (Fiatalok zenei kalauza), Op. 34
 Knussen: Hegedűverseny, Op. 30 –
 magyarországi bemutató
 Knussen: Út az Amottani Várba
 (The Way to Castle Yonder) – zenekari
 potpourri a Higglety Pigglety Pop! című
 operából, Op. 21a –
 magyarországi bemutató
 Britten: Négy tengeri közbjáték és Passacaglia
 a Peter Grimes című operából
 Közreműködik: Clio Gould (hegedű)
 Vezényel: Oliver Knussen

November 26. vasárnap

17:00

BFZ székház

Kamarazenekari délutánok – Magyar kastélyok zenéje

Süssmayr: C-dúr nyitány
 Zimmermann: e-moll szimfónia
 Druschetzky: Versenymű oboára, nyolc üstdobra
 és zenekarra
 Michael Haydn: D-dúr divertimento
 Vanhal: g-moll szimfónia
 Közreműködik: Lencsés Lajos (oboa)
 Dénes Roland (üstdob)
 Koncertmester: Szefcsik Zsolt

December 1., 2. péntek, szombat

19:45

Zeneakadémia

Haydn – Mozart sorozat

Rossini: Semiramis – nyitány
 Rossini: G-dúr szonáta vonósokra, No. 1
 Bach: IV. (G-dúr) Brandenburgi verseny,
 BWV 1049
 Mozart: B-dúr szerenád (Grand partita), K.361
 Közreműködik: Sebők Erika – fuvola
 Jóföldi Anett – fuvola
 Lesták Bedő Eszter – hegedű
 Vezényel: Lukács Ervin

2-án a General Motors Southeast Europe támogatásával

December 26. kedd, 15:30

December 27., 28. szerda, csütörtök

19:45

Nemzeti Hangversenyterem

Ravel: Pavane egy infánsnő halálára
 Dvořák: h-moll gordonkaverseny, Op. 104
 Dvořák: Szimfonikus változatok, Op. 78
 Ravel: La Valse – táncművelemény
 Közreműködik: Pieter Wispelwey (gordonka)
 Vezényel: Fischer Iván

A tehetség kötelez

A Liszt Ferenc Zeneművészeti Egyetemen – közismert nevén: a Zeneakadémián –, Batta András rektor irányításával az elmúlt két évben jelentős szakmai és szervezeti reform indult el. A Gramofon kiemelten fontosnak tartja a világszerte elismert, patinás oktatási intézmény megújulását, ezért mostantól minden számunkban foglalkozni szeretnénk a Zeneakadémia működésével, művészeti és oktatási feladataival, a reformok különböző területeivel.

Új rovatunk címét – A tehetség kötelez – Liszt Ferenctől kölcsönöztük. A rovat gazdája, cikkeinek szerzője Fazekas Gergely.

„A legfontosabb a művészi színvonal”

Beszélgetés Marton Évával

Ha vannak magyar énekesek, akiket nem szükséges bemutatni, Marton Éva minden bizonytalanság nélkül tartozik. Évtizedekig volt a világ egyik legjelentősebb szopránja, sokak szemében és fülében egy életre ő marad „az” Elektra, „a” Turandot, „a” Brünnhilde. 2005 szeptemberétől, Batta András rektor felkérésére elvállalta a Zeneakadémia ének-tanszékének vezetését.

Gramofon: Jelenleg hogyan oszlik meg az életében az énekesi működés és a tanítás/tanszékvezetés?

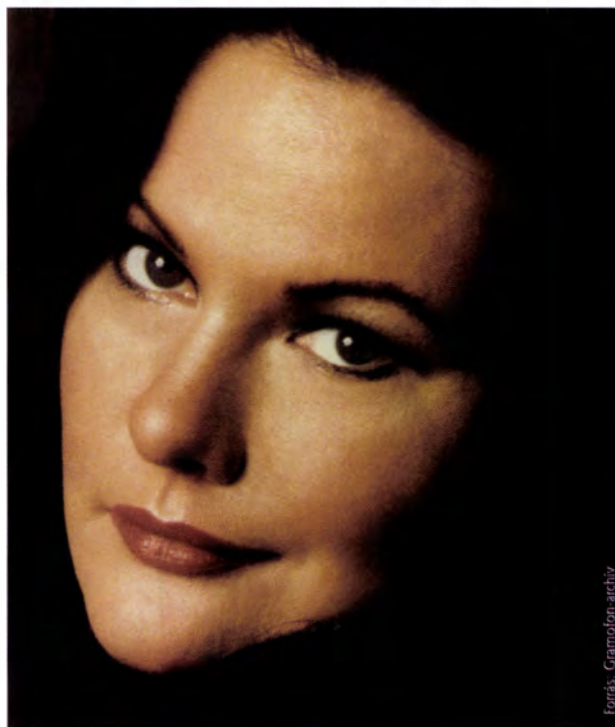
Marton Éva: Ha szabad illet mondanom, 2005 szeptemberétől másodrangú az éneklés, és a fókuszban a tanítás áll, no meg persze a tanszékvezetéssel járó munka, hiszen meg kellett ismernem mind a negyvenhét növendéket, a tanártársaimat, a korrepetitorokat, a tanszékvezetéssel járó hivatalos teendőket, a vizsgarendet és így tovább.

G.: A korábbi évekhez képest mit tekint a leglényegesebb változásnak a tanszak életében?

M. É.: Rendkívül fontosnak tartom, hogy a hallgatókat kivigyem a Zeneakadémia falai közül, próbálok a segítségükre lenni a fellépések megszervezésében. Nemcsak a házon belül szervezünk számukra koncerteket, hanem a Miskolci Operafesztiválon és a Budapesti Tavasz Fesztiválon is. Új szempont, hogy nemcsak testre szabott szerepeket kapnak a képzés során a hallgatók, hanem megpróbáljuk elérni, hogy otthonosan mozogjanak egy bizonyos repertoáron belül. És amit mindig mindenhol hangsúlyozok, az a nyelvtanulás fontossága. Ha egy énekes nem többnyelvű, nem fog tudni megmaradni ezen a pályán.

G.: Milyen gyakorlati változások történtek az elmúlt évben?

M. É.: Idén például a felvételi nem egynapos volt, hanem

négy napig tartott, mert szerettünk volna alaposabban válogatni. Első nap a rengeteg jelentkező közül kiválasztottunk tizenhatot, hogy aztán háromnapos közös munkával döntsük el, ki az a nyolc, aki végül a Zeneakadémia hallgatója lesz, és ugyanezt az elvet követtük az operatanszakon is. Így nyugodt szívvel tudtunk dönteni, nem volt álmatlan éjszakám amiatt, mert valakit nem vettünk fel. Ezzel együtt el kell mondanom, hogy rostálni fogok az új évfolyamból. Mindenki, aki bekerült, tehetséges, de nem tudhatjuk, hogy ki mit bír. Újdonság még, hogy az osztályzás terén új szempontokat vezettünk be, és nagyon hálás vagyok a kollégáimnak, hogy ezért mindenki vállalja a pluszmunkát. A bolognai rendszer, amit 2007 szeptemberétől kell átvenni, számunkra megfelelő lesz, hiszen a master-képzés során

különleges órákat kaphatnak majd a növendékek. Több mesterkurzust tartottam a tanév folyamán, hogy személyesen is kapcsolatba kerüljek a diákokkal, szabadon jöhettek, mindenkivel dolgoztam. Fárasztó volt ez az év, rengeteg munkám van benne, de úgy érzem, hogy még srófolnom kell rajta egyet, mert csak ez vezethet eredményre. Én is voltam fiatal, és jól emlékszem, hogy mennyivel jobban szerettem azt a tanárt, aki sokat várt el tőlem.

G.: Milyen az együttműködése Kovalik Balázssal, a tanszék színészmesterség tanárával? Tudvalevőleg mindketten erős egyéniségek.

M. É.: Nagyszerű munkatársnak találom. Végtelenül tetszik, ahogyan a növendékekkel beszél, a türelme, a kitartása, a tanításmódja. Az operavizsgán gyakorlatilag az ő munkáját osztályozzuk, és neki kivételesen nagy szerepe van abban, hogy miként végeznek a hallgatók. Az operafelvételin is aktívan részt vett. Egyébként nemcsak vele, hanem más tanszékek tanáraival, tanszékvezetőivel is megpróbálok személyes kapcsolatot kialakítani.

G.: Nincs olyan jelentős operaház a világon, ahol ne fordult volna meg az elmúlt évtizedekben. A kapcsolatrendszer rendkívül hasznos lehet a kezdő énekeseknek. Jelenthet ez valamit a növendékek számára?

M. É.: Bevallom, ezek a kapcsolatok nagyon nehezen mozgósíthatók, hiszen más az opera és más az egyetem világa. Azért ebben az irányban is próbáltam lépéseket tenni: meghívtuk idén a Freiburgi Zeneművészeti Egyetem rektorát, Siegfried Jerusalemet egy mesterkurzusra; 2007 tavaszán jön majd Peter Schreier; nagyon boldog vagyok, hogy sikerült Laki Krisztinát is megnyerni egy kurzusra, és az is nagy örömmre szolgál, hogy Dobszay László kezdeményezésére Nicholas Clapton angol barokk énekkurzust fog tartani. Utóbbi azért is tartom nagyon fontosnak, mert a historikus előadói gyakorlat felé is szeretnék nyitni.

G.: Milyen kapcsolatot ápol a Zeneakadémia ének tanszékének vezetőjeként az Operaházzal?

M. É.: Az Operaházzal kapcsolatban egyetlen dolog biztos most: hogy semmit nem lehet tudni. Ami ott történt, elrettentő. Az az érzésem, hogy a hosszú évek folyamán – hiszen a jelenlegi kálvária egy lassú folyamat eredménye – az Operaházból Senkiföldje lett. Nem értem, miért és hogyan történt az, ami ott történt. Valami olyasmit tettek tönkre, amit rendbehozni, európai szintre felhozni megint csak több év alatt sikerülhet. Egy csapatra lenne szükség, akik összetartanak, egy szakemberre, aki fiatalokkal frissítené fel a gárdát. Nem tartom elég hatékonynak az operastúdiót sem, felajánlottam, hogy a nálunk végzeteket még ott tartjuk magunknál egyfajta operai inkubátorban egy évig, hogy így segítsünk, de bevallom, a házzal jelenleg nagyon nehéz kapcsolatot találni. Az Operaházban történtek fényében az persze némi öröme ad okot, hogy az énektanszéken a váltás ilyen simán és harmonikusan sikerült. ■

Alma Mater Koncertek – 2006 őszi

A Művészetek Palotájának és kitűnő koncerttermének megépítéséig a Zeneakadémia nagyterme számított Magyarország első számú koncerthelyszínének. Lehetetlen felsorolni, ki mindenki lépett fel a jövőre 100 éves pódiumon. Pedig a terem az eredeti tervek szerint elsősorban az oktatást segítette volna: a Zeneakadémia növendékeinek és zenekarának bemutatkozását szolgálta. Persze egy ilyen akusztikával rendelkező, szecessziós „ékszerdoboztól” nem lehetett megfosztani a hazai vagy Budapesten járó neves művészeket, különösen koncertterem-írség idején.

Mostanra a helyzet megváltozott, a Bartók Béla Nemzeti Hangversenyteremben kiváló baráti riválisra lett a Zeneakadémia nagyterme. Egyelőre nincs kimutatás arról, milyen hatással van a zeneakadémiai koncertekre az új helyszín, ahogy az sem tudható vajon a két terem vetélkedésének vagy a Batta András rektorságával fémjelzett Liszt Ferenc téri változásoknak köszönhető, hogy idéntől intenzív koncertszervezésbe kezdett a Zeneakadémia. Hosszú évek után újrakihhasználva azt a lehetőséget, hogy az intézmény számára egy jó koncert megszervezéséhez minden feltétel helyben adott: kiváló zenészek, nagyszerű termek és a jó koncertműsor kialakításához elengedhetetlen szürkeállomány.

Az őszi koncertek részletes programja:

www.lfze.hu

Foto: Práczky István

A Zeneakadémia titkai I.

Aki egyszer is járt a Zeneakadémián, biztosan felfigyelt a lépcsőfordulókban elhelyezett kék „varázsgömbökre”: összesen 22 található belőlük a Liszt Ferenc téri épületben. Sokan talán azt gondolják, hogy ezeknek az eoziinnal bevont, zsolnay-kék gömböknek a funkciója pusztán a díszítés, egy régi zeneakadémiai legenda szerint azonban sokkal többről van szó. A szóbeszéd szerint ezekben a gömbökben lakik a zene szelleme, s aki megérinti őket, zenével telik meg.

NB I-es hegedűművész

A koncertmester a Világzenekarban

Idén nyáron Koppándi Jenőnek, a Nemzeti Filharmonikus Zenekar (NFZ) egyik koncertmesterének jutott a megtiszteltetés, hogy másodmagával képviselje Magyarországot a Világzenekar franciaországi koncertjein. De nem csak ez adta az apropót, hogy leüljünk egy kicsit beszélgetni.

➔ Várkonyi Tamás

Koppándi Jenő az utóbbi néhány hétben-hónapban többször került előtérbe: májusban Kocsis Zoltán születésnapjára jótékonysági koncertjén adta elő Mozart egyik hegedűversenyét, majd júniusban, a nyolcvan ország legjobb zenekari muzikusait tömörítő Világzenekar három hangversenyén játszott a japán dirigens, Yutaka Sado vezényletével. Ezután repülőre ült, de nem Budapestre vezetett az útja, hanem Tokióba, ahol csatlakozott a háromhetes japán turnéján tartózkodó NFZ-hez. Visszatérve Magyarországra a filharmonikusok első martonvásári hangversenyének szolisztájaként Beethoven Hegedűversenyében hallhattuk – és mindezzel máris megadtuk a választ arra a kérdésre, hogy miért van szüksége egy zenekarnak három koncertmesterre. Koppándi Jenő, Falvay Attila és Kuklis Gergely felosztják maguk között az évadot, és megbeszélik, mikor melyikük teljesít szolgálatot. „A koncertmester munkája többszínű, idegileg és fizikailag is megterhelő, nagyobb felelősség nehezedik rá, mint a zenekar többi muzikusára” – állítja Koppándi Jenő. „Készülni kell egy-egy szólóra, ami a zenekari művön belül adódhat, néha előkészíteni a kottát, ellátni vonás-nehézségekkel, a koncerteken pedig állandóan résen kell lenni, mert ott bármi megtörténhet. Az első számú személy a karmester, ez nem vitás, de itt a biztonságos játék érdekében szükség lehet a koncertmester mozdulataira is, ame-

lyek kiegészíthetik a karmesteréit. Nem feladatombéni beinteni például a fúvósokat, de amikor ugyanazt a dallamot játssza az első hegedű- és a fuvola szóló, akkor bizony összenézünk. Hiszek abban, hogy akkor jó egy zenekar, ha a zenészek nemcsak a karmesterrel, hanem egymással is állandóan kapcsolatban állnak a koncert alatt.”

A próbafolyamat alatt fontosabb és látványosabb szerep hárul a koncertmesterre. „Nagy karmesterek azt szokták mondani, hogy egy jó koncertmester a karmester jobb keze, de találkoztam számos olyan dirigenssel is, aki nem igényelte ezt a fajta összmunkát. Szerencsére a NFZ-nél nem így van; Kocsis Zoltán teljes mértékben számít a segítségünkre. Olyan alázattal viseltetik a zene iránt, hogy felülemelkedik a hierarchián” – véli Koppándi Jenő, aki az egyik leghidegebb romániai városban, Csíkszeredán született. „Fiatalkoromban meg sem fordult a fejemben, hogy valaha Magyarországon fogok élni, de a Kolozsvári Filharmonikusok tagjaként egyik próba után – a részletekkel most nem fárasztom az olvasót – bementem a menetjegyirodába, vettem egy jegyet Budapestre, és nyolc évig vissza se tértem. Nem volt nehéz új életet kezdeni, mert több barátom is élt Magyarországon; egyiküknél szálltam meg, másnap pedig már hahnim is volt! Kilenc évig szabadúszóként tevékenykedtem: nagyon kellemes éveket töltöttem a Magyar Virtuózok Kamarazenekarral, rengeteget utaztunk” – mondja Koppándi Jenő, aki ma a Solti György Kamarazenekar koncertmestere is.

Nagy szerelme a foci, és – bármilyen meglepő – a romániai NB I-ben is futballozott. Ha akkor tudja, hogy a szűk perspektíva az 1989-es változásokkal valamelyest kiszélesedik, valószínűleg most más pályán lenne. „Ez nekem máig fájó pont, de biztos vagyok benne, hogyha másképpen alakult volna az életem, a hegedűt siratnám. A focin kívül nagyon szeretek horgászni, és az sem érdekel, hogy fogok-e halat vagy sem; egy nap horgászás során egy hónapnyi fáradalmamat tudom kipihenni.” ■

PÁLYAKÉP

Koppándi Jenő 1966-ban született Csíkszeredán. 1973-ban kezdte hegedűtanulmányait édesapja irányításával a Csíkszeredai Zeneiskolában. 1981-ben került a Kolozsvári Zeneiskolába, majd 1985-ben felvették a Kolozsvári Zeneakadémiára, ahol Rucha Istvánnál is tanult – itt szerzett diplomát 1989-ben. Az 1990–1991-es évadban a Kolozsvári Filharmonikus Zenekar tagja. 1991-ben áttelepült Magyarországra, ahol 1994–2000 között a Magyar Virtuózok Kamarazenekar koncertmestereként tevékenykedett. 2000-tól a Nemzeti Filharmonikus Zenekar egyik koncertmestere.

A Nemzeti Filharmonikus Zenekar honlapja:
www.filharmonikusok.hu

Magyar Telekom
zenei estek

A Zongora 2006/2007

Zeneakadémia Nagyterem

2006

- szeptember 21. **Vásáry Tamás**
november 10. **Csalog Gábor**
december 7. **Frankl Péter**

2007

- január 3. **Kocsis Zoltán**
január 19. **Ránki Dezső**
február 2. **Piotr Anderszewski**
február 9. **Alfred Brendel**
február 22. **Bogányi Gergely**
március 10. **Grigory Sokolov**
április 3. **Skuta Miklós**

„A” BÉRLET: Vásáry Tamás, Ránki Dezső, Alfred Brendel, Grigory Sokolov, Skuta Miklós

„B” BÉRLET: Csalog Gábor, Frankl Péter, Kocsis Zoltán, Piotr Anderszewski, Bogányi Gergely

A bérletek megvásárolhatók a Zeneakadémia jegypénztárában: Budapest VI. Liszt Ferenc tér 8., tel.: 342-0179

Aki az „A” és „B” bérletet is megvásárolja, a jegyárakból 20% kedvezményt kap.

Jakobi Koncertek

Strém Koncertek

Írjanak, amit akarnak!

Öt ősbemutató a második Budapesti Mahler Ünnepen

A második Budapesti Mahler Ünnepre készül a Budapesti Fesztiválzenekar és Fischer Iván zeneigazgató, az ünnep spiritus rectora, hivatalosan: művészeti vezetője. A program idén még erőteljesebben reprezentálja az alapelvet: épüljön híd az előző századforduló géniusza, Gustav Mahler munkássága és a jelen – egy új ezredfordulót átélő – komponistái között. Az események színhelye, akárcsak tavaly, idén is a Művészetek Palotája.

➔ Albert Mária

Mahler a budapesti Operaház igazgatójaként

Vajon már az első Mahler Ünnep beteljesítette Fischer Iván vágyait? „Legnagyobb mértékben – szögezte le a zeneigazgató. – A legfontosabb gondolatunk az volt, hogy bemutassuk Mahler és az új zene kapcsolatát. Érdekes, hogy amikor felkérjük a zeneszerzőket, nem mondjuk nekik, hogy Mahlerre gondoljanak. Sőt, csak azt az üzenetet kapják, hogy írjanak, amit akarnak, ami egy ensemble, vagy bármilyen hangszer-összeállítású kisebb formáció számára játszható. Még érdekesebb, hogy egymás után érkeznek azok a kompozíciók, amelyek valamilyen módon reflektálnak Mahlerre. Nemrég Orbán György gyönyörűen megfogalmazta, amit régóta sejtek. Ez az ünnep nagy lehetőség mindazoknak, akik számára a huszadik század végének törekvései zsákutcának látszanak, akiknek kérdőjeleik vannak. Akik számára a Mahler-reneszánsz reveláció és saját munkásságuk, technikájuk fejlesztéséhez a fogódzót vagy a szikrát a Mahler irodalom adja. Ez a jelen-

ség egészen új irányba terelheti a kortárs zenét. A hipotézisemet az is igazolta, hogy míg tavaly csak egy ősbemutatót tarthattunk, Tihanyi László Mahler csodakürtje című kompozícióját játszottuk el, idén már öt új művet ismerhet meg a közönség. Ezek közül több is utal valamilyen módon Mahlerre.”

Valóban, az is kérdés, hogy a Mahler iránt rajongó közönség mi módon hangolható rá az új zenére? „Két módszert használnak a koncertrendezők, az egyik a szendvicsekészítés: a modern alkotást két népszerű klasszikus vagy romantikus darab közé illesztik be. A megoldást nem tartom problematikusnak, a szendvics lehet nagyon finom – mondja Fischer Iván. – Még az is elképzelhető, hogy más-más korokban született műveket összeköt valamilyen logika. De létezik egy másik szisztéma, amely kifejezetten az új darabok iránt érdeklődő közönségnek játszik friss alkotásokat, és mi ezt preferáljuk. Az Ősbemutatók című szeptember 7-i koncertünkre azokat hívjuk, akiről tudjuk, hogy most keletkezett zenét kívánnak hallani; kíváncsiak rá, milyen irányba mennek a zeneszerzők, és miként teremtenek Mahlerrel kapcsolatot.”

Mahlert játszani nyilván a zenekar számára is nagy ünnep. „Egy próba szünetében azt mondta egyik kollégám: van a zene és van Mahler. Aki valahol arról írt, hogy állt a vásártéren, és mindenféle zajokat hallott, az árusok lármáját, egy katonazenekart innen és egy kis cigánybandát, madáracsicsergést – ez a polifónia, amit neki kell harmóniába ötvözni. Nos, ez a harmónia szíven üti a muzikusokat és a hallgatókat” – állítja a zeneigazgató.

Tavaly egy roppant elegánsan és professzionális módon installált kiállítás kísérte a Budapesti Mahler Ünnep eseményeit a palota előcsarnokában. Az Henry Louis de la Grange vezette kiváló párizsi Gustav Mahler Zenei Archivum kölcsönözte a Mahler életéről és munkásságáról keresztmetszetet nyújtó anyagot. Most a Magyar Állami Operaház gyűjteményéből annak a két és fél évnek a dokumentumait ismerheti meg a közönség, amelyek Mahler

A Királyi Opera tagjaival (Mahler a második ülő sorban jobbról a második)

Budapesten töltött korszakát mutatják be. Például az általa dirigált A walkür, vagy a Don Giovanni jelmezterveit, azoknak az énekeseknek, muzikusoknak a portréit, akikkel dolgozott. „A Mahler Ünnep alapításakor elhatároztuk, hogy minden alkalommal rendezünk egy zenetudományi találkozót – folytatja Fischer Iván. – Örömmel regisztráljuk, hogy az ünnep »burjánzásnak« indult, és ez leglátványosabban a muzikológia terén mutatkozik. Tavaly de la Grange társaságában tartottunk egy megbeszélést, és együtt megterveztük a következő évek konferenciáinak programját; azt például, hogy idén számoljanak be arról a kutatók, milyen új dokumentumok fedezhetők föl Mahler budapesti működésével kapcsolatban. Meggyőződésem, ez nemcsak a közönség számára izgalmas téma, hanem világszerte fölélénkíti a Mahler-kutatást. Idén arra koncentrálnunk, hogy mi történt a háttérben például az országgyűlési napló bejegyzései szerint; vagy vannak-e Mahler kinevezését, illetve távozását érintő, eddig ismeretlen naplóbejegyzések, levelek. Tavaly a szimpóziumon a párizsi archívum volt a partnerünk, idén a Habsburg-kori Történelmi Kutatások Közalapítvány Gerő András vezette Habsburg Történelmi Intézete. Jövőre is fölkelhetők elvesztettnek, megsemmisültnek hitt levéltári dokumentumok, a családi archívumok is sorra megnyílnak. Én tehát nagyon bízom benne, hogy értékes, friss információkat mutathatnak be a kutatók 2007-ben is. Azért vágtam a Mahler Ünnep létrehozásába, mert szeretném, hogy minden oldalról és minél többet megtudjunk Mahlerről és budapesti korszakáról. Úgy érzem, mintha ebbe a titokzatos szobába egy új ablakon keresztül pillanthatnék be, és remélem, hogy egyre több ablakot nyithatunk fel.”

Szeptember végén ismét turnéra indul a Budapesti Fesztiválzenekar. „Talán véletlenül alakult így, de gyakran utazunk az őszi periódusban, rendszerint Franciaországba és Belgiumba. És nagyon örülök annak, ha az együttest visszahívják. Idén Gentet, Luccát, Zürichet és Pozsonyt érinti az út, amire Bach h-moll miséjét visszük. A dolog előtörténete, hogy két évvel ezelőtt fölkerültük a kitűnő Collegium Vocale Gentet, hogy énekeljenek velünk Stravinskyt, ami nem kifejezetten az ő specialitásuk – egyébként akkor is turnéra mentünk. Arra gondoltunk, hogy most mi kirándulunk az ő igazi »vadászterületükre«. Ami azért is izgalmas, mert Belgiumban Bachot szinte kizárólag csak régi hangszer-, illetve korhű kópiákon játszanak, a miénk pedig modern instrumentumokkal dolgozó együttes. Ez a belga közönséget nyilván meg fogja lepni, de a BFZ-nek már kialakult a barokk stílusa, amely erősen magába szívta a régi hangszereken játszóknak tapasztalatait is” – állítja Fischer Iván. ■

További információk:

www.bfz.hu (Budapesti Fesztiválzenekar)
www.mupa.hu (Művészetek Palotája)
www.habsburg.org.hu (Habsburg Történelmi Intézet)
www.bgm.org (párizsi Mahler Archívum)

Megjelent!

Rendelje meg
a kiadótól vagy keresse
a borszaküzletekben
és a nagyobb
könyvesboltokban!

06 30 370 8689

www.borbarat.com

Tanár bácsi álsruhában

Iván Gábor a Magyar Telekom Zenekar Manó-bérletéről

Iván Gábor ifjúkora óta könnyen alakít ki barátságos viszonyt a kisgyerekekkel, és ennek a készségének köszönhető, hogy a Magyar Telekom Zenekar ütőhangszeres művészeként öt éve egyre nagyobb sikerrel szerkeszti és vezeti az óvodásokhoz és kisiskolásokhoz szóló Manó-bérlet előadásait.

➤ Várkonyi Tamás

A gyerekkoncertek sorozata már korábban is szerepelt a zenekar programjában, de nem állt központi helyen. Az együttes vezetői néhány éve döntöttek el, hogy nagyobb hangsúlyt adnak az ifjúsági bérleteknek; ekkor vette át Iván Gábor a Manó-bérlet vezetését. A vele született nyitottságnak köszönhetően meg tudja szólítani, és mondani-valójával le is köti gyerekeket. Tíz éve tanít az Óbudai Zeneiskolában, illetve egy éve lakóhelyén, Pilisborosjenőn, de a ráérzés mellett mára olyan pedagógiai hátte-

Zeneház családiás környezetében zenén kívüli eszközöket is bevetünk annak érdekében, hogy ezek a mesés koncertek minél színesebbek legyenek. A következő évadban például a vizualitás más-más eszközt hívjuk segítségül. Első alkalommal egy bábművész-házaspár mesél, mi pedig élő muzsikával, vonósnegyessel illusztráljuk a történetet. Máskor pantomimhoz kapcsoljuk a zenét, ugyanakkor igyekezünk oly módon is változatossá tenni a műsorokat, hogy egy-egy alkalommal többféle hangulatú zene szólaljon meg."

A Manó Bérlet nem csupán közönségnevelésről szól – bár bérletvásárlóinak egy része a zenekar „nagy” koncertjeit is látogatja –, hanem benne a zene személyiségnevelő, jellemformáló szerepe is előtérbe kerül. Iván Gábor szerint ugyanis a zene képes arra, hogy a benne megjelenő hangulatok tágítsák a gyerekek érzelmi spektrumát, növeljék érzelmi intelligenciáját. „A klasszikus zenének nevezett világ olyan érzelmi skálán mozog, amilyennel sehol mást nem lehet találkozni, és úgy tapasztaljuk, ezt a gyerekek megérzik: oly nagy az érdeklődés a Manó-bérlet iránt, hogy ebben az évadban minden előadást meg kell ismételnünk” – mondja Iván Gábor. Bevallja, sosem érezte úgy, hogy az ütőzés teljesen kitölti az életét. „Nagyon szeretem választott hangszereimet, és az életem nagy része erről szól, de nem érzem magam szakbarbárnak. Szeretek olvasni, történeteket kitalálni, és nem utolsó sorban: gyerekeknek mesélni – leginkább a zenéről.”

Iván Gábor a legifjabbakkal és zenésztársaival egyaránt szívesen ritmizál

ret sikerült kidolgoznia, amellyel képes elérni, hogy a gyerekek egy emberként figyelnek rá, és várják, hogy a meséjének mi lesz következő fordulata. „Ami biztos: nevetetni kell őket” – véli Iván Gábor. „Komolykodva, tanár bácsis hozzáállással nem lehet kedvet ébreszteni a zenéhez, a hat-hétéveseknél ez ma már nem működik. Oly módon érhetünk csak célt, ha partnernek tekintjük őket, mosolygósan-játékosan beszélgetünk velük, elgondolkodtató kérdéseket teszünk fel – miközben természetesen a tanár bácsis mondanivalót is becsomagoljuk tréfás hasonlatainkba. Arra törekszem, hogy a gyerek ne érezze azt, hogy tanul, ami nem egyszer oda vezet, hogy az előadás a felnőttek érdeklődését is felkelti. Sőt, sok csillogó szemű anyukán–apukán látom, hogy – némi túlzással – azért hozza a gyereket, hogy ő hallhassa az előadást. A Telekom

Fotó: Magyar Telekom Szimfonikus Zenekar

A MANÓ BÉRLET KONCERTJEI A 2006–2007-ES ÉVADBAN

Október 22.: Zene és báb, km.: Nefelejcs Bábszínház

December 10.: Zene és pantomim, km.: Méhes Csaba

Február 4.: Zene és vers, sztárvendég: Kalácska Együttes

Március 11.: Zene és mese, km.: Magyar Telekom Zenekar ütőhangszeres művészei

Az előadások 9.30 és 11 órakor kezdődnek a Telekom Zeneházban (Bp. IX., Páva u. 10–12.).

A Magyar Telekom Zenekar honlapja:
www.telekomzenekar.hu

Jubileumi bérlet

Nemzeti Hangversenyterem – 19.30 óra

2006. szeptember 29.

Mozart: Don Giovanni – koncertszerű előadás
Közreműködnek a Magyar Állami Operaház Stúdiójának művészei és a Magyar Állami Operaház Énekkara
Vezényel: **Ligeti András**

2006. október 10.

Beethoven: VI. szimfónia
Berlioz: Fantasztikus szimfónia
Vezényel: **Kobayashi Ken-Ichiro**

2006. december 20.

Wagner: Tannhäuser-nyitány
R. Strauss: Öt zenekari dal
Közreműködik: **Sümei Eszter** (ének)
Schubert: Rosamunda-nyitány
Csajkovszkij: Diótörő-szvit
Vezényel: **Ligeti András**

2007. április 5.

David: Harsonaverseny
Jan Sandström: Motorbike Odyssey
Közreműködik: **Christian Lindberg** (harsona)
Sosztakovics: Jazz szvit No. 2.
Vezényel: **Ligeti András**

2007. május 16.

Berlioz: Rómeó és Júlia op.17 – dramatikus szimfónia
Közreműködik: **Meláth Andrea, Kóbor Tamás, Kovács István** (ének) és a Nemzeti Énekkar
Vezényel: **Kobayashi Ken-Ichiro**

2007. június 13.

Elgar: Hegedűverseny
Közreműködik: **Dmitry Sitkovetsky** (hegedű)
Mahler: I. szimfónia
Vezényel: **Ligeti András**

Kamarabérlet

Magyar Nemzeti Múzeum – 19.30 óra

2006. október 3.

Britten: Fanfár – három trombitára
Kerry Turner: 1. kvartett – négy kürtre
Vivaldi: d-moll kettősverseny
Beethoven: Drei Equale – négy harsonára
Susato: Reneszánsz táncok
J.S. Bach: E-dúr fúga
Ewald: Desz-dúr kvintett – rézfúvós kvintettre
Crespo: Fanfare Spirit of Brass
J.S. Bach: III. brandenburgi verseny
Raymond Premru: Blues marsch
Hazel: Rézmacskák
Ellington: Come sunday
Llano: El Crocif- Gran' Paso Doble – rézfúvós nagypartira

2006. november 14.

Mozart: A-dúr fuvolanégyes
Mozart: F-dúr oboanégyes
Danzi: F-dúr fagottnégyes
Mozart: A-dúr klarinétötös

2006. december 12.

Janacek: Mládi – fúvósszettett
Mozart: Esz-dúr kürtkvintett
Vivaldi: A négy évszak – szólót játszik **Környei Zsófia**

2007. január 9.

Marcello: Versenymű trombitára, vonósnégyesre és csembalóra
Mendelssohn: Esz-dúr oktett
Villa-Lobos: Bachianas Brasileiras No.1
Strauss a kutyaházban – J. Strauss dallamok nagybőgőkverttre

2007. február 27.

Mozart: c-moll szerenád
Debussy: Triószonáta fuvolára, bárcsára és hárfára
Dvořák: d-moll szerenád

Környei Zsófia

Ligeti András

Kobayashi Ken-Ichiro

Christian Lindberg

Dmitry Sitkovetsky

Zeneházi koncertek

Telekom Zeneház (péntekenként 19.30 órakor)

Benkó Dixieland Band 6 előadásos koncertje kicsiknek és nagyoknak a műfajban főszerepet játszó hangszerek bemutatásával.

Benkó Dixieland Band

További bérleteink: Klasszikusok hétvégén, Kamarabérlet, Manó bérlet.
Részletes programjainkról bővebb felvilágosítást kaphat:

Németh Pál

Iván Gábor

Pinokkió bérlet

Négy varázslatos előadás 10-14 éveseknek
Thália Színházban (vasárnaponként 15.00 órakor)
Művészeti vezető és karmester: **Németh Pál**
Műsorvezető: **Iván Gábor**

2006. november 19.

Dittersdorf: A vidéki báró

2007. február 25.

Haydn: Az énekesnő

2007. április 29.

Mozart: A kairói lúd, avagy a rászédett vőlegény

2007. május 20.

Mozart: A színigazgató

A zene megérint.

A hangverseny mint életkérdés

A Dohnányi Zenekar évadtervei

Fotós: BDZ

Új bérlet, ősbemutató, nagyszabású koncertek neves muzsikussal a Művészetek Palotájában, illetve a Zeneakadémián, műfaji határokat áthágó Belcanpop – röviden így foglalható össze a Budafoki Dohnányi Zenekar 2006–2007-es évadja. Hollerung Gábor zeneigazgató azonban ennél többet is elárul a Gramofon olvasóinak.

◆ Várkonyi Tamás

Hollerung Gábor már három éve a Honvéd Együttes zeneigazgatója, de idén az együttes művészeti vezetői posztját is átvette Novák Ferencről. A művészegyüttes és a Dohnányi Zenekar közötti együttműködésről elmondta, hogy a két

intézmény eddig is szoros kapcsolatban állt egymással, sőt új művek is születtek a számukra, az ő felkérésére. Vajda János és Tolcsvay László alkotása után november elején Gyöngyösi Levente Kantáta 1956 emlékére című művét mutatják be, s a közreműködő vegyeskarta a Honvéd Kórus és az Angelika Leánykar alkotja majd.

„Igyekeztünk az alkalomhoz méltó koncerttel hozzájárulni az évfordulóhoz, éppen ezért nagy öröm számunkra, hogy Kocsis Zoltán elvállalta a közreműködést Bartók harmadik zongoraversenyében. De már eddig is számos kitűnő vendégművész járt a zenekarnál – szólisták és karmesterek egyaránt –, akik már pusztán jelenlétükkel maximális teljesítményt hoztak ki belőle. Úgy érzem, eljutottunk oda, hogy mindegyik hangverseny életkérdéssé kezd válni, mint minden igazán magas színvonalú hivatásos zenekarnál” – mondja Hollerung Gábor.

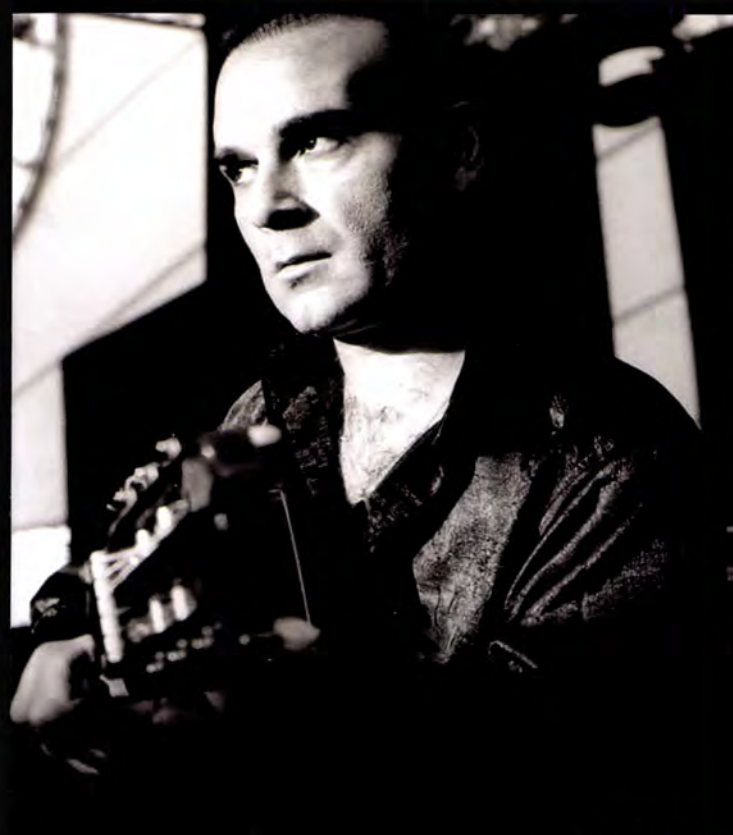
A Dohnányi Zenekar egy éve rendszeresen koncertezik a Művészetek Palotájában. „Számos oratóriumot vittünk a Nemzeti Hangversenyterembe, és a Fischer Ádám-féle Parsifallal szinte egy időben mutattuk be a Parasztszűzletet, szintén nagy sikerrel” – emlékezik a zeneigazgató. „A félig szcenírozott előadások iránt valószínűleg azért is élénk az érdeklődés, mert az operai akusztikához képest sokkal szebben és teltebben tudnak megszólalni ezek a művek. Úgy gondolom, hogy érdemes folytatni a koncertterembe vitt operák sorát, ezért is tervezzük jövő februárban előadni a Don Carlost.”

„Jövőre új bérletet is meghirdettünk, amelyben minden egyes műsorszám kuriózum értékű” – folytatja a zeneigazgató. – A Premier bérlet egyik koncertje például olyan kísérlet, amit egyesek már most sem néznek jó szemmel, de erre számítani is lehetett. A Belcanpop című koncerten ugyanis két olyan művésszel fogunk együtt muzsikálni, akik hivatásos énekesnek készültek, de később a könnyebb műfajok felé fordultak; most hihetetlen munkát fektetnek abba, hogy visszatérjenek a klasszikus közegbe is. Egyikük László Boldizsár, a Cotton Club Singers énekes, aki sok mindent elénekelt már velünk, Falusi Mariann pedig a Pa-Dö-Döböl ismerhetik az emberek; egyébként mindketten fantasztikus muzsikuskok. Ezzel a koncerttel azt is szeretnénk megmutatni, hogy mennyire félrevezető az előítélet, amely sajnos a zenei ízlésben is gyakori jelenség. Ez számomra ugyanolyan küldetést jelent, mint például egy fiatal művész számára fellépési lehetőségeket teremteni” – állítja Hollerung Gábor.

Mint mondja, fájó hiányosság, hogy továbbra sincs otthona az együttesnek, ez a helyzet sürgősen megoldásra vár. „Reméljük, hogy a budafoki önkormányzat az eddigi évekhez hasonlóan továbbra is mellettünk áll. Úgy gondolom, hogy egy kerületi önkormányzat erejéhez képest hihetetlen nagy az a segítség, amit nyújt nekünk, és amilyen mértékben büszke Budafok–Tétény egyik zászlóshajójára, a Budafoki Dohnányi Zenekarra.” ■

A Budafoki Dohnányi Zenekar honlapja:

www.bdz.hu

Juan Carmona

Flamenco–Jazz Fesztivál

November 14–15.

Juan Carmona (E) – gitár
Dés László – szaxofon
Mino Cinelu (F) – ütőhangszerek
Juan Carmona Grupo (F–E)
Danubia Szimfonikus Zenekar
Vezényel: **Héja Domonkos**

Karácsonyi orgonakoncertek

Karácsonyi harangok
Deák László és a Magyar Rádió
Gyermekkórusa
December 15., 19.30

Fassang László orgonaestje
Danubia Szimfonikus Zenekar
Vezényel: **Igor Caretti**
December 16., 19.30

Az orgona története
Ruppert István és Pálúr János
Műsorvezető: **Batta András**
December 17., 19.30

www.mupa.hu

Élmény! Minden tekintetben.

Jegyek kaphatók a MÜPA jegypénztárában (tel.: 555-3300), a Concert & Media jegyirodáiban (tel.: 455-9000), a Libri könyvesboltjaiban, valamint az ismert jegypénztárakban.

A MÜPA szakmai támogatója a Liszt Ferenc Zeneművészeti Egyetem.
ISO 9001:2000

**Művészetek
Palotája**
Budapest

Határkőhöz érkezünk

Szeptembertől Ménesi Gergely csatlakozik a Pannon Filharmonikusok csapatához

Az idei évadra a Pannon Filharmonikusok közönségének 80 százaléka hosszabbította meg bérletét a zenekar budapesti hangverseny-sorozatára, s ez a szám Horváth Zsolt igazgató szerint nem kevesebbet jelent, mint azt, hogy a vidéki zenekarnak sikerült betörnie a zárt és sokszereplős fővárosi koncertéletbe.

→ Várkonyi Tamás

„Sőt, olyan rangot képvisel, hogy a pécsi koncertekre már elővételben elkelték a bérletek a 2006–2007-es évadra” – mondja az igazgató. „Ez számunkra korlátokat is jelent, hiszen így nem tudjuk a közönségszámot növelni. A kérdés azonban csak 2010-ig lesz aktuális,

hiszen ekkorra épül meg Pécs új, 1200 személyes hangversenyterme, mely kezdeményezésnek éppen a Pannon Filharmonikusok az indukátora. Úgy tűnik, hogy nem kell aggódva várniuk az átadást, mert képesek leszünk arra, hogy telt házas koncerteket rendezzünk benne egy 170 000 lakosú városban, és ez komoly dolog” – állítja Horváth Zsolt.

A zenekar nem változtatott a bérletek felépítésén; Pécssett három különálló sorozatuk fut összesen tizenöt koncerttel, Budapesten pedig egy, amely 2007 januárjában indul a Művészetek Palotájában. „Csak a Pannon Filharmonikusokra jellemző a teljes évadot átfogó, szigorúan tematikus műsor – folytatja az igazgató –, mely idén a Könyvek összefoglaló címet kapta. Mivel a 2010-ig vezető évek között az idej a Tanulás és tanítás címet kapta, Pécs kulturális rendezvényei ehhez próbálnak igazodni, így a 2006–2007-es évadban irodalmi alkotások köré csoportosítottuk koncertjeinket, s mindegyikhez külön arculatot terveztünk.”

Horváth Zsolt úgy gondolja, hogy a sajátos program-szerkesztés is fontos szerepet játszik abban, hogy mind többen kíváncsiak a zenekarra. Egyrészt a fokozódó érdeklődés, valamint a következő években várható intenzívebb koncerttevékenység miatt szükségesnek tűnt állandó kar-

mestert szerződtetni Hamar Zsolt zeneigazgató mellé. (Ennek a döntésnek a másik oka pedig arra a törekvésre vezethető vissza, amely szerint a pécsi zenekar megújulásának egyik alapfeltétele az egyedi zenei hangzás kialakítása, ezt pedig vendégkarmesterekkel nem lehet elérni.) Hamar és Horváth közösen Ménesi Gergelyben találta meg azt a személyt, aki hitvallásánál, zenekar-építő gondolkodásánál fogva alkalmas arra, hogy 2006 szeptemberétől partnere legyen a Pannon Filharmonikusoknak. „Ménesi Gergely mögött szép életpályája áll; szinte ugyanazokat a verseny-

eredményeket érte el, mint Hamar Zsolt” – mondja Horváth Zsolt. „Felkészült, alapos, a zenekarral könnyen szót értő dirigens ő, aki nem ismeretlen számunkra: egy-egy produkció előkészítésében már eddig is részt vett.

Hamar Zsolt pécsi szerepvállalása ugyanakkor nem csökken, éppen ellenkezőleg. Olyan zenekar vagyunk, ahol a zeneigazgató az évi produkciók felét vezényli, ami magas szám” – állapítja meg a zenekar igazgatója.

Ménesi Gergely egyben a nagyközönség által talán kevésbé ismert Pécsi Szimfonieta műv-

szeti vezetője lesz. „Az elmúlt három évben ennek a

mintegy harminc fős szimfonikus együttesnek a tevékenységét 90 százalékban a Pécsi Nemzeti Színház zenés produkcióiban való részvétel jelentette, most azonban megpróbálunk számára kibővült műkö-

dési felületet biztosítani. A Pécsi Szimfoniétán keresztül elsősorban azokat a dél-dunántúli területeket szeretnénk megcélozni, amelyeken a hang-

versenyzenekar valamilyen oknál fogva nem tud megjelenni. (Akár azért, mert a meghívó fél nem tudja fedezni a költségeket, akár azért, mert egyszerűen nincsen hely, ahol le lehetne ültetni egy nyolcvan tagú együttest). Mindezeket tekintetbe véve talán nem használok nagy szavakat, ha azt mondom: a három éve a fejlődés útjára lépett Pannon Filharmonikus Zenekarral most határkőhöz érkezünk.”

A Pannon Filharmonikusok honlapja:

www.pfz.hu

MOZART 2006

Mozart: Títusz kegyelme

A Dán Rádió Kamarazenekarát vezényli Fischer Ádám

Együtműködő partner: Magyar Rádió

Október 14., 19.00

Liszt Ferenc Kamarazenekar

Mozart A-dúr hegedűversenyét előadja Klenyán Csaba

November 5., 19.30

Requiem

Michael Haydn és Mozart alkotásai egy estén

Purcell Kórus és Orfeo Zenekar

Vezényel: Vashegyi György

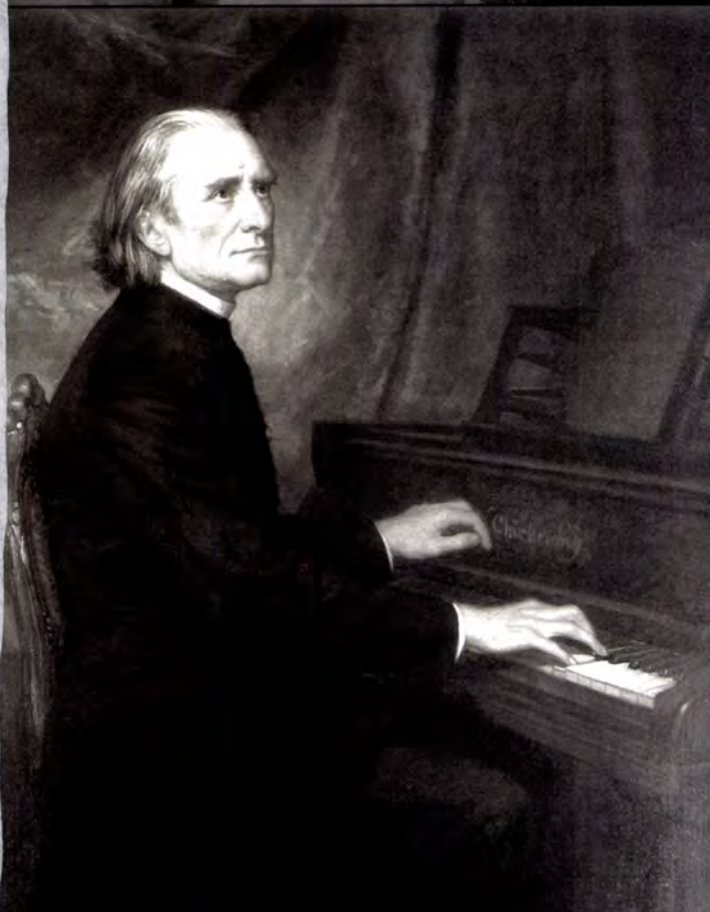
December 2., 19.30

Händel: Messiás – Mozart átdolgozásában

A Linzi Bruckner Zenekar vendégjátéka

Vezényel: Dennies Russel Davies

December 22., 19.30

BUDAPESTI LISZT-ÜNNEPEK

November 18–26.

Liszt: Esztergomi mise

A Győri Filharmonikus Zenekar

és a Szlovák Filharmónia Kórus hangversenye

November 18., 18.00

Liszt: Szent Erzsébet legendája

Oratórium Otto Roquette szövegére, R. 477

November 19., 18.00

„Liszt-játékok három tételben”

November 20., 19.30

Jandó Jenő és Mocsári Károly zongoraestje

Liszt: Magyar rapszódia I–XIX.

November 22., 19.30

Liszt: Dante-szimfónia – két zongorára

Vittorio Bresciani, Francesco Nicolosi – zongora

November 24., 19.30

Ránki Dezső zongoraestje

November 25., 19.30

Nemzeti Filharmonikus Zenekar

Vezényel: Kocsis Zoltán

November 26., 19.30

www.mupa.hu

Élmény! Minden tekintetben.

Jegyek kaphatók a MÜPA jegypénztárában (tel.: 555-3300), a Concert & Media jegyirodáiban (tel.: 455-9000), a Libri könyvesboltjaiban, valamint az ismert jegypénztárakban.

A MÜPA szakmai támogatója a Liszt Ferenc Zeneművészeti Egyetem.

ISO 9001:2000

**Művészetek
Palotája**
Budapest

Megnemesedett tangó

Mint arról már korábban is beszámoltunk, a Miskolci Szimfonikus Zenekar életében vízvázlasztónak tekinthetők az őszi hónapok, hiszen ekkor kezdi meg színes és mozgalmas évadját a frissen átadott Művészetek Házában. Már szeptember végén különleges produkcióra készül az együttes: a tangó történetét játsszák el összművészeti előadás keretében Miskolcon és Budapesten.

➔ Várkonyi Tamás

A Mindhalálíg tangó című produkció története két éve kezdődött, amikor a fiatal olasz csellista és koncertszervező, Pierluigi Ruggiero felkereste az ötlettel Kovács Lászlót. Elmesélte neki, hogy egy összművészeti estről van szó, amelyen a szimfonikus zenekar mellett színész, táncosok, énekesnő, bandoneon- és cselló szólista lép színpadra. Afféle „komoly könnyűzenei” kompozícióról van szó, amit 2001 óta többször előadtak Olaszországban, mégpedig nagy sikerrel, kétszeres tangó-világbajnok párossal. A miskolciak zeneigazgatója, aki maga is az egyik legelkötelezettebb híve a zenei műfajok vegyítésének, nem habozott: miután meggyőződött a produkció minőségéről, szíves-örö-

mest beleegyezett, hogy befogadja zenekarával a különleges programot. Az izgalmas műsor, amelynek hazai rendezője Tóth Miklós, dramaturgja pedig Sediánszky Nóra, a Buenos Aires-i kezdetektől Astor Piazzolla hangszeres örökzöldjeiig „zenéli el” a hol erotikus, hol nosztalgikus, hol fájdalmas, de mindig szenvedéllyel teli tánc történetét. Meláth Andrea énekesnő, Ecsedy Áron és Lakos Anikó táncosok, valamint a színész, Menszátor Héresz Attila mellett cselló szólístaként az ötletgazda, Pierluigi Ruggiero lép fel, aki a budapesti Zeneakadémián Perényi Miklósnál, Mező Lászlónál és Onczay Csabánál végezte tanulmányait. A koncertezés mellett hamar megismerte belülről is a magyar zenei életet, és ma koncertszervezéssel is foglalkozik Olaszországban. „Magyarországon a csodálatra méltó zenei hagyomány némileg konzervatívva teszi a közízlést” – mondja. „Sokkal könnyebb itt megtölteni egy hangversenytermet, ha Brahms, Liszt, Schumann vagy Beethoven műveit adják elő, mint nálunk, Olaszországban. Talán éppen ezért nehezebb áttörést elérni egy újszerű elképzeléssel. Márpedig az én célom az volt: új színnel gazdagítani a koncertkínálatot, és ehhez a Miskolci Szimfonikusokban kitűnő partnerre találtam.”

Az est karmestere, Giuliano Di Giuseppe, aki maga hangszerelte és dolgozta fel a megszólaló darabokat, a vezénylés mellett színdarabokhoz, dokumentumfilmekhez ír zenét, valamint Szardínia festői városa, Cagliari konzervatóriumában tanít. Mint mondja, hagyományos méretű szimfonikus zenekart alkalmazott – de a két kürtön kívül más rézfúvósok nem szerepelnek benne –, ellenben számos ütőhangszeres is részt vesz, és a zongoristának is fontos szerep jut. „A szimfonikus hangzásban megnemesedik a tangó” – véli Giuliano. „A vonósokra azért ró nehéz feladatot ez a zene, bár biztos vagyok benne, hogy a miskolci zenekar tökéletesen veszi majd az akadályokat, mert a vonókezelés különbözik a klasszikus zenében megszokottól. A hangindítások például sokkal élesebbek, de külön nehézséget jelent, hogy a tangó néhol klasszikus dallamformálást igényel, ám egyik pillanatról a másikra megváltozhat a karaktere.” A bandoneon-játékos személyében valódi sztárt üdvözölhetünk majd. Ő a rangos római Santa Cecilia Akadémián tanít, s az egyik legjelentősebb bandoneonos Olaszországban; együtt dolgozott Ennio Morriconéval és Gidon Kremerrel is.

A Miskolci Szimfonikus Zenekar a szeptember 22-i miskolci és a szeptember 25-i budapesti tangóestjén kívül számos érdekes műsorral jelentkezik az őszi hónapokban. Olyan művészekkel lép fel, mint Vásáry Tamás, Prunyi Ilona vagy Kocsis Zoltán, és olyan nagyszabású művet is megszólaltat, mint Liszt Ferenc Szent Erzsébet legendája című oratóriuma. Október végén esedékes, ötnapos svájci turnéjuk során pedig előadják a romantikus író-zeneszerző-zeneesztéta, E. T. A. Hoffmann több kompozícióját, amely vállalkozás itthon is nagy érdeklődésre tarthat számot. ■

Foto: Nagy Norbert

2006. szeptember 22. Művészetek Háza 19.00 óra

„Mindhalálíg Tangó”

Miskolci Szimfonikus Zenekar
A férfi: Menszátor Héresz Attila
Ének: Meláth Andrea
Tánc: Ecsedy Áron és Lakos Anikó
Közreműködik:
Pierluigi Ruggiero (cselló), Massimiliano Pitacco (bandoneon)
Vezényel: Giuliano Di Giuseppe
Dramaturg: Sediánszky Nóra
Rendező: Tóth Miklós

1000 Budapest, Városliget 10. sz. 1000 Budapest, Városliget 10. sz. 1000 Budapest, Városliget 10. sz. 1000 Budapest, Városliget 10. sz.

A Miskolci Szimfonikus Zenekar honlapja:

www.mso.hu

Zeneakadémia Nagyterem
Hárfaszéria 2006/2007

A HÁRFA

Világhírű hárfások hangversenysorozata

**Jana Boušková, Isabelle Moretti, Vigh Andrea
és a Budapesti Vonósok**

2006. november 12. (vasárnap) 19.30 óra – Jana Boušková

2006. december 21. (csütörtök) 19.30 óra – Vigh Andrea

2007. február 10. (szombat) 19.30 óra – Isabelle Moretti

VIII. Gödöllői Nemzetközi Hárfaesztivál

a Gödöllői Királyi Kastély dísztermében

2006. október 6. (péntek) 19 óra – **Frédérique Cambreling** hárfaeastje

2006. október 7. (szombat) 19 óra – **Vigh Andrea** hárfaeastje

közreműködik: **Frédérique Cambreling, Drahos Béla** (fuvola), **Konrád György** (brácsa)

2006. október 14. (szombat) 19 óra – **Anna Verkholantseva** hárfaeastje

2006. október 15. (vasárnap) 19 óra – **Trió Hárfisszimó**

Jegyek és bérletek vásárolhatók a Zeneakadémia jegypénztárában (342-0179)

A hangversenysorozat főszponzora:

 Jakobi Koncert Kft.

jakobi.koncert@enternet.hu

www.forraskoncert.hu

A hangversenysorozat médiaszponzora:

NÉPSZABADSÁG
A tájékozottság magabiztossá tesz.

„A zenész szakma tudja, ki mennyit ér”

A Magyar Zenei Tanács elnöke a döntések megalapozottságáról

Victor Mátéről köztudott, hogy szókimondó, egyenes alkat. Olyan ember, aki, ha kellett, botrányt rendezett, hogy felhívja a figyelmet a zenei szakma méltatlan körülményeire. Ezért is lett fontos szereplője az 1990-ben alakult Magyar Zenei Tanácsnak (MZT), ahol először alelnökként, majd 1993-tól elnökként harcolt a muzsikus társadalom érdekeiért. A három esztendő ciklus végére azonban belefáradt a temérdek, gyakran eredmény nélküli küzdelembe. Most, egy évtizednyi szünet után azonban szívesen tér vissza a közéletbe, hiszen a májusi közgyűlésen őt választották meg a tanács új elnökének. Victor Máté azért vállalta örömmel ezt a minden fizetés és díjazás nélküli, de rengeteg munkával járó posztot, mert fontos számára a szakmai szolidaritás. S őszől mindent elkövet majd azért is, hogy az általa vezetett szervezet hatékonyabban működjön.

➔ Réfi Zsuzsanna

Gramofon: A jelenlegi helyzetben nagy szükség van a szakmai összefogásra, az érdekek határozott képviseletére. A döntéshozók mennyire nyitottak az együttműködésre, a közös gondolkodásra?

Victor Máté: A rendszerváltás óta eltelt években azt tapasztaltam, hogy a politikai vezetés nem szívesen adja ki a kezéből a döntést. Most is sokszor a miniszter határoz arról, mit érdemes támogatni. Pedig a rendszerváltás idején – épp a Magyar Zenei Tanács megszervezésével – a zenésztársadalom felkészült egy új működési modellre, a folyamatos párbeszédre, sajnos azonban az irányítók ezt ritkán használták ki. A döntések, a különböző pénzelosztások kapcsán nagyon lényegesnek tartanám, hogy az egyeztetés először a szakma szintjén történjen. A zenésztársadalmon belül ugyanis pontosan tudja mindenki, hogy ki mennyit ér. Még akkor is, ha ezt a szakmai rangsort néha nehéz kifelé érvényesíteni. Mégis, bízom abban, hogy a döntéshozók előbb-utóbb csak rádöbbenek végre: a szakmai szervezetek megkerülhetetlenek.

G.: Az önök feladata az is, hogy akár kéréstől is, de folyton hangoztassák szakmai érvekkel is alaposan alátámasztott véleményüket.

V. M.: Így van, de ehhez szükség van arra is, hogy a tanácson belül olyan műhelymunka induljon el, amit az elmúlt esztendőkből hiányoltam. Szeretném, ha őszől rendszeresen tartanánk szakmai vitákat. Szükség van a rendszeres belső párbeszédre. S ha egy-egy álláspont mögé mindenki egységesen felsorakozik, azt a döntéshozók előtt is nagyon határozottan és jól lehet képviselni. Már most is látom, hogy akad néhány olyan ügy, amely miatt kopogtatni kell mindenütt, és javaslatokkal bombázni a parlamenti kulturális bizottságot, a minisztériumokat, a pártok kultúrpolitikusait. Ilyen például a finanszírozási rendszer kérdése.

G.: Ami éppen a zenekarok működésében jelent egyre komolyabb gondot...

V. M.: Sajnos az együttesek finanszírozási rendszerében még nem volt időm elmélyülni, hiszen ez a támogatási rendszer is évről-évre változott. Nagyon zavaró, hogy a művészeti élet egészének a támogatása nincs törvényileg szabályozva. Miközben az együttesek ma is legnagyobb részt az állami pénzekből élnek. A Nemzeti Kulturális Alap működése sem tetszik. Nem szerencsés, hogy a kurátorok felét a miniszter nevezi ki, így itt is az ő befolyása érvényesül. Viszolygok attól, hogy a kultúrában is politikai döntések születnek... Ráadásul a kis létszámú kollégiumokban egy-egy ember ért az egyes műfajokhoz, a többiek csak az ő véleményére támaszkodhatnak. Ahhoz, hogy szakszerűbb legyen a pályázatok elbírálása, szűkebben szervezett szakkollégiumok hálózata kellene. Jó volna átalakítani az eddigi rendszert. Törvényi szabályozással a magántőkét is arra kellene inspirálni, hogy jóval nagyobb

EGYSZEMÉLYES ZENEKAR

Victor Máté hatéves korától hegedül és zongorázik. A Zeneakadémia zeneszerzés szakának elvégzése után elektronikus zenét tanult, ezzel párhuzamosan a lengyel nyelvet és irodalmat tanulmányozta Varsóban. Volt egyszemélyes rockzenekar, énekelt szólóban és vokálban. A Magyar Rádióban 1970 óta dolgozik, s vezetett osztályt a Magyar Televízióban is. 1990-ben nemcsak az MZT-ben kezdett tevékenykedni, hanem megszervezte a könnyű-, önkifejező- és rockzenészek szakmai szervezetét, a Zenész KÖR-t, amelyet azóta is vezet. A Kőbányai Zenei Stúdióban klasszikus zenetörténetet és formatant tanított 2006 tavaszáig. Komponált színpadi, televíziós és filmzenét. Az eMeRTon díjat zenei rendezőként és zeneszerzőként egyaránt megkapta. Kítüntették Fényes Szabolcs- és Erkel-díjjal, valamint átvehette már az Artisjus alkotói életműdíjat is.

szerepet vállaljon a mecenatúrában. A jövőben ugyanis erre egyre égetőbb szükség lesz...

G.: *Mi a véleménye arról, hogy a könnyűzene is megjelenik az állami támogatásban?*

V. M.: Itt is azt tartom fontosnak, hogy ezekről az összegekről szakmai kontroll alapján döntsenek. Bár ezen a területen, a komolyzeneihez képest, kevés a bevonható szakmai szervezet. A könnyűzenészek ugyanis korábban nem hittek abban, hogy érdemes az érdekeiket szervezetten képviselni. A PANKK óta azonban talán értik, érzik, miért lényeges a szakmai egyetértés. Természetesen vannak értékes könnyűzenei produkciók is, és ezen a területen sem működik minden piaci alapon. Miért ne dolgozhatna az NKA-n belül egy könnyűzenei kollégium?!

G.: *Sikerült áttekintenie a legsürgetőbb teendőket a megválasztása óta eltelt hónapok alatt?*

V. M.: Mivel a tagszervezetek szószólója akarok lenni, az egyik első tennivalóm, hogy minél szélesebb körben tájékozódjam. Meg akarom ismerni mindegyik egyesület, szervezet gondjait. Számos telefonszámot is kaptam már, hogy mivel lenne érdemes foglalkozni, így igyekszem ütemtervet készíteni, és felállítani a fontossági sorrendet. Egyébként eddigi párbeszédeim során a legtöbbször emlegetett gond az oktatás volt. A gyerekek ugyanis más zenei közegekben élnek, mint ami az oktatás tárgya. Csak a szembenállást érzik, s nem fedezik fel, hogy milyen kapcsolat van a zenei világok között, hogyan hatnak egymásra. A zenepedagógia ráadásul még a digitális technika megjelenését, ezt az igazán történelmi változást sem dolgozta fel. Valószínűleg azt az álláspontot is revideálni kellene, hogy a tanórákon csak a nagy, klasszikus művek oktatására van szükség. A gyerekeket arra is meg kellene tanítani, hogy mit mire lehet használni, s hogyan lehet megkülönböztetni az értékes muzsikát az értéktelentől. Úgy érzem, az oktatásban nem

strukturális, inkább tartalmi problémák vannak. Mindez azért is fontos, mert nemrég olvastam egy német tanulmányban, hogy a zenehallgatási szokások, a zenei ízlés húsz éves korra kialakul. Ettől kezdve a fiatal egész életében azt a muzsikát hallgatja majd, amelyet addig megszeretett.

G.: *A zenepedagógusok is látják ezt a problémát?*

V. M.: Érzik, tudják ők is, hogy változtatásra lenne szükség. Kezdve egészen attól, hogy az óvónő- és a tanítóképző főiskolákra nem szabadna a fiatalokat zenei képességvizsgálat nélkül felvenni. Persze, nem egyszerű változtatni. Először vitatkozni kell, megfogalmazni a konkrét javaslatokat, aztán lehet elkezdni a reformokat.

G.: *A kottakiadás helyzetén sem ártana javítani...*

V. M.: A zeneműkiadókkal még nem beszélgettem. A saját észrevételem az, hogy a hagyományos kottakereskedés egyre kevésbé működik. Készletezésre ma már nincs szükség. Az anyagokat számítógépben kellene tartani, s csak annyit nyomni belőle, amennyire igény van.

G.: *Milyenek találja a hazai koncertéletet?*

V. M.: Nagyon színesnek és gazdagnak, hatalmas választékkal, színvonalas produkciókkal. Azt tapasztalom, hogy a Bartók Béla Nemzeti Hangversenytermet is estéről-estére meg tudják tölteni. A budapesti tehát jól működik, a vidékire még nincs igazán rálátásom. Azért az új hangversenytermek, a debreceni, a miskolci és a készülő pécsi, mind-mind azt jelzik, hogy pezsgő a hazai zenei élet, van hová hívni a publikumot.

G.: *Sokan aggasztónak tartják a közönség elöregedését is. A tanács nemrég készítettett egy komoly felmérést a fiatalok zenehallgatási szokásairól.*

V. M.: Ősszel már szeretnék ezekről az adatokról egy-két vitát tartani, megbeszélni, hogy hol tartunk, és mi legyen a folytatás. Októberben a médiatörvény lesz a fő téma, s az, hogy milyen hatású lesz törvényeinkre az UNESCO kulturális sokszínűségről szóló egyezménye. A jelenlegi médiatörvény ellen, amely lehetetlen helyzetbe hozta a közszolgálati médiumokat, tennünk kellene végre már valamit, hiszen egyik következménye, hogy megszűntek a pótolhatatlan értéket képviselő műhelyek. Az aktuális témák közé tartozik az is, hogy csatlakoztunk a Bartók Rádiót feltűző felhíváshoz, hiszen ez az egy esztendő nagyon gyorsan letelik, és ismét kérdéses lesz, hogy hol sugározzák majd a parlamenti közvetítéseket. Az egyetlen zenei és irodalmi adónkat pedig meg kell védenünk. Ugyanilyen fontos, hogy végre megszülessen a művészeti törvény. A Magyar Zenei Tanácsnak a következő időszakban aktívabbnak, kezdeményezőbbnek kell lennie. El kell érniük, hogy kikérjék véleményünket a lényeges döntések előtt, és oda is figyeljenek arra, amit mondunk! ■

A Magyar Zenei Tanács honlapja:

www.hunmusic.hu

A theremintől a mellotronig

Szalad az idő: ki gondolná, hogy ma már nem csak egy 18. századi mesterhegedű, hanem egy száz évvel ezelőtt készült elektronikus hangszer-ritkaság is historikusnak számít? Szeptember 9-én a Művészetek Palotája Fesztivál Színházában együtt hallhatjuk a 20-21. század technikai vívmányaihoz képest akár ősinek is nevezhető elektronikus instrumentumokat. A koncert ötletgazdájával és rendezőjével, Mandel Róberttel beszélgettünk.

➔ Várkonyi Tamás

Theremin, mellotron, ondes Martenot, Hammond orgona, Moog szintetizátor... Ismerős és kevésbé ismerős hangszerek; vannak köztük, amelyek mára feledésbe merültek, s vannak, amelyek fényes pályát futottak be. Mandel Róbert most összegyűjtötte őket, hogy – alighanem egyedülálló vállalkozásként – együtt a legismertebb hazai és külföldi művészekkel együtt mutassa be a magyar közönségnek ezeket a csodadobozokat.

„Az elektronika 1906-tól az 1960-as évekig a hangszertörténetnek is izgalmas területét jelentette. A kezde-

ti időszakban száznál is több ilyen típusú hangszert készítettek, igaz ezek mind ugyanannak az ötnék-hatnak a variánsai voltak” – mondja Mandel Róbert. „Stockholmból, Berlinből és Strasbourgból olyan ritkaságokat sikerült összegyűjtenem, amelyekkel a hazai közönség minden bizonnyal eddig nem találkozott. Külön érdekesség, hogy eredeti, tökéletesen felújított hangszerek érkeznek a Művészetek Palotája Fesztivál Színházába. A theremin elektronikus változatából például talán csak két-három darab található Magyarországon. Ez volt az első olyan hangszer, amelyet úgy lehetett megszólaltatni, hogy hozzá sem ért a művész. E misztikus és félelmetes effektusokra képes hangszer lelkét a zárt áramkörök sora jelenti, s a játékosnak a két antennához kell közelíteni a kezét. Ma már olyan érzékennyé fejlesztették ezt a szerkezetet, hogy a hangmagasságot, illetve a hangerőt szabályozó finom, varázsló mozdulatokkal pontos hangköz-lépéseket lehet generálni. 1919-ben, huszonhárom éves korában találta fel az orosz születésű, később Amerikába emigrált, s 1993-ban elhunyt Léon Theremin, aki kilencéves unokahúgát kezdte tanítani a hangszerre. Lydia Kavina később a leghíresebb theremin-játékos lett, s most az ő tanítványa, a fiatal Carolina Eyck lép fel a Művészetek Palotájában.”

A thrillerekben, például Hitchcock *Bűvölet* című filmjében is háthor-zongató hatásokra alkalmazott hangszer mellett a hatvanas-hetvenes évek egyik alaphangszerét, a Hammond orgonát is hallhatjuk – mégpedig

Forrás: Mandel Productions

A theremin és egyik specialistája, Carolina Eyck

annak korhű változatát –, valamint a Fender Rhodes zongora egyik első típusát. Talán kevesen tudják, hogy Robert Moog megépítette első szintetizátorát, a Magyar Rádió Elektroakusztikus Stúdiója vett egyet 1973-ban; ezt a hangszer Szigeti István fogja bemutatni. Markus Resch hozza a mellotron nevű hangszert, amely külsőre leginkább cselesztára hasonlító fehér doboz, de tulajdonképpen a samplerék őse: egy billentyűt lenyomva lejátsza a belsejében levő keretre illesztett rövid magnótekerccset, amelyre előzőleg felvettek egy hangmintát. Mandel Róbert emlékei szerint Benkő László is használta az Omegában, de Paul McCartney is játszott rajta.

THEREMIN ÉS A POLOSKÁK

Lev Szergejevics Termen, a theremin feltalálója 1896. augusztus 24-én született Pétervárott, ahol először fizikát tanult, majd a konzervatóriumban a gordonkát választotta. A fizika és a zene vezette a zenei hang hullámainak megismeréséhez: 1920-ban már első találmányával, az *ätherophon* nevű hangszerrel jelentkezett, és váratlan sikerei hamar ismertté tették külföldön is.

Az emigrációban az RCA-nek adta el antennával működő, speciális hangszerét, amelyet az ő irányításával sikeres instrumentummá fejlesztettek. 1938-ban visszatért a Szovjetunóba, ahol kikísérletezte a mai dobgépek elődjét, a *rhythmikont*. A legenda szerint tudására a KGB is igényt tartott: Léon Theremin állítólag komoly szerepet játszott az elektronikus lehallgató-készülékek kifejlesztésében.

A témához kapcsolódó oldalak:

www.carolina-eyck.de
<http://ondesmartenot.free.fr>
www.moogmusic.com
www.lydiakavina.com
www.mellotron.com
www.hammond-organ.com

BUDAPEST ZONGORASZALON

Művészportrék – emberközelben

Zenés beszélgetések

Prunyi Ilona zongoraművész
vezetésével és közreműködésével

2006. november 8. 18 óra – KOC SIS ZOLTÁN zongoraművész-karmester

2006. december 10. 18 óra – FRANKL PÉTER zongoraművész

2007. január 17. 18 óra – FASSANG LÁSZLÓ orgonaművész

2007. február 21. 18 óra – BÁLINT JÁNOS fuvolaművész

2007. március 17. 18 óra – BERKES KÁLMÁN klarinétművész

2007. április 25. 18 óra – AKADÉMIA VONÓSNÉGYES

A korlátozott férőhelyek miatt jegyek csak elővételben válthatók
a Zeneakadémia jegypénztárában (1067 Bp. Liszt Ferenc tér 8. Tel.: 462-4679)
Jegyár: 3000 Ft

A régi szalonhagyományokat folytatva az előadások után szívesen látjuk
vendégeinket egy pohár pezsgőre.

1067 Budapest, Csengery u. 45

Tel.: 374-0890 Fax.: 374-0891

www.tuttohangszer.hu

Budapesti Liszt-ünnepek

A Művészetek Palotája novemberben impozáns koncertsorozattal tiszteleg Liszt Ferenc születésének 195., halálának 120. évfordulója előtt. A számos érdekes hangverseny közül a Budapesti Liszt-ünnepek csúspontjának ígérkezik a Szent Erzsébet legendája oratórium előadása, amely egyben a Magyar Katolikus Püspöki Konferencia által meghirdetett Szent Erzsébet Jubileumi Év ünnepélyes megnyitója.

◆ Várkonyi Tamás

A koncertrepertoárról mára szinte teljesen eltűnt műősbemutatóját 1865. augusztus 15-én tartották a pesti Vigadóban, a szerző vezényletével. (A Vasárnapi Újság hasábjain egy híres rajz is fennmaradt erről az eseményről, amelyen először lépett Liszt abbé reverendában a közönség elé.) A kétrészes oratóriumot Mauritz von Schwindt freskosorozata ihlette, amelyet 1855-ben helyeztek el a thüringiai királyok történelmi székhelyén, Wartburg várában. Ezek a festmények II. András 1207-ben született lánya – a későbbi Árpád-házi Szent Erzsébet – életének egy-egy eseményét örökítették meg, amelyek közül talán a Rózsacsoda epizód a legmegkapóbb. (Erzsébet kosarában a bor és a kenyér rózsákká változik.)

A Liszt Ferencnek szentelt mintegy félszáz honlap mutatja, hogy a doborjáni születésű mester népszerűsége a Thalberggel vívott párizsi elefántcsont-párbaj óta, vagyis százhetven éve töretlen. Noha a korrallal együtt változik az is, Liszt mely darabjai tartoznak a gyakran hallható művek közé, a novemberi Liszt-ünnepeken a zeneszerző

Emléktábla Liszt doborjáni szülőházában

gazdag életművének számos érdekessége is terítékre kerül. A változatos műsoron több olyan alkotás is szerepel, amelyek ritkán hallhatók csak koncertteremben. Persze a magyar rapszódiaik nem ilyenek, abban azonban rendhagyó lesz Jandó Jenő és Mocsári Károly közös estje, hogy mindet megszólaltatják. Minden bizonnyal először hangzik fel Magyarországon a Dante szimfónia kézzongorás átíratban, de a Hexaméron elnevezésű virtuóz variációkat is inkább csak összkiadás-jellegű lemezekről ismerhetjük –

LISZT – KÖZÖS TULAJDONBAN

Határokon átvélő együttműködés kötetett a Liszt-hagyomány éltetése ügyében. Az idei, már negyedik soproni Liszt Fesztivál szervezői erős programmal örvendeztették meg a zenebarátokat és a zongora akadémia növendékeit. A párizsi Conservatoire mestere, Adam Wibrowski professzor dolgozott megint a hallgatókkal. Bemutatott egy ifjú zongoristát, aki szerinte a jövő nagy ígérete: Jean Dubé nevét kell megjegyeznünk. Dubé szólaltatta meg azt az öreg hangszert, amely a doborjáni szülőházban áll. E mellett épül Raidingban, azaz Doborjánban a burgenlandi tartomány egyik fontos beruházása, a Liszt Ferenc Koncertterem. A fesztivál résztvevői az elsők között léphettek be az október 15-én nyíló házba. A hatszáz személyes termet az intendáns, dr. Walter Reicher és a holland Atelier Kempe Thill munkatársa mutatta be. Elmondták, hogy sem idő, sem pénz nem jutott arra, hogy külön akusztikai tervezőt alkalmazzanak, a cél az volt, hogy 19. századi hangzási körülményeket teremtsenek – a méret is egyezik a Liszt korabeli átlagos termékével: 25 méter hosszú és 11 méter magas. A burkolat fából lesz és kazettás szerkezetű, az éleket legömbölyítik, hogy a hang puhán szólhasson. A földszinten 450, a karzaton 150 hely lesz. A nyitó program ünnepi: fellépnek a Kutrowatz-fivérek, az Önder zongoraduó, Mischa Maisky, Oleg Maisenberg és a világhírű Angelika Kirchschlager a szeniális Helmuth Deutsch zongoraművésszel. A két fesztivál ettől kezdve egyeztet a programokról, Doborjánban tavasszal és ősszel lesznek Liszthez kötődő események. Sopron a júliusi időpontot tartja meg. AM

most a Liszt Ferenc Zeneművészeti Egyetem hallgatói adják elő. A teljes évad fontos koncertjének ígérkezik Ránki Dezső szólóestje, amelyen azt a h-moll szonátát is eljátssza, amelynek fiatalkorinak mondható, 1978-as felvétele sokunk számára becses. Az idei Liszt-ünnepek záró estje pedig más jellege miatt ígér élményt: a Nemzeti Filharmonikus Zenekar Kocsis Zoltán vezényletével két szimfonikus költemény mellett több Liszt-művet szólaltat meg Weiner Leó, Farkas Ferenc, illetve Kocsis Zoltán átíratában. ■

További információk:

www.lisztfestival.hu
www.franz-liszt.at

HP109

Digitális zongora

— Új akusztikai konstrukció, a teljesen természetes, minden irányú hangterjedés érdekében — Természetes és testre szabható zongorahangok, Piano Resonance funkciókkal — Elegáns, kiváló minőségű polírozott ébenfa mini-koncertzongora szekrény (új fejlesztés) — Progresszív kalapács-mechanikás billentyűzet kiváltóponttal — Azonnali zenekari megszólalás az Acoustic Layering és az Accent Pedal segítségével — A zongora mellett számos további hangszín is megtalálható a hangszerben

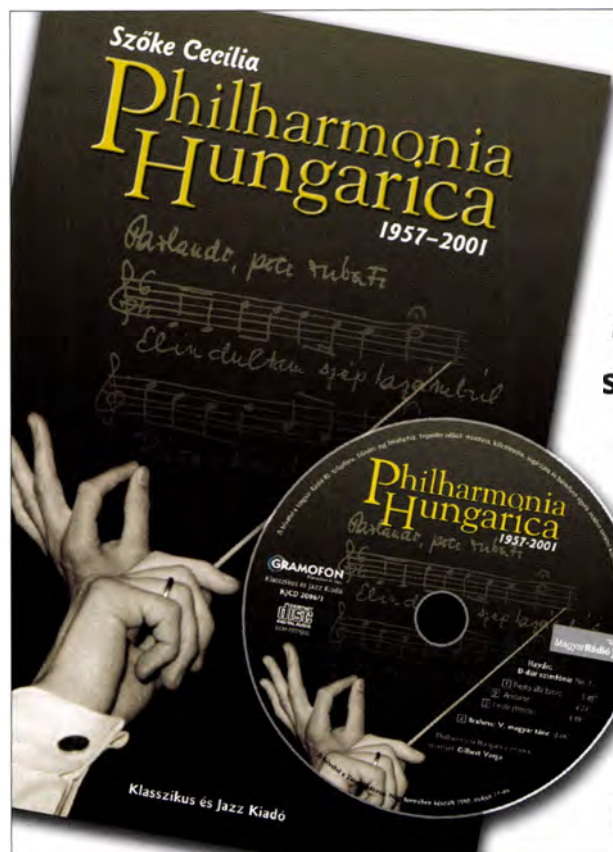
Képviselet: **Roland** East Europe Kft. 2046 Törökbálint,
DEPO Pf. 83. Tel.: 06 (23) 338-041, info@rolandee.hu, www.rolandee.hu

Márkából: **Roland** ZeneGALÉRIA 1137 Budapest,
Radnóti u. 9. Tel.: 06 (1) 239-9756, zenegaleria@rolandee.hu www.zenegaleria.hu

Kiemelt bemutatókészlet és szakértelem:

CORDIAL 3200 Gyöngyös, Kossuth u. 26. 06 37 300-700
CSERMÁK Hangszer 6720 Szeged, Jókai u. 4. 06 62 420-792
MUSIC EXPRESS 2400 Dunaujváros, Semmelweis u. 1. 06 25 409-046
POLIP Music 4400 Nyíregyháza, Bocskai u. 9. 06 42 400-145
SZENT ANNA Hangszer 4024 Debrecen, Szent Anna u. 39-41. 06 52 537-240
TAJTI-Music 7831 Pellérd, Vasút u. 8/1. 06 72 587-020
ZENEBUTIK 9021 Győr, Király u. 4. 06 96 314-697

Roland®

Philharmonia Hungarica

Az 1956-os emigráns magyar szimfonikus zenekar története hiteles dokumentumokkal.

Exkluzív CD-melléklettel a zenekar első magyarországi koncertjéről!

Keresse a Libri, az Alexandra és a Lira és Lant hálózatok boltjaiban, október elejétől.

Hazaérkezett a Fábíán-hagyaték

Értékes gyűjteménnyel gazdagodott az OSzK zeneműtára

2005 telén, Európa jeges-havas útjain nyolcvan nagyméretű láda érkezett az Országos Széchényi Könyvtár (OSzK) Zeneműtárába. Hamburgban adták fel a szállítmányt, amely a 2002-ben Németországban elhunyt zenetörténész, Fábíán Imre zenei tárgyú könyveit, lemezeit, lexikonait tartalmazta. Hogy miért most írunk róla? A különlegesen nagy értékű hagyaték máig nem kapta meg azt a figyelmet, amit megérdemel.

➔ Várkonyi Tamás

Az összesen mintegy 2500 tételt magában foglaló gyűjtemény Budapestre szállítását Helmut Greve, Magyarország tiszteletbeli hamburgi konzuljának jelentős pénzadománya tette lehetővé. Az OSzK Zeneműtárának vezetője, Szerző Katalin szerint fantasztikusan felépített gyűjteményről van szó, amelynek különböző részei szervesen illeszkednek egymáshoz. A több száz operalemezhez például énekesek portréalbumai, operaházak antológiái, szakkönyvek sora kapcsolódik, az LP-k és CD-k között egy műből akár hét-nyolc felvétel is található. A nem vokális zeneirodalomhoz kapcsolódóan is óriási tételekben szerepelnek könyvek, lemezek, valamint polcnyi kötet sorozatok olvashatók a nagy zeneszerzők munkásságáról. Emellett több tucat opera-, színház- és zenetörténeti kötet, valamint a rendezőkhöz, énekesekhez kapcsolódó monográfia is megtalálható. A zenés színház területén kívül a 20. századi és kortárs zene is Fábíán Imre érdeklődésének középpontjában állt; a zenetörténész özvegye, Fábíán Mária által rendezett és katalogizált hagyatékban – amely az OSzK-ban már hozzáférhető – külön fejezetet képvisel a második bécsi iskola és Ligeti György zenéje.

Szerző Katalin többször talált arra utalást, hogy amikor az ötvenes évek végén elkezdődött az Esterházy-gyűjtemény feltárása, Fábíán Imre is élénken érdeklődött iránta, és többször járt is bent a könyvtárban.

Minden bizonnyal ez a különleges zenetörténeti lelet is hozzájárult ahhoz, hogy az Opernwelt német folyóirat főszerkesztőjeként a barokk operákkal is bensőséges viszonyt ápolt. Szerző Katalin elmondta, hogy a hagyaték óriási hiányt pótol az OSzK Zeneműtárában, ahová olyan pillanatban érkezett, amikor az éves gyarapítási keret majdnem a nullával volt egyenlő.

A zeneműtár vezetője ma is jól emlékszik a döbönt csendre, ami Falvy Zoltán bejelentését fogadta 1970-ben a Zenetudományi Intézetben: Fábíán Imre valószínűleg nem jön vissza Magyarországra. Mint mondja, nagy vesztesége volt ez a magyar zenei életnek, mert Fábíán Imre nemcsak a zenei ismeretterjesztés terén örvendett népszerűségnek, hanem színes személyisége példaként állt az akkori fiatal muzikológusok előtt is.

PÁLYAKÉP

Fábíán Imre (1930–2002) zenetörténész a Zeneakadémián Szabolcsi Bence, Bartha Dénes, Kókai Rezső osztályában tanult. Diplomamunkáját Richard Straussról írta, ez 1962-ben az első jelentős magyar nyelvű Strauss-monográfiaként jelent meg a Kis Zenei Könyvtár sorozatban. Egy évvel korábban látott napvilágot a Századunk zenéje című, hamar fogalomná vált kötet, amelyet Kókai Rezsővel közösen írt. Darmstadt meghívására ő állíthatta össze az 1968 nyári Ferienkurse magyar műsorát; ekkor mutatták be külföldön Kurtág György Bornemisza Péter mondásai című művét. Miután visszatért Budapestre, mint nyugat-szimpatizánst nyilvánosan megbélyegezték. 1970-ben turistavízummal először Ausztriába ment feleségével, harminc nap alatt többször levelet váltott Aczél Györggyel, aki azt javasolta, jöjjenek haza, s majd később döntsék el, valóban az emigrációt választják-e. A Fábíán házaspárt már nem lehetett kelepcébe csalni. Hannoverben, majd Zürichben telepedtek le, miközben Fábíánt itthon öt év szigorított börtönbüntetésre ítélték. Csak 1998-ban látogatott újra Magyarországra, s egy évvel később munkássága elismeréseként magas állami kitüntetést vehetett át. 1972 és 1993 között az Opernwelt folyóirat főszerkesztőjeként a nemzetközi zenei élettel is kapcsolatba került; interjúkötete jelent meg többek között Jean-Pierre Ponnelle rendezőről és René Kollo operaénekesről.

René Kollóval a művész jachtján – Fábíán a bal oldalon

Fotó: Gramofon-archív

GRAMOFON

ZENEKRITIKAI MŰHELY

A Gramfon Zenekritikai Műhely célja, hogy rendszeres recenzióival felidézze a magyar zenekritika régi hagyományait, és visszaszerezze a műfaj megbecsültségét.

Kísérje figyelemmel az ország zenei életét a mi szemszögünkből – olvassa a Gramfon szakkritikusainak koncertbeszámolóit rendszeresen az interneten, a HVG.hu Kultúra rovatában.

hvg.hu

- mértékadó
- megbízható
- objektív
- klasszikus, jazz és világzene

Budafoki Dohnányi Ernő Szimfonikus Zenekar

Hallgasson RÁNK!

Bérletek 2006/2007

*Universitas
Vox Humana
A zene titkai
Premier bérlet
Zeneértő leszek
A megérthető zene
Budafoki Hangversenyesték*

Dohnányi
Orchestra
Budafok

Művészeti tnikárság (1074 Budapest, Rottenbiller u. 16-22.)
Tel./Fax: 413-6365 • E-mail: info@bdz.hu
Gazdasági iroda: 1221 Budapest, Ady Endre út 25. Tel./fax: 424-8057

A hangversenyeket és a zenekar tevékenységét támogatják:
Budafok-Tétény Budapest XXII. kerület Önkormányzata
Nemzeti Kulturális Örökség Minisztériuma
Nemzeti Kulturális Alapprogram
Fővárosi Önkormányzat Zenei Alapja

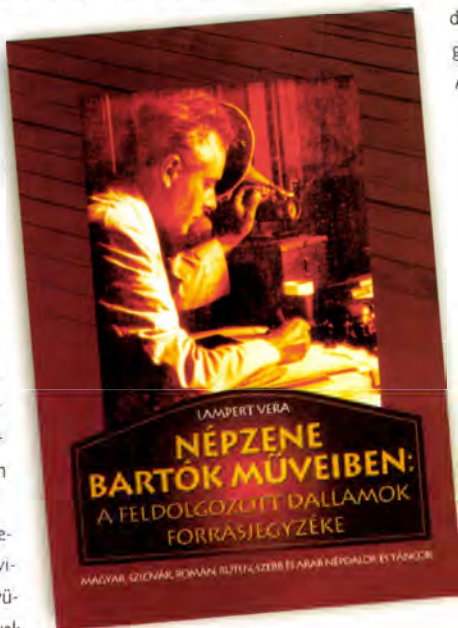
nka
Nemzeti Kulturális Alapprogram

www.bdz.hu

LAMPERT VERA: NÉPZENE BARTÓK MŰVEIBEN – A FELDOLGOZOTT DALLAMOK FORRÁSJEGYZÉKE

Második, javított és bővített kiadás (CD melléklettel), Hagyományok Háza, Helikon Kiadó, Néprajzi Múzeum, Zenetudományi Intézet, 2005., 198 oldal

A mai fiatalnak is joga, hogy kézbe vehesse a Bartók irodalom egyik „klasszikus” alapkönyvét, amely kottával és kísérő tanulmánnyal bemutatja a Bartók kompozícióiban feldolgozott 313 magyar, szlovák, román, rutén, szerb és arab paraszt népdalt és táncot. De a 25 esztendeje, egy korábbi Bartók-évfordulón megjelent kiadás birtokosai is meg fogják vásárolni az új változatot, mert a most hozzá csatolt CD-melléklet meghallgathatóvá teszi a hozzáférhető valamennyi eredeti fonográffelvétel digitalizált változatát. Ha az öskönyv elsősorban a kutatóknak szólt, ez a mai forma nagyon sokakat képes megragadni: a szakembereken kívül a táncház-mozgalom nevelteit, a hagyományok mindenféle ágának művelőit, azokat, akik a magyarság múltjának nagy felfedezőjeként tisztelik Bartókot, és azokat is, akik tudják, hogy számára a szomszédnépi majdnem olyan fontos forrás volt, mint a magyar. A hangzó anyag szenzációs lelet. A sokszor lejátszott, megkopott, nem egyszer penészfoltos viaszhengerek sercegeése ellenére nehéz elérkezékenyülés nélkül hallgatni azokat a kincseket, amelyek

felgyújtották Bartók fantáziáját. Minden jó és esendő fellelhető: csodálatos dallamegyed és itt-ott romlott forma; érintetlen régies előadásmód és szerepléshez szokott falusi énekes; kanásznóta kanász előadásában és felnőtteknek való ballada gyereklány éneklésében — de valamennyi valamiért meghihlette Bartók Bélát. Ha előkeressük CD-gyűjteményünkben magukat a Bartók kompozíciókat, lehetőleg Bartók saját előadásában, rácsodálkozunk, milyen részletekig menően megőrizte az inspiráló dallamforrás sajátosságait és szabály-

talanságait, ha pedig nem, hogyan „javította” a dallamot az általa hallott számos variáns segítségével. Megemlítek egyet a magam élményei közül. A „Pej paripám rézpatkója de fényes” népdal, amely előbb a 44 hegedűduó egyikeként, majd abból a maga koncertjeire zongorára átirat Kis szvit nyitótételeként jelenik meg, valami olyan büszkeszerű hangulatot áraszt, amit maga a dallam, az alatta levő I. strofa szövege nem indokol. De a felsőireghi Vörös Ignác 1907-es előadása a börtönbe zárt legény szomorú nótája volt; Bartók tudta az egész történetet, fülében volt a népi előadás – mindez együtt inspirálta. Nem volt-e igaza Bartóknak, hogy „... a lényeges az, hogy a paraszzenének szavakkal le sem írható belső karakterét vigyük át a műzenénkbe”?

Lampert Verának – a Bartók Archivum egykori munkatársának, az amerikai Brandeis Egyetem könyvtárosának – a könyv átdolgozásában Vikárius László és egy sor fiatal munkatársa asszisztált. *Somfai László*

VOLKMAR BRAUNBEHRENS: MOZART – A BÉCSI ÉVEK

Osiris Kiadó, 2006., 588 oldal, fordította: Györi László

Kétségbevitően kullogva követjük a külföldet. Számíthat ugyan nálunk „jubilumi” kiadványnak, voltaképp egy 1986-ban (azaz két évtizede) megjelent kötet ötödik kiadásának fordításáról van szó. Hogy épp erre a munkára esett a választás, indokolhatja, hogy már 12 év alatt megért öt kiadást – ám tudnunk kell: azóta sok minden történt a Mozart-kutatásban... Tehát, legfeljebb lemaradottságunk egy állomását jelölheti ki. Úgyes a magyar cím; figyelemfelkeltő nagy betűkkel az ünnepelt neve – s más színűvel (tehát ugyancsak figyelem-felkeltően) az, amiről leginkább „szól” a könyv. Mindenképp igazabb, mint az eredeti: Mozart in Wien. Az ideai megjelenéshez készült előszóban maga Braunbehrens arról informálja az olvasót, hogy „a könyv szerzője a muzikológus szakmán kívül áll”. Felcsillanhat a szem: mint Hildesheimer? De korai az öröm. Braunbehrens zenetudományi tanulmányok birtokában határolja el magát a zeneíró-szakmának feltehetően attól a rétegétől, amely speciális részletkérdésekre összpontosítja vizsgálatait. Eddig rendben is lenne – az viszont kevésbé, hogy Mozart többnyire csak ürügy, a hasonlóképp adalékokba vesző kor- és helytörténethez.

Dicséretes a szerző kiindulópontja: Mozartot nem izoláltan kívánja vizsgálni, hanem környezete ismeretében szándékozik nagyobb távlatból pontosabb képet adni róla. Igenám, de a tiszteletre méltóan alapos adatgyűjtés során feladja lényeglátó törekvését: elvész a részletekben, melyek sorjáznak szép számmal anélkül, hogy általuk mást, többet tudnánk meg Mozartól. Nem mentes attól a gyarlóságtól, hogy korábbi kutatók forrásait alulértékeli, felbecsülve olyan korabeli írásos feljegyzéseket, melyekkel mások nemigen foglalkoztak. Így az egyik esetlegesség helyét felváltja a másik – legfeljebb hangulatos olvasnivalóval kényeztetni az érdeklődőt.

Aki mind többet tud meg a Mozart-korabeli Bécsről! Valóban sokat. Olyasmiket, amikhez hosszas-fárasztó könyvtárazással jutna hozzá a szakember is. És Mozart? Mihelyt vele kapcsolatos állításokra kerülne sor, a szerző – elbizonytalanodik. Elszaporodik a „volna”, a „ha”, az „amennyiben” és a hipotézis-jelleget erősítő bizonygatás mennyi variánssa. Néha kritikával illet korábbi feltételezéseket, s helyettük másokkal áll elő, de arra is van példa, hogy már-már katalogizálja a korábbi, általa megalapozatlannak tűnő vélekedéseket. Miközben örülhetünk a részleges áttekintéseknek, épp székszepe sugallja, hogy megkérdőjelezzük értéküket. Mert miért jó, ha tudunk valamiről, aminek – fele sem igaz? Formátumát tekintve monografikusnak ígérkezik – ugyanakkor valójában nem tarthatjuk többnek olyan szakmai segédeszköznél, mely megkönnyíti a további kutatók forrásanyag-keresését. *Fittler Katalin*

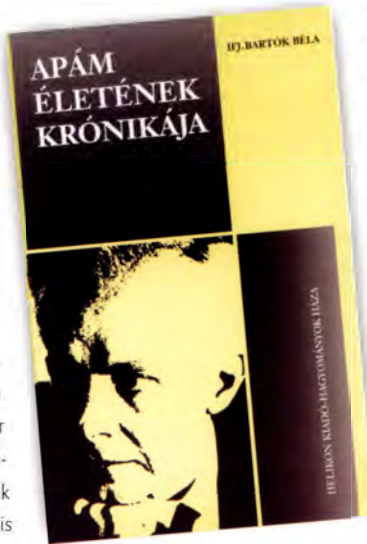
IFJ. BARTÓK BÉLA: APÁM ÉLETÉNEK KRÓNIKÁJA

Helikon Kiadó–Hagyományok Háza, 2006., 488 oldal

„Anyukád [...] felemlítette, hogy jó volna, ha én röviden leírnám apukád gyermekkorát, mert az téged nagyon érdekelne.”¹ A zeneszerző édesanyja, özv. Bartókné Voit Paula e mondattal vezette be 1921 és 1922 folyamán több részletben írt hosszú levelét, melyben – fölbecsülhetetlen forrást hagyva hátra az utókornak – unokája számára a zeneszerző gyermekkoráról beszámolt. Az akkor 11 éves ifj. Bartók Bélát (1910–1994) valóban érdekelhette apja élete: több mint fél évszázaddal később, számos fontos visszaemlékező írás és nyilatkozat után hozzáfogott, hogy apja teljes életútját, valamennyi biztos adatot összegyűjtve, tárgyilagosan megörökítse. Így született meg az a munka, mely a Zeneműkiadó remek zeneszerzői kiadványai közt „A nagy muzsikusok életének krónikája: Napról napra...” sorozatban látott napvilágot a zeneszerző születésének 100. évfordulóján 1981-ben.² E fontos adattár furcsaságát és egyúttal báját is az adja, ahogy az élet apró történései a zenetörténeti jelentőségű eseménnyel keveredve jelennek meg. A közölt sok ezer adat kronologikus sorrendben követi kompozíciók készítését és bemutatását, zongoraesteket, népzenei gyűjtőutak állomásait, ugyanakkor a magánember hétköznapjainak is egyedülálló dokumentációját adják.

Előfordulnak apróbb pontatlanságok, amik javíthatók lettek volna az új kiadás előkészítése során. 1911. február 20-i dátum után például a következő megjegyzés szerepel: „Ebben a hónapban kezdí írni A kékszakállú herceg vára parti-

túráját [...]”. Helyesebb lett volna úgy fogalmazni, hogy ebben a hónapban kezd komponálni A kékszakállú herceg vára zenéjét, hiszen Bartók ekkor még csak egy zongorakivonat formájú fogalmazványon dolgozott, míg magához a hangszereléshez (a partitúra írásához) csak júliusban, párizsi utazása alatt fogott hozzá. Vagy például a Buda, Pest, Óbuda egyesítésének ötvenedik évfordulójára rendezett híres 1923. november 19-i koncerten Kodály Psalmus hungaricus és a Tánc-suite előtt Dohnányitól nem az 1924-ben komponált Rurialia hungarica hangzott el, hanem az op. 31-es Ünnepi nyitány. Néhány apró pontatlanságnál is sajnálatosabb, hogy a kötet – akárcsak első kiadása – nem tartalmaz sem névmutatót, sem az előforduló zeneművek mutatóját, melyek könnyebben használhatóvá – valódi tudományos kiadvánnyá – tették volna. Nem kétséges azonban, hogy ifj. Bartók Béla példásan lelkiismeretes munkája továbbra is alapkönyve lesz a Bartók-kutatásnak, és hálásak lehetünk, hogy a rongyossá olvasott, lapokra hullott régi kötetek helyett frissen nyomtatott könyvet használhatunk. Egyúttal egy újabb nemzedék is megismerkedhet a régóta csak könyvtárakban hozzáférhető, nélkülözhetetlen munkával, mely éppen szerény, visszahúzó módorával teszi olyan mélyen átélhetővé e nagy zeneszerző hősiességét sem nélkülöző, rögös útját. *Vikárius László*

¹ Bartók Béla Családi levelei, közr. ifj. Bartók Béla és Gombozné Konkoly Adrienne (Budapest: Zeneműkiadó, 1981), 315.
² Ugyancsak rendkívül hasznosnak bizonyult ifj. Bartók Bélának a zeneszerző életét nem kronologikus rendben, hanem témák szerint bemutató egy évvel későbbi kötet. A Bartók Béla műhelyben (Budapest: Szépirodalmi Könyvkiadó, 1982).

SZOLOMON VOLKOV: SOSZTAKOVICS ÉS SZTÁLIN

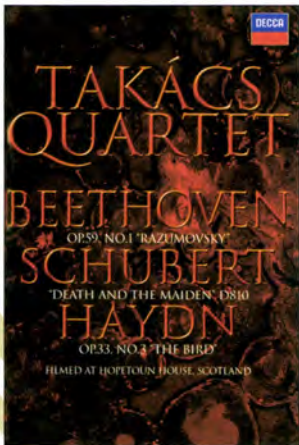
Napvilág Kiadó, 2006., 309 oldal

Volkov az előszóban elmondja, hogy nem szerepelt a tervei között egy Sosztakovics-életrajz megírása (mellesleg ez a könyv nem is az), de végül rákényszerült, mert úgy látta, hogy a zeneszerző életének és munkásságának „újabb keletű értékelései” torz képet festenek a komponistáról. Ilyen értékelésnek tartja többek között Richard Taruskin néhány gondolatát. Taruskinról, az amerikai zenetudomány egyik legjelentékenyebb alakjáról nem árt tudnunk, hogy Volkov előző Sosztakovics-könyvét (Testamentum) egyszerűen hamisítványnak tartja, s ezt a tényt a tudományos közösség többsége ma már elismeri. De Taruskin azt is állítja, hogy Sosztakovics népszerűségét részben ez a könyv, illetve a nyomában kialakult ideológiai, politikai vita alapozta meg. A kétségekről maga Volkov sem hallgat, a hamisítás tényét természetesen nem ismeri el, de, hogy „felszámoljam a zűrzavart, és világos határvonalat húzzak a Testamentum és e könyv között, a Sosztakovicssal folytatott személyes beszélgetéseimből jóformán semmit sem idézek”. Volkov munkája elsősorban „kultúrtörténeti” jellegű, a szerző nem vállalkozik „Sosztakovics zenéjének részletes elemzésére; inkább a sztálini kor politikai és általános kulturális viszonyaira” koncentrálni. De

ezen kívül a könyvnek van egy nyíltan ki nem mondott célja is. Nem kevesebbre vállalkozik Volkov, mint hogy a Testamentum hatását megismételje, vagy akár túl is szárnyalja, s ezzel a Sosztakovics-zene recepciójának irányát, tartalmát, szempontjait tartósan meghatározza. Hogyan éri el mindezt?

Egyrészt Sosztakovics, valamint a kortársak és Sztálin kapcsolatát a paradigmaticusként leírt Puskin és I. Miklós cári viszony alapján elemzi. Másrészt a korszak művészeire Muszorgszkij (és Puskin) Borisz Godunovjának szerepeit „osztja ki”. Ebben a drámában Sztálin lesz Borisz, Sosztakovics pedig a Bitorló, a krónikás Pimen vagy a félnótás koldus szerepei között választ. Részben ezzel függ össze, hogy Sosztakovics részletesebben elemzett műveiről sorra kideríti, hogy minimum kettő, de inkább három jelentése (narratívája) van. Harmadrészt a ma divatos narratológiai koncepciót „megfejeleti” a zeneművek intertextusának felfejtésével, és behozza a képbe Bahtyin irodalomelméletét is. Röviden: évtizedekre előre ellátja municióval a leendő Sosztakovics-elemzőket. Hogy mindez hol érintkezik a szigorú tudományossággal, a filológiai megbízhatósággal és az érvelés következetességgel, az már más lapra tartozik. *Molnár Szabolcs*

JOSEPH HAYDN:
C-DÚR VONÓSNÉGYES, OP. 33/3
FRANZ SCHUBERT:
D-MOLL VONÓSNÉGYES, D. 810
LUDWIG VAN BEETHOVEN:
F-DÚR VONÓSNÉGYES, OP. 59/1
 Takács Quartet ●●●●○

BARTÓK BÉLA:
VONÓSNÉGYESEK (2., 3., 6.)
 Takács Quartet ●●●●○

JELMAGYARÁZAT:

- Remekmű
- Nagyon jó
- Átlagos
- Elfogadható
- Gyenge

Két olyan DVD jelent meg a közelmúltban, melynek műsora – a Haydn-vonósnégyes kivételével – a Takács Quartet nagy szakmai sikert aratott, korábban megjelent CD-iről már ismert. A filmfelvételek elegáns, patinás, viktoriánus modorban zsúfolt „kastély-szalonokban” készültek (Hopetoun House, valamint Hatchland Park) 1998-ban. Azaz a Beethoven CD-sorozat előtt és a Bartók-felvétel után. Utóbbi 1996-ban készült és 1998-ban került a piacra. A kvartett mélyhegedűse ekkor még Roger Tapping volt. (2005 augusztusától Geraldine Walther a kvartett brácsása.) Tehát a DVD három Bartókja időben igen közel van a CD-n is hallható felvételekhez. Beethoven F-dúr vonósnégyesét viszont egy korábbi és hallhatóan más koncepciójú előadásban rögzítette a kamera. Annyit már most megelőlegezhetek, hogy ez a korábbi Beethoven-előadás nekem jobban is tetszik.

Ez a két DVD – egy rövid időre még tekintsünk el az interpretáció minősítésétől – nem akar élni a kép- és hanghordozó médiumban rejülő lehetőségekkel. Elég unalmas a film képi világa és a televíziós rutinmunkát sem haladja meg a rendezés. Engem bosszant, hogy mindkét DVD-re ugyanaz a majd' félórás „bonus-film” került fel, a zenei részletek többnyire a főmenü programjából származnak. A négy muzsikussal készült interjúkat egy ülésben vették fel, a beszélgetésekből többé-kevésbé kirajzolódik a kvartett története, és hallhatunk arról is, hogy mit gondolnak a muzsikuskok magáról a kvartettezésről. A Haydn–Schubert–Beethoven anyagot sajátosan bontották trackekre, minden egyes kompozíció önálló filmként „viselkedik”. Műről műre újra kezdődik a track-számozás, ebből adódóan nem lehet a Schubert-darab utolsó tételéről közvetlenül a Beethoven-vonósnégyes első tételére ugrani, ki kell lépni a főmenübe. A darabok elhangzása előtt az előadók beszélnek a kompozíciókról (ez jó), de minden előadás ugyanazzal a stáblistával fejeződik be (ez nem jó). Úgy tűnik, a filmkészítők elsősorban arra gondoltak, hogy a három kisfilmre előre felvágott anyagot így különösebb munka nélkül lehet használni egy háromrészes TV-adásban. A Bartók-anyag ezzel szemben folyamatos tracklistával készült, és a stáblistát is csak egyszer kell végignézni. (Remélem, ez nem jelenti azt, hogy Bartók eladhatatlan a tévétársaságoknak.)

A klasszikus repertoárból válogató DVD a „Maddár” melléknevet viselő Haydn-kvartettel kezdődik. A műfajcsúcsot jelentő op. 33-as sorozat e „neves” darabja egészen briliáns előadásban hangzik el, minden tekintetben a felvétel nővére. Nincs olyan pillanata, melyet rácsodálkozás nélkül lehetne hallgatni. A négy muzsikuskussal összejátszó természetessége pedig annyira felvillanyozó, hogy az ember hajlamos elhinni Fejér Jánosnak (cselló), hogy a kvartett-játéknak nincs titka. Schubertjük pedig egyszerűen tökéletes. Már-már mintaszerűen az. A variációs-tételben pedig valóban azt érezzük, hogy nem négy hangszert, hanem egyetlen egyet hallunk. „A kvartettirodalom egyik legnagyobb remekműve, mely szerencsésére vagy szerencsétlenségére a legnépszerűbb is” – halljuk az egyik muzsikuskustól. Igaza van, éppen ezért az ember már nem is mindig vágyakozik a meghallgatására, kivéve, ha ennyire magával ragadó előadásba botlik.

A DVD-n kiadott Beethoven-interpretáció, mint korábban jeleztem, jobban sikerült, mint a Beethoven kvartett-összkiadáson hallható bejátszás. (A 2002-ben kiadott dupla CD-t magam recenziáltam a Gramofonban.) Elsősorban azért, mert sikerült átmenteni Haydn és a Haydn-játék szellemét ebbe az előadásba, másodsorban pedig a szellősebb, kiegyensúlyozottabb és nyugodtabb tempók miatt. Így az egész előadás természetesebb, részleteiben kimunkáltabb, kerekesebb. Összehasonlítva a CD-felvételekkel, a tempók mérséklése (vagy inkább a szellősebb formálás) a Bartók-vonósnégyesek előadására is igaz. A legemlékezetesebb pillanatok közé sorolom a 2. vonósnégyes középső tételét, a 3. vonósnégyes formakoncepciójának érzéki megjelenítését valamint a 6. kvartett Mesto-dallamának intonációit. Fejér András csellójátéka pedig nemcsak rám, hanem az operatőrre is komoly hatást gyakorolt. A karakteresebben is formálható tételek – mint például a 6. kvartett Indulója (Marcia) vagy a Burletta – kevésbé tetszettek, miközben tudom, hogy a Takács Quartet hangzásának egyik jellegzetessége éppen az, hogy a keményebb, élesebben rajzolt részleteket is szívesen hevítik érzelmesebbre.

Molnár Szabolcs

Decca – Universal

DVD 074 3141 (Haydn, Schubert, Beethoven)
 DVD 074 3140 (Bartók)

**BEETHOVEN: B-DÜR VONÓSNÉGYES
OP. 130; NAGY FÚGA OP. 133**

Endellion Quartet ●●●○○

2005 januárjában, közvetlenül fennállásának negyedszázados évfordulója után nem kisebb vállalkozásba fogott Nagy-Britannia egyik legjelesebbnek kikiáltott kvartettje, mint előadni Beethoven összes vonósnégysését. A Wigmore Hall mellett

más helyszíneken is megtette ezt, s most a Warner jelenteti meg a kilenc részesre tervezett ciklust, minden évben két CD-t dobva piacra. A sorozat harmadik lemeze alapján azt kell feltételeznem, ennek a projektnek csupán az a célja, hogy a kiadó katalógusában szerepeljenek a művek friss bejátszásai. A felvétel ugyanis nem szolgál új megközelítéssel, friss szemlélettel. Nem a Hagen Quartett revelációszerű olvasatára gondolok, csupán a zenehallgató különösnek tetsző igénye szól belőlem: újnak hallani a jól ismert dallamokat. Azonban nem is ennek az igénynek a kielégültsége a leginkább zavaró, hanem – amennyiben lehet a negatívumokból rangsort felállítani – a vas-kos hangzás. A brit együttes zenészei már az első tétel gyors részében többször esnek a hang-forszírozás bűnébe, s ahelyett, hogy hagynák szinte maguktól megszólalni az ütemeket, maguk akarják megszólaltatni azokat, márpedig ez nem egyszer kaotikus és zavaróan zörej hangzáshoz vezet. (Bármennyire fáj, de ennek esik áldozatul a fináléként játszott Nagy fúga is.) Ezzel összefügg, hogy a szólamok nem eléggé vonalszerűek, irányuk sokszor nem követhető, mert egymás köreit zavarják, mint például a spanyolosan harmonizált presto

tételben. A szerkesztésében kevésbé polifon Cavatinában is meg-megtörök az első hegedű szólamának íve, a hangvétel pedig kijózanítóan tárgyilagos, a széles felrakású harmóniák tere nem tágul végtelenné. A német tánc módjára előadandó negyedik tételben nyoma sincs kecsességnek, bájnak. Röviden: mintha a kvartett nem jutott volna el az interpretációnak arra a fokára, ahol az előadási utasítások gesztusokká lényegülnek át: az Andante tételben a hangokhoz írott pontocskákból (staccato) nem lesz „kissé tréfásan” karakter, ugyanitt a kéthangos kapcsolatokból pedig nem szakad fel sóhaj.

Van azonban ennek a felvételnek egy erőnye, ami miatt nemhogy dicséret illeti, de ami minden vonósnégyes, sőt muzsikusk számára példaértékűvé teszi – és ami miatt az értékelő három ponthoz még egyet hozzá lehetne tenni. Alig hihető ugyanis, de az előadók az előkészületek során a mű hat országban szétszóródott összes kéziratát és kézirat-töredékét tanulmányozták!

Várkonyi Tamás

Warner Classics
2564 62998 2

**BARTÓK BÉLA: ZONGORAMŰVEK
(SZONÁTA, 1926; IMPROVIZÁCIÓK
MAGYAR PARASZTDALOKRA,
OP. 20; SUITE, OP. 14; SZABADBAN)**

Murray Perahia – zongora

**SZONÁTA KÉT ZONGORÁRA
ÉS ÜTŐHANGSZEREKRE**

**Solti György – zongora, David Corkhill,
Evelyn Glennie – ütőhangszerek**

●●●●○

Perahia régebbi felvételeiből összeállított Bartók-lemezőnek kísérőfüzete sajátosan egyedi élményt ígér a hallgatónak: olyan zenei világot, amely a romantikától és az impresszionizmustól való elfordulásában Stravinsky törekvéseivel rokon, az ő intellektuálisan formált neoklasszicizmusától azonban világosan megkülönbözteti Bartók minden pillanatban izzó, drámai temperamentuma. Ami azt illeti, Perahia interpretációi, amelyeknek absztrakt alakzatai mögött a Kárpát-medence paraszti zenéjének világa éppen csak sejtethető, kevésbé igazolják ezt a jellemzést. Sőt, időnként szinte az ellenkezőjét látszanak állítani, mint az Improvizációk kezdőütemeinek német romantikára emlékeztető, Lied-szerű, békés hangvétele. Az egész kompozíció leginkább Schumann Waldszenen sorozatának szikrára csupaszított alakját idéző zongoraciklus-jelleget kap, amely azonban olyan szoros és logikus kapcsolatra mutat rá Bartók zenei neveltetésének gyökereivel, hogy az eredmény végül érdekesebb, mint amennyire zavarba ejtő a gondolat, hogy Bartók maga alighanem idegenkedne tőle. Hasonlóan különös benyomásokat kelt a Szabaddan ciklus is a Barcarolle Debussy-prelűdökre emlékeztető, lágy és sötét fényével, a bársonyos macskatalpakká szordinált Musettes tétellel vagy az Éjszaka zenéje metronóm-pontosságú kiméletlenségének puha, mégis fém hangszínei-

vel, amelyben még a parasztdallam is embertelen, mert nem távoli énekszót idéz, hanem nyilzáport, jégesőt, szúr és vág, mint megannyi fullánk. Ráadásul a megtagadott ellenpólusként felvonultott esztétikai irányzatok asszociációs erején kívül a drámaisággal is alig lehet elszámolni. Szabad és megzabolázhatatlan temperamentum helyett inkább dugattyúk rengetegének gépház-szerűsége érezhető a fékezhetetlen energiákat sejtető pillanatokban, természet-közelség helyett a modernség fogalmának újonnan megtapasztalt, riasztó kegyetlensége, amely csak a Solti Györggyel közösen előadott kétfonórás-ütős szonátában válik hajszolttá és fuldoklóvá, élővé – egészen addig hideg racionalitással osztja be minden erejét. A felvételek ritmikus átláthatósága olyan, mint valami bonyolult, látványnak mégis izgalmasan transzparens, jöszerevel grafikának minősülő, fekete-fehér kottakép. Különös, hogy a verbő és földszagú jelenségeket dinamikus szigorú formákká transzformáló Bartók ennyire mechanikus benyomást képes kelteni interpretátoraiban, mint aki „a levegőben játszadozik, vagy talán már a légkörön kívül, mindenestre pormentes vidéken”.

Rákai Zsuzsanna

Sony-BMG
82876 78750 2

DMITRIJ SOSZTAKOVICS:

1. ÉS 14. SZIMFÓNIA

Karita Mattila, Thomas Quasthoff – ének

Berlini Filharmonikus Zenekar,

Karmester: Simon Rattle

DMITRIJ SOSZTAKOVICS:

5. ÉS 6. SZIMFÓNIA

Szentpétervári Filharmonikus Zenekar

Karmester: Jurij Tyemirkanov

DMITRIJ SOSZTAKOVICS:

HEGEDÜVERSENY ÉS HEGEDÜSZONÁTA

Leila Josefowicz – hegedű, John Novacek – zongora, Birminghami Szimfonikus Zenekar

Karmester: Sakari Oramo

Sosztakovics születésének centenáriuma kiadványok sokaságát hívta életre. Egészen kivételes felvételt köszönhetünk a Berlini Filharmonikusoknak: a méltán híres-népszerű 1. és a felvétel többszöri meghallgatása után mindinkább alapműnek érzett 14. szimfónia két-korongos albumban való társítása már önmagában is képes arra, hogy a komponista gazdag szimfonikus termését az érdeklődés fókuszába állítsa. A kései remek egészen elementáris hatású, méltó „válasz” Britten Háborús requiemjére. Monumentalitása lenyűgöz, s anélkül, hogy „fárasztaná” a hallgatót, katartikus és megrendítő. Gondolatvilágának komolysága felemelő, a ciklus egésze mégsem válik nyomasztóvá. Utólag is érthető és jogos a szerző hezitálása a kompozíció műfaj-megjelölését illetően, s csak némely Mahler-szimfónia ismerete világítja meg a hallgató számára, vajon miért döntött a szimfónia-megjelölés mellett, az oratóriummal szemben. Hatalmas ívvé feszül a zenekari dalok illetve duettek egymásutánja a változatos zenekari kíséret előtt. A hangzás sokszínűsége szólistikus felkészültségű, kamarazenei érzékenységű, rutinos zenekari muzikusokat felvételez.

Az album második korongja egészen másfajta világba kalauzol, hasonlóképp kongeniális előadásban. Felbecsülhetetlen értékű felvétel. Miután Sosztakovics Kisvárosi Lady Macbeth című operáját betiltották, s 4. szimfóniáját közvetlenül a bemutatót megelőzően visszavonni kényszerült, a legnagyobb alkotói krízist követően 1937-ben az 5. szimfónia sikere hatalmas áttörést jelentett. A számára új keretek között is sikerült megtalálni saját hangját: Sosztakovics e két szimfóniájában szép számmal találkozunk azokkal a jellegzetes intonációkkal, melyek előképei leginkább Mahler zenéjében fedezhetők fel. Irónia, szarkazmus, a groteszk iránti affinitás – és azok a gesztus-értékű fordulatok, melyek Prokofjev zenei szókincsében is alapvető jelentőségűek.

Érthető és indokolt e művek kirobbanó sikere – a hatásos zenei anyag gyakran már-már a plakátművészet határát súrolja – ugyanakkor mégsem válik felszínessé, mert jelentést hordoz. Eme „jelentés” többnyire kiolvasható a kottából, következőképpen kihallható az előadásokból – ráadásul az életrajzi körülmények, a műnek létjogosultságot biztosító esztétikai elvárások is megmozgatják

az előadók és a hallgatók fantáziáját. Finom érzékel kell egyensúlyozni a hatásosság és a hatásvadászat határmezsgyéjén, bár a túlzó előadás is a megszólítotttság többletét adja közönségének.

A d-moll szimfóniát Birminghamben, a h-moll szimfóniát pedig Szentpétervárott rögzítették egy-egy koncerten. Azonos előadói felfogásban a két mű sajátos darab-párnak bizonyul. A biztos kézzel felvázolt vonalak plasztikus hangképet eredményeznek. Hogy az arányok mennyire híven követik az előadói elképzelést, s kialakításukban mekkora szerepet játszanak a hangfelvétel-készítés lehetőségei, az a CD készítőinek titka. Az „élő” jelleg kiderül a lelkes közönség-fogadtatásból, s a kísérőfüzetből, mégis kár, hogy ez az információ nincs feltüntetve a borítón.

Végighallgatva a felvételt, nyilvánvaló, miért játsszák oly ritkán Sosztakovics I. hegedűversenyét és a szintén David Ojstrahnak ajánlott kései, hegedű-zongora-sonátáját. Mindkét mű kivételes formátumú szólistát feltételez, s magas követelményeket támaszt a muzikus-partnerekkel szemben is. A koncert zenei értelmezése mindmáig ballasztként hordozza a „keletkezési körülmények ismeretét”, s ezek alapján rejtjelezett programzeneként szokás kezelni. A tételek közötti zenei összefüggések felfedezése az előadók alapos műismeretét kívánja, mert csak az általuk tudatosan felismert analógiák, utalások válhatnak kihallhatóvá a sokrétű faktúrában. A kései szonáta remekmű-voltát csak a szerző zenei világában járatos, rendszeresen együtt-muzsikáló művészek ismerhetik fel – s közvetíthetik.

A zenekar korrekt felkészültséggel biztosít háttérrel a szólistának, akinek korántsem ideálja a „szép” hegedűhang – a karakterizálás kedvéért, avagy fokozás hevében a kifejezés erejét tartja elsődlegesen fontosnak. Josefowicz és szonátapartnerre összeforrottan muzsikál, azonos elképzelések megvalósításán dolgozva.

Fittler Katalin

EMI Classics

3 58077 2 (1. és 4. szimfónia)

Warner Classics

2564 62354-2 (5. és 6. szimfónia)

Warner Classics

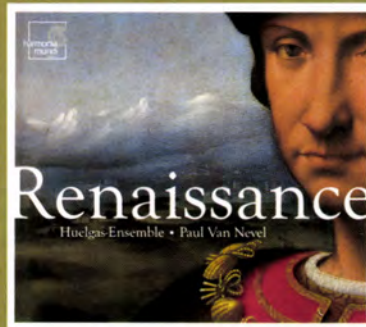
2564 62997-2 (Hegedűverseny, Hegedűszonáta)

harmonia mundi

Monteverdi
Productions

harmonia mundi

MAGYARORSZÁGON
FORGALMAZZA:
KARSAY ÉS TÁRSA KFT.

Tel.: 200-6443 Fax: 200-9650

harmonia mundi

naïve

CSAJKOVSKIJ:
B-MOLL ZONGORAVERSENY;
HACSATURJÁN:
ZONGORAVERSENY
Borisz Berezovszkij – zongora
Urali Filharmonikus Zenekar
Karmester: Dmitrij Lissz

●●●●○

Berezovszkij jó párosítást választott, Csajkovszkij gyakran játszott b-moll zongoraverseny mellett Hacsaturjánét játssza. Hacsaturján művét 1936-ban mutatta be Lev Oborin, akivel fennmaradt egy későbbi, gyenge hangminőségű cseh felvétel. A darabot elég hamar és elég sokan adták elő, William Kapell, Moura Lympani, később Alicia De Larrocha, de igazán nem terjedt el. Nem súlylyed el, ugyanakkor nem is emelkedett ki igazán; mindazon hatások érvényesülnek benne, amelyeket egy fiatalkori Hacsaturján-zongoraversenyhez asszociálhat at hallgató. Népi hatás, táncos jelleg, extrovertált hang, a romantikus hagyomány folytatása, korszerűsége törekvés. Nem jeles, de nem is közepes alkotás. Zongorista és karmester remekelhet benne, hatásra törekedve, de a hatás vadászat látszatát kerülve.

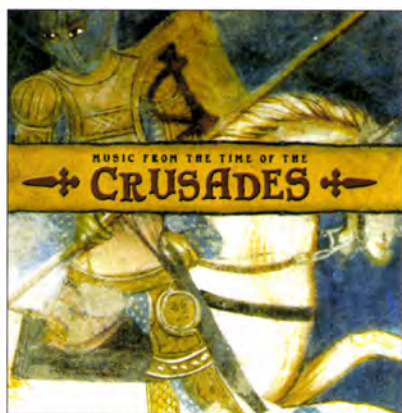
Berezovszkij jó partnereket választott, a Hacsaturján-darab bemutatójának évében alapított, távolabbi tájakon kevésbé ismert zenekar és dirigense kitesz magért, az uraliak uralják a zenekari kíséretet. Berezovszkij különös pianista, oroszos is, nem is. Némi – hol gyengességként, hol kvalitásként jelentkező – tompaság jellemzi játékát. Erősen billent, de nem keményen, hol erősebb, hol gyengébb koncentrátsággal játszik. Mintha egyfajta flegmaság járná át muzsikálását. Több októvón szalad át szinte mozdulatlanul ülve, s ha

nem látjuk is ezt, ilyennek érzékeljük, amikor játékát lemezről hallgatjuk. Az egyértelműségbe és differenciáltságba tompa egykedvűség bújik. Mindez a két mű nem hivalkodó, de figyelemre méltó előadásához vezet. Berezovszkij tompítja Hacsaturján harsányságát, Csajkovszkij bombasztikusságát. Erő és némi bágyadság váltakozik az interpretációban. Megjelenik az erő is, de nem a kirobbanó fajtából. A b-moll koncert inkább beúszik, mintsem felharsan.

Berezovszkij sok pedált használ, hajlik a virtuóz összekötésekre, az I. tétel közepének első nagy magánzólam-zuhatagában siet, a kadencia bevezetését zengve összefolytatja, ugyanakkor a kettő között a zenekartól átvett nagy szólót nem túl érdekesen oldja meg. Az I. tétel pazar bevezetésének lecsengése utáni gyors, táncos részt mindenkinél peckesebben játssza, s itt is, másutt is Muszorgszkijt juttatja eszünkbe. Különös, de miért ne? Más iskola, más személyiség, persze, de két mélyen orosz zeneszerző. A Jekatyerinburgban felvett lemez hangzása telt, de fojtott, ami kiemeli Berezovszkij játékának említett jellegzetességeit.

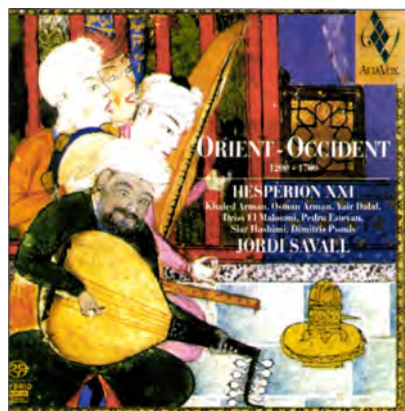
Zay Balázs

Warner Classics
2564 63074 2

A KERESZTESHADJARATOK ZENEJE

Medieval Group, Martin Best
 Studio der Frühen Musik, Thomas Binkley
 The Hilliard Ensemble, Paul Hillier
 Early Music Consort of London,
 David Munrow
 Hespèrion XX, Jordi Savall
 Ensemble für Alte Musik, Zürich,
 Michel Piguet
 Ensemble Gilles Binchois, Dominique Villard

ORIENT-OCCIDENT 1200-1700

Hespèrion XXI, Jordi Savall

Az EMI gondozásában megjelent album és az Alia Vox Orient-Occident felvétele együtt kívánczik a recenzens tolla alá: egzotikum és pacifista filozófia köti össze őket. Az első album egy olyan különleges zenekultúra rekonstruált hangzó lenyomata, amely kultúra kifinomultságával ellensúlyozta az embenség egyik legvitatottabb háborújának primitív kegyetlenségét. A távollévő katonák hazavágyódása, a világ, a szerelem és a béke utáni sóvárgás lírai trubadúrköltészeté transzformálódott: a szórakoztató tánczene nélkülözhetetlen kelléke volt a csaták zaját borba és feletjesbe fojtó vad tivornyáknak. A Jeruzsálemért folyó küzdelem vallási

motivumai a gregorián ének késői rétegében hagytak nyomot. Mind a három zenei pólus fontos, mindhárom egyforma súllyal szerepel az albumon, így teljes az előadók által befogott spektrum. Az EMI legjobb felvételeiből válogatott: két CD-t töltött meg az 1096 és 1270 közötti időszak zenéjével. Igazi hozzáértésre vall a zenetörténet egy szegmensét ilyen interpretációkban tálni! A régi francia, olasz, spanyol és latin nyelvű balladéok, motetták, himnuszok Pierre Abélard, Bernart de Ventadorn, Machaut és ismeretlen szerzők művei. A gregorián anyagból 11. századi karácsonyi mise proprium-tételeinek és tropusainak előadása a legnagyobb: az Ensemble Gilles Binchois tiszta, egyenes, telt hangjai változatosan használják ki egy kivételes méretekkkel rendelkező templomtér akusztikus lehetőségeit. A világi költeményekben a rugalmas ritmikájú, narratív énekszólalm mellé minden együttesnél érzékeny, simulékony hangszerkíséret társul. A vokális darabok változatoságánál talán még izgalmasabb a villogó hangszeres színkavalkád. Az albumon található zenei gyűjtemény végeredményben illusztráció: a mai előadók merész kísérlete középkori hangulatok, érzetek, szenvedélyek megragadására.

A Jordi Savall és a Hespèrion XXI együttes nevével fémjelzett Orient-Occident album a 2001-es afganisztáni háború elleni tiltakozás, nyugati és keleti zeneművészek összefogásának, szolidaritásának művészi végeredménye. E kooperációból a nyugati civilizáció kritikája olvasható ki: korunk kisszerű, hataloméhes ámköfutása szembeállítva a transzcendenssel, az örökkel. Bár az alkotók nem erőltetik a szinte közhelyes összevetést, hiszen kimondatlan jelszavuk, hogy a művész tegye a dolgát, és csak elvett pillantson kifelé, a különbség mégis szinte ordít. Az album hihetetlenül tiszta, erőteljes, ismeretlen ismerős világot tár a hallgató elé. Hallottak már a bendírről, a sazról, a panderetáról vagy az oudról? A rebab és a tamburello legalább sejteti, hogy hangszerekről van szó, amelyeken ősi török, spanyol, olasz, afganisztáni, algériai, perzsa, marokkói zenét szólaltatnak meg az adott ország legkiválóbb muzsikusi. Álmomban sem gondoltam volna, hogy ilyen összhangban megfér egymás mellett a Közel- és Táv-Kelet, valamint az itáliai és spanyol trecento zenéje. Egzotikus, mégis univerzális, valószínűtlen világba vezet a felvétel. Világa fojtogató, varázslatos, érzéki és dinamikus egyszerre. Az előadás célt ér: a végeredmény katartikus. *Gilányi Gabriella*

Virgin Classics – EMI
 0946 356902 2 4 (Keresztshadjaratok zenéje)
 Alia Vox – Karsay és Társa
 AVSA 9848 (Orient-Occident)

ÓRÓMAI LITURGIKUS ÉNEKEK

Schola Hungarica
 Erőd Iván – orgona
 Karmester: Szendrei Janka, Dobszay László

Korábban már két CD-n is megjelentek órómai liturgikus énekek a Schola Hungarica előadásában – az újdonság érdekessége, hogy tagoló funkciót orgonazene tölt be. Erőd Iván orgonafantáziái, a szerző tolmácsolásában. Nagybőjt 1. vasárnapjának közel teljes liturgiáját mutatja be a felvétel, először a zsolozsma keresztmetszetét (matutinum, 3 nokturnus és laudes), majd a vasárnapi mise következik. Terjedelmi okokból a nokturnusokban az olvasmányokra csak egy-egy mondatot utalnak, s külön érdekességként megtudjuk, hogy a 8. olvasmányt követő rezponziónum nem a nagybőjtől szól, hanem e tétellel Péter apostolra szoktak emlékezni. A kisérőfüzet a latinon kívül magyar és angol nyelven is tartalmazza a szövegeket, így azokban mindvégig értően tudjuk követni az énekeket (néha a szövegmondás kevésbé pregnáns, ami akadályozza a latin szövegeértést). A Schola Hungarica éneke, a tételek felépítése a régi gyakorlatuknak megfelelő, formálásuk már-már népzenei természetességű. Az órómai liturgikus énekek hallatán csakhamar otthonosan tájékozódik a hallgató a „cantilena Romana” világában, s aki nem olvassa Dobszay László értékes ismertetőszövegét, annak aligha tűnik fel a 6-8 hangos „formulák” ismétlődése. A melizmák megszólaltatása annyira plasztikus, hogy a melódiák szerves részének tűnnek. A felvétel közönsége csakhamar beavatottnak érezheti magát, s ezért aligha tekinti történetietlennek, hogy funkciójuktól megfosztva csendülnek fel az énekek. Az orgona valóban tagol – s mivel az improvizáció alapja mindig valamely éneket idézi, egyszerre érezhetjük idegennek és ismerősnek a hangzást. *Fittler Katalin*

Hungaroton Classic
 HCD 32358

THE DA VINCI COLLECTION

Hilliard Ensemble, Early Music Consort of London, Ensemble Gilles Binchois, Ricercare Ensemble für alte Musik Zürich

Leonardo da Vinciről, úgy tűnik, nem lehet elég bőrt lehúzni: regény után hollywoodi film, tévé-műsorok, kiállítások az általa tervezett vagy csak álmódott tárgyakkól. Most ez a hullám, ahogy azt várni lehetett, elérte a lemezipart is. Az EMI korábbi, 1972 és 2000 között készült felvételeiből válogatva adta közre a tizenkilenc tétel tartalmazó CD-jét. Valóban csak tételek ezek, Dufay L'homme armé miséjéből például mindössze a Kyriét találhatjuk meg itt. Ettől függetlenül lehetne ez a lemez átfogó képet adó gyűjtemény a Leonardo korában divatos egyházi és világi zenékből. Bár amennyire tudni lehet, a híres reneszánsz művész életében nem játszott kiemelkedő szerepet a hangok művészete, dicsérendő kezdeményezés lehetne a 15. század zenéjének ilyenfajta megjelentetése. A probléma azonban az, hogy nem lehet rábukkanni a válogatás igazi mozgatórugójára – persze, ha nem feltételezzük, hogy az elv a már meglévő anyagok minél olcsóbb felhasználása. Érthető lenne például, ha Firenze vagy Itália zenéjéből kapnánk ízelítőt, olyan művekből, amelyeket esetleg maga a mester is hallhatott. De lehetne tágítani a kört: Leonardo korának európai egyházi vagy világi zenéjének példái is állhatnának előttünk. A lemezen található megoldás azonban nem igazolható: egyházi és világi mesterek, németalföldi, spanyol, olasz és angol szerzők műveinek halmazával szembesülünk. S ráadásul a művek egy része, mint VIII. Henrik vagy Tallis darabjai már Leonardo halála, 1519 után születtek. Az előadók minden számban mások, általában kimagaslóak, stílusosan, változatosan zenélnek. Talán jobb lenne megvenni az eredeti lemezeket...

Katona Márta

EMI Classics
0946 3 61524 2 4

SALAMONE ROSSI: SALAMON ÉNEKEI (HÉBER NYELVŰ EGYHÁZI MŰVEK)

Corvina Consort

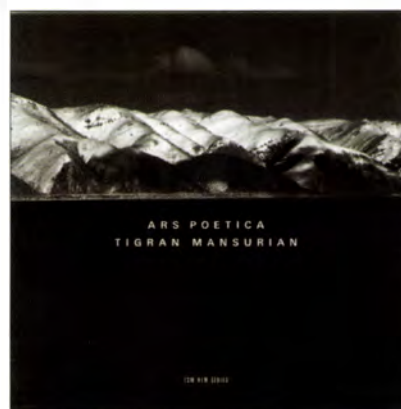
Művészeti vezető: Kalmanovits Zoltán

A világon először Hungaroton-felvételen hallható Salamone Rossi, 16. századi mantovai zeneszerző motetta-sorozata, a Salamon énekei, a Corvina Consort előadásában. A hat madrigalkötetes komponista neve ismeretlenül cseng a mai zenekedvelő számára. Fehér foltokkal teli élettörténetéből annyi kiolvasható, hogy a felvételen szereplő ciklus egy komoly életterv részét képviselte. Rossi dédelgett álma volt ugyanis az ősi zsinagógai ének megreformálása, zenei alternatíva felkínálása a zsidó szertartások számára, legalábbis saját, jól behatárolt, haladó szellemiségű mantovai berkein belül. Szívügye lehetett a sorozat, hiszen a cimben saját magának állít emléket. Rossi tervei végül nem váltak valóra, a mantovai zsidóság ellenállt az újszerű koncepciónak, a ciklus évszázadokra eltűnt. A 19. század végén bukkant fel egyetlen poros, nyomtatott kiadású példányra. Íme, 33 darab 3–8 szólamú mű, főként zsoltarok, héber szöveggel, zsinagógai használatra. Monteverdi korában edződött, a nyugati keresztény egyház gregorián énekében gyökeröző egyéni motetta-stílusban, kétkórusossággal, monódiával, kromatikával fűszerezve. Mindenképp különlegességre számít a hallgató. Hogy milyen benyomások érik? Tiszta, fényes, homogén, eleven, hajlékony, muzikális interpretációt hall, vagyis hangzó mini-összkiadást a műfaj előnyeivel és hátrányaival. Mert kétségtelen, hogy Rossi neve most már biztosan fennmarad az örökkévalóságnak, ráadásul darabjai üdék és ötletesek – de az összeset együtt, a figyelem aggasztó lankadása miatt csak egy darabig érdemes hallgatni. A megoldás: a hatodik darab táján pihenő, másnap újult erővel tovább a hetedikről!

Çilányi Gabriella

Hungaroton Classic
HCD 32350

TIGRAN MANSURIAN: ARS POETICA

Örmény Kamarakórus

Karmester: Robert Mikeyan

Megannyi zenei – s egyben zenepolitikai – kérdéssel szembesíti hallgatóit a szokatlan műfajú kompozíció. Concertónak nevezi a cappella vegyeskara szánt monumentális ciklusát az örmény komponista. Találóa, amennyiben mintegy négyteteles rendbe sorolja a tematikusan összetartozó dal-füzeteket, melyeket a 20. századi legjelentősebb örmény költők egyikének, Yeghishe Charentsnek verseiből állított össze – három éji dal, három női portré, három őszi dal, majd a legterjedelmesebb nyitótétellel egyensúlyt tartó, végigkomponált finálé, megidézve a leszálló csend világát. Elgondolkodtató, hogy ezúttal a szöveg az, ami szinte elidegenítő hatású (a világ nagy részén legfeljebb fordításból ismerheti meg az érdeklődő), miközben a zenei hangulatok nem ismernek határokat. A konkrét válik tehát elvonttá, miközben a szavakkal megragadhatatlan lesz, meghatározatlan tárgyiaságával, elementáris hatású. Főként csak az ismertetőszövegből értesülünk arról a közvetlen kapcsolatról, amely a hangok és hangzók világát összeköti (legfeljebb a wagneri gyökríme nevelői sejtik meg a hangzó-karakterek tudatos kiaknázását). Mikro-mozaikokból összeálló makrokozmosz, az örök emberi pillanatképei. A változatos faktúra, a stílárisan gazdag harmóniavilág emlékeztet. A mű vélhetően nem jelentett különösebb problémát az együttesnek, amely rögzítésre méltóan szólaltatta meg (live recording, 2003). Személyes indítatású, vallomások tónust ütnek meg, alapvetően a lírai hangvétel keretei között, számolva az elhallgatás erejével. A kompozíció szimbolizmusa nem mindig fejthető meg, ám a tételek által keltett impressziók továbbélnek a hallgatásban.

Fittler Katalin

ECM – MusicDome
ECM New Series 1895

W. A. MOZART: ZONGORAVERSENYEK
C-DÜR K. 467; A-DÜR K. 488;
D-DÜR KONCERTRONDÓ K. 382
 Erdi Tamás – zongora
 Weiner-Szász Kamaraszimfonikusok
 Karmester: Vásáry Tamás ●●●●○

W. A. MOZART: SZIMFÓNIAK
G-MOLL K. 550 ÉS C-DÜR (JUPITER)
K. 551
 Les Musiciens du Louvre
 Karmester: Marc Minkowski ●●●●○

W. A. MOZART: ZENEKARI MŰVEK
(VARÁZSFUVOLA-NYITÁNY;
LES PETITS RIENS; ADAGIO A B-DÜR
SZERENÁDBÓL „GRAN PARTITA” K. 361;
D-DÜR DIVERTIMENTO K. 136; A SZÍN-
IGAZGATÓ-NYITÁNY; KIS ÉJI ZENE)
 Concerto Köln
 Karmester: Anton Steck ●●●●○

Egy bizarr, de pozitív gondolat: úgy tűnik, Mozart eladható, következésképp Mozart zenéjéről még ma is lehet újat mondani. Természetesen ideális esetben, amikor a Mozart-jubileum nem átlátszó ürügy, kipipálendő penzum a hanglemezkidák és/vagy a zenekarok számára. Mert bőkezű forrásokot igénybe vevő középszerű felvételek sajnos tucatszám kerülnek piacra egy ilyen alkalommal, és ettől Mozart sajnos még közhelyesebb lesz, már-már sláger-kategória, a lemezvásárló pedig joggal bizalmatlan.

Induljunk ki az első, pozitív gondolatból: ha értő kezekbe kerül, Mozart zenéje nyújthat újat, vagy ha az alkotó úgy dönt, hogy vállaltan konzervatív, hű maradhat a régi nagy felvételek minőségéhez. A Deutsche Grammophon és a Hungaroton kiadványai közül kettő különlegesen friss koncepciójú előadással teszi emlékeztetéssé a kerek évfordulót, egy pedig hallhatóan a nagy elődöket idézi meg. Hagyományos szimfonikus zenekari játéktípus, energikusság, tömör, összességében egynemű hangzásvilág, ritmikai pontosság jellemzi a Concerto Köln nyitányokat, illetve kisebb előadói apparátusú kamarazenei műveket tartalmazó CD-jét. Pedig itt valami nagyon újra számíthatunk: a lemezborító rizsposz parókája alapján egyértelműen Mozartként azonosítható figurája gigantikus felhőkarcolókra tekint. Ráadásul a jubileumot jelző „Mozart forever” címke rövid értékelése is így fogalmaz: Mozart legkedveltebb művei egyénien új interpretációban, napjaink legszakavatottabb Mozart zenekaráról. A Concerto Köln játéka Anton Steck vezényletével tényleg meggyőző, lendületes, de nem egyenletesen, a hallgató figyelmé bizony gyakran elkalandozik, főleg a nyitányoknál. Űde színfoltot jelent viszont a lemezen szereplő Kis semmiségek előadása. Nomen est omen: a játékos zenei fricskák gáláns kis paródiák, az interpretációt merész tempóválasztások, kiemelkedő szólista-produkciók jellemzik: az előadás szellemes és kellemes. Feltehetően a műsoridő kitöltése miatt került a lemezre utolsóként a Kis éji zene. Finoman szólva is rutinmunka, különösen a záró tétel megszólaltatása. A pontatlan belépések, inga-tag vonós-intonációk koncerten még talán „átcsúsznak”, de azért ez mégiscsak egy jubileumi CD, egy szakavatott Mozart-zenekartól.

Marc Minkowski és a historikus hangszeken játszó grenoble-i Les musiciens du Louvre Mozart-lemezén a nagy g-moll és a Jupiter szimfónia, illetve a kettő között intermezzóként az Idomeneo záróbalettje szerepel – elegáns, mértéktartó műsorválasztás. És igen kitűnő előadás, pedig az ismertető szerint a karmester Mozart-debütálásá-

nak lehetünk fültanúi. Minkowski Mozart-felfogása kiérlelt, világos és következetes. Ha valami megragadható ebből, az talán a karakterek állandó feszültségben tartása, szembeállítás. Ettől pulzáló, eleven a zenei szövet, ingergazdag, lebilincselő az interpretáció, újszerű a megfogalmazás. Csak pozitívumokat sorolhatok. A g-moll szimfóniánál figyelemre méltó a belső szolamok organikussága, a zenei ívek végigjátszása, a drámai vonulat kiheggyezése: szédítően lendületes első és utolsó tétel, a kamaradarab-jellegű második és a főrészt- trió kontrasztjára felépített menüett. A Jupiter-szimfónia első ütemeit más felvételeken már hallottam ilyen lassúnak, ilyen ironikusnak viszont nem. Meghökkenítő a rusztikus odattet első három unisono-hang. Nem zavar, inkább zavarba ejt. Állandó és felvállalt a kettősség: szenvedélyes, energiától duzzadó forte-téma és aztán az ellentét: hajlékony lírai dallam. Kereteket szétfeszítően energikus első tétel, majd meditatív második, amelyben még a Sturm und Drang-os rezdülések is beleolvadnak egy mindent meghatározó nyugodt, meditatív atmoszférába. A harmadik tétel Minkowskiék előadásában nem stilizált, hanem valódi tánc, játékos és friss, a negyedik tétel lélegzetelállítóan virtuóz, méltó csattanója az előzményeknek.

A Hungaroton jubileumi Mozart-felvételén kifinomult Mozart-interpretációt hallunk, amely érzésem szerint néhol szándékosan lefojtott – mintha a zene függöny mögött szólalna meg. Erdi Tamás előadasmódja pontos, légies, zongorázásában nincsenek öncélú szólista-gesztusok. A felfogás is egyértelmű: a C-dúr zongoraverseny a felvételen hangsúlyozottan kamaramuzsika, a zenekar mértéktartó, arányait mindig a finom árnyalatokban gazdag zongorajátékhoz igazítja. Ám a lírai megközelítés kereteket is jelent: a hangerőskálán a C-dúr műben csak a mérsékelt tartományok aknázódnak ki. Az A-dúr zongoraverseny interpretációja sokkal lendületesebb. Ezzel kockáztat a zongorista és a zenekar is, hiszen a függöny olykor fellibben: az előadás elcsúsz a zene sugallta érzelmeknek, de ez összességében előnyére válik. Értelem és érzélem egyensúlyba kerül.

Gilányi Gabriella

Hungaroton Classic
 HCD 32448 (Zongoraversenyek)

Deutsche Grammophon – Universal
 00289 477 5798 (Szimfóniák)

Deutsche Grammophon – Universal
 00289 477 5800 (Zenekari művek)

Chandos Records

naïve

Arion

MAGYARORSZÁGON
FORGALMAZZA:
KARSAY ÉS TÁRSA KFT.

Tel.: 200-6443 Fax: 200-9650

Hyperion

Berlin Classics

MOZART: DALOK

Elisabeth Schwarzkopf – ének,
Walter Gieseking – zongora

Természetesen Elisabeth Schwarzkopf az ének-művészet élő klasszikusa. A kilencvenegy esztendőös hölgy Voralbergben élt, ahol 2006. augusztus 6-án elhunyt. Huszonhét éve annak, hogy nem lépett színpadra. A múlt század első

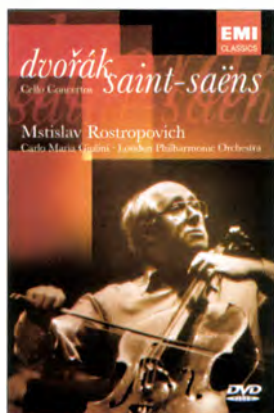
felében szocializálódott, német–olasz repertoárú divákkal elbánt az élet. Előbb magasra dobta őket (Irmgard Seefried, Graziella Sciutti, Hilde Güden, Victoria de Los Angeles, Gundula Janowitz stb.), ott szapora szárnyacsapdosással repedtek egy-két évtizedet, ám aztán az énektechnikai problémák elhatalmasodásával egyidejűleg szűnt meg a meleg levegő felhajtóereje, ők alább estek, és más, frissen tréningezett csalogányok jöttek helyükre: az izlés s a női énekstíl végérvényesen megváltozott.

Schwarzkopf azonban használta filmsztárokkal vetekedő megjelenését, színészi képességeit, auráját. Amikor 1955-ben a franciás érzékenységéről híres Walter Giesekinggel vonul stúdióba, még a fénykor, a kegyelmi idő derekán jár, a legjobb Mozart-interpretátorok közt tartják számon, a nagy salzburgi Figaro-sorozat kirobbanthatatlan Grófnéja. Rendezők, produkciónak jönnek-mennek, ő marad a helyén, mert intelligenciája alkalmazkodóvá teszi. Így képes arra is, hogy a „Ridente la calma” betétdalocskába ne vigye bele operaszínpadi – mai füllel érthetetlen – portamentóit. Kisforma-sorozatban szövegmondása is példás, szemben nagy házakban művelt tömény, mássalhangzó-gyilkos nazalizálásával. Gieseking zongora-

rajtéka ma is korszerű, ruganyos; a forte-akkordok esetleges zörgéséről nem ő tehet – és arról sem, hogy a Mozart-dalok felvételi szünnapiján rögzített zongorás bónuszkvintett botránys minőségben szól, főleg a másik projekthez képest. Bár Schwarzkopf sosem riadt vissza éles, orros vagy túlmellezett, korsóba énekelt színek használatától, épp ezeknek illő használata e dallemez igazi erénye. A kis főnőleány miniatűrje vagy a „cseppben a tenger” drámai jelenet, a „Luisa levelei” is igényli e situációtól függő bátorságot. Ma nemigen mernének ennyire eltökélten, karakteresen csúnya hangot kiadni „Az öreg” fogatlan, anyókás-nyavalyatörős strófáiban, mint ő. És a viszonylag könnyen abszolválható Mozart-dalok egyetlen fogós, nagylevegős darabja, az Abendempfindung is szépen sikerül – csak szíkével metszett frázisvégeit tudnánk feledni! A Gyermejkjáték aztán újra elbűvöl pubertás-hangjával, megint egy új szín... A művelt, négy nyelven perfekt, negyven évig aktív Elisabeth Schwarzkopftól ezek után nem szabad megtagadni: ő volt a nagy szín-ész-nő.

Ókovács Szilveszter

EMI Classics
0946 3 53226 2 0

ANTONÍN DVORÁK, CAMILLE SAINT-SAËNS: CSELLÓVERSENYEK (DVD)

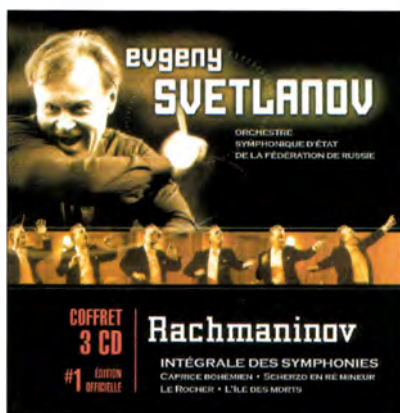
Msztyiszlav Rosztropovics – cselló
Londoni Filharmonikus Zenekar
Karmester: Carlo Maria Giulini

Richard Wagner egy fiatalkori elbeszélésében egyenesen szentségtörésnek nevezte a gondolatot, hogy a zene produkálásának folyamata látható legyen. Úgy vélte, a faeszközök és bélhúrok szálnalmas látványa a lomha anyaghoz köti az ideális hangzás isteni tökéletességét, amely valójában csak dialektikus kényszerből vállalhat kapcsolatot méltatlan burkával. Bár mostanában senki sem ragaszkodik ehhez az állításhoz, annyit azért el kell ismerni, hogy a látvány, ami a zenei élményt nem teszi élőbbé, asszociációkban gazdagabbá, felesleges. Ezen a lemezen ebben a tekintetben akad kívánivaló. A hangzó anyagon túl sok érdekességet nem kínáló menüsor szerencsére nem rejt Hrabal sörgyári panorámájával vetekedő, hangulatébresztő képeket; az egyetlen látnivaló a felvétel helyszíne, a Henry Wood Hall orgonája és protestáns templomot idéző szigonj fehérsége azonban sehogy sem illik a megszólaló művekhez. Azt a kínos érzést ébreszti, hogy előbb-utóbb megjelenik egy Austen-regényalakra emlékeztető lelkészfeleség, és csendre int a készülő vasárnapi prédikáció miatt. Rádásul a szerkezetileg jelentős szölamokat játszó zenészek egymásra fényképezésének gondolata sem igazán gyümölcsöző, mivel valódi plasztikus élmény helyett inkább csak elmélyíti a hangmérnöknek köszönhető merev különbséget szólista és zenekar hangminősége között. Ennyi zavaró részlet pedig még az interpretáció dacos erejét, Rosztropovics legendás játékának technikai tökéletességét, egyszerre törekeny, lágy és tömör csellóhangjának fényét is majdnem elhomályosítja.

Rákai Zsuzsanna

EMI Classics
 0946 3 582319 6

SZERGEJ RAHMANYINOV: SZIMFÓNIAK ÉS KISEBB SZIMFONIKUS MŰVEK

Orosz Állami Szimfonikus Zenekar
Karmester: Jegenyij Sztvetlanov

A Warner Classics egyedülálló gyűjteményt szerkesztett: Jevgenyij Sztvetlanov valamennyi hangfelvételt, karmesteri, zongoraművészi, kamaramuzsikusi és zeneszerzői tevékenységének rögzített pillanatait közreadja egy gigantikus sorozat keretében. A sorozat nyolcadik, három CD-t tartalmazó albuma Szergej Rahmanyinov szimfonikus zenekarra írt műveit tekinti át, a teljesség igénye nélkül, mégis átfogó képet nyújtva. A fő hangsúly tehát Sztvetlanov személyén van, a lemezeket hallgatva mégis az a benyomásunk, Rahmanyinov az, aki a valódi figyelmet megérdemli. Bár Sztvetlanovot a nyugati sajtó nem egyszer nevezte úgy és hasonlóképpen, mint „gyémánt zenekar-vezető, a huszadik század utolsó romantikus, legendás Maestro”, hangfelvételei mégsem hagynak bennem igazán maradandó nyomot. Az albumon emellett mindig átsüt az orosz zenélés karakter- és érzelemgazdagsága, arányérzéke. Mégis úgy tűnik, mindez főképp a zenekar és nem utolsósorban Rahmanyinov érdeme. Jevgenyij Sztvetlanov vezényletét inkább a szélsőségekhez való vonzódás, a nagyotmondás jellemzi, a dinamika túlzérlése, nem egyszer olcsónak is nevezhető megoldások. Érdeme viszont, hogy a tempók, tempóváltások rendszerint pontosak. Az Orosz Állami Szimfonikus Zenekar kiegyensúlyozottan, magvas színnel szól, megfelelők a kényes vonós-fúvós-ütős arányok is. Bár nem állhatnak ellent mesterük akaratának, s így olykor talán nem hatolnak elég mélyre a zenei szövetben, nyilvánvaló, hogy anyanyelvüket beszélik.

Katona Márta

Warner Classics
 5101 12238 2

FELIX MENDELSSOHN-BARTHOLDY: ZONGORATRIÓK (D-MOLL OP.49; C-MOLL OP.66)

Julia Fischer – hegedű, Daniel Müller-Schott – cselló, Jonathan Gilad – zongora

Három ember a hóban. Mintha előttük soha senki nem járt volna Mendelssohn zongoratrióinak földjén. Szenvedélyes felfedezési vágy hajtja őket: fény és színek, elementáris lendület és érzékeny kontrasztok kísérik felfedezőútjukat. S mindemellett sosem veszítik el az irányt, a mértéket. S szinte említenem sem kell, hogy üzemanyagból van bőven, technikai problémák pedig fel sem merülhetnek. Ezek után szinte természetes, hogy az együttjáték, az együttlélegzés is tökéletes. Így jellemezhetjük röviden a három fiatal művész felvételét.

A müncheni Julia Fischer és Daniel Müller-Schott, valamint a marseilles-i születésű Jonathan Gilad huszonévesek, mégis mindhárman a világ legrangosabb termeiben, zenekaraival és karmestereivel felléptek már. S e lemez alapján joggal gondolhatjuk: megérdemelten választották ki őket a tehetséges fiatalok sokaságából. Persze sok minden kell a tehetség mellé. Nem árt például, ha Julia Fischer egy eredeti, 1750-ben készült Guadagnini hegedűn játszhat. Hegedűlése, akár csak a csellista-társ muzsikálása, a romantikus vonóshangzás legszebb megvalósításai közé sorolható. Magvas hang, a vibrato mégsem hatalmasodik el felette, nem fed be, csak a megfelelő pillanatokban segít. A vonó pedig hajlékonyan tagolja és értelmezi az egymásba fonódó frázisokat, s még a legszenvedélyesebb másodpercekben sem dobja oda a zenét az úgynevezett „szép hangzás” kedvéért. Így érthetjük meg igazán Mendelssohn zongoratrióit.

Katona Márta

PentaTone Classics – Karsay és Társa
 5186 085

HUBAY JENŐ: HEGEDŰVERSENYEK (A-MOLL OP. 21; E-DŰR OP. 90) SUITE HEGEDŰRE ÉS ZENEKARRA OP. 5
 Hagai Shaham – hegedű,
 BBC Scottish Symphony Orchestra
 Karmester: Martyn Brabbins ●●●●○

Alkotóként Hubay nem tartozott a stílusán új utat keresők közé. Azon a zenei köznyelven szólt választékos „szókincsel”, amelyet közönsége könnyen megértett, ám rendkívüli igényeket támasztott az előadókkal szemben. Sajátos jelenség a virtuozitás: a felcsendülő muzsika könnyed-elegáns jellege ámulatra készíteti hallgatóit – akik közül ugyanakkor még a nem-zenész is tisztában van azzal, hogy amit hall, már-már utánozhatatlan. A zene talán épp súlytalan, azaz, a nehézkes törvényeknek nem engedelmeskedő volta feltűnő –

HUBAY JENŐ: HEGEDŰ-ZONGORA MŰVEK IX.
 Szecssödi Ferenc – hegedű,
 Kassai István – zongora ●●●●○

mindenesetre, az ilyesfajta nehézség felmérése bármiféle reális mérce, kontroll nélkül is lehetséges. Az igényes hegedűszólam megszólaltatásához alapfeltétel a technikai felkészültségen túl az a virtuóz-attitűd, amellyel az előadó lehegerlő hatást tud gyakorolni hallgatóira. Érthető tehát, ha kevesen vállalkoznak napjainkban Hubay-művek megszólaltatására. Az első két hegedűverseny, valamint az azoknál korábban készült Szvit szólista-választása ideális. Az izraeli Hagai Shaham Hubay „unokatanítványa”: az egykori Hubay-növendék Fehér Iloná-

nál tanult. Virtuozitása rendkívüli, hegedűhangjának szépsége szinte már fáj. Mintha zsigerből érezné a stílust, a szerzői szándékot. Az ilyesfajta érzékenység nagy erénye a szólistának – ugyanakkor, nehéz feladat elé állítja a kísérőapparátust. A zenekar ritkán képes hasonló hajlékonyságra, valamint arra, hogy a hasonló mértékben kidolgozott háttér biztosításával vegyen részt a sokdimenziós hangzaskép kialakításában. Hubay hegedű-zongoraműveinek hangzó összkiadásán dolgozó előadó-páros, Szecssödi Ferenc és Kassai István mindent tud a szerző zenei világáról, s képes belőle lényegit közvetíteni kis lélegzetű darabok esetében is. Kassai érzékeny partner, ha kell társ, máskor alapot vagy épp háttérrel biztosít a szólista szárnyalásához. Szecssödi érzéki szépségű hangja sohasem téveszti el hatását, ám talán épp a stúdióléggör miatt hiányzik a hallgatót megcsodáló közvetlenség, amely – visszahatva a művészre – további inspiráció forrása lehetne. Ennek számlájára írható a szinte már hallhatatlan magasságokban az esetenkénti intonációs pontatlanság. *Fittler Katalin*

Hyperion – Karsay és Társa
 CD A 67498 (Hegedűversenyek)

Hungaroton Classic
 HCD 32389 (Hegedű-zongora szonáták)

CÉSAR FRANCK: DALOK

Létay Kiss Gabriella – ének,
Hauser Adrienne – zongora

César Franck életművének mindössze húsz dalát még senki sem rögzítette? A „first recording” címke kiragasztása előtt alaposan kutakodnak, kétségünk így értetlenségéig szelidül, amely viszont az albumot hallgatva csak nem akar erősödni. Mert milyenek is a Franck-dalok? Mivel mindenki a rövid életű, ám annál nagyobb hatású Schubert köpenyegéből bújt elő, először is: olyan schubertesek. A nyitódarabról (Souvenance) azt hihetnénk, hogy a Margit a rokkánál parafrázisa, később meg mintha a jó öreg goethei Harfenspieler térne vissza. A zongoristaként és orgonistaként elismert Franck széles, legatotechnikáért kiáltó dallamok alá kopogós-arpéggjós tucatkíséreteket ír, kommentálásra is alig szorítkozik. Vajon a játszhatóság vezette a tollát, netán a vokalizás túlzott tisztelete, vagy lehet, hogy Franck a zongorán is orgonál, s kedves sipjait idézi? Válasz helyett rögzítsük, hogy e tizenhat tömör alkotás minden izléses rendezettségével, visszafogottságával együtt zárványszerű is: ringatózgat tetsetős akkordbontások hullámain, elvélve indul fel, akkor is vigyázva, nehogy tabukat döntsön hirtelen kibukkant érzelmeivel. Óvatlan kivétel a Robin Gray-ballada: e megrázó történet csúcspontján az előadó hölgypáros is teleshívhatja végre tüdejét drámai levegővel. Létay Kiss Gabriella eminens, gömbölyű szopránját szereti a mikrofon, ám a fachváltás utolsó lépéseként oda kellene hagynia a mezzó-sötét utolsó árnyait, így megoldódna a nem mindig plasztikus szövegartikuláció problémája is. Partnerével oly hibátlan, hajlékony összhangjuk hallik, hogy borítékolható: folytatják a felfedező utat – remélhetőleg progresszívebb szerzők, művek felé.

Ókouvács Szilveszter

Hungaroton Classic
HCD 32425

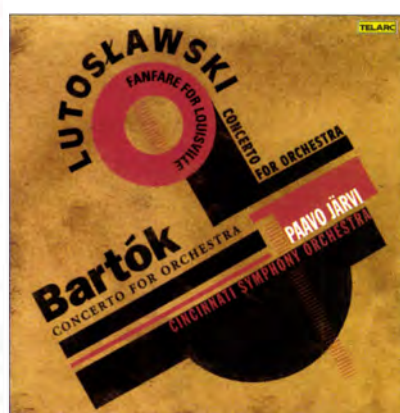
CHONGURI

Thomas Demenga – cselló,
Thomas Larcher – zongora,
Teodoro Anzellotti – harmonika

A kiadó szokott, szolid borítójával becsap; no nem mintha bacchanáliát vártam volna a cselló–zongora–harmonika összeállítástól, de hittem, hogy a Thomas Demenga nevével fényjelzett trió valódi együttes, s hogy különleges, meditatív atmoszférában építi fel újra Bach, Webern és mások műveit. Hát nem. A három muzsikussal alig szerepel együtt, tulajdonképp Demenga szólólemezéhez asszisztál hol egyikük, hol másikuk. Van benne így is köszönet, hisz a svájci művész perfekt, zavarba hozhatatlan csellista. Magabiztosan intonál, s ahogy Milhaud vocalise-etűdjében non vibrato húz meg egy üres húrt, a tartott hangnak útja van, belső történései miatt pedig semmi esetre sem keverhetjük össze a korálfeldolgozások hasonló egyenesével. E négy Bach-korál a legszebb perceket szerzi, mert őszintén, minden virtuóz készletet nélkülözve mereng, s mert a harmonikát Anzellotti gyönyörűen használja. Több mint harmonika, kevesebb, mint harmónium, és kvázi orgonaként, de finom kézi fűjtatása révén elasztikusan, íveket tartva szönyegezi a koráldallamot. Csemege ez, amelyből kívánjuk: bárcsak többet játszanának – ám a lemez nem az egzotikumok irányát tartja, hanem hasonlatossá válik Perényi és Kocsis egykori kitűnő ráadásalbumához. Mert a különlegességek, mint Webern öt kis dodekafon darabja. Liszt kései, Wagner halálával pörölgő Gyászgondolaja, vagy akár Demenga saját, viccesen elhangolt New York Honk-ja érdekesebb társaságot kívánna, mint a hatezredik Fauré-románc vagy Chopin-noktürn. Így is lehet, de akkor Sulkhan Tsintsadze bravúros szólódarabját nem kell lemezcíműl választani. Végül is mi az a Chonguri? Ókouvács Szilveszter

ECM Records – MusiCDome
ECM New Series 1914

BARTÓK BÉLA: CONCERTO
LUTOSLAWSKI: CONCERTO ZENEKARRA
Cincinatti Szimfonikus Zenekar
Karmester: Paavo Järvi

Bartók és Lutoslawski zenekari koncertóinak párosítása indokolt. (Olykor Kodály zenekari műveivel is érdemes volna lemezre venni Bartók darabját.) A kettő között egy ritkaság szólal meg: a Fanfare for Louisville, amely másfél perc bizonyosság arra, hogy igényesen is lehet könnyen befogadható, zengzetes zenét szerezni. A karmester igényesen dirigál, a felvételen felkészült, odaadó együttest hallunk. Paavo Järvi jól ötvözi a zene folyamatosságának biztosítását és egy-egy kiragadott részlet hangsúlyozását. A klasszikus modern művekhez komplex módon közelít, nem tolódi el sem a hűvösen modern megközelítés, sem a túlfutott romantizálás irányába. Tárnyilagos marad, ugyanakkor használja a színezést, az árnyalás nyelvezetét, a szólások relációival való játék lehetőségeit. Paavo Järvi a felszínen inkább összeköt, semmint tagol, a háttérben azonban ügyel a pontosságra. Így a folyamatosság elsődleges érzékeltetése mellett sem sikkad el a darabok struktúrája. Bartók Concertója nem szokványos, de nem is erősen alternatív formában jelenik meg. Legtöbbször e kiemelkedően nagy művet meglehetősen hasonlósággal szólaltatják meg, a kevés erősen alternatív olvasat túlságosan kívül esik a hagyományon, s nélkülözi az igazi nagyságot. Paavo Järvi elmozdult abba az irányba, amelyben egyszer talán megvalósul a mű egyértelműen más, a hagyományostól elrugaszkodottabb, ám a zene sajátos megszólaltatási igényeivel mégis összhangban álló előadása. Az ésszt háttér, az orosz és finn hatás jól érzékelhető, s megfigyelhető bizonyos kapcsolat Sakari Oramo Concerto-felvételeivel. Zay Balázs

Telarc – Karsay és Társa
Telarc CD-80618

GIACINTO SCELISI: NATURA RENOVATUR
 Frances-Marie Uitti – cselló
 Münchener Kammerorchester Christoph Poppen

A 20. századi zene egyik legrejtélyesebb és legizgalmasabb zeneszerzőjének, Giacinto Scelsinek (1905–1988) a műveiből adott közre érzékeny válogatást az ECM. A komponista (gyakran hivatkozott műve a Quattro pezzi per orchestra – ciascuno su una nota sola, 1959) az egyik legkisebb, már-már atomi méretű zenei alapelemből, egyetlen hangból építette fel újra saját művészi univerzumát. A lemezen vonószekari darabok és csellószólok váltják egymást, előbbieket (Ohoi, Anágámin, Natura Renovatur) egymáshoz közel, 1965–1967-ben keletkeztek, és zenei alaptermészetük is hasonló. Álló hangzástömböket hallunk, a Scelsire oly jellemző „hangmagból” kibomló, döbbenetes erejű felületeket. A hatást fokozza a felvételi technika és a mikrofonozás is. A művek keleti filozófiából (zen) nyert inspirációjára néhány cím is utal, a szanszkrit Anágámin kifejezés például a „vissza nem térőre”, az újjászületés ciklusából kilépőre utal, a nirvánához vezető négy stádium közül a harmadikra. A vonószekari darabok közé ékelődnek Frances-Marie Uitti csellószóloái (a művésznő egykor Scelsi közeli munkatársa volt). E a művekben a keleti meditáció mellett megjelennek a keresztény teológiára utaló műcímek (Ave Maria, Alleluja) is, a teljes lemez centrumában pedig egy háromtételes szólo-darab, az Ygghur áll. A cím ismét csak egy szanszkrit kifejezés, katarzist, illetve megtisztulást jelent. A szerkesztés tehát valóban érzékeny, a hat mű összekapcsolása koherens tagolt, mégis folyamatos ívet adó sorozattá válik. Az intellektuális és a spirituális élmény garantált.

Molnár Szabolcs

ECM New Series
 ECM 1963

WOHLTEMPERIERTES CYMBAL – KORTÁRS MAGYAR CIMBALOMMŰVEK
 Farkas Rózsa – cimbalom

A műsor nyitószámától kölcsönzött frappáns cím sokat ígérő. Miként Bach híres gyűjteménye a billentyűs hangszer lehetőségeiről ad számot, úgy a hangfelvétel a cimbalom hangzásvilágának kimeríthetetlen gazdagságát példázza. Szólócimbalomra vagy e hangszer reflektorfénybe állító kamaragyüttesre készült a lemezen hallható kilenc kortárs szerző tíz kompozíciója. Koncert-fellépésein Farkas Rózsa csakhamar komoly elismerést vívott ki lehetetlent nem ismerő technikai felkészültségével és mély zeneiségével – most végre felvétel örökíti meg zenei portréját. Nem túlzás azt állítani: mindent tud hangszeréről és hangszerén. Játsszik – játszi könnyedséggel szólaltat meg bonyolult szerkezetű jellemző áttekintőkészséggel uralja a zenei anyagot. A játékos fölény mutatkozik meg abban is, hogy mindennek megtalálja a saját specifikumát, hangulatok és karakterek elképesztően gazdag palettájából választva ki a megfelelőt. Ugyanakkor játékát áthatja a személyesség érzete – teszi ezt kedvvel, s ha a darab úgy kívánja: humorral. Ilyen szuverén muzsikálást hallva, elgondolkodunk azon, vajon miért csak kevesek osztályrésze ez. Hallgatva az egyébként közös nevezőre nehezen hozható darabokat, melyek közül a legkorábbi 1982-ben készült (Láng István: Soliloquium), a legfrissebbek pedig a 2005-ös év termései (Melis László: Wohltemperiertes Cymbal, Lukács Miklós: Samsara), megint csak szembesülünk a ténnyel: az alkotók és előadók egymásraultaltságában a mindenkor kortárs szerző a kiszolgáltatottabb. Aki érték-orientáltan választ játszanivalót, s alakít állandó repertoárt, nemes célt is szolgál.

Fittler Katalin

Hungaroton Classic
 HCD 32359

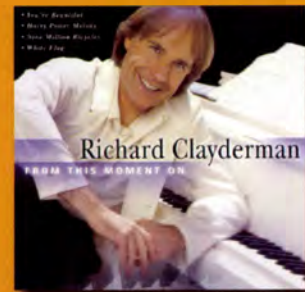
ECM RECORDS

Dreyfus Jazz

Disky

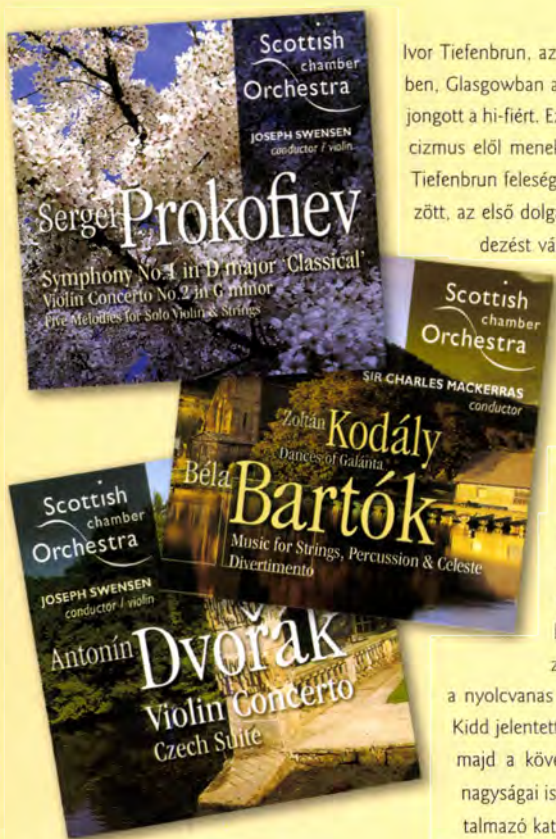

Forgalmazza a MusiCDome Kft.
 Cím: Budapest, XIV.,
 Fogarasi út 5.
 Telefon: 221-5260 Fax: 383-8396
 E-mail: ertekesites@musicdomekft.hu

A Skót Kamarazenekar audiofil lemezei

Miután a hetvenes évek elején a skót Linn cég mérnökei kidolgozták a ma is csúcstechnológiának számító, legendás Sondek LP12 lemezjátszót, a tesztelés közben rá kellett jönniük, hogy hiába tökéletes a készülék, ha némely bakelitlemez hangminősége gyenge. A cég alapítójában már ekkor felmerült, hogy a lemezkiadás terén is megkísérelje a lehetetlent: az élő előadás illúziójával megajándékozni a zenehallgatót. A Linn Records ehhez a törekvéséhez talált partnerre a hatvantagú Skót Kamarazenekarban, amely felvételeinek ma már állandó szereplője.

➔ VT

Ivor Tiefenbrun, az idén hatvanéves skót üzletember – aki 1972-ben, Glasgowban alapította meg a Linnt – már gyerekkorában rajongott a hi-fiért. Ezt a vonzalmát édesapjától „örökölte”, aki a náciizmus elől menekült el Ausztriából, 1939-ben. Amikor például Tiefenbrun feleségével új, de teljesen bútorozatlan lakásba költözött, az első dolga volt, hogy – egy kisautó árát – hi-fi berendezést vásárolt. Felesége persze nem rekeszt a boldogságtól, de ő ezzel érvelt: „Mindenünk megvan, ami kell: van zenénk!” Ma már ilyenfajta konfliktus aligha alakulna ki közöttük: a 350 alkalmazottat és számos mérnök-specialistát foglalkoztató Linn (amely nevét Glasgow egyik park-negyedéről kapta) ma már királyi rezidenciákba, magánlakosztályokba és luxusjachtokra, meg persze polgári otthonok százaiba viszi el a muzsikát a világ ötven országában. A szórakoztató elektronika mellett a hetvenes évek közepén kezdett kiadói tevékenységet, melyben hírnevét a popzenébe betörve sikerült megalapoznia. Később, a nyolcvanas évek jazz-világának egyik legjelesebbje, Carol Kidd jelentette meg első albumát a független skót kiadónál, majd a következő évek alatt a klasszikus előadók olyan nagyságai is bekerültek a ma már mintegy 150 albumot tartalmazó katalógusba, mint a (The) Sixteen kamarakórus, a

New London Consort és vezetője, Philip Pickett, a Paddian Ensemble vagy a Frans Brüggen nevével fémjelzett Felvilágosodás Korának Zenekara.

Mivel a kiadó elsősorban a skót és a brit zene iránt kötelezte el magát, érthető, hogy a Skót Kamarazenekarban (SKZ) találta meg azt a partnert, amelyet háziügyütként foglalkoztathat. A hatvantagú SKZ – amely csak nevében kamarazenekar, valójában szimfonikus együttesről van szó – eddig mintegy 140 felvételt készített, utóbbi hetet a Linn Recordsnál. Ezek közül az az egyik legfrissebb, amelyen Bartók és Kodály műveit játsszák tiszteletbeli karmesterük, Sir Charles Mackerras vezényletével. ■

A Linn Records kiadványait Magyarországon forgalmazza a Limar Audio

Kapcsolódó honlapok:

www.linn.co.uk; www.linnrecords.com; www.sco.org.uk (Skót Kamarazenekar); www.limar.hu

GRIEG, CHOPIN, SAINT-SAËNS
ZONGORAVERSENYEI (DVD)

Anton Rubinstein – zongora,
Londoni Szimfonikus Zenekar
Karmester: André Previn

●●●●○

Tanulmány ez a művész. Valóban, mintha blaziert maszk ülne a keménygalléron, sehol a divatos zongoristamimikák, el nem billentett akcentusok látványoptikái. Ugyanakkor ki szeret érzélemmentes játékot követni, még ha – főleg Grieg és Chopin elegáns lassú szakaszaiban – földöntúlnak tetsző finomságok szólnak is a kéz alól? Liszt magnetikus aurája Rubinsteinnél nem mutatja magát előzékenyen, itt meg kell becsülni a szemérmes, s talán már végleg bezárkózott, ám korszakos előadó érzés-jéghegy-csúcsait is. A schwelerek négyötöde felszín alatt, a göbös ujjak végén hallik – de ez a jobb arány. A középtételekben egy páratlanul hosszú karrier reminiscenciái szólnak, választékos, majdnem csak fegyvelmezett, semmi esetre sem horowitzi, parttalan romantikával. A páratlanul hosszú élet szimptomái a sarokpontokon érzékelhetők: a Chopin-verseny szélső tételei már nem ruganyosan, inkább ad hoc nagyvonalúsággal peregnék. Rubinstein bal keze gyakran alulmarad a balanszban, futamai inkább gépiesek már, minden fakszni vagy agogika nélkül. Rubinstein inkább linézni akar, csilingelni, noktürnöket ágyazni a partitúrába, néhány óhatatlan és a finom mondatok ellenpontjával is szolgáló, szimfonikus márványtömb között. Ezért is éri legjobban magát a Saint-Saëns-concerto nyitótételének meditativ zongora-bevezetőjében. (Legrosszabbul pedig akkor, ha erős zárlat előtti nyolcnyegedes akkordtrilla fenyeget.) S bár ihletetlenre világított, kiáltón üres teremben ült a hangszer mögött a zenekar elé az agg Rubinstein – aki tiszta poézist keres és csillogó művekben, ismerje el: e befelé éneklő idős művésztől mégis megkapja azt.

Ókovács Szilveszter

Deutsche Grammophon – Universal
073 419-5

**BEETHOVEN 2. SZIMFÓNIA
BRAHMS: 2. SZIMFÓNIA**

**Concertgebouw Zenekar,
Karmester: Mariss Jansons
RCO LIVE – Karsay és Társa
RCO 05002 ●●●○○**

Mariss Jansons. Riccardo Mutihoz hasonlóan, jól, határozottan, de nem igazán érzékenyen vezényel Beethoven-t. Brahms közelebb áll hozzá, de ott sem mond igazán újat a lemezen hallható előadás. Precíz, vezénylés szempontjából nem, mindössze a zenekari játék bizonyos pontjai tekintetében kifogásolható élő előadások hallhatók a korongról. Régi koncertek esetében, ha már nincs lehetőség stúdiófelvétellel, indokolt az ilyen kiadás, de ebben az esetben nemigen. A hangzás sem igazán szép, s ez erősíti a zenekari játék itt-ott érzékelhető gyengeségeit. Jobb lenne, ha stúdióban rögzíthetné Jansons a Beethoven- és a Brahms-szimfóniákat. hű képet adva kvalitatós, bár óriási meglepetéseket valószínűleg nem tartogató elképzeléséről. ZB

**RICHARD STRAUSS:
ZENEKARI DALOK**

**Michaela Kaune – szoprán
NDR Rádiózenekar
Karmester: Eiji Oue
Berlin Classics/Edel Classics –
Karsay és Társa
17812 BC ●●●○○**

Richard Strauss zenekari dalaiból – köztük a megrendítő szépségű Négy utolsó énekből – az elmúlt évtizedekben jó néhány etalonértékű felvétel született, s túlzás nélkül mondhatjuk, hogy a piac telitódott.

Ennek ismeretében helyesen tette-e a fiatal, s kétségkívül reményeltel hamburgi szoprán, Michaela Kaune, valamint kiadója, a Berlin Classics, hogy Strauss-albumot jelentetett meg? A válasz az első tíz-tizenöt percben bizonytalan, később egyértelmű igen. Az első dalokban Kaune mintha elfogódott, lámpalázás lenne, de aztán egyre magabiztosabb, bár érzékenységet, finom dinamikai árnyalatait szerencsére mindvégig megőrzi. Az album csúcspontjának érzem az op. 27 jelzésű sorozat három miniatűrjét (Ruhe meine Seele, Cäcilie, Morgen!), de a Négy utolsó ének előadása is kellő érettségről, érzelmi mélységről és mesterségbeli tudásról tesz tanúbizonyságot. ReA

**FRIEDRICH ERNST FESCA:
VONÓSNÉGYESEK OP. 1**

**Authentic Quartet
Hungaroton Classic
HCD 32302 ●●●●●**

Kiváló lemez. Az Authentic Quartet szép historikus hangzással, igényesen, a szólamokat átélve muzsikál: összhangzása a fortepiano megszólalására emlékeztet, színeiben, árnyalatokban gazdag. A Beethoven-kortárs Fesca általuk felfedezett kvartettjei igazi meglepetések, talán még Beethoven művei mellett is megállják helyüket. A sok csekélyebb érdekességű zenetörténeti felfedezés közepezté ezúttal igazi zenei meglepetésről van szó. A három vonósnegyes megérdemli más együttesek figyelmét is, és a lemez alapján remélhetjük, hogy az Authentic Quartet már tanulja is Fesca további vonósnegyeseit. Izgalmas darabok ezek, nem alapsémákból, hanem invenciózus megoldásokból épülnek fel. Weber sokra tartotta Fescát, s e lemez akár egyfajta felkérés is lehet a táncra, Fesca művészetének aktuális felélesztésére. ZB

**BONONCINI, PURCELL:
TRIÓSZONÁTÁK**

**Jaap Schröder – hegedű
The Arcadia Players Trio
fuga libera – CD Bár
FUG 514 ●●●○○**

1994-es felvételek Peter Allsop 1992-ben publikált munkája alapján, mely a triószonáta kapcsán vetette fel a Purcell művészetére gyakorolt itáliai hatást. Jaap Schröder és három társa választékosan, csodálatos fény-árnyék játékkal adják elő a darabokat. Hol orgona, hol csembaló ad szép háttérrel, plusz szint. Egységbe olvad mű és előadás, a hangszeres játék egyszerre kecses és masszív. Az előadók variációs kedve optimális, nem szünnek megmozgatni a szólamokat, ugyanakkor nem tesznek erőszakot a szélsőségektől mentes, tipikusan a fejlődés korai szintjét reprezentáló műveken. Allsop kérdésének eldöntéséhez a kor számos releváns művét is meg kell hallgatni, de ahhoz, hogy gyönyörködjünk e két szerző szonátaiban, tökéletesen megfelel ez a lemez. ZB

**ANDREAS BACH
ORGONÁSKÖNYVE**

**Benjamin Alard – orgona
Edition Hortus – Codaex
Germany
Hortus 045 ●●●○○**

A bázeli Schola Cantorum huszoneves versenyzőztes növendéke azokat a darabokat vette fel – a fél-száz közül kilencet –, amelyeket Johann Sebastian Bach bátyja, Johann Christoph irt le gyermeke,

Johann Andreas számára. Érdekes hallani, milyen minták álltak az 1700-as évek elején a Bach-fiúk, köztük az ekkor még Alard-korabeli Johann Sebastian előtt, aki szintén képviselteti magát a kötetben. Könnyen az ember szívéhez nőnek ezek a feledés homályába vesztett művek – és ez a különös atmoszférát sugárzó lemez. Mintha mi is a baszkföldi francia falucska – bizonyos Saint-Étienne de Baïgorry – fakarzatos-fapados barokk templomocskájában ülnénk, és hallgatnánk az 1999-ben befejezett, 18. századi minták után épített Rémy Mahler orgonát, valamint a szintén korhű csembalókópiát. VT

**SCHUBERT:
9. (8.) „NAGY” C-DŰR
SZIMFÓNIA**

**Staatskapelle Dresden
Karmester: Colin Davis
Profil – Karsay és Társa
PH 06038 ●●●○○**

A világ egyik legpatinásabb, 1548-ban alapított zenekarának szentelt sorozat hetedik lemezén a drezdai Semperoperben rögzített, 1996-os előadás hallható. Igaz, gyönyörűen szólnak az együttes fafúvósa, de nem különösebben ihletett pillanatban született ez a felvétel; a technikailag kifogástalanul játszó zenekart általában puha hangzás jellemzi. Schubert állítólag „mennyei hosszúságú” szimfóniája azonban nem lehet teljes, ha a cselló-színrel árnyalt gyönyörű dallamok mellett a zenekar – a fenyegető harsonák ellenpontjával – olykor nem idézi meg a poklot. Márpedig Colin Davis drámatiságot nélkülöző tolmácsolásában a patinás drezdai együttes a kifejezés és a dinamika szűkre szabott keretei között mozog, s a mű mélységeinek feltárásával adós marad. VT

LA DOCE ACORDANCE – TRUBADÚRENEKEK

Diabolus in Musica
alpha – CD Bár

Alpha 085 ●●●●○

A kiadó szeptember elején századik darabjához érkezett ut pictura musica sorozatának ezt a lemezét jól kifejezi az egyik trubadúrtól kölcsönzött cím: édes együtthangzás. Csodálatos a öttagú – három énekesből és két hangszeresből álló – francia együttest azért is, amiért ilyen kis apparátussal végig le tudják kötni a hallgató figyelmét a lemez bő egy órája alatt. Jó izléssel meg hangszerelve adják elő tiz trubadúr, köztük a szent Grál történetét először megéneklő Chrétien de Troyes kompozícióit. A tételekben hol vièle, hol pedig hárfá kíséri a csilingelő hangú szoprán, a két férfi pedig a duettekben – természetesen középkori francia kiejtéssel – fülnek tetsző teljesítményt nyújt. Hogy előadásuk autentikus-e, persze nem tudom – annak megítéléséhez még fiatal vagyok. VT

MIL SUSPIROS DIÓ MARIA – BRAZIL RENESZÁNSZ MŰVEK

Continens Paradisi
Ricercar – CD Bár

RIC 246 ●●●●○

Ahogy Jordi Savallék a régi ibériai zenéhez, a Continens Paradisi is szabadabban közelít a brazil reneszánsz muzsikához. Kitaposott ösvény híján kénytelenek maguk utat vágni, s eközben óhatatlanul későbbi dél-amerikai minták is színezik

előadásukat – örvendetes módon, mert így temperamentum tekintetében élvezetes és alighanem hiteles muzsikálásnak lehetünk tanúi. Szép énekhangok, remek hangszerszólók tartják a lemezt. José de Anchieta jezsuita atya és mások egyházi és világi kompozíciói igazi brazil lendülettel, ugyanakkor mives vokális és instrumentális produkcióban kelnek életre. Az ember kevésbé érdekli, hogy vajon tényleg így hangzottak-e el hajdanán ezek a darabok. Annyi biztos, a historikus reneszánsz előadói praxis ma meghatározható köztöttségét remekül ötvözik a helyi zenélés kötetlenségével. ZB

DIETRICH BUXTEHUDE: MEMBRA JESU NOSTRI

Holland Bach Társaság
Karnagy: Jos van Veldhoven

Channel Classics – Karsay és Társa

CCS SA 24006 SACD ●●●●○

Bensőséges, áhitatos zene a Salve mundi salutare című középkori himnusz és a Szentírás idézetei alapján. Jézus hét testrészét – a lábától az arcáig – végigjárva. A Holland Bach Társaság Jos van Veldhoven vezényletével sikerrel vegyíti a befelé fordulást, az intimitást, a redukált együttesrel való finom muzsikálást, amit a különös protestáns misztikus mű megkíván, valamint a kifejezőerőt, az előadás elevenségéhez szükséges extraverziót. A Jézus szenvedéseivel kapcsolódó meditatív darab előadása azzal együtt szenvedélyes, hogy az interpretáció végig kellőképpen filigrán marad. Kevesen vették lemezzre Dietrich Buxtehude eme különös alkotását. Konrad Junghänel, John Eliot Gardiner, Masaaki Suzuki ismert bejátszásai között Jos van Veldhovenét mindenképpen előkelő helyi illeti meg. ZB

MOZART: BILLENTYŰS HANGSZERRE ÍRT VERSENY-MŰVEK (K. 40, K. 246, K. 107/1)

Wolfgang Brunner – csembaló, fortepiano

Salzburger Hofmusik

Profil – Karsay és Társa

PH 06033 ●●●●○

Mozart hármas és nyolcas sorszámmú zongoraversenye csembalón, valamint a K. 107 No. 1-es Johann Christian Bach-szónátaátírat fortepianón. Brunner és együttese abszolút profi, stílusismeret, hangzás, elevenség terén a lemez nem hagy kívánnivalót maga után. Izgalmasan, dinamikus zenélnek. Ugyanakkor a mélyebb interpretációs él-ménnyel Brunner és a Salzburger Hofmusik kamaraegyüttes adós marad, különös, felejthetetlen zenei megoldásokkal nem lep meg bennünket. Élvezet hallgatni a magas szinten, korhű közelítéssel előadott korai Mozart-zongoraversenyeket, de idővel az ember szívesen gondol olyan előadásokra, melyek több személynységet rejtenek magukban, akár zongorán, akár csembalón, akár fortepianón. ZB

MOZART: FÜR NANNERL – KOMPOZÍCIÓK KÉT- ÉS NÉGY KÉZRE

Wolfgang Brunner, Leonore von Stauss – fortepiano

Profil – Karsay és Társa Kft.

PH 06034 ●●●○

Négykezes szonáták és szólódarabok fortepianón, melyeket Mozart nővérenek írt vagy neki is szánt. Brunner tanult historikus játékos,

játéka mesteri. Tanítványa semmiképp sem marad el tőle. Érdekes és élvezetes lemez, de nem jár igazi művészi magasságokban. A hangszer ízesen, ugyanakkor erős, monoton kalapálással szól, kevés a megragadó diszítés. Közelről, erősen, testesen, már-már romantikusan halljuk a hangszeret. Érdemes így is Mozartot játszani, de még jobb több egyéni megoldással, finomabb distinkcióval, akár fortepianón is, hiszen ez a hangszer is megengedi a különös megoldásokat. Jó egy ilyen előadást hallani illő környezetben – Salzburgban például, de többszöri meghallgatás céljára akadnak ennél érdekesebb felvételek. ZB

WILHELM RAMSÖE: RÉZFÚVÓS-KVARTETTEK

Ewald Brass Quintet
Hungaroton Classic

HCD 32351 ●●●○

Az egykor vurstli-zenekarokat vezető Brahms-kortárs Szentpétervárott szerzett alkotásait szöleltatja meg a szép sikereket maga mögött tudó, és eddig számos értékes produkciójáról ismert csapat. Hazudnánk, ha azt állitanánk, hogy forradalmian új hangvételt üt meg a dán zeneszerző itt hallható négy rézfúvós-kvartetteje, amelyekben hol a harsonát, hol a kürtöt használja a kvintett hangszer-kínálatából, mindemellett változatos, mozgalmal zene, s nem idegen tőle a humor. A magát szintén egy Szentpétervárhoz kötődő muzsikusról elnevezett, Liszt-díjas együttes tagjai azonban – mintha citromot nyalogatnának. Savanykán játszanak, és mintha nem igazán jövelnének volna rá erre a muzsikára. Jóval több játékosságot, előadói szabadságot, eltűzött gesztusokat várnék egy vérbeli Ramsöe-interpretatórtól! VT

**REINHOLD GLIERE:
VONÓSNÉGYESEK**

**Pulzus Vonósnégyes
Hungaroton Classic**

HCD 32401 ●●●●○

Nincs új a Nap alatt, azt viszont, ami van, nem ismerjük eléggé. Az 1999-ben alakult kvartett előbányászta annak a zeneszerzőnek a két vonósnégyesét, akit 1926-ban „az első igazi szovjet színpadi mű” alkotójaként ünnepeltek Vörös mák című balettje kapcsán Moszkvában. Noha Gliere a legsötétebb sztálinista időkben a Szovjet Zeneszerzők Egyesületének elnöki székében ült, s nagyszabású szimfonikus- és színpadi művek sorát hozta létre, még ártatlan, de jól megírt muzsikáira talált rá jó szímmal a Pulzus Vonósnégyes. Az 1900-as évek elejéről származó két művet invenciózusan vezetik elő, a franciás paszteliszínek különösen jól állnak nekik. Nem mondom, hogy nem lehetne kidolgozottabb az együtt játék, a műfajból adódó gazdagság érzékeltetése pedig intenzívebb, de ez a felvétel felfedezés-értékéből semmit nem von le. VT

**HINDEMITH: KAMARAZENE
KLARINÉTTAL**

**Klanyán Csaba – klarinét
Hungaroton Classic**

HCD 32325 ●●●●○

A magyar hangszeres szólisták egyik legkísérletezőbb kedvű művésze az utóbbi időben néhány olyan lemezzel rukkolt elő, amelyeken jól ismert huszadik századi zeneszerzők kevésbé ismert műveit mutatta be

World Premier Recordingként. Max Reger, Ernst Krenek után a sort ezúttal Paul Hindemith alkotásaival folytatja. Vállalkozása nem csak egy zeneszerző életművének tükré, hanem valamelyest a magyar előadóművészeté is, hiszen a sorozat népes előadógárdát mozgósít. A Klanyán partnereiül szegődött muzsikuskok összjátéka izgalmas produkciókat eredményez, de – ahogyan az előző lemezekben is – ez a műsor már önmagában színes. Ráadásul olyan interpretációban hallható a darabok, amely kedvet ebreszthet ahhoz, hogy a huszadik századi zene erdejét a Bartók fájától már nem egészen látó zenekedvelők is új utakra merészkedjenek. VT

FANTASIA

**Maximiliano Martín – klarinét
Inocencio Negrín – zongora**

Linn Records – Limar Audio

SACD CKD 280 ●●●○

Nem nagyképűség a spanyol klarinétművésztől a címválasztás; valóban nagy fantáziával és árnyalatokban gazdag játékkal szólaltatja meg első szólólemezőnek érdekesen összeállított műsorát, benne két Fantázia című művel. Lutosławski, Carl Nielsen, Poulenc és Debussy mellett a magyar hallgató számára minden bizonnyal ismeretlen, ám izgalmasnak tűnő spanyol zeneszerzők műveit is felvette, ilyen a Liszt-kortárs Antonio Moreno y Andía, vagy a spanyolok Benny Goodmanje, Miguel Yuste Moreno. A tökéletes hangtechnika azonban visszaüt: annyira tisztá a hangzás, hogy sokszor zavaróan hat a Skót Kamarazenekar első klarinétosának tökéletes technikája – az, amit a szaknyelv úgy nevez: szelel. S talán szintén a kifinomult felvételi eljárás számlájára írható, hogy a két hangszer hallhatóan végig külön pályán mozog. VT

**JOHN FOULDS:
ZENEKARI MŰVEK**

**Peter Donohoe – zongora
Birminghami**

Szimfonikus Zenekar

Karmester: Sakari Oramo

Warner Classics

2564 62999 2 ●●●●○

Kísérletező, a romantikától el nem szakadva modernséget kereső alkotások. Ötletekben gazdag, szertelen szerző, művei tobzódhatnak az effektusokban, szerfelett dekoratívuk, kissé sematikusuk. Ossián és Messiaen között vannak, hol ehhez, hol ahhoz közelebb. A lemez kísérletező és könnyed műveket egyaránt tartalmaz egy nyughatatlan embertől, aki 1880 és 1939 közt számtalan helyen élt, számtalan hatást ötvözött és maga is nagy hatást akart kelteni. Legérdekesebb a Dinamikus triptichon című zongoraverseny, melynek tételei: dinamikus módus, -hangzás és -ritmus. Remek a méltatlanul mellőzött Donohoe, Csajkovszkij és Bartók versenyműveinek jeles előadója. Kisése bizarr, ám érdekes gyűjtemény Oramo igényes előadásában. ZB

**ORBÁN GYÖRGY:
KÓRUSMŰVEK**

**Ars Nova Énekegyüttes
Maczák János – klarinét,
Ludányi Endre – nagybőgő**

Karnagy: Kiss Katalin

Hungaroton Classic

HCD 32447 ●●●●○

Az 1990-ben alakult kecskeméti Ars Nova is bizonyítja, mennyire előnyére válik egy kórus-produkciónak, ha a szükségesnél nem több énekes vesz

benne részt: a szöveg tökéletesen érthető, a hangzás áttetsző. Hallható, hogy az együttes nem minden szólamra egyformán képzett – a tenor színe talán lehetne nemesebb –, az összhatás mégis imponáló. Szépen megkomponált a lemez műsora: fele-fele részben egyházi és világi művek szerepelnek rajta, noha Orbán esetében e két zenei világ nem különül el egymástól élesen. A gyilkos ritmusok és meghökkenítő harmóniaváltások nem okoznak gondot a kórusnak, sőt, előadásukon beavatottság érződik, legyen szó akár az Elefánt voltam című miniatúrról, akár a Kiss Katalinnak dedikált Ötödik miséről. A lemez forrásértékét növeli a szerző néhol valómással felérő kísérőszövege. VT

**PINTÉR GYULA: RÓZSASZÍN
LÁNGHARANGOK – ELEKTRO-
AKUSZTIKUS KOMPOZÍCIÓK**

Hungaroton Classic

HCD 32438 ●●●○

Az 1954-ben született zeneszerző érdekes vállalkozásba fogott: afféle 21. századi Debussyként az elektronikához mindig más hangszert társítva írta meg a lemezen hallható, 1992 és 2004 között rögzített kompozícióit. Érdekes hallani, milyen hangzások kikeverésére ösztönöz egy olyan zeneszerzőt a cimbalom, a hegedű, a szaxofon vagy az énekhang, akinek az önkifejezési nyelve nem szorítkozik a zenére. A lemezből is Pintér Gyula saját festménye szerepel, a kilenc-tíz perces darabokhoz mellékelte műleírásaiban pedig asszociációkat segítenek közelebb kerülni a művekhez. Lehet, hogy ezek a bekezdések megmagyaráznak olyan költői címeteket, mint Kaméleon-fantázia, Lázadó gnyal, Mágusok éjszakája (hogy a lemezéről már ne is beszéljünk), sok esetben azonban ezek ismerete nélkül is elboldogulhatunk. VT

Csalódások és remények évada

Mérlegen a hazai operajátszás

A magyarországi zenés színházak úgy működnek, mint egy fölturbózott Trabant, amely időnként könnyedén röpül százttízzel a hosszú emelkedőn. A lejtő aljára érve azonban asztmatikusan szuszog, mert kiadta minden tartalékát, hiszen nem arra való, hogy hegymenetben Volkswagennel versenyezzen. Mint minden hasonlat, ez is biceg, de talán jellemzi a magunk mögött hagyott 2005–2006-os évadot.

➔ Albert Mária

A rendszerváltás nem tett jót a hazai operajátszásnak. Részben, mert nem javultak számottevően az anyagi kondíciói (egy esettől eltekintve, amikor is Rockenbauer Zoltán minisztersége idején jelentős mértékben megnőtt a budapesti Operaház költségvetése). Részben, mert némelyek a „demokrácia kitörését” félreértelmezték, márpedig köztudomású, hogy színház, kórház, iskola stb. sehol sem demokratikus intézmény. És végül: mert azzal, hogy a határok és az éter kinyílt, nemcsak a művészeknek, hanem a közönségnek is módja van már figyelni, hogy merre halad Európában az operajátszás. A drága hordozók, a CD-k és főleg a DVD-k, ha nem is lettek sokkal olcsóbbak, de a különösen fontos vagy extrém előadások hozzáférhetőek. A politikai-gazdasági körülmények miatt a volt szocialista országokban mindenütt krízishelyzet állt be. Csakhogy,

amíg például a cseh vagy lengyel színház (és zenés színház) fájdalmasan, de gyorsan túllépett a válságon, a magyar kulturális politika elhúzódóan, hol egy kis kalmopyrinnel, hol egy kis borogatással kezelte a bajokat, óztkodva a radikálisabb beavatkozástól. A páciens mára komolyan beteggé vált.

Zátonyra futott zászlóshajó

A nagy come backról, Szinetár Miklós második igazgatósáról tudni lehetett, hogy csak időleges béketeremtés. Látszatmegoldás tehát. Már a Győriványi Ráth György és Locsmándi Miklós féle vezetés eltávolításakor sok szakember – köztük nem egy külföldön megbecsült magyar – javasolta, hogy a halaszthatatlan megújítást bízzák miniszteri vagy kormánybiztosra, aki kellő erőháttérrel lép porondra. Annál inkább, mert az is nyilvánvaló volt, hogy nemcsak a „zászlóshajónak” tekintett Magyar Állami Operaházra, hanem a hazai operajátszás egészére, sőt a képzés mennyiségére és minőségére kellene rálátnia annak, aki hatáson orvoslásba kezd (l. interjúkat Vass Lajos miniszteri biztossal).

A Gramofon például többször is regisztrálta, hogy a fővároson kívül működő együttesekkel a színházvezetők mostohán bánnak, hogy a színvonal igen egyenetlen, hogy nincs kooperáció. Márpedig a zenés színházi világ a határokon túl azért olyan pezsgő, mert belátták: ha az a nyelv, amit a műfaj beszél nemzetközi, akkor az együttműködés határozza meg a jövőt, ez hoz gazdagságot, ez hódítja meg a közönség új generációját. Egymástól távoli, nagy hagyományú operaházak és friss szellemű fesztiválok szövetkeztek/szövetkeznek egy-egy produkció létrehozására. Az uniós tagság óta Magyarország számára is volna ilyen lehetőség, csak hogy ahhoz nemzetközi kontextusba kellene kerülnie a hazai operajátszásnak – ami néha sikerül is, lásd a Miskolci Nemzetközi Operafesztivál törekvéseit.

Körkép Győrtől Szegedig

A színvonal egyébként a 2005–2006-os évadban meglepetésre örvendetesen kiegyenlített, láthattunk érdekes előadásokat a fővároson kívül. Az operajátszás évekig elég rossz passzban volt Győrben, a múlt szezon talán legjobb produkcióját mégis ott mutatták be. Puccini Turandotját az igazgató-főrendező vitte színre, Kentaur zseniális díszletében. Kár, hogy a budapesti Opera egyik játszóhelye sem alkalmas (állítólag) ennek a kitűnő színpadképnek a befogadására, így az előadás valószínűleg hiányzik a tervezett őszi fővárosi operamustráról. A kínai tucatarúk zibongó piacára, és az elmevaluló televíziós kvizek közegébe helyezett konfliktus következetes megvalósítása, a zenét nem „bántja” és egy kevésbé kifinomult ízlésű, új operaközönséget is megszólít.

Két szőnyeg, néhány fény és magasfokú koncentráció páratlan Parsifal-előadást terem

Érdes, a „népiesch” édeskedést kerülő Hány-produkció

Erős évadot indított el Debrecenben Csutka István, akinek a múlt szezonban járt le a mandátuma; itt megemlékeztek a Bartók-évfordulóról, tavasszal pedig Gounod Faustját mutatták be. Ehhez Székely László tervezett monumentális játékeret, egy klasszikus könyvtárbelső, ami azután templom előtti térré, kocsmává alakítható, de a keret a tudomány, a szellem világát hangsúlyozza. Bodolay Géza rendezése elszakad a fausti kortól, a jelenhez közelít, bizonyos elemében túlságosan is aktuális választási kampány-ízű megoldásokkal. Bodolay azonban, mint színházvezető kitűnően választott, amikor a 2007-ben esedékes, várhatóan dömpingszerű Kodály-megemlékezéseket jócskán megelőzve bemutatta Kecskeméten a Hány Jánost. A prózai társulatot vendégénekesek, például Csereklyei Andrea, Misura Zsuzsa, Szolnoki Apollónia egészítették ki, a Kecskeméti Szimfonikus Zenekart Selmeczi György vezényelte. Érdes, a „népiesch” édeskedést kerülő produkciót állított színpadra Juronics Tamás rendező-koreográfus. Társulata, a Szegedi Kortárs Balett táncosai adták a „szegény magyar népet”. Juronics pályája egyébként kezd izgalmas fordulatot venni, hiszen a Bartók-év eddig legjobb Kékszakállú-előadását is ő rendezte Szegeden. Szikár, mégis jól változó környezetbe helyezte a darabot, itt az énekesi teljesítmények is megközelítették a megfelelő nívót. A kecskeméti és a szegedi színpadképet egyaránt Székely László tervezte; úgy tetszik, hogy ő és Juronics pontosan értik egymást. Miskolcon korrekt Carmen-produkcióval rukkoltak elő, ezt Selmeczi György rendezte, a címszerepben örömmel hallottuk a már-már elveszettnek hitt Mester Viktóriát.

A kevesebb több

Az ideális színpadkép hiányzott, a túlbujánzó stilizáció zavart A nürnbergi mesterdalnokok budapesti felújításán. A szakmai értékelések nagyjából abban megegyeztek, hogy sem Vidnyánszky Attila rendezőnek, sem a karmestereknek, Jurij Szimonovnak nincs köze Wagner e művéhez, amely az életmű különleges darabja. A Magyar Állami Operaházzal újabban nincs szerencséje a Wagner-irodalomnak. Pedig – mint a Művészetek Palotája Parsifalja bizonyította – két szőnyeg, néhány fény és persze a magas fokú koncentráció páratlan előadást képes teremteni.

Az Opera brit folyóirat szinte csak felsőfokú jelzőkkel illette a Mozart-maraton

Végül az évad nagy élményéről, a Budapesti Tavasz Fesztivál Mozart-maratonjáról, a három da Ponte-opera reggeltől-estig előadásáról (lásd előző számunkat). Tudjuk, egy ilyen vállalkozás ma nem vonható be az intézményesített, repertoár vagy akár csak az en suite játszásba. De sűrűbben van szükség hasonló akciókra, mert ezzel fokozatosan be lehet kerülni az európai tudatba. A londoni Opera című folyóirat augusztusi száma szinte csak felsőfokú jelzőket használ a maraton méltatásában. Következtetés: ahogy a Covent Garden mellett ott van az English National Opera, úgy Budapestnek is sürgős szüksége lenne második játszóhelyre, méltó versenytársra, hogy ne tékozzolja el tehetségeit. ■

Rend lesz, de nem Vass-szigor

Hosszútávú stratégia készül a Magyar Állami Operaházban

Senki sem irigyelheti Vass Lajost, a Magyar Állami Operaház fél esztendőre megbízott miniszteri biztosát, hiszen szoros versenyt fut az idővel.

◆ Albert Mária

Gramofon: Önnek kell ledolgoznia a késést?

Vass Lajos: Az elmúlt fél évszázadban rengeteg feszültség halmozódott föl a Magyar Állami Operaházban. Mivel a kívülálló az eredményekkel, a jó, sőt esetenként világszínvonalú előadásokkal találkozott, nem tudhatta, hogy a megoldatlan problémák az újabban keletkezőket tolják maguk előtt – így alakult ki a jelenlegi helyzet. Az én fel fogásom szerint, az a dolgunk – dolgom –, hogy olyan emberi légkört teremtsék, amely a szép és emlékezetes momentumokhoz méltó, amely megfelel a ház történeti, esztétikai értékének. Ennek a szempontnak jelen kell lennie minden döntésben, de nem lehet domináns elem. A világ megy előre, a versenytempót föl kell venni. Számomra a talpon maradást az jelenti, ha vannak szakmai- lag jó, jobb és népszerű előadások. Ez persze pénzbe kerül, s mivel a budapesti Opera közpénzből működik, nem mindegy, hogy mennyibe. A korábban csaknem hatvan műből álló operarepertoár lecsökkent harmincnycolc darabra, a balett esetében majdnem húszra.

G.: Csakhogy bizonyos történeti és stílus korszakok még a hatvanas évek repertoárjából is fájdalmasan hiányoztak.

V. L.: Sajnos egyszerre kellene megoldanunk mindent, az örökség életben tartását és a megújulást, feladathoz jut- tatni a pályájuk csúcán álló énekeseket, táncosokat, ren- dezőket. Ha lenne Magyarországon igazi operaélet (a kér-

dés személyes szívügyem!), gyorsabban haladhatnánk. Magyarán, ha megerősödne az öt fővároson kívüli opera- tagozatos színház és a kolozsvári Opera, akkor egészséges verseny alakulna ki, amelyben a tehetséges fiatalok kellő rutint szerezhetnének, a leszálló ágban lévők pedig hírne- vükhöz illő és gyakoribb fellépési alkalomhoz juthatná- nak. Az egész operavilág sokkal színesebb lenné, és ezt a világot már európai kontextusba lehetne helyezni.

G.: Mit tekint legfontosabb feladatának?

V. L.: El kell készíteni az intézmény hosszú távú stratégiá- ját, ami, úgy hiszem, az évadnyitó társulati ülésre még nem, de október közepére elkészül. Helyzetbe kell ugyan- is hozni a szaktárcát, amelynek majd a jövőről döntenie kell, hiszen az én megbízatásom csak fél évre szól. A kul- turális hivatalnokok pedig csak akkor dönthetnek végre helyesen, ha precíz, szakmai megalapozottságú informá- ciók birtokába kerülnek. Kétségtelen: az opera műfaj nem haldoklik, világszerte népszerű a fiatalok körében, ameny- nyiben izgalmas, minőségi produkciókat láthatnak-hall- hatnak. Én is a minőség elkötelezett híve vagyok.

G.: A minőség előállításához azonban az emberi tényezőn ki- vül anyagi muníció is kell.

V. L.: Nehéz ügy. Az Operaházban és az Erkel Színházban ma csaknem ezren dolgoznak. Sok? Kevés? Mihez képest? Hatszáz előadáshoz kevés, ha kétszázhatvan előadást célo- zunk meg, ahhoz persze sok. Kérdés, hogy lehet-e ennyi- vel elég színés évadot produkálni? Az operajátszás soha, sehol nem gazdaságos, mindenütt rengetegbe kerül, de a pénzt okosan költik el. Véleményem szerint az Operaház ma jelentős mértékben pazarol – ezen szeretnék változtat- ni. A két ház büdzséje 6,6 milliárd forint, ebből 5,3-at ad a költségvetés, 1,3 a jegybevétel. Az 5,3 milliárd a jelen-

legi állomány béreit és járulékait fedezi csak, és még nem fizettünk villanyszám- lát, nem húztuk föl a függönyt. Úgy gon- doljuk, hogy kevesebb ember jobb minőségű munkával is képes „elvinni” a két játszóhelyet. A létszám-leépítésre tehát szükség van, mindenkinek ez az ér- deke. Az emberek nem ostobák, pontos- san tudják, ki az, aki munka nélkül, vagy gyöngye teljesítményért kap fizetést, vagy komoly túlórapénzt. Rendet kell tenni, nem lehet, hogy boldog-boldogtalan in- gyen használja a próbaszobákat és a ház infrastruktúráját, hogy például több tíz- ezres telefonszámlákat fizessünk. A ren- teremtés nem jelent valamiféle l'art pour l'art szigort, csupán józan és következetes

Én is a minőség elkötelezett híve vagyok – mondja Vass Lajos miniszteri biztos

elveken nyugvó szervezést. Úgy tervezzük, hogy egyelőre nyolcszáz-nyolcszázötven fő körül állna be a létszám. A finanszírozás kérdésében mindenhová elmegyek, kérem az adósságok átütettségét, nemzetközi pályázatokat írunk, és keressük a szponzorokat. De, ha mindenütt maximális sikerrel járnék, akkor sem tudnék más azonnali megoldást találni, mint a létszám-leépítést. Néhány világhírű magyar művésszel megállapodtam, az évad folyamán két-három jótékonysági koncertet adnak az Operaház javára.

G.: Leállította a festőműhely átalakítását, és vizsgálta az Erkel Színház műszaki állapotát.

V. L.: A festőműhely áttervezéséért már fizettünk, a készülő dokumentumokat fölhasználjuk, ha majd mód lesz rá, hiszen nagy szükség volna egy igazi házi színpadra. Nyilván a falakon kívül, mert belül nem látok megoldást. Díszelektort is keresek, hogy épségben megmaradjanak a drága kulisszák. Nem vagyok műszaki ember, nem tu-

dom megmondani, hogy valóban életveszélyes-e az Erkel Színház. Látom, hogy rossz állapotban van, annyira talán nem, hogy azonnal bezárjuk. Régóta megválaszolatlan kérdés, hogy mi lesz az épülettel: felújítják, másikat építenek a helyére? Az kétségtelen, hogy bizonyos művek, bizonyos közönségréteg és természetesen a sok tehetséges művész számára óriási szükség van második, harmadik fővárosi játszóhelyre.

G.: Lám, megint visszakerültünk oda, hogy a teljes hazai operaélet helyzetét együtt célszerű szemlélni. Úgy látom, optimista.

V. L.: Igen, noha még most is alakítgatjuk a szezont, és messze vagyunk attól az ideális állapottól, hogy három-öt-hét évre előre tervezzünk. De hiszem, sőt tudom, hogy szeptember 15-én szép, és közönségcsalogató apró ínyencségekkel teli évadot nyitunk meg.

PÁRIZSI OPERAKÖRKÉP

Egy csodálatos hajó úszik Párizs utcáin. Nem az ár öntötte el a rakpartokat és bulvárokat, óriásplakátokon, metróperonokon látható Siwah hajója. Nádból építette két orosz képzőművész az egyiptomi, a siwhai gyerekeknek, épp olyanok, amilyenek őseik jártak a Níluson több ezer évvel ezelőtt. Ezt a hajót választották a párizsi Nemzeti Opera 2006–2007-es szezonjának jelképévé.

A művészet utazás és találkozás – mondja Gérard Mortier, az Opera igazgatója, aki a Művészetek Palotája néhány munkatársát látta vendégül. Az igazgató – ennyi csupán a titulusa – érdeklődő, mert készül Budapestre, az Előadóművészetek Nemzetközi Társágának (ISPA) konferenciájára. A Salzburgi Ünnepi Játékok „hírhedt” megújítója nagy tekintélynek örvend, és nem nagyon ad a konkurencia megjegyzéseire, miszerint erőszakos lenne. Pedig nyilván az, mert, ha nem is bőséges, de kényelmes az öt milliárd eurós szubvenció, amit kiharcolt a Nemzeti Operának. Két játszóhelyük van: Rameau-t, Mozartot, balettet a

Garnier-ban adnak (bár ez sem törvényszerű, mert Nurejev Don Quijotéját például a Bastille-ban, Hamupipókéját pedig a Garnier-ban játsszák). Donizetti Szerelmi bájjátala nem foglalkoztat igazán nagy apparátust, mégis az egykori börtönerőd helyén épült, káprázatosan felszerelt „operagyárban” látható. A Bastille monumentális épületének legmélyebb pontjától a legmagasabb nyolcvan méterre van. Hat oldal, illetve hátsó színpad rekeszhető le hangszigetelő fémredőnyökkel, ezek mögött a főszínpaddal azonos méretű tér keletezik, így állhatott elő az a bámulatos helyzet, hogy míg a színpadon a Simon Boccanegra felújító próbája folyt díszletben és jelmezben, a egyik oldalszínpadon párhuzamosan A szerelmi bájjal teljes szereplőgárdája, zenekara, kórusa is zavartalanul készült. Mindkét darabot a 2005–2006-os szezonban mutatták be csakúgy, mint a Don Giovannit, amelynek rendezésére a zord életszemléletű filmrendezőt, Michael Hanekét kérte föl a direktor. „Mi magyarázza meglepő választását?” – kérdeztük Mortier-t. „Tudtam, hogy Haneke kiválóan ismeri az emberi viszonyokat és Mozart zenéjét, én pedig érdekes előadást akartam, s a számításom beigazolódt” – hangzott a tömör válasz.

A Bastille idei első bemutatóját (Berlioz: A trójaiak) a váratlanul korán elhunyt Herbert Wernickének szentelik, az ő salzburgi rendezését ültetik át ide; még a főszereplő, Deborah Polaski és a karmester, Sylvain Cambreling is azonos. Mozart Idomeneója a Garnier-ban kerül színpadra Luc Bondy rendezésében. Ugyanitt adják januártól A kékszakállú herceg vára című Bartók-operát, amelyben Juditot a neves mezzoszoprán, Béatrice Uria-Monzon énekli. Nagyon készülnek Jacques Halévy művének februári premierjére is; A zsidó nő főszerepét Anna Caterina Antonacci, napjaink egyik szoprán sztárja énekli. Janáček Párizsban sem hiányozhat a repertoárról, A Makropulosz-ügyet Krzysztof Warlikowski lengyel színházi szakember rendezi.

AM

Siwah hajója, a párizsi Nemzeti Opera 2006–2007-es szezonjának jelképe

Mozart 22 – Salzburg 2006

Nagyszabású, ünnepi program a nyári játékokon

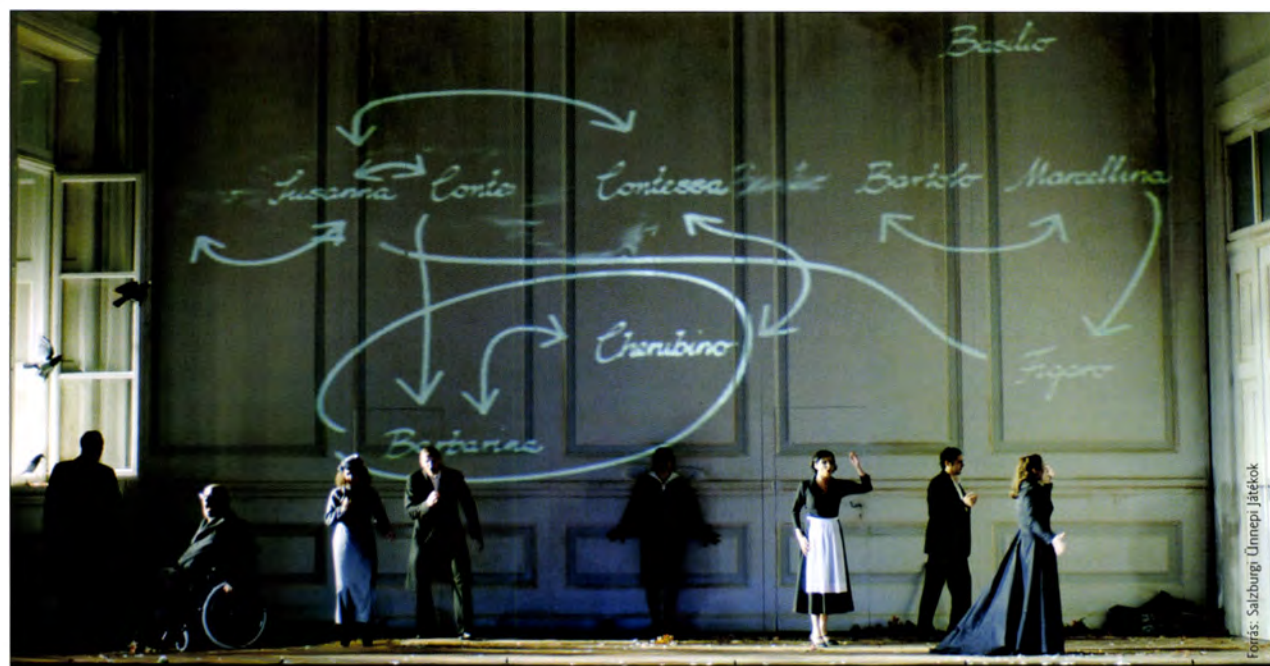
A Mozart-év főszereplője – tetszik Bécsnek vagy sem – Salzburg. A 250 éve született zeneszerzőt a Salzburgi Fesztivál korunkba helyezte: a „műzeumi” előadásoknak itt befellegzett. Mozart a zenerajongók szemében örökös csoda, zenéje sokak mindennapi életének része, színpadi műveit folyamatosan játsszák a világban.

➤ Székely György/Salzburg

Peter Ruzička, a Salzburgi Ünnepi Játékok most leköszönő művészeti vezetője nem kis célt tűzött maga elé: Mozart valamennyi arcát meg akarta mutatni vezető előadóművészek, színházi rendezők segítségével. Hogyan látják a mindenkor aktuális zsenit, korunk hőn rajongott Mozartját? A válasz annyiféle volt, ahány válaszoló: a frissen restaurált fehér és bézs Mozart-ház (korábban Kleines Festspielhaus) kiállításán írásban is vallottak a felkért személyiségek. Az álmodozó szemű kortárs zeneszerző, Ruzička úgy volt képes a szerény várakozások ellenére tovább emelni az ünnepi játékok kulturális rangját és gazdasági stabilitását, hogy a korábbi időszak vezetőinek (Gérard Mortier, Hans

Landesmann) koncepcióját teljes egészében megtartotta. Salzburg úgy vált a modern művészetek páratlan fellegvárává, hogy a tagadhatatlanul sznob törzsközönség ezt alig vette észre. A klasszikus zene adta a keretet ahhoz, hogy a világ legjobb kortárs előadói, rendezői és zeneszerzői is felvonuljanak, háttérben a konzervatívnak látszó, világszép barokk várossal. E kettősség szolgálja talán a leghitelesebben Mozartot, és semlegesíti a város (és ebben az évben teljes Ausztria) Mozartgolyó-iparát.

A 2006-os év január óta folyó eseményeit rendszeresen közvetítik a világ televíziói, és valószínűleg hosszú éveken át idézik majd azokat. Aki személyesen nem lehetett ott, felvételről meghallgathat, láthat szinte minden produkciót. A színes, jó minőségű információs anyagok egyébként tavaly óta hívogatták ide a zenerajongókat. Mindenki megtalálhatta a számára érdekes korszakot, műfajt, stílust, és ehhez Mozart adott megragadó háttérrel. Jelen volt a költészet, a prózai színház, a képzőművészet és végre a táncművészet is! Elgondolkodtató, hogy Salzburg már korábban, de a nyári fesztivál csak nemrég fogadta be a mozgásművészetet. Joachim Schlömer koreográfiájával például három estén élvezhetett a közönség egy ritkán hallható Mozart színpadi művekből összeállított énekestáncos fantáziasorozatot. Megszólalt valamennyi drámai Mozart-alkotás, ezért is választották játékok szlogenjéül: Mozart 22. A gyermekkori egyfelvonásosoktól az érett mesterművekig, koncertpódiumon vagy színpadon keltek életre a művek. A fesztivál programjába most először szerkesztették be a Haydn és Mozart korában oly fontos és népszerű műfajt, a bábjátékot. A világhírű Salzburgi Marionett Színház a Bastien és Bastienne, valamint A színgazgató című egyfelvonásos zenés játékot adta elő, természetesen énekesek és zenekar közreműködésével.

A Figaro házassága premierjén Cherubim, az ifjú színész-angyal a szoba falára festette a szereplők egymáshoz való viszonyát

Bo Skovhus és Dorothea Röschmann

Anna Netrebko – mostantól osztrák állampolgár

Christine Schäfer és Uli Kirsch

A program gerincét a hat „nagy” opera közül öt felújítás (ezekről az előző években beszámoltunk) és egy bemutató, a Figaro házassága jelentette. Nyilvánvaló, hogy ezt a premiért előzte meg a legnagyobb várakozás: a jegyárak a feketepeacon elérték a 700 eurót! De így is nehéz volt belépőhöz jutni, a szponzorok ugyanis a jegyek jelentős részét lekötötték klienseik számára. A Susanna szerepében bemutatkozó Anna Netrebko személye miatt sem volt szükség semmiféle reklámra. Netrebko néhány nappal a jeles esemény előtt kapta meg osztrák állampolgárságát, Ausztria még egy világsztárral többet mondhat magáénak.

A bemutató sikere azonban a legnagyobb elégtételt Nikolaus Harnoncourt-nak szolgáltatta, hiszen a közönség most már elfogadta sajátos koncepcióját a műről és főként a zene tempójáról. 1995-ben ugyanis a kritika és a közönség is hűvösen fogadta Figaróját, e meg nem értettség miatt pedig Harnoncourt kivonult Salzburgból, és sokáig nem lehetett rávenni, hogy visszatérjen. Claus Guth rendezése most Harnoncourt „keze alá dolgozott”: buffo stílusú jelenetek váltakoztak nosztalgikus, melankolikus színekkel. Don Basilio eddig szinte sohasem énekelt áriája a negyedik felvonásból a túlélést és a cinikus életszemléletet érzékeltette: „ha már annyira büzlök, akkor ellenségeim sem mernek közelembé kerülni, így mindent elérhetek...” Rejtélyes jelenetsorozatok és szimbólumok váltakoztak a színes, fantáziadús rendezésben. Cherubino mellett egy ifjú színész-angyal (Cherubim) repkedett és biciklizett, a páchban lévő szereplőket vigasztalva. A szoba falára felfestette a szereplők egymáshoz való viszonyát, ebből láthatóvá vált az emberi kapcsolatok teljes káoszának ábrázolása, nem mintha a muzsikából nem lenne elég világos...

A főszereplők, Netrebko mellett Ildebrando D'Arcangelo (Figaro), és a korábban Susannát, most grófnét játszó Dorothea Röschmann emlékezetes alakítást nyújtottak. „Nem csak Netrebko” – írta a sajtó a zenei vezetést is teljesen rehabilitáló közönségsikerről. A Cherubinót alakító Christine Schäfert színészi alakításáért is ünnepelték. Mozart komorabb hangulatú „opera seria” vagy „dramma

per musica” megjelölésű művei talán kevésbé közismertek. Pedig Salzburg már a korábbi években is bizonyította, hogy a Titusz, az Idomeneo vagy a Mitridate is viharos sikert hozhat. Idén az Idomeneo nem csupán eredeti formájában, hanem Richard Strauss átdolgozásában is megszólalt koncertszerű előadásban.

Újdonság volt a Lucio Silla Jürgen Flimm rendezésében, a velencei Teatro La Fenice produkciójában. Az ellenségeinek megkegyelmező diktátor kissé naiv történetét Flimm átfogalmazta és valódi, tragikus kortárs-dramát hozott létre a fiatal Mozart ihletett muzsikájára.

A Pásztor király (Il ré pastore) hasonlóképpen gyermeteg történetéből brémai és bonni muzikusok – Thomas Hengelbrock rendezésével és vezényletével – a közönséget harsány hahotára fakasztó buffo-paródiát alkottak. Az énekes gárda itt is elsőrendű volt.

Fischer Ádám a mannheimi színház operatársulatával érkezett Salzburgba. A szintén fiatalkori Ascanio in Alba felújításával járultak hozzá ahhoz, hogy teljes legyen a dramatikus alkotások sora.

A koncertek közül kiemelendő Schiff András szólóestje, illetve Várjon Dénes koncertje. Elhangzott Gidon Kremer előadásában Mozart összes hegedűversenye, megszólaltak a Mozart-misék, a szimfóniák Riccardo Muti vezényletével, valamint sok-sok kortárs zenemű. Több, ez alkalomra és a fesztivál felkérésre komponált új darab, például Hans Werner Henze új operájának ősbemutatója. A vezetés nem feledkezett meg fiatal előadó-tehetségek bemutatásáról sem, így a magyar Würtz Klára is szólóestet adott Mozart műveiből.

Aki áttekintette a programfüzetet, 44 napon át 14 színhelyen találhatott produkciókat – ez mind szorososan a fesztivál programja volt. De az esti ingyenes szabadtéri operavetítésekből, számtalan templomi, illetve kastélykoncertből is bőven válogathatott a szerencsés látogató. ■

További információk:
www.salzburgfestival.at

A zene várost épít

Sikeres fesztivált zártak Miskolcon

A Bartók + Verismo témájú hatodik Miskolci Nemzetközi Operafesztivál rendkívüli sikerrel zárult. A fő programokra mintegy húszezer váltottak jegyet, a kísérő rendezvényekre pedig több mint százezer volt kíváncsiak. Bevált az alapkoncepció, miszerint Bartók Béla munkásságához valamilyen jelentős operaszerzőt, érdekes stílust társítanak. A fesztivál egyre nagyobb sikerrel tölti be jelszavát: a zene várost épít.

➔ Albert Mária

A verizmus, ez a Verdi utáni, és a maga idején népszerű irányzat az utóbbi évek sznob divatja miatt kissé háttérbe szorult. Kockázatosnak látszott Bátor Tamás igazgató elképzelése, miszerint közönség és előadók együtt fedezzék föl a verizmus értékeit. Törekvése helyességét számszerűen igazolta, hogy a tizenhárom operaelőadást több mint száz-ezren hallgatták, a hosszú vastaps – például a Fedora, az operagála, vagy a három tenor koncertje után – pedig valódi közönségikerről tanúskodott. A zenedrámák mellett három táncjátékot, huszonegy koncertet és tizenhat egyéb előadást, jazzműsort, crossover estét is kínáltak az érdeklődőknek. A műfaji keret tágítása éppúgy bevált, mint az, hogy túlmerészkedtek a város határán, Aggtelekre, Sátoraljaújhelyre, Ózdra, Kazincbarcikára, Edelénybe. A zeneünnepe tizenegy napja alatt majdnem háromezer művész érkezett a városba – állítja a fesztivál hivatalos mérlege. Alfano, Cilea, Giordano, Leoncavallo, Mascagni és Puccini operáit orosz, szerb, cseh, román, szlovák és természetesen neves magyar művészek tolmácsolásában hallhatta a publikum. Bartók Béla operája, A kékszakállú

Mintegy háromezer művész – köztük számos világhírű – érkezett a világ minden tájáról

herceg vára érdekes koprodukcióban került színpadra. Meláth Andrea és Palerdi Andás a Weimari Német Nemzeti Színház rendezője, Michael Schulz koncepciója szerint, Dirk Becker modern díszletében szolgáltatta meg a darabot. A Miskolci Szimfonikusokat Kesselyák Gergely vezényelte. Az újvidéki Szerb Nemzeti Színház látványos rendezésben mutatta be Alfano Feltámadás című operáját, amely Tolsztoj regénye nyomán készült, és e formában is epikusnak hatott. Idén is nagy sikert aratott a Moszkvai Helikon Színház vendégjátéka; most Giordano Szibériáját játszották magyarországi bemutatóként. Giordano André Chénier-jét is előadták – ezt a produkciót a Szlovák Nemzeti Színház társulata hozta, a Fedorát viszont nemzetközi csapat mutatta be koncertszerűen, két töretlen fényű sztárral a főszerepekben: Marton Évával és Giuseppe Giacomínival.

Hosszan sorolhatnánk még az élményeket, de készülni kell, szeptember végére egy Mozart mini-fesztivált terveznek, ezzel kívánnak emlékeztetni bennünket arra, hogy jövőre francia programot várhatunk. Remélhetően elhangzik Debussy operája, a Pelléas és Mélisande a Nemzeti Filharmonikus Zenekar és Énekkar közreműködésével, Kocsis Zoltán vezényletével. De Charpentier, Rameau, Gounod, Poulenc művei szintén a tervek között sorakoznak.

A fesztivál idejére ünneplőbe öltözött a város

A Miskolci Nemzetközi Operafesztivál honlapja:

www.operafesztival.hu

Ruthilde Boesch diagnózisai

Világhírű énekpedagógusok – 3.

A 88 esztendő, nagy tekintélyű énekpedagógus ma is rendkívül fiatalos és jó kedélyű. A Bécsi Staatsoper egykor ünnepelt szopránja az egyik legismertebb hangspecialista. Több mint három évtizednyi tanítás után változatlanul fogad tanítványokat grinzingi otthonában. Munkatársunk szintén ott kereste fel.

➔ Lindner András/Bécs

Gramofon: Sokakat foglalkoztat, hogy miben rejlik a titka? Létezik-e Boesch-módszer?

Ruthilde Boesch: Mindenki arra kíváncsi, mit mondok a tanítványaimnak. Én pedig mindig azt válaszolom: kérdezzék, hogy mit nem mondok nekik. Azt például soha, hogy ebből a hangból nem lesz semmi, de azt sem, hogy valami lesz. Rövid idő elteltével képtelenség megmondani, hogy mit hozhatok ki egy énekhangból. Mert ugyan a helyes énektechnikára bárkit megtaníthatok, vagy átállíthatok, de hogy utána mire lesz képes az illető a színpadon, azért már nem vállalhatok felelősséget. Éneklés közben magam is sokszor megjártam a poklok poklát, akadtak forró pillanatok az életemben, amelyekben éppen a technikai rutinom segített át. Sajnos rendkívül sok a rossz énektanár, akik ellen nincs ellenszer. Ha tönkretesznek egy hangot, keményen meg kellene büntetni őket.

G.: Valóban komoly felelősség az énektanítás...

R. B.: Engem leginkább az izgat, ha megmenthetek valakit. Más egy formálódó fiatal énekhangot eljuttatni egy bizonyos szintre: hosszadalmas és unalmas feladat. Ha viszont a hang rossz irányt vett, közbeléphetek, és visszaterelhetem. Olyan vagyok, mint egy orvos: felállítom a diagnózist. Minden énekesselnek más gyógymódra van szüksége.

G.: Ön már 1945-ben fellépett a bécsi Staatsoperben, amelynek megszakításokkal 1975-ig tagja is maradt, legkedvesebb szerepeinek a *Così fan tutte* Despinája, a *Figaro* házassága Susannája, a *Hoffmann* meséi Olympiája és a *Denevér* Adélja számított. Sikeres énekessel pályafutás csúcspontján elhatározta, hogy tanítani kezd...

R. B.: Wilhelm Loibner karmester felesége voltam, amikor egy évet Japánban töltöttem. A japánok kíváncsiak voltak rá, hogyan énekelek, ennek köszönhetően majd' 200 dalestet adtam a szigetországban! Hihetetlen élmény volt látni, milyen lelkesedéssel, és kíváncsisággal kísérték a koncertjeimet. Japánban kezdtem el fiatal énekessel foglalkozni, és gondoltam, itthon folytatom. A siker csaknem negyven százalékban a személyiségtől, a muzikalitástól és az idegektől függ. Akinek gyengék az idegei, legjobban, ha elhagyja ezt a pályát. Azt mondják, hogy a

színház bolondokháza, az opera pedig egy részleg benne a gyógyíthatatlanok számára.

G.: Szerződötett énekesselnek igyekezett segíteni, megpróbálta hangjukat finomítani, és a megfelelő pozícióba helyezni. Közülük Edita Gruberova a legnagyobb sztár. Igaz, őt már pályája kezdete óta pályolgatta, s a barátságuk ma is töretlen.

R. B.: Edita ösztönös zseni. De bizony sok-sok kétkedéssel, és nem egyszer sírásba forduló bizonytalansággal kezdtünk neki a foglalkozásoknak: „hogyan fogom tudni teljesíteni?”, „nem leszek rá képes” – ehhez hasonlók repkedtek a levegőben. Edita a legtisztább ember, akit valaha ismertem. Számítalan hangot sikerült megmentenem, de ő az egyetlen, aki ma is minden interjúban elsőként említi, hogy mennyire hálás nekem. Ez egyedülálló. Miképpen éneklésének tisztasága, biztonsága és az a nyugalom is, ami a személyiségéből árad. Soha nem fárasztotta a sok gyakorlás, rendkívül szorgalmas.

G.: Hogyan tanít? Előnekel bizonyos nehezebb frázisokat?

R. B.: Természetesen. De előbb a helyes hangképzésre próbálom rávezetni az énekest, hogy ne érezze fárasztónak az éneklést. Ahány énekes, annyi probléma. Ha nem megfelelőek a testfunkciók, lazítani kell, átállítani a légzéstechnikát... Egy zongoristánál könnyű megmutatni, milyen billentéssel játsszon, de egy énekesnél a belülről fakadó érzések dominálnak. A torok érzékenyebb hangszer, ezért nem tudok mást tenni, mint hogy egy-egy frázis megformálása közben azt mondom, igen, ez jó, vagy próbáljuk meg így – együtt keressük az ideális megoldást. Ez a legnehezebb.

G.: Eddig hány növendéke volt?

R. B.: A száztizediknél abbahagytam felírogatni. A legtöbb tanítványom szoprán volt, de foglalkoztam egy svájci tenorral is, aki később eltűnt. Sokan viszont megmaradnak.

G.: Más sztárok: például Edith Mathis?

R. B.: Örök tőle egy dedikált fotót. Nagy krízisben volt, fel akart hagyni az énekléssel, amikor felkeresett. Sikerült megmentenem.

Negyedszázad a fiatal tehetségek szolgálatában

Gyönyörű baritonhang, kiegyenlített, sötét árnyalatú középfekvéssel és tenorba hajló biztos magassággal – ezt értékelte az operaházi intendánsokból és művészeti vezetőkől álló nemzetközi zsűri, amikor a július első hetében rendezett Nemzetközi Hans Gabor Belvedere Énekverseny fináléjának 15 fős mezőnyéből a 29 esztendőes amerikai Brian Mulligannak ítélte az opera kategória fődíját, Posa márkí áriájának tolmácsolásáért.

➔ Lindner András/Bécs

A Juilliard School volt növendéke máris érett művész, nem akármilyen színpadi tapasztalattal a háta mögött, hiszen fellépett már a Metropolitan Opera egyik Sevillai borbély produkciójában, igaz csupán Fiorellóként. A New York City Operában azonban ennél nehezebb feladatot is sikerrel oldott meg: A nyugat lánya Jake Wallace szolamát énekelte, a floridai Palm Beach Operában színre vitt Don Pasquale-produkcióban pedig Malatestaként tapsoltak neki. A kevésbé ismert Virginia állambeli Wolf Trap Opera társulatában már főszerepet kapott: ő volt Marcel a Bohéméletben.

Az énektechnikailag hihetetlen bravúrokra képes „kontrák” közül most Bécsben az amerikai Gerald Thompson kontratenor kapott második díjat. Händel ritkán hallható, Flavio című operájából a Rompo i lacci kezdetű áriát adta elő a döntőben. Ő sem kezdő, fellépett a San Franciscói Operában, és nem csak Händel-operákban énekel, hanem

A verseny győztesei: Brian Mulligan, Iurie Ciobanu, Gal James, Gerald Thomson

AZ ALAPÍTÓ NÉVADÓ

A magyar származású Hans Gabor (1924–1994) muzsikusi karrierje a háború utáni Bécsben indult. A budapesti dirigensi tanulmányok után Ausztriába érkező 22 esztendőes ambiciózus fiatalember kezdeményezte a bécsi operastúdió megalakítását. A vendég szereplésekre specializálódott társulat rövidesen fél Európát beutazta előadásával, és olyan nagyszerű énekeseket tudhatott soraiban, mint Fritz Uhl, Walter Berry és Eberhard Waechter. A csapat 1950-ben feloszlott, Hans Gabor az általa alapított Kammeroperben dolgozott tovább mint karmester és operadirektor. Előbb a Konzerthaus Mozart-termében, majd nyaranta a schönbrunni Schlosstheaterben letek otthonra, később Bécs külső kerületeiben buffo operákat és a klasszikus bécsi operett remekait adták elő. 1961-ben saját helyiséget kaptak a város szívében, a Fleischmarkton, ahol egy báltermet alakítottak át számukra.

Az ünnepélyes avatáson egyfelvonásosok voltak műsoron: Martinů A házasság, Orlandini A játékos és Monteverdi Ariadne panasza című operája, Orff átdolgozásában. A sevillai borbélyt Paisiellótól nyolc különböző változatban vitték színre. Nagy visszhangot váltott ki a Georg Tabori rendezte Bajazzók produkció is. A nyolcvanas évek elején Gabor letette a dirigensi pálcát, és kizárólag a ház művészeti irányításával foglalkozott, majd 1982-ben Belvedere néven életre hívta az egyik leg-rangosabbnak tekintett énekversenyt.

1994-ben bekövetkezett halála után mindkét poszton, igazgatóként és az énekverseny főszervezőjeként is özvegye, **Isabella Gabor** lépett az örökébe, aki ezt a dupla feladatot idővel megosztotta **Holger Bleckkel**. A Kammeroper a nagy bécsi operaházak (Staatsoper, Volksoper, Theater an der Wien) mellett szerkesztés része az osztrák főváros gazdagodó zenei életének.

például Ligeti Le Grand Macabre-jában is, repertoárján ott sorakozik Johann Strauss Denevérjének Orlofsky hercege is. A Kaliforniában élő kontratenort máris szerződés köti a New York City Operához, Európában pedig a göttingeni színházhoz.

Izraeli szoprán, a Bécsben élő Gal James lett a harmadik. A patinás bécsi Városháza dísztermében rendezett fináléban, egy közepes képességű spanyol baritonistát leszámítva, ő énekelt egyedül Mozartot: Susanna áriáját meggyőzően tolmácsolta. A mezzóból három éve szopránba átlépett 29 éves énekesnő mesterkurzusokon szerezte rutinját, sokat tanult Hilde Zadektól, Katia Ricciarellitől és Marjana Lipovsektől, a Budafoki Dohnányi Zenekarral már Budapesten is vendég szerepelt.

A Bécsben versenyző fiatal énekesek közül a szopránok voltak a legtöbben (hatvannégyen) huszonkét bariton és húsz tenor mellett, az alt hangfajt mindössze egy énekesnő, a kontratenorokat pedig ketten képviselték. Az Európában tanuló dél-koreaiak közül hárman is bejutottak a fináléba, mégis mindössze három különdíjjal utazhattak haza, ami nem jelent kiemelkedő teljesítményt. Ami pedig a szabadon választott áriák kínálatát mutatja, megle-

petésre volt, aki Lortzingot választott, de Weber, Charpentier, sőt Korngold opera is előkerült.

Kérdés, befutnak-e a győztesek? A tavalyi opera kategória királynője, a szlovák Adriana Kucerová nem sokkal győzelme után már a milánói Scalában is bemutatkozott. A 2002-es első díjas török basszista, Burak Bilgili is a nagy operaházak szívesen látott vendége lett, akárcsak a korábbi nyertesek közül a spanyol Maria Bayo – ő 1988-ban lett itt első díjas –, vagy az 1995-ös győztes orosz Marina Mescheriakowa, nem is szólva az 1990-es harmadik helyezett román Angela Gheorghiu-ról, aki jó ideje már szólamának ünnepelt világsztárja. Gal James elnyerte ugyan a New York City Opera különdíját is, Mulligan (nyilván a zsűriben elnöklő erfurti intendáns, Guy Montavon javaslatára) az erfurti Opera különdíját, Thompson-t pedig a média zsűri honorálta plusz eurókkal – a Scala és a barcelonai Liceu különdíját mégis egy ukrán szoprán, Tatjana Hanina vitte haza, aki nagy átéléssel tolmácsolta a Bohéméletből Mimi áriáját. Övé talán a legtöbb színpadi tapasztalat az egész mezőnyben, hiszen négy szerepben

is debütált már a kijevei Nemzeti Operában. Volt Tatjana, Natasa Rosztova, a Faust Margitja, a Mazeppa Mariája, és énekelte Verdi Requiemjének szoprán szólamát is – és még csak huszonnyolc esztendő...

Sztárként távozott Bécsből a román tenorista, Iurie Ciobanu is, akik nemcsak az opera, hanem az operett kategóriában is vállalta a megmérettetést. Utóbbi be is jött, hiszen Lehár slágerszámával, A mosoly országa Szucsongáriájával ő lett az első díjas. Az operett-verseny döntőjében pedig magyar sikert is elkönnyelhettünk: Bretz Gábor basszista – a tavalyi athéni Callas verseny nagydíjasa – remek hangú diszpozícióban adta elő Zsupán belépőjét Johann Strauss Cigánybárójából. A fiatal énekes Budapesten már bemutatkozott Leporellóként, Banquóként és A nürnbergi mesterdalnokok Kothnereként is, a berlini Komische Operben pedig Masettóként debütált. Mint azt a helyszínen a döntő után a Gramofonnak elmondta, Zágrábban ősszel Olivier Tambosi rendezésében Don Giovannit, azt követően Debrecenben pedig Osmint énekel.

„EZ A VILÁG LEGNAGYOBB ÉNEKES TŐZSDÉJE”

Gramofon: *A mostani volt a huszonötödik verseny.*

Isabella Gabor: Most is rendkívül magas volt a név. A világban ötven helyszínen rendeznek első meghallgatásokat, ahonnan aztán a legjobbak eljuthatnak a bécsi Kammeroperben rendezett selejtezőkre, elődöntőkre és a döntőre. Ezúttal háromezren jelentkeztek a világ minden tájáról, összesen 136 fiatalt hívtunk meg Bécsbe.

G.: *Miként juthatott eszébe Hans Gabor karmesternek, a bécsi Kammeroper alapítójának, hogy a 80-as évek elején alapítson egy énekversenyt is?*

I. G.: Férjemnek állandó gondot okozott, hogy sokkal több jó képességű fiatal szeretett volna fellépéshez jutni a Kammeroperben, mint ahányat a korlátozott előadás-szám miatt szerződtetni tudott. Mit tehetne? A megoldást egy olyan verseny kínálta, ahol a zsűriben operain-tendánsok és direktorok foglalnak helyet, akik egyből „lecsaphatnak” a tehetségesnek tartott énekesekre. 1987 óta van operett kategória, és az énekesek mindkettőben elindulhatnak. De rendezünk versenyt a korrepetitoroknak is.

Holger Bleck: Ez utóbbit öt éve indítottuk. A Belvederen nincs zenekar-kíséretes döntő, még a fináléban is kizárólag zongorakísérettel lépnek fel a résztvevők.

G.: *A nemzetközi operaelet ismert személyeiket felsorakoztató zsűriben ezúttal a milánói Scala, a barcelonai Liceu, a New Yorki City Opera, a washingtoni Operaház, a stockholmi Királyi Opera, az oslói és a Monte Carlói Opera szakemberei foglaltak helyet.*

I. G.: Törekszünk a változatosságra, hogy lehetőséget adjunk más operaházaknak is a „bevásárlásra”. Ez ugyanis a

Holger Bleck és Isabella Gabor, a verseny főszerzői

világ legnagyobb énekes tőzsdéje. Hatalmas a kereslet, sokan szeretnének jelen lenni a bécsi mustrán.

G.: *A versenyen 130 euró a „rajtpénz”, ennyit kell befizetni minden indulónak, az első díj pedig 3500 euró az opera- és 2000 euró az operett kategóriában. Az indulókat persze leginkább az foglalkoztatja, hogy mit fedeznek többnapos bécsi tartózkodásuk költségeiből...*

I. G.: Semmit. A győztesek a badeni gálahangversenyig, vagyis a finálét követő egy héten át a vendégeink.

H. B.: Itt végül is minden versenyző nyertes, mert nagy operaházak igazgatói és harminc-negyven, a versenyen ugyancsak jelen lévő impresszárió előtt szerepelhet. Ha fellépését sikeresnek ítélik, egyből a Scalába, MET-be, vagy a Covent Gardenbe szóló invitációval a zsebében utazhat haza.

További információ:
www.wienerkammeroper.at

A feledésbe merült vígopera újjászületése

Dittersdorf műve a Hungaroton első opera-DVD-jén

Németh Pál missziókat tartja az európai zene-történet magyar vonatkozású ritkaságainak közkinccsé tételét. A fuvolaművész-karmester az általa alapított Savaria Barokk Zenekar közreműködésével szolgáltatta meg Dittersdorf vígoperáját a Gödöllői Királyi Kastély barokk színháztermében. Ez a produkció látható a Hungaroton első opera-DVD-jén is.

➔ Pándi Zita

Gramofon: A zenei világ idén Mozartot és Bartókot ünnepli, a Hungaroton DVD-jén mégis egy kevésbé ismert zeneszerző művét láthatjuk. Miért épp Dittersdorf?

Németh Pál: Rengeteget kutatok és töröm a fejem, hogy milyen újdonságokat lehetne felkínálni a közönségnek. Dittersdorf néhány operájára pár évvel ezelőtt bukkan-tam a Széchényi Könyvtárban, a darabokat a szerző küldte Esterházy Miklós hercegnek. Úgy emlékszem, összesen hat opera volt a csomagban, ezekből Haydn kettőt tűzött repertoárra. Egyik – az Il Barone di Rocca Antica – nagyon megtetszett, ezért lemásoltam a kéziratot. Izgalmas kaland volt, mert a partitúrában Haydn sajátkezű bejegyzései olvashatók. Számomra mindig megható élmény, ha nagy mesterek kézírásával találkozhatom. Az Il Barone-ban Haydn pár húzást eszközölt, és átírt egy recitativo accompagnatót, mert a moduláció nem felelt meg a következő ária hangnemének.

G: Dittersdorf két nappal a halála előtt fejezte be önéletrajzát. Említi ebben A Rocca Antica-i báró című művét?

N. P.: Szükszavúan, de igen. Pályafutása kezdetén olasz vígoperákat komponált, ebben a csokorban sorolta fel az Il Baronet. Később a német nyelvű daljátékoknak, a

Singspieleknek szentelte magát, sőt vannak, akik a műfaj atyjának tekintik. Pedig az első kis vígoperák ugyanúgy megérdemlik a figyelmet, nagyon jó darabok. Ha távolból nézek egy tájat, nagy hegycsúcsokat látok. Hogyha kicsit közelebb megyek, kibontakoznak a kisebb csúcsok, még közelebbről pedig az összes hegyet, dombot és völgyet szemügyre vehetem. Az egyik nem lehet meg a másik nélkül, így a nagy szerzők körül ott vannak a kisebb mesterek. Az utóbbiak színvonala is hihetetlenül magas ebben a korban. Azonos a köznyelv, ezért az Il Barone számos üteme olyan, mintha Mozart írta volna. Egy-egy megoldás a Figaróban talán jobb, de Figaro egy van, és nem lehet mindig csak azt játszani.

G: Mennyire tartja fontosnak, hogy az énekesek, zenészek is ismerjék a „kisebb hegyeket”, valamint a művek történelmi, szociológiai hátterét?

N. P.: Ez egy roppant izgalmas kérdés, mert nem lehet eleget tanulni. Ezért is dolgozom – már 15 éve – olyan szívesen az Il Barone rendezőjével, Tóth Jánossal. Tudtommal ő az egyetlen az országban, aki elmélyülten foglalkozik a commedia dell' arte színészi gesztusrendszerével, így erősen hatnak egymásra. A jelmeztervező Moldován Domokos is kitűnő munkát végzett.

G: A felvétel arról tanúskodik, hogy az énekesek – Fodor Beatrix, Károly Edit, Kóbor Tamás és Bretz Gábor – élvezték az együttműködést.

N. P.: Igen, valóban nagy örömmel vettek részt a produkcióban. Egyénileg is jó hangok, és egy korosztályban vannak – ez előnynek bizonyult.

G: Ezért döntöttek egy előadás felvétele és nem egy operafilm kiadása mellett?

N. P.: Ennek két oka van. Az első anyagi: arra volt pénz, hogy egy előadásra felvonuljon három kamera és megfelelő számú mikrofon. Ha még két hetünk lett volna, kevesebb hibát fedeznék föl... A másik ok: a közönség előtt sokkal őszintébbek a poénok.

G: A Hungaroton egy opera-DVD-sorozat kiadására készül, milyen kritériumok alapján válogatják hozzá a műveket?

N. P.: Méltatlanul elfeledett szerzeményeket keresünk. Számtalan olyan darab van, amelyet 200–250 év után is érdemes színpadra vinni és megmutatni kortársainknak. ■

Jelenetek az opera gödöllői előadásából

**KARL DITTERS VON DITTERSDORF:
IL BARONE DI ROCCA ANTICA**
**Károly Edit, Fodor Beatrix, Kóbor Tamás,
Bretz Gábor – ének**
Savaria Barokk Zenekar, karmester: Németh Pál, rendező: Tóth János

●●●●○

Karl Ditters von Dittersdorf operájával a tervek szerint új sorozatot indít a Hungaroton, az Il barone... a cég első opera DVD-je. A szándék nyilvánvaló. Ahogy a CD-ken is ritkaságokat adtak inkább köz-

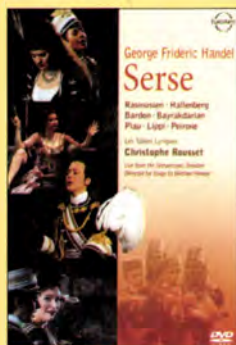
re semmit valamelyik népszerű, agyonjátszott mű ikszedik felvételét, ez a képes anyag szintén különlegesség. Régen nem játszották az operát, mert a hálátlan utókor megfeledkezett arról, hogy Haydn és Mozart kortársát az olasz stílustól indulva a német daljáték mestereként méltán tisztelték anno. Az Il barone az olasz szériából való, egyike annak a hat műnek, amelyet a szerző Esterházy Miklós hercegnek elküldött. Joseph Haydn 1776-ban bemutatott az eszterházai operában, és még két évig műsoron tartott. Jó darabnak találta tehát. Nem a librettót, az gyermeket történet, olyannyira, hogy rendező legyen a talpán aki valamiféle „üzenetet” kicsihol belőle. Tóth János, aki énekes mivolta ellenére (vagy inkább mellett) rendezőként jegyzi a produkciót, meglepő mértéktartással nem is próbálkozik ilyesmivel, egyszerűen eljátszatja a vígoperát. Engedi érvényesülni a remek zenét, amely kitűnően jellemzi az összesen négy szereplőt. Ők négyen két pár, egymást meg nem értő szerelmesek. Tóth és a Savaria Barokk vezetője, a produkció karmestere, Németh Pál egy iskolában nevelkedett, és nagyjából azonos nemzedéket képviselő énekeseket választott. A hősnőt, az elhagyott, áruházban

jegyese felkutatásában járó Beatricét Fodor Beatrix alakítja. Telt szopránmatériája épp elég súlyos, mégis simulékony és változatos a szerephez, hibátlanul szól. Mellette Károly Edit kellemes és muzikális szubrett a szobalány szerepében. A hőst, a tékozló, felfuvalkodott és önző bárót Kóbor Tamás éneklí. Bretz Gábornak pedig Giocondo szólama jutott. Az udvarmester előképe lehetne a furfangos Figarónak, ha több esze lenne. Gazdájához illőn inkább az önérzete nagy, ugyan szereti a nőt szédíteni, de inkább a csatatérré vágyik... A Savaria Barokk Németh Pál vezetésével igen odaadóan szolgálja az előadást, amelyet a gyönyörűen helyreállított, parányi gödöllői kastélyszínházban vettek föl. A helyszín unikális, de tény, hogy csillagászati áron kellene adni a jegyeket, hogy egy-egy bemutató rentábilis legyen. Az intézmény jelentős támogatást és szponzorálást érdemelne csakúgy, mint a Hungaroton operanitkaságokat bemutató sorozata, amelynek zökkenőmentes folytatása sajnos erősen függ az anyagi háttértől. *Albert Mária*

Hungaroton Classic
HDVD 32 406

G.F. HÄNDEL: GIULIO CESARE
**Karmester: William Christie
Rendező: David McVicar**

●●●●●

G.F. HÄNDEL: SERSE
**Karmester: Christophe Rousset
Rendező: Michael Hampe**

●●●●○

A 2005-ös Glyndebourne-i Fesztivál szenciája a William Christie által vezényelt, David McVicar rendezte Händel-opera, a Giulio Cesare volt. Az előadás megjelent DVD-n és a legtöbb szaklap (a britek mindenképp) egyetért abban, hogy a rögzített változat éppoly nagyszerű, mint az élő előadás volt.

Azt javaslom a nézőnek, kezdje ezúttal a lejátszást a végén, mert a háromkorongos albumot bőven ellátták extrákkal. Ezekből rengeteg élvezetes információt kaphat a Kleopátrát alakító Denielle de Niesétől, Christie-től, McVicartól és a többi nagyszerű szereplőtől a műről és a próbafolyamatról és a fantasztikus légkörű fesztiválról. A majdnem négyórányi teljes játékidő sebesen repül. Néhány kritikus ugyan nehezményezi, hogy Christie (az énekesek szerint: Bill...) nem hajtotta végre a „szokásos” húzásokat, az egész művet játssza: precíz tempóban (minden dallamfordulaton módunk van élvezni), a rendezés ötletes és dinamikus, így egyetlen másodpercig sem unatkozunk.

A karakterek viszonya, a drámai situáció világos, pedig McVicar megengedte magának, hogy az ókori Egyiptom helyett a huszadik század első éveibe helyezze a darabot; abba az időbe, amikor a brit gyarmati birodalom még teljes fényében tündökölt. A címszerepet éneklő Sarah Connelly (mezzo) is tóga helyett díszes katonai egyenruhát visel. Káprázatos figurát teremt, végig meg-

győződésünk, hogy egy igazi férfival, kemény katonával van dolgunk. Danielle de Niese alakítja Kleopátrát, őt a magyar közönség 2005 decemberében a Les Paladins előadásában élőben is megcsodálhatta a Művészetek Palotájában. Az amerikai énekesnő sőt színpadi jelenség, és kiváló muzsikus. A produkció valódi sztárparádé Angelika Krichschlaggerrel Christophe Dumauxval, Christopher Maltmannal.

És nem utolsó sorban Patricia Bardonnal, aki a másik Händel DVD-n nadrágszerepet alakít, a hűtlen Xerxes jegyesét, a katonaruhába bújt Amatrét. Ez egy korábbi, drezdai előadás felvétele, amelyet a kor másik szakértő dirigense irányít a Les Talens Lyriques élén: Christophe Rousset. Michael Hampe is játszik az idővel, az ő színpadképe a német jugendstilben fogant. Ez az időutazás nem zavaró, hiszen az előadásmód hiteles: Paula Rasmussen éneklí a címszerepet. Sandrine Piau, Ann Hallenberg, Isabel Bayrakdarian remek partner. A két felvétel jól dokumentálja: Händel színpadi műveit mellőzni a magyar repertoárról több mint hiba: bűn!

Albert Mária
Opus Arte – Mevex (Giulio Cesare)
OA 0950 D

EuroArts – Mevex (Serse)
2053798

**MOZART: LA FINTA GIARDINERA;
LUCIO SILLA; IL RE PASTORE, THAMOS;
DER SCHAUSPIELDIREKTOR (8 CD)
– JUBILEUMI KIADVÁNY A MOZART ÉV
ALKALMÁBÓL**

Concentus Musicus Wien

Arnold Schoenberg Kórus

Karmester: Nikolaus Harnoncourt

A vakteszt mindig mindent helyre tenne. Csak el kell keverni, mondjuk, érett Salieri-nyitányokat a serdülőkori Mozart-operákkal, és elmélni, hogy mutat előre egy ifjú az archaizáló, poszt-händelista eszközparkkal is?

A teszt elsöpri az itálieit – akiről ne felejtjük, kedvelte Mozartot, szimfóniáit több ízben vezényelte is! –, mi pedig átadhatjuk magunkat a műélvezetnek. Nikolaus Harnoncourt neve a fémjel, de bécsi korhú együttese ugyanúgy meghatározza azt a zenei nevezőt, amely Mozart középső operakomponistái korszakát rendező bombasztikus képzetbe. Ez pedig: hatványozott kontraszt (kemény, rövid tusok, sok timpani), négyzetre emelt virtuozitás (sodró tempók, vad koloratúrák) és kétszeres drámaérzék, s a legjobb énekesek (Gruberova, Saccá, Bartoli, Mei). Néhány, az előadói szabadságot bilincselő megkötés pedig kivonandó, pl. allegro szakaszok közepén olyan – a karmestert máig kísérő – öblösödések keletkeznek, mint amikor a mi Tiszánk Kisköréhez ér. (Bár a folyóban tán több líra csobog.)

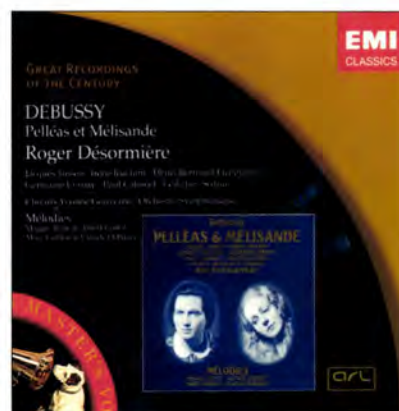
Az egyik mű túlnyúlik a tárgyalt Mozart-életperiduson. Harnoncourt A színigazgatónak két magyar énekesnővel vág neki. Míg a nyitány a már taglalt bombasztikusság jegyében úgy füstöl, hogy párolgásától kivehetetlenek a finomabb vonósfigurák, addig a két bravúrára ragad, mintha mindenki kidőlt volna az Overture után. A tettebe aztán visszatér a frissesség, de erről az energiabombaként dinamizáló Thomas Hampson tehet. A bariton itt bizonyítja, hogy lusta tenor:

igaz, viszonylag kényelmes, felépített trambulínról, de pompásan csengő magas A-t helyez el a vetélkedő énekesnők között, akikre, sajnos, lehet panasz. Nádor Magdát, gyanítom, már a betegség okozta leszállóágban érte a felkérés, s az Éj királynője-szereppel magasságban–nehézségben ekvivalens Madame Herz-szólám az iszonyatos erőfeszítés, gyakori disztonálás és kifulladás mellett is csak döntetlenig engedi. Laki Krisztina már megbirkózik a lényegesen könnyebb, de így is kutyanehez Mademoiselle Silberklanggal (neki csak futó háromvonalas d-t kóttázott a szerző...), ám korántsem fölényesen. Harnoncourt 1986-ban is „bárkit megkaphatott volna” – vagy a darabon ülne átok? A kortársak közül Böhm felvétele Reri Gristtel, vagy Fischer György deccás albuma Battle-lel és Gruberovával (!) ugyancsak sikerületlen vállalkozás.

Az pedig jelen jubileumi Mozart-kiadvány színvonalát jelzi, hogy nem csupán hasonmás kéziratfotókat közöl kétszer, más-más képaláírással, nem csak igénytelen tipográfiai vargabetűket tesz, hanem a stáblistán szerepelteti Harry van der Kampot is, aki a legenda szerint nem ért oda a lemezfelvételre, így Buff strófáját a Schlussgesangban maga Harnoncourt abszolválja – igaz ugyan, hogy szörnyen, de legalább átéléssel. Ja, és bombasztikusan.

Ókóvács Szilveszter

Warner Classics
2564 62330-2

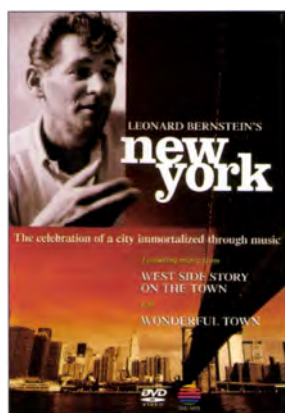

**CLAUDE DEBUSSY:
PELLÉÁS ÉS MÉLISANDE; DALOK**

**Jacques Jansen, Irène Joachim, Henri-Bertrand Etcheverry, Germaine Cernay, Paul Cabanel, Leile ben Sedira (az operában), Mary Garden, Maggie Teyte (a dalokban) – ének;
Claude Debussy, Alfred Cortot – zongora
Ismeretlen szimfonikus zenekar
Karmester: Roger Désormière
(archív felvételek)**

Ez a csodálatos, három CD-re írt felvétel már csak történeti dokumentumértékénél fogva is igényt tart a figyelemre. A harmadik CD utolsó négy trackjén Claude Debussy zongorázik és Mary Garden énekel, a felvétel 1904-ben készült. Mary Garden, akit Debussy Maeterlinck ellenkezését kiváltva az 1902-es premier Mélisande-jának választott, egy rövid töredéket ad elő az opera 3. felvonásából. Debussy sejtelmes (vagy inkább csak sejtethető) zongorázása kísérő, valamint három Verlaine-dalt az Ariettes oubliées sorozatból. Hangjának színét, könnyedségét, ártatlanságát e muzeális felvételen is felmérhetjük, és általa képet alkothatunk Debussy ideáljáról: Debussy ugyanis éppen ezt a hangot hallotta magában komponálás közben, az opera zárójelenetétől állítólag még maga is megborzongott. Visszafelé lépdelve a CD-n frissebb (1936-ból származó) felvételek sorakoznak, egy gazdag Debussy dal-válogatás Alfred Cortot zongorakíséretével és Maggie Teyte énekével. Az énekesnő Gardentől vette át Mélisande-t 1907-ben, miután hat hónapon keresztül minden nap Debussyhez járt szerepet tanulni. A brit énekesnő e tréningnek is köszönhetően a század egyik legnagyobb francia dalénekesé lett, Cortot-val készített felvétele minden tekintetben igazolja ezt az állítást. És még csak ezután jön a főfogás, az opera 1941-es felvétele, melyet régisége dacára nyugodtan tekinthetünk etalonnak. *Molnár Szabolcs*

EMI Classics
0946 3 45770 2

BERNSTEIN'S NEW YORK (DVD)

Dawn Upshaw, Mandy Patinkin, Donna Murphy, Audra McDonald, Judy Blazer, Richard Muenz – ének
Orchestra of St. Luke's
Karmester: Eric Stern, rendező: Hart Perry

●●●○○

Tízéves ez a zenés, illusztrált mozi, amely Leonard Bernstein arcélinek megrajzolását tűzte ki célul. Arcél, vagy legalábbis az egyik profil: itt csak Broadway-munkásságáról esik szó. A háború a látzólag zavartalanul bolondozó-könnyező New York életében is cezúra, az amerikai álommal érkezők fékezhetetlen szabadságöröme később ballábbal ébredéshez vezet. Még az ünnepléti musical-szerzők is másképp írnak azután. Bernstein három sikerdarabját (On The Town, Wonderful Town, West Side Story) járja körbe a dokumentumfilm, a klipszerűre forgatott betétdalok műgondja arra mutat, hogy minimális történeti-alkotói háttér díszletkaréjában inkább a slágereket s a szerződötetett sztárénekeseket szeretnék megmutatni a filmkészítők. Bernstein zenéje az elmúlt fél-ezer év klasszikus muzsikája, a huszadik század dzsessze, popzenéje, tánci nélkül nem létezne, s mindebbe virtuóz humor, hangszerelési poénok szervülnek. Az énekesekre nem lehet panasz, Audra McDonald szenzáció: gyönyörű, buja hang szól egy gyönyörű naivából. Dawn Upshaw pedig a kocsijában hagyta operai eszközeit, kellemesen-kacajosan, de nem a tengerészgyalogos-táncfilm-romantika jegyében énekel. Azt a bizonyos gájl szintet a dominátor hozza. Mandy Patinkin testetlen felső regisztere még viccnek is rossz, középen pedig Fred Astair színvonalán működik, csak fix, hogy nem szteppel olyan jól. Mivel a művészportréból hiányzik a célszemély, Bernstein New Yorkja helyett New York Bernstein-képét kapjuk. Az előbbire kíváncsibb lennénk. *Ókóvács Szilveszter*

Warner Classics
0630 17103-2

PUCCINI: TOSCA (DVD)

Hildegard Behrens, Plácido Domingo, Cornell MacNeil, James Courtney, Italo Tajo, a Metropolitan Opera Ének- és Zenekara, karmester: Giuseppe Sinopoli
Rendezte: Franco Zeffirelli

●●○○○

A sztárszereposztás ellenére problematikus a produkció. Nem tudom, a híres Gyémántpatkó vagy a turistaszölyve nézőit kárhoztassam-e, de nagy energiával szeretnék bizonyítani maguknak, hogy a bankókötég megérte a jegy árát. Tapsolnak minden pillanatban – csak hogy a feszes és véres Sardou-drámában egy ilyen sincs; minden üdvívalgás merő sznobizmus. A díszletek terén Zeffirelli kitesz magáért: komplett, diagonál met-szetű, háromhajós basilica minort állít az óriási színpadra. Taps fogadja, miként a Farnese-palota-belsőit és az Angyalvár aprólékosan megépített toronyudvarát is. A horroros költségű kulisszák szépek ugyan, de a drámát szinte hátráltatják, és szemmel láthatóan nincs művészi akarat, amely valós szituációk emberi gesztusaira csupaszítaná le a dívás-sztártenoros nagyörökönyöket. Behrens Callas manírjaival játszik, de nagyobb baj, hogy személyiségének sugárzó neutralitásával fákítja a pályadelelőn csillogó Domingo teljesítményét is. A festő-tenor mint igásló vontatja az előadást, habár sem áriáiban, sem a hírhedt Vittoria-frázisban nem sikerül makulátlan csúcshangokat produkálnia. Mindezzel együtt korszakos énekes-színész van jelen, ami Cornell MacNeilre például csak részben igaz. Kaszaegyes kiáltások, dűnyögések adják a velejéig gonosz főrendőr színészi archetipusát. Csakhát, miként a rosszindulattól recsegő Jagók, a Scarpiák sem hitelesek így; hogy is tudnák ármányait végrehajtani ennyire ön-leleplezőn?

Ókóvács Szilveszter

Deutsche Grammophon – Universal
073 410-0

PUCCINI: TOSCA

Leontyne Price – ének, Bécsi Filharmonikus Zenekar, karmester: Herbert von Karajan
Decca – Universal
00289 475 7522

●●●●●

A sok kiváló Tosca egyike. Karajan ihletett és artisztikusan vezényel. Sok a lassú tempó, a zenekarnak szokatlanul domináns szerep jut. Karajan nem kísér, hanem gazdag palettát fest, íveket rajzol, szólamokat emel ki. A hangmérnök is előtérbe helyezi a zenekart, amelynek igényes keretébe szépen simulnak bele a szólólisták. Leontyne Price pályája csúcán van, a legjobb Toscák egyike. Az első fekete diva, aki szerette saját hangját, s tobzódott a szerepben. Éneklése egyszerre ösztönös és erős, iskolázott és finom. Di Stefano persze remek, olyan, mint mindig. Taddei lágyabb bariton, izléssel énekel, Scarpiáját nem jellemzi erőteljes hang. Az előadás Rosztropovicséval rokonítható, ellentétben Rescigno természetességében remek, temperamentumos bejátszásának. ZB

ITALIA, TI AMO – OLASZ DALOK

Plácido Domingo, Budapesti Filharmonikus Zenekar, karmester: Eugene Kohn
Deutsche Grammophon – Universal
477 556-5

●●●●○

Nem gondoltam, hogy ez a lemez ilyen jó és izlées. Domingo ápolt hangját az újrhangszerelt, népszerű olasz dalokban szinte teljesen intaktnak érezzük. Áradnak az érzelmek, de sem a hangszerelők, sem az előadók nem estek túlzásokba. Nagy élmény az idősebb énekesek könnyen problematikusá váló repertoárban ilyen sikerrel hallani. Gigli, di Stefano, Corelli és Pavarotti uralják a diszkográfiát, amelyet Domingo kései Wagner-szereplései közepette szépen gazdagított épp itt Budapesten. Fia kompozíciója is illik a régi dalok közé. A lemez szép példája annak, hogy a komoly- és könnyűzene határán is születhet izlées produkció. Az elismerésre nem az énekes iránti tisztelet, hanem a lemezzel kapcsolatos elismerés indított. ZB

„Nem tervezgetek, improvizátor vagyok”

A vonal túloldalán: **Tomasz Stańko**

Szeptember közepén negyedik alkalommal rendezik meg a Ferencvárosban a MOL Jazz Fesztivál Budapestet. Idén a koncertsorozat sztárvendégei között üdvözölhetjük Tomasz Stańko lengyel trombitást, a műfaj egyik legnagyobb élő alakját, aki az utóbbi években fiatal lengyel zenészekből álló kvartettjével óriási nemzetközi sikereket ért el. A 64 éves művészt otthonában hívtuk fel telefonon.

➔ Máté J. György

Gramofon: *Hogyan foglalná össze röviden Krzysztof Komeda hatását a lengyel jazzre, s különös tekintettel az ön muzsikájára?*

Tomasz Stańko: Ő volt az első lengyel jazzguru. Nagyszerű zenész volt a maga idejében. Én akkoriban még ifjú muzikus voltam, s nagy megtiszteltetésnek számított, hogy bevett a társai közé. Húszéves koromban szerződöttem először trombitásnak az 1963-as Jazz Jamboree idejére. Persze a vele való munka nem csupán megtiszteltetés volt, hanem komoly lecke is. Igazi karizmatikus figura volt, nagy zeneszerző és nagy művész, amivel azt akarom mondani, hogy elég volt a társaságában lenni ahhoz, hogy az ember sokat tanuljon a jazzről.

G.: *Mivel magyarázza, hogy a lengyel jazz hosszú évtizedek óta világszínvonalúnak számít, míg más kelet-európai országok csupán néhány jelentősebb jazzmuzikussal büszkélkedhetnek? Mi a lengyel jazz titka?*

T. S.: Azt hiszem, a szerencse a kulcsszó. Nagyon szerencsések voltunk, ugyanis nálunk – úgy tűnik – nagyobb művészi mozgásteret engedett meg a cenzúra, mint más szocialista országokban, például Csehszlovákiában, s talán Magyarországon. Az is szerencsének számított, hogy a jazz viszonylag kis kört érintett, s nem volt közvetlen politikai jelentése. Nem is tudom..., talán ezzel a szabadsággal magyarázható minden. Viszonylag hamar kapcsolatba kerültünk a klasszikus zenei közeggel, s arra se kellett sokat várni, hogy szabadon utazhassunk zenélni a nyugati országokba.

G.: *A The New Grove Dictionary of Jazz úgy jellemzi az ön trombitástílusát, mint amely amerikai és európai hatásokat egyaránt mutat. Ön is úgy gondolja, hogy létezik egy tipiku-*

TOMASZ STAŃKO életútja

Trombitás/zeneszerző, az európai jazz kiemelkedő alakja. 1942. július 11-én született a lengyelországi Rzeszówban. Már 1962-ben saját zenekara volt, melynek zenéjét Ornette Coleman inspirálta. 1963-tól a zongorista Krzysztof Komeda együttesében játszott. Első saját nevén megjelent lemezét egy kvintettel 1970-ben rögzítette, s az 1969-ben elhunyt Komeda emlékének ajánlotta (Music For K). Miközben a lengyel jazz egyik vezéralakjává vált, rendszeresen részt vett különböző nemzetközi kis- és nagyzenekari formációkban is. Korai munkásságában a free zene dominált, későbbi lemezein a stílusa klasszicizálódott. Film- és színpadi zenéi is ismertek. Közel negyven saját lemezt jegyez, de vendégművészként hallható a játéka többek között Edward Vesala, Cecil Taylor, Gary Peacock, Christian Muthspiel, David Murray és Manu Katché albumain is. Jelenleg saját kvartettjét irányítja, melyben három fiatal lengyel muzikus: Marcin Wasilewski, Sławomir Kurkiewicz és Michał Miśkiewicz kíséri.

san amerikai trombitástílus, valamint egy ettől jól megkülönböztethető európai játékmód, vagy inkább úgy véli, helyesebb volna egyéni játéktílusokról beszélni?

T. S.: Szerintem az utóbbi az igaz: sokkal helyesebb egyéni megközelítésekről beszélni. Nem nagyon hiszek a kontinentális stílusok létében. Jó ideje megfigyelhető, hogy a műfaj stílusa globális. Természetesen az Egyesült Államokban sokkal régebbi hagyománya van ennek a zenének, a főbb stílusai ott születtek meg, s mi onnan kaptunk mindent. Nyilván vannak különbségek az amerikai és európai zenei oktatás jellege és a zenei tradíciók között, s mindez tükröződik valahogyan a zenében is, de végül is – úgy hiszem – egy bizonyos muzsika vagy jó, vagy nem az, s ez a lényeg. Én magam nemigen vagyok híve az amerikai és európai jazz mechanikus elkülönítésének. Szerintem a személyiségen múlik minden. Az összes nagy jazzmuzikusra igaz ez, mindannyian nagyformátumú jazzszemélyiségek is voltak egyben: Clifford Brown, Miles, Roy Eldridge... Nekem úgy tűnik, az amerikai zenészek számára nagyon fontos az egyéni stílus, a személyes hangzás, a mindenkiétől megkülönböztethető játékmód kialakítása.

G.: *Ön a pályája során sokféle stílussal próbálkozott, s a legkülönbözőbb formációk tagja volt. Melyik kifejezésforma áll a legközelebb a szívéhez, és milyen felállásban játszik a legszívesebben?*

T. S.: Nem igazán szoktam rangsorolni. Mostanában a legszívesebben a hagyományos zongorás kvartettkben szólok meg. Régebben jobban szerettem a zongorát mellőző felállásokat. Különösen a free korszakomban volt ez jellemző. Igazából mindennek nincs nagy jelentősége a számomra. Sokkal fontosabb, hogy kik azok a muzsikusok, akikkel együtt dolgozom.

G.: *Bosonossa And Other Ballads (1993) című lemezén volt először együtt hallható a Stenson-Jormin-Oxley trióval. Az albumon többek között két különös című darabot találunk: a Maldoror's War Song-ot és a Die Weisheit von Isidore Ducasse-t. Három évvel később, a Leosia című ECM-lemezen egy hasonló cím tűnik elő: Die Weisheit von Le comte Lautréamont. Mondana valamit a Lautréamont, azaz Isidore Ducasse és a Maldoror énekei iránti különös érdeklődéséről?*

T. S.: Engem valójában nemigen izgat a címadás. Egy jazz-kompozíció mindig nagyon különös képződmény. Nálam mindent meghatároz a hangulat, a felhasznált harmóniak, a diszpozíció. A cím ezeknek a megtestesülése, hogy úgy mondjam. A címeknek mindig csupán praktikus jelentősége van. Írtam egy darabot, és később a lengyel kvartettemmel is eljátszottam a variációit. Én arra töreksem, hogy egész életemben tulajdonképpen egyetlen szerzeményt adjak elő, amely azonban folyamatosan változtatja az alakját, egyetlen szám, amely szüntelen létesülésben van, akár a folyó vize: ugyanaz a zene, ugyanaz az anyag, mégis mindig más. Függ attól, kikkel játszom, milyen a pillanatnyi hangulatom, s hogy milyen időszakot élünk éppen. Ami Lautréamont-t illeti: bizonyos hatással volt rám a költészete, ez nem vitás, de, hogy őszinte legyek, az élettrajza fogott meg elsősorban, nem pedig irodalmi értékei.

G.: *1993-ban kezdett együtt zenélni egy nemzetközi szupergruppal, melyben Tony Oxley, Bobo Stenson és Anders Jormin vett részt. Előbb a lengyel GOWI kiadónál publikálták egy albumot, majd remekbebbnél remekbebb ECM-lemezek következtek, a Matka Joanna 1994-ben, a Leosia 1996-ban és a Litanía szintén 1996-ban. A kritikusok nem győzték magasztalni ezt a zenekart, mely pillanatok alatt az ECM kiadó egyik legjelentősebb formációja lett. Miért bomlott fel a sikeres csapat?*

T. S.: Azt nem hiszem, hogy a kiadó legjelentősebb formációi közé tartozunk, de tény, hogy remek

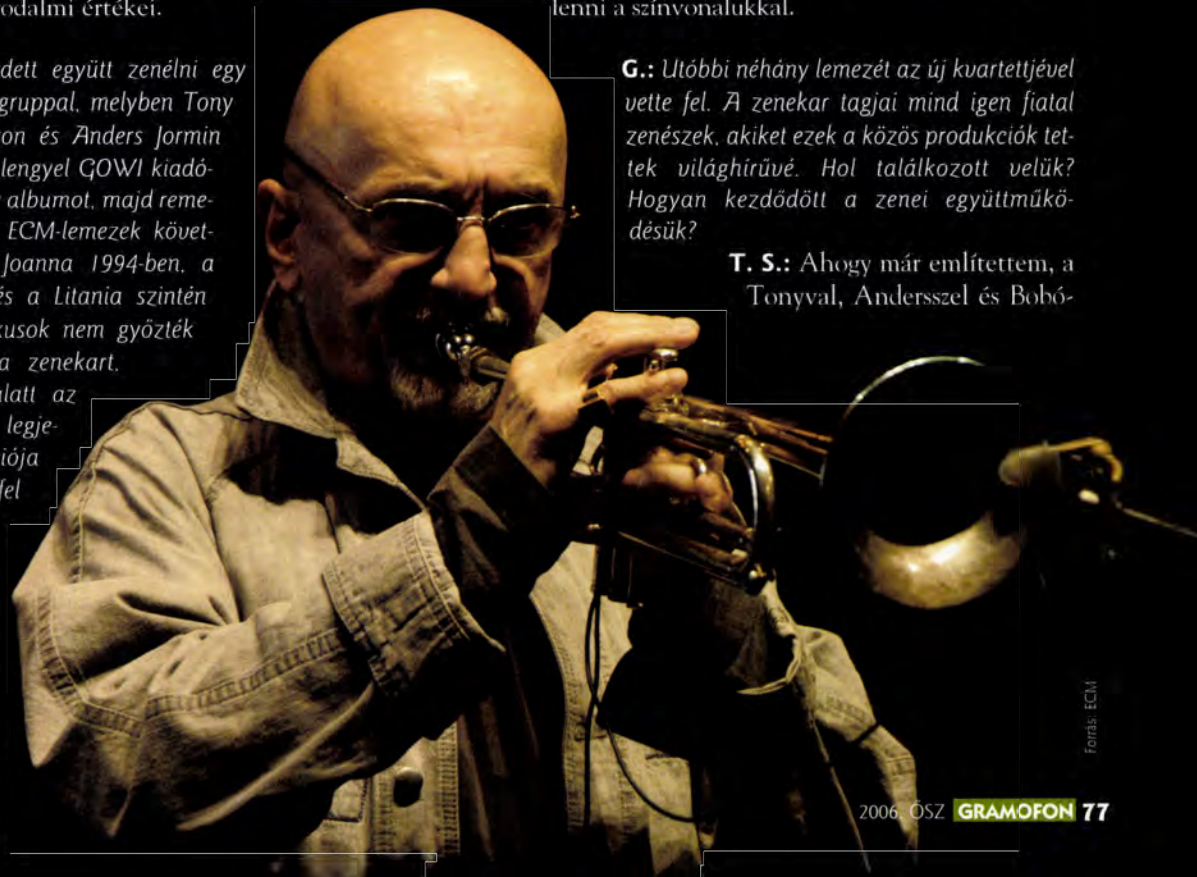
hangulatú lemezeket sikerült készítenünk. Később azonban talákoztam a jelenleg is működő lengyel együttesem tagjaival, akikkel, úgy érzem, könnyebben tudok visszatérni bizonyos, számomra fontos hagyományokhoz, s olyasfajta frissességet éreztem a játékukban, ami nagyon megtetszett, ezen kívül a szabad játékhoz is értettek. Szóval a szétválásnak az volt az egyszerű oka, hogy könnyebb volt számomra egy olyan lengyel csapattal együtt dolgozni, mely színvonalban nem maradt el a korábbi együttes mögött.

G.: *A The Penguin Guide To Jazz On CD értékelése szerint a Leosia egyike a valaha készült legjobb jazzlemezeknek. A könyv szerkesztői egy kis koronával jelölték meg az efféle kimagasló művészi teljesítményeket. Ugyanilyen jelet találunk például John Coltrane A Love Supreme, Miles Davis Kind Of Blue című lemeze, vagy éppen a The Eminent J.J. Johnson Volume One című album mellett. Ön is úgy véli, hogy a Leosia ennyire kiemelkedő teljesítmény, vagy ha ön szerkesztette volna az említett könyvet, egy másik lemezét látta volna el a koronás jellel?*

T. S.: Nem is tudtam erről az értékelésről! Milyen illusztris társaságba kerültem! Eddig azt hittem, a Leosia egy elfeledett lemez! Én magam nagyon-nagyon szerettem, de később elkészült a Litanía, amely sokkal hírnevesebb produkció lett, és az emberek megfélemltek a korábbi lemezről. Én ma is nagyon szeretem ezt a zenét. Kedvenc lemezeimről nemigen beszélhetek... talán a Litanía volt az, most pedig a nemsokára a boltokba kerülő új lemezeimet szeretem a legjobban. Ennek Lontano a címe, és szintén a lengyel kvartetttel készült. Nincs bennem kivételes vonzalom a lemezeim iránt, de általában elégedett szoktam lenni a színvonalukkal.

G.: *Utóbbi néhány lemezét az új kvartetttel vette fel. A zenekar tagjai mind igen fiatal zenészek, akiket ezek a közös produkciók tettek világhírűvé. Hol találkozott velük? Hogyan kezdődött a zenei együttműködésük?*

T. S.: Ahogy már említettem, a Tonyval, Andersszel és Bobó-

val való együttműködést követően egy lengyel zenekart kerestem magamnak, főleg gyakorlati okokból. A jelenlegi ritmusszekciómmal a véletlen hozott össze. A dobos akkoriban még csak tizenhat éves volt, de a többiek is nagyon-nagyon fiatalok voltak, én pedig igen hamar rájöttem, hogy bizony nagyon jó muzikusok. A játékukból persze hiányzott a nemzetközi zenekar rutinja és mélysége, de a minőség így is ragyogónak volt mondható. Korábban soha nem volt alkalmam efféle lengyel csapatot verbuválni magam köré. Majdnem negyven évet kellett várnom az élményre, hogy egy tisztán lengyel zenekarral szólalhatok meg egy ECM-albumon. Szintén nagyon lényeges, hogy ezek a zenészek hagyományos jazzt játszanak, ugyanakkor nyitottak a free zenére is. Most már több mint tíz éve dolgozom velük, úgyhogy lassan ideje lesz egy másik kombináció után nézmem. Az utóbbi években nagyon keményen dolgoztunk, zsúfolt programunk volt. Amerikában is nagy sikerrel léptünk fel. Jövő októberben újabb egy hónapos amerikai turné áll előttünk. Őszintén mondom: nagy boldogság a számomra, hogy velük muzikálhatok.

G.: *Ázon kívül, hogy a Wasilewski Trióval dolgozik együtt (valamint egy kibővített csapattal a 2005-ös Freedom in August című lemezen), mintha állandó igény munkálna önben, hogy egyéb zenei kalandokban is részt vegyen. 2005 decemberében például trióban játszott John Abercrombieval és Marc Johnsonnal Wrocławban. Idén májusban pedig Montrealban tagja volt egy kvintettnek, melyben Gary Peacock is közreműködött. Valóban szüksége van ezekre a zenei váltásokra?*

T. S.: Mostanában valóban úgy érzem, hogy változtatnom kell a pályámon. Szeretek kitartani egy zenekar mellett, ennek is megvan a maga varázsa, noha nagyon nehéz fenntartani egy régóta együtt működő társaságot, de a változtatásokat is igénylem, másfajta élményekre vágyom egy idő után.

G.: *Mondana valami konkrétabbat a terveiről?*

T. S.: Nem tervezgetek, improvizátor vagyok. Az efféle döntésekben is rögtönzők. Bizonyos fajta feszültség kell hogy felgyűljön bennem, hogy nyitott legyek valami új iránt. Mágikus bizsergések ezek, nem pedig racionálisan megmagyarázható érzések. Akár egy improvizáció a zenében. Azt nem lehet elmondani, mi lesz legközelebb elsöprő hatással rám, ami boldoggá is tesz majd, bár ez nem a legjobb szó... ugye érti?

G.: *A kortárs jazzben lát olyan trendeket vagy személyiségeket, akik felkeltik az érdeklődését? Ha ma lenne kezdő zenész, melyik fiatal trombitás lenne a példaképe?*

T. S.: Azt kell mondjam, Roy Hargrove. Valószínűleg ő. A stílusa, a játékában lévő feszültség, minden. Én ugyan másféle zenét játszom, de nagyon tetszik a stílusa. Ha most kezdeném, alighanem ugyanazt játszánám, amit ma, de azért meglennének a példaképeim. A múltban is így volt: játszottam, amit játszottam, de a példaképem Miles volt. Nagyon tiszteltem még Clifford Brownt és Booker Little-t. Ma Roy Hargrove lenne a példakép, de az európai jazzisták közül is meg kell említenem valakit, akít nagyon szeretek: Enrico Ravát.

G.: *Mondana valamit a szeptemberi budapesti koncertjéről?*

T. S.: Őszintén szólva nem sokat tudok még róla. Mindent a menedzserem, azaz a lányom intézett. Azt se tudom még pontosan, hol és mikor játszunk. Maga tud valami pontosat? Szeptember 16-a? Akkor alighanem az új lemezünket bemutató, augusztus végén Saalfeldenben, a jazzfesztiválon kezdődő turnénk repertoárjára lehet számítani. Vagyis a Lontano anyagából fogunk bemutatni darabokat. ■

Rézangyalok a Ferencvárosban

Tucatnyi rézfúvóst trombitáltak össze az idei MOL Jazz Fesztiválra

Idén is ötnapos lesz a fesztivál, amely éppen ideálisnak tekinthető időtartam. Az indulásnál kettő, majd három napig tartott, aztán az érdeklődés és a szervezői kapacitás aránya megkövetelte, illetve lehetővé tette, hogy szerdától vasárnapig szólhasson a jazz az egyes helyszíneken. Fix pont a Közraktár Sátor a régi, romos, de egyedülálló hangulatú raktárépületek között, kedvező időjárási körülmények mellett kilátással a Dunára és a Gellért-hegyre. Az ezeröttszáz férőhelyes sátorban a kiemelt, sztárvendégekkel tűzdelt produkciók állnak színpadra.

Hagyományos helyszínné vált a Ráday utcai szabadtéri színpad, ahol délutánonként fél öttől még lehet „hangoskodni”, a Ráday utcai kávézók közül nem egy, ahol a fiatal, szárnyukat bontogató, főként akusztikusan megszólaló magyar zenekarok este 23 óra és hajnali egy óra között várakoznak hagyományos kávéházi hangulatot, s mindenekelőtt a tavaly megnyílt Művészetek Palotája, ahol a nyitó- és a zárókoncerteket szervezik. Különleges atmoszférája miatt sokak kedvenc helyszíne az Európa Jazzhajó, amely három napig a Nehru-part mellett horgonyoz. A hagyományok sorába tartozik immár az alkalmi, a fesztiválra egyedi műsorról készülő, magyar és külföldi jazzmuzikusokból álló formációk előnyben részesítése. A kockázat vállalása, hogy nem kizárólag összeszokott zenészek nem hosszú hetek alatt összepróbált anyagát tárják a publikum elé, rendszerint megtérül, s néhány produkció még új együttműködések is eredményez.

Szintén tradícióvá kezd válni a fesztivál tematikus mivolta. Amíg tavaly a zongoráé volt a főszerep – s ennek köszönhetően a magyar jazzélet legkiválóbb zongoraművészei mellett olyan nemzetközi nagyságok játékát is élvezhettük, mint Paul Bley, Jason Moran, Jasper van't Hof vagy Michiel Borstlap –, addig idén a trombita és a rézfúvós hangszerek kerülnek a fókuszba.

Egyre határozottabbnak mondható a fesztiválszervezők törekvése, hogy az amerikai csillagok mellett mind több európai jazzelőadót lássanak vendégül. Sokan nem is képzelnék, hogy a kontinens országaiban milyen egyedi muzsikusi utak léteznek. Ennek felfedezésére remek lehetőséget ad a MOL Jazz Fesztivál Budapest programválasztéka. A szeptember 13–17. között tartó eseménysorozat a Portugáliából érkező Maria João/Mário Laginha Quartet

Elérkezett az idő a MOL Jazz Fesztivál Budapest történetében, amikor már hagyományokról és jól megrajzolható irányvonalakról beszélhetünk. Négyéves lett a Budapest Music Center által a Ferencvárosban rendezett eseménysorozat, mely kezdetben sem csak a IX. kerület, mára viszont már Budapest, sőt az ország határain is túlmutató jelentőséggel bír.

➡ Bércesi Barbara

koncertjével indul útjára, amely szerdán 20 órakor kezdődik a Bartók Béla Nemzeti Hangversenyteremben. Maria João énekesnő 27 évesen debütált jazzénekesnőként. Magyarországra leghűségesebb zenei partnerével, a zongorista Mário Laginhával és két kiváló brazil zenésszel érkezik.

A világ élvonalához tartozó New York-i trombitaművész, Wallace Roney lesz a Fekete-Kovács Kornél vezette Modern Art Orchestra vendége a nyitó koncert második felében. A zenekarvezető erre az alkalomra írt kompozíció mellett Miles Davis és Gil Evans legendás Sketches of Spain című lemezéről is felcsendül néhány részlet.

WALLACE RONEY ÚTJA WALLACE RONEYHOZ

Wallace Roney 1960. május 25-én született Philadelphióban. A szülővárosában lévő Settlement School of Music-ban kezdett trombitálni és zeneelméletet tanulni négyéves korában, majd mire a Duke Ellington High School for the Performing Arts növendéke lett, már túl volt első lemezfelvételén. 1979-ben, majd 1980-ban is elnyerte a Down Beat magazintól az év legjobb fiatal jazzmuzikusának járó díjat. A Berklee College of Musicon és a

Howard Universityn folytatott tanulmányai közben Art Blakey Jazz Messengersének tagja volt, ezután vágott szólókarrierjébe. 1987-ben kezdődött gyümölcsöző együttműködése Tony Williamszel. 1989-ben és 1990-ben ismét öt díjazta a Down Beat mint a legjobb és több figyelmet érdemlő trombitást. Miles Davis, a jazzóriás 1983-ban egy Radio City Music-beli gálakoncerten figyelt fel rá, majd nyolc évvel később együtt álltak a színpadon Davis legendás 1991-es, montreux-i fellépésén. Miles halála után a Herbie Hancock, Ron Carter, Wayne Shorter és Tony Williams alkotta Davis-émlékenekar szólistája volt, akikkel bejárta a világot, s egyebek közt Budapestre is eljutott.

Szeptember 14-én 19 órakor a Közraktár Sátorban a Darche Trumpet Project lesz a nyitó zenekar, mely a fesztiválon fellépő több sztárformáció kulcsembereiből áll össze. A három trombitás, két szaxofonos és a francia ritmusszekció mellett Gadó Gábor erősíti a csapatot.

A Weather Report egykori legendás bőgős-basszusgitáros, Miroslav Vitous egyike a legismertebb kelet-közép-európai jazzmuzikusoknak. Társai ez alkalommal Franco Ambrosetti trombitás, Fabrizio Sferra dobos és ünnepelt szaxofonosunk, Dés László lesznek.

Különös megtiszteltetésnek érezte a Balázs József Quintet, hogy egy olyan lenyűgöző tudású harsonással játszhatnak a 14-i zárókoncerten, mint a Dave Holland Quintet szólistája, a kétszeres Grammy-díjas Robin Eubanks. Különös kihívás lesz a zenekar számára, hogy saját kompozíciókat játszanak majd.

Este 11 órától az Európa Jazzhajón zárul az élménysorozat a francia Rockingchair együttes fellépésével.

Másnap, 15-én este Winand Gábor lemezbemutató koncertje nyitja a sátras programok sorát. Winand Gadó Gábor francia kvartettjével, valamint francia és magyar közreműködőkkel adja elő a frissen megjelent Opera Budapest című CD anyagát (melyről a 90. oldalon olvasható recenzió).

Sylvain Luc gitáros tavaly is játszott a MOL Jazz Fesztiválon, idén a neves és sokoldalú francia klarinétos/bandoneonossal Michel Portallal alkot tandemet, mely másodikiként gördül a sátorszínpadra péntek este.

A lengyel Walk Away zenekarban alapítása óta olyan nevek fordultak meg, mint Mike Stern, Bill Evans, Eric Marienthal vagy Dean Brown. A budapesti koncerten a törzstagok mellett Birta Miklós és Szabó Dániel lépnek fel.

A nap egyik lehetséges zárásaként a holland Eric Vloeimans bohókás nevű Fugimundi formációja várja közönségét a Jazzhajóra.

Szombaton, 16-án 19 órától az a Gerard Presencer lesz a Szakcsi Trió vendége, akinek trombitájátékát legtöbbször a US3 együttes Cantaloop című számában hallották – pedig dolgozott Herbie Hancock és Chick Corea oldalán is. Szakcsi Lakatos Bélával 2002-ben, egy brit-magyar mini jazzfesztiválon ismerkedtek meg.

Esperanza Spalding egy személyben több meglepetéssel szolgál: hölgy léteire bőgőzik, s bőgős léteire egyben énekel is. Karrierje során játszott Dave Samuelsszel, Regina Carterrel, Pat Methenyvel és Joe Lovanóval is.

A fesztivál egyik fő szenzációja zárja a szombati napot: Tomasz Stańko és a Wasilewski Trio mutatja be legfrissebb, Lontano című, az ECM-nél megjelent lemeze anyagát (melyről a 88. olvasható recenzió). A lengyel jazz világhírű előadójának fellépése több generáció számára is emlékezetes maradhat (sőt maga Gerard Presencer is boldog volt, hogy előben hallhatja egyik péld-

Forrás: BMC

A fesztivál egyik díszvendége a cseh származású legendás jazzbőgős, Miroslav Vitous, aki annak idején alapítója volt a Weather Reportnak

daképet!). Szombaton éjjel a belga Määk's Spirit száll vízre, ők búcsúztatják a hajót. A teljes fesztivált lezáró hangversenyen először a Fekete-Kovács Kornéllal kiegészülő Tin-Tin Quintet, az etno-jazz jeles honi képviselője, majd a kanadai harsonás Tom Walsh magyar zenésztársakkal, Szandai Mátyással és Balázs Elemérral alkotott triója lép fel szeptember 17-én este 20 órától a Művészetek Palotája Fesztivál Színházában. ■

A fesztivál részletes programja:

www.bmc.hu/jazzfesztival

Raiffeisen Jazz Klub

Minden vasárnap 16.00 órakor a Klubrádióban

Szereti a jazzt?

Ismeri a jazz sztárjait?

Gyűjti az új lemezeket?

Hallgassa hetente a Raiffeisen Jazz Klubot.

Minden műsorban egy-egy jazzmuzsikussal vagy a jazz világhoz közel álló meghívott vendéggel beszélgetve, jazztörténeti, illetve jazzkritikai rovattal, programajánlóval és legfőképpen sok jó zenével próbáljuk izgalmassá tenni a vasárnap délutánt.

Hangoljon ránk, és ráhangolódik!

**Klubrádió.
Vélemények. Hírek.**

Budapest	95.3	Esztergom	98.1	Keszthely	92.2
Ajka	88.8	Gyöngyös	88.9	Pápa	92.7
Balatonfüred	91.8	Kecskemét	97.7	Veszprém	90.6

A New York-i befutó

Debreceni Jazznapok – harmincötödször

Szeptember 7. és 10. között érdemes az ország keleti végére zarándokolni a jazzrajongónak, hiszen a Debreceni Jazznapok idén több szempontból is fontos pillanatához érkeznek. A leghosszabb, folyamatos múltra visszatekintő magyarországi jazzfesztivál egyrészt jeles évfordulóját ünnepli, másrészt egy szép korszakot zár: negyedik éve tartó, amerikai jazzfővárosokat bemutató sorozata idén utolsó részéhez érkezik.

◆ H. Magyar Kornél

A sorozat 2003-ban kezdődött, amikor St. Louis-napot tartottak a szervezők a fesztiválon belül. Egy évvel később New Orleans és a műfaj tradicionális dialektusai kerültek a műsor fókuszába, és a különleges zenei kínálat mellett számos kiegészítő program – filmvetítés, kiállítás, autentikus helyi konyha – varázsoltta eredetivé a fesztivál hangulatát. 2005-ben Chicago volt a sorozat következő állomása, zárásaként pedig idén New Yorkkal ismerkedhet a közönség, az eddigihez hasonló, gazdag, multimédiás programkínálat segítségével.

A sorozat különlegessége, hogy a városok sorrendje hűen követi a jazz történeti fejlődésének nagy állomásait. Így a 2003-as fesztivál egyik estjén a blues különböző válfajain nevelkedett tíz fekete és fehér muzsikusz érkezett Debrecenbe. A fesztivál

rangját azonban nemcsak a szakmailag átgondolt és színvonalas tematikus műsor-szerkesztés gazdagította ebben az évben: a kortárs jazz fiatal oroszlánjai közül a Blue Note kiadóhoz akkor frissen szerződött zongorista, Jacky Terrasson Debrecenben indította európai turnéját, Andrew Hillt pedig kiváló időzítéssel, második korszakának zenitjén hívták meg a fesztivál szervezői.

2004-ben hamisítatlan marching bandek árasztották el a cívisvárost, a fiatal trombitás Irvin Mayfield személyében pedig New Orleans város és Louisiana állam frissen ki-nevezett kulturális nagykövétét tisztelhetette a közönség. 2005-re már hagyománnyá vált, hogy a fesztivál csak olyan amerikai művészeket léptet föl, akik azelőtt még nem jártak Magyarországon. A chicagói blues- és boogie woogie-közösség tagjai közül John Primer gitáros, Erwin Helfer zongorista, Ernest Dawkins és Ken Vandermark szaxofonos mutatkozott be. A kreatív stílusú Patricia Barber viszont évek óta nem ismeretlen a magyar jazzrajongók számára, lemezeivel lapunk is többször foglalkozott. Négyezres közönsége rekordot állított be a Jazznapok történetében; a Gramofon tudósítója – aki exkluzív interjút készített a művésznővel (2005–2006. tél, 20. oldal) – Szigeti Péter beszámolója szerint a közönség az utcán is tapssal fogadta a közeli étterembe igyekvő művésznőt.

A fesztivál programjának színvonaláért évenként változó összetételű nemzetközi kuratórium felelős, amelynek munkájában a magyar tagokon – Maloschik Róberten és

Az idei Debreceni Jazznapok zenészei közül a zongorista Cedar Walton (balra) minden idők legkarcosabb hard bop-kísérőjeként vált ismertté. Eric Alexander (középen) nem kisebbre vállalkozott, minthogy Coltrane örökségét próbálja továbbfejleszteni. Kevin Mahogany (jobbra) három hangszeren tanult, míg végül az éneklésnél kötött ki, és mára a fiatal generáció egyik legjobb bop- és szving-vokalistájaként ismert a tengerentúlon

Forrás: Gramofon-archív

Turi Gáboron – kívül nem kisebb szaktekin-télyek vettek részt tavaly, mint Barry Dolins Chicago város polgármesteri hivatala képviselőjében, Michael Orlove a Chicagói Kulturális Központ képviselőjében, illetve Frank Alkyer, a Down Beat magazin munkatársa. Idén új helyszínnel bővül a fesztivál: a nagy-erdei Békás-tó az ingyenes hangversenyek helyszíne, emellé a Lovarda és a Kölcsey Központ exkluzív koncertjei csatlakoznak. A szinte átláthatatlanul gazdag New York-i zenei életből nehéz lehetett igazán emblematis, ugyanakkor a magyarok számára most bemutatkozó formációt találni. A Claudia Quintet vezetője, John Hollenbeck személyében sokoldalú ütőhangszeres teljesíti ezt a feladatot, aki többek között Fred Herschel és a Pat Metheny Groupból ismert trombitás Cuong Vuval játszott közösen jazzt; világzenét pedig David Krakauer és Frank London zenekaraiban. A Groove Collective kedvéért alighanem az ország túlfeléről is Debrecenbe zarándokolnak azok, akik ott csörögtek 1997-ben budapesti koncertjükön, a Hungarian Jazz Festivalon.

A szaxofonos Sonny Fortune fellépése Rashied Ali ütőhangszeressel várhatóan a keleti parti afro-avantgárd hangját hozza el a Kölcsey Központ Nagytermébe. Fortune szólópályája lassan alakult annak ellenére, hogy kezdetét McCoy Tyner, Miles Davis és Buddy Rich mellett alapozhatta. A 67 éves művész stílusa az 1990-es évek közepére ért be igazán, amikor a New York-i post bop és free zene markáns képviselőjévé vált. A Rashied Ali dobossal közös duó alighanem új kihívá-

KÖLCSEY KÖZPONT – A DEBRECENI JAZZ-FESTIVÁL EGYIK KIEMELT HELYSZÍNE

A februárban nyílt intézmény az ország második legnagyobb konferencia- és kulturális központja. A multifunkcionális közösségi teret megálmódó városvezetés elképzeléseit igazolja, hogy a központban lezajlott eseményeket a nyár közepéig eltelt szűk fél évben több mint hatvanezren látogatták. A központ helyi-

ségei kulturális programok megrendezésére éppúgy alkalmasak, mint szakmai találkozók számára. A 13 ezer négyzetméter alapterületű épületben a Nagyterem akár 2000 fős közönség befogadására is alkalmas. emellett szekciótermek, elegáns bálterem, kiállítóterem és világos előcsarnok áll a különböző technikai igényű programok rendelkezésére. A Kölcsey Központban olyan, világszerte elismert művészek koncerteztek eddig, mint Schiff András vagy Jan Garbarek. A házat irányító menedzsmen nem kisebb célt tűzött ki maga elé: Kelet-Magyarország kulturális központjává emeli az intézményt.

sok elé állította, hiszen Ali olyan szaxofonóriások mellett edződött, mint Pharoah Sanders vagy Archie Shepp. Coltrane mellett a polimetrikus ritmikái megoldások izzasztó próbáját is ki kellett állnia – a gyakorlott ütőhangszeres nem jön zavarba a páratlan ritmusok kihívásaitól sem, amiért állítólag Coltrane Elvin Jones helyébe lépette bandájában 1965-ben. Ezen felül Rashied Ali szívesen alkalmaz autentikus nyugat-afrikai ütőhangszereket, így a homokóra formájú beszélő dob is.

A fesztivál örvendetesen demokratikus szemlélettel helyet kínál a magyar jazz teljes műfaji spektrumának. Idén a Budapest Jazz Orchestra Kevin Mahogany énekét kíséri; Kőszegi Imre egész ütőhangszeres együttest vezényel; fellépnek a Magyar Rádió Radics Gábor Jazzhegedű Tehetségkutató Versenyének döntősei; továbbá többek között a Kaltenecker Trió, a Nagy János Trió, a Szóke Nikoletta Jazzclub és a Yengibarjan Trió. A helyi erőket a Debrecen Jazz Group, a Debrecen Step Time Band és a Debrecen Dixieland Jazz Band képviseli majd. ■

Részletes információk a Debreceni

Jazznapok idei programjáról:

www.fesztivalkozpont.hu

Forrás: BH Hopper Management

Jazz stílárisk határok nélkül, határainkon túl

Elfelejtett értékek címmel idén 12. alkalommal rendezik meg a vajdasági Magyarokanizsán az egyre népszerűbb „JAZZ, improvizatív zene...” fesztivált szeptember 14. és 16. között.

Bakos Árpád és barátai szeptember 14-i zenés-hangos fesztiválnytó fellépése után az a Michel Montanaro lesz hallható a Művészetek Házában, akinek zenéje a provanszi – pontosabban okcitan – zenekultúrára épít. A népzenei hagyományok kulcsfontosságú szerepet játszanak az Európa-szerte óriási sikereket arató Szelevényi Ákos zenéjében is. Extatikus előadását a kanizsai közönség eddig műhelymunkákban ismerhette meg, idén viszont állandó társával, Gildas Etevenard multiinstrumentalistával lép színpadra. A Kaz Trio hagyományos főállású zongorás hármas, német és francia tagokkal. Vezetőjük zenei irányultságáról sokat elárul, hogy Archie Sheppel is készített lemezt. Az első koncertnap – s aztán a két következő is – a Tóth Viktor Trió kötetlen, más szólisták előtt is nyitva álló produkciójába torkollik, mely addig tart majd, amíg muzikus és közönség talpon van.

A vajdasági születésű Mezei Szilárd a modern jazzben, de még az általa művelt kortárs improvizatív zenében sem gyakori hangszeren, a brácsán szólal meg – elementáris

Dave Burrell szólószongora-koncertet ad a fesztiválon

erővel. Őt követi a GAP Quartet Horvátországból, melynek érdekessége, hogy a fúvósszólisták és a dob mellett cselló adja a basszust. Eldad Tarmu, a kitűnő vibrafonos szeptettje Amerikából, Izraeiból és Romániából érkező muzikusokat tömörít, akik közül öten vonósok. Tarmu játéka a hard bophoz és a modális jazzhez közelít, de szeret kibújni a kategóriákból. A Borbély Mihály Kvintett a szaxofonos/népi fúvós hangszeres újdonsült formációja: a Quartet B-ben megszokott Horváth-Baló-ritmusszekció mellett Szabó Dániel zongorista és Lukács Miklós cimbalmos áll színpadra. A fesztivál fénypontjainak egyike minden bizonnyal a legendás zongorista, Dave Burrell szólókoncertje lesz. Az Archie Shepp, Roscoe Mitchell, Pharoah Sanders és sok más neves muzikus mellett működött Burrell egyebek közt perkusszív zongorajátékáról nevezetes. A hangversenyekhez hangszerkiállítás, prezentációk és más programok is kapcsolódnak. ■

Bővebb információ: www.jazz.eutetnet.com

Újbudai jazzstaféta

Mind az új városrész-név mind fesztiválja tavaly született. Az Újbuda Fesztivál szervezői és látogatói pedig remélik, az esemény addig fennmarad, amíg Újbudát Újbudának hívják.

A helyszínnek változatlanok, 2006-ban is az A38 hajó, a MU Színház és a Fonó Budai Zeneház háromszögében lesz érdemes hegyezni a füleket szeptember 7. és 10. között. 7-én

20 órától az A38 hajó fedélzetén a Marcín és Bartłomiej Olés testvérpár alkotta ritmusszekcióhoz Theo Jörgensmann német klarinétos csatlakozik. Utánuk a Budbudas zenekar játszik, melyben a Grecsó Kollektíva tagjai, Márkos Albert csellista, DJ-k, MC-k és egyéb hangkeltő mesterek mutatják meg, merre van a zenében az előre. Egy nappal később 21 órától az a Pat

Appleton (képünkön) játszik a hajón – méghozzá fiatal magyar zenészekkel –, akit a De-Phazz hangjaként kedvel-

hettünk meg. A desszert a honi Jambalaya zenekar lesz, akik autentikus New Orleans-i zenét játszanak. E napon úgy is dönthetünk, hogy a MU Színházban nézünk meg három táncos produkciót: Lőrinszky Attila és Farkas Zoltán Batyu Gordon–Gardon Duóját, a Dresch Mihály–Lukács Miklós Duó muzikájára táncoló Horváth Csaba Flamingó című előadását, majd Kovács Gerzson Péter koreográfiáját Alexander Balanescu és Sipos Mihály kíséretével. A harmadik lehetőségünk szeptember 8-ra a Fonóban kínálgzik. Itt Szakcsi Lakatos Béla New Gipsy Jazze, a CSÖ (Creative Studio Öt), a lengyel Chromosomos Quartet és a Lukács Miklós Quintet követi egymást. Ugrunk egy napot, s fellélgzünk, hogy 9-én, szombaton nem kell többfelé szakadnunk, csak a Fonó invitálja a jazzistákat Újbudára, viszont ismét négy remek előadóval: a Samsarával, a Binder-Borbély duóval, a szlovák Suí Vesannal és a Mirror World Quartettel, akik a japán gitárost, Paul Shigiharát fogadják. 10-e, a zárónap egyértelművé teszi a választást: a MU Színházba kell menni Dresch Mihály és vagy tucatnyi muzikusbarátja koncertjére, ahol Élő nád című lemezének anyaga hangzik el. ■

További információ a fesztivál programjairól:
www.mu.hu, www.a38.hu, www.fono.hu

Fotó: Ulrike Moriso

Mágikus pillanatban – Juan Carmona Grupo

A szenvedély és szabadságvágy muzsikája

Egy minden tekintetben nagyszabású Flamenco–jazz Fesztiválon lép fel Juan Carmona, a flamencozene sztárja kitűnő muzsikus-társaival november 14-én és 15-én a Bartók Béla Nemzeti Hangversenyteremben.

Aki ellátogat a fesztiválra, a flamenco és a jazz, illetve a klasszikus zene kölcsönhatásának, összefonódásának lehet tanúja. Juan Carmona gitáros-zeneszerző, a fesztivál „házigazdája” 1963-ban, Lyonban született. Felmenői Andalúziában éltek, s családjában szinte mindenki muzsikus volt. Ő maga több mint nyolc évig tanult a legkiválóbb andalúziai mesterektől, miután megszerezte diplomáját a Párizsi Konzervatóriumban. Ám nem kizárólag a flamenco avatott előadója, játszott jazzt is Bireli Lagréne-nel, Larry Coryell-lel és Philip Catherine-nel, sőt több filmzene is fűződik a nevéhez. A Juan Carmona Grupóval Európa, Marokkó és az Egyesült Államok színpadain aratott sikereket.

A fesztivál első napján, amely az improvizáció jegyében telik, három nagy formátumú muzsikus, Juan Carmona, a kitűnő szaxofonos, zeneszerző Dés László és a világszerte elismert, sokoldalú francia/martinique-i ütőhangszeres, Mino Cinelu közös játékát élvezhetjük. Dés Lászlót, az egyik legünnepeltebb hazai muzsikust aligha kell bemutatni: nem csak a jazzrajongók számára marad emlékezetes a Snétberger Ferenc gitárossal és Horváth Kornél ütőhangszeressel alkotott együttese, a Trio Stendhal, melynek felállása azonos, de talán hangvétele is hasonló lesz a november 14-i koncerten hallhatóhoz. Mino Cinelu az 1980-as évek elején a legendás trombitás, Miles Davis zenekarának tagja volt, majd az egyik legkeresettebb session-zenésszé vált, s olyan előadókkal játszott, mint a Weather Report, Sting, Tracy Chapman és Carlos Santana. Flamenco-jazzt játszó Flame & Co Triójával már itthon is bemutatkozott.

November 15-én fél 8-tól Juan Carmona szimfonikus zenekarra és flamenco-együttesre írt, Sinfonia flamenca című műve csendül fel, amelynek megírására 1999-ben kapott felkérést, s először a Potsdami Filharmonikus Zenekar és a Juan Carmona Grupo adta elő. Az idén márciusban CD-n is megjelent művet most a Héja Domonkos vezette, 1993-ban alapított Danubia Szimfonikus Zenekar adja elő, amely noha az ország legfiatalabb szimfonikus zenekara, már számtalan nemzetközi sikert mondhat magáénak.

Ezután, körülbelül fél 9-től a Juan Carmona Grupo – hat csodálatos hangszeres és egy vérbeli flamencotáncos – produkcióját láthatja-hallhatja az autentikus spanyol muzsika és annak modern megfogalmazásai iránt érdeklődő publikum.

**Az összeállítást készítette: Bércesi Barbara
Közreműködött: Pándi Zita**

MÁSODIK FÉLÉVÉT KEZDI A HÉTFŐ ESTI JAZZ-SOROZAT A MŰPÁBAN

A Művészetek Palotája üzemszünete alatt felújított Fesztivál Színházban idén még öt koncertet rendeznek a Hétfő Esti Jazz keretein belül.

Szeptember 11-én Dresch Mihály kvartettje játssza a szaxofonos legfrissebb, Élő Nád című lemezének anyagát és más Dresch-örökzöldeket. Vendégük Szakcsi Lakatos Béla lesz, tehát az élmény különlegesnek ígérkezik.

Rendhagyó módon szeptemberben két hétfői jazzkoncert lesz: 18-án a Liszt Ferenc Zeneművészeti Egyetem jazz tanszékének vezetője, Binder Károly zongoraművész-zeneszerző látja vendégül Borbély Mihály szaxofonművészt és Szakály Ágnes cimbalomművészt.

Október 9-ére Babos Gyula készül különlegesen izgalmas produkcióval: Project Special együttese mellett a Liszt Ferenc Kamarazenekar lép majd színpadra a gitáros-komponistával.

Oláh Kálmán és az egyik leghosszabb ideje működő magyar jazzformáció, a Trio Midnight november 27-én lesz látható és hallható a Fesztivál Színházban, sztárvendégük pedig az a Gerard Presencer lesz, aki szeptember 16-án a MOL Jazz Fesztivál Budapesten is fellép.

Az idei sorozatot Berki Tamás koncertje zárja december 11-én. Az energikus, vibráló színpadi jelenléttel bíró énekes partnerei a magyar jazz élvonalából érkeznek.

A fesztivál részletes programja:
www.mupa.hu

„A jazz maga a képzelet”

A Lakatos Pecek Trió mint csodagyerekek csapata vount be a hazai jazzköztudatba. A ritmusszekció tagjai a Magyar Rádió tehetségkutató jazzversenyein értek el első helyezést a maguk hangszerén, az együttes pedig az itthoni fesztiválok és jazzklubok rendszeres és ünnepelt fellépőjévé vált. Sokan csak azt tudják róluk, hogy tehetségük és életkoruk fordított arányban áll, és rokoni szálak kötik őket össze. Biztosak lehetünk benne, hogy sikereik egyre gyarapodnak majd, s a 2004-es Londoni Jazz Fesztiválon adott koncertjüket újabb rangos eseményeken való fellépések követik a közeljövőben.

→ Bércesi Barbara

Forrás: Magyar Rádió

Lakatos Pecek András:
„Szerencsés vagyok,
hogy játszhattam
Jack DeJohnette-tel”

Először is arra kértem a három fiatalembert, hogy tisztázzuk a köztük lévő rokoni viszonyokat. Lakatos Pecek András elmondta, hogy édesapja és Krisztián édesapja édestestvérek, Adorján pedig Krisztián bátyjának a fia. Tehát szűk családi körben muzsikálnak. Azt is kiderítettem, hogy noha mind „Lakatos Pecek”-ként, mind „Pecek Lakatos”-ként írják a muzikusok családi nevét plakátokon, műsorfüzetekben, s már megszokták mindkettőt, azért inkább a „Lakatos Pecek” változat mondható helyesnek.

Nem meglepő, hogy a három ifjú zenész egészen fiatalon, apró gyerekkorában kezdett zenélni. Krisztián kilencéves korában vette először kézbe a nagybőgőt, de hat- és nyolcéves kora között még klasszikus zongorát ta-

nult. Azért váltott a bőgőre, mert nagyon megtetszett neki a hangszer, ráadásul édesapja is bőgős. „Még egész kicsi koromban kaptam tőle egy picike csellót, azon is úgy játszottam, mint ő a bőgőjén”, emlékszik vissza Krisztián. Egyébként az családi hagyomány, hogy mindenki zongorán kezdi a zenével való ismerkedést. Krisztián most a Bartók Béla Szakközépiskolában képezi tovább magát. Adorján hétévesen kezdett zongorázni, szintén édesapja hatására, aki maga is zongorista. Zeneiskolába is beiratkozott, majd felvételt nyert a Szent István Király Zeneművészeti Szakközépiskolába. Jelenleg is ott tanul klasszikus zongora szakon.

András története is hasonló: zongorázott hat évig, majd édesapját követve áttért a dobra, ebben találta meg önkifejezésének legtökéletesebb eszközt.

Tehát mindhárman klasszikus zongorával indítottak, és annak ellenére, hogy lételemük a jazz, klasszikus zenei képzésben részesülnek vagy részesültek. Krisztián azért tartja elengedhetetlennek a klasszikus zenei ismeretek elsajátítását, mert úgy érzi, ezáltal igazán alaposan megismerheti egy muzsikussá a hangszerét, sőt a zenetörténeti ismeretek, a szolfézs és az összhangzattan sokat segít abban is, hogy jól játszanak jazzt.

András szerint mivel a klasszikus zene tulajdonképpen mindennek az alapja, ezért nehezen lehet meg nélküle egy muzsikussá, bármilyen zenét is játszik. „Azt azért nem mondanám – feleli provokatív kérdésemre –, hogy kifejezetten hátránnyal indul az a jazzmuzikus, aki nem tanul klasszikus zenét, hiszen a jazzben nagy jelentősége van az ösztönösségnek is, s aki jó klasszikus zenész, az még nem feltétlenül játszik jól jazzt.” Adorján fontos különbségnek érzi, hogy egy klasszikus zenész egész életében lapról játszik, míg a jazz maga a képzelet. Abban mindhárman megegyeznek, hogy az improvizálás képességét tartják egy muzikusnál az elsődlegesnek.

Bár az otthoni zenélések általánosak voltak a Lakatos Pecek családban, háromtagú formációjuk két éve működik hivatalosan. Akkor kezdtek együtt játszani, amikor Adorján egyszer csak elkezdett jazzt zongorázni. „Mindenkít meglepett, milyen tehetségesen improvizál – meséli András –, s miután ez kiderült róla, szinte magától értetődő volt, hogy létrehozzuk ezt a triót.”

Adorján tizenhatodik, Krisztián tizenhetedik születésnapját ünnepli a közeljövőben. András 25 évével a rangidős a csapatban, s

amikor a Kovács Gyula Jazzdob Tehetségkutató Versenyen elért első helyezéseinek jelentőségéről kérdeztem, korának megfelelő bölcsességgel válaszolt: „a zenében valójában nem lehet versenyezni, mert az nem egyfajta sport”. Ennek ellenére természetesen nagyon örült a lemezfelvételi lehetőségnek és a szép hangszerek, amit nyert, valamint hogy a verseny kapcsán számtalan emlékezetes pillanatot élhetett át. „Szerencsés vagyok, hogy játszhattam a zsűri amerikai díszelnökével, Jack DeJohnette-tel, aki kitűnően zongorázik. Ez nem dobpárba volt, hanem vérbeli együttműködés.” Krisztián először el sem hitte, hogy ő nyerte meg a Vajda Sándor Jazzbőgő Tehetségkutató Versenyt, mert igen erős volt a mezőny: Orbán Györgyöt, Radics Józsefet, Horváth 'Plutó' Józsefet előzte meg. Adorján eddig még „csak” a klasszikus zenében mérte össze tehetségét és tudását fiatal zongoristársaival, s egy országos versenyen győzni is tudott 13 éves korában. De elmondása szerint nem nagyon szeret versenyezni, jobban élvezzi, ha koncertezhet, szabadon játszhat.

András korelnök léte ellenére nem tekinti magát zenekarvezetőnek. Megosztják a feladatokat, mindhárman írnak számokat a trió számára. Jelenleg épp a nyolcados lüktetésű zenével foglalkoznak többen, noha koncertjeiken standardeket és egyéb szvingalapú darabokat is megszólaltatnak. Krisztián hangsúlyozza, hogy számára a bebop a legkedvesebb stílus, Paul Chambers és Scott LaFaro a példaképei. Adorjánnak a zongoristák közül Bill Evans és Keith Jarrett a legkedvesebb, rajtuk kívül pedig Cannonball Adderley, John Coltrane és Miles Davis bír számára meghatározó jelentőséggel. (Miles neve hallatára együtt bólogatnak.) A bebop szeretete mindhármukra érvényes, s mellette a mai mainstream kísérletek is foglalkoztatják őket. Ha épp nem gyakorolnak, sok-sok zenét hallgatnak – jazzt és klasszikus muzsikát. András megjegyzi: „példaképekért, nagyszatárokért nem is kell olyan messzire menni, hiszen a hazai jazzéletben is számtalan kiválóságra lelhetünk.” Ennek illusztrálására felidézi a tavalyi MOL Jazzfesztivál Budapest egyik estjét, melyen a Szakcsi Generation Project (idősebb Béla, Robi, ifjabb Béla, azaz Béci és Oláh Kálmán) John Patituccival és Jack DeJohnette-tel koncertezett: láthattuk-hallhattuk, hogy az amerikai és a magyar muzikusok egyenrangúságához kétség sem férhet.

Balról: Krisztián, Adorján és András – a Lakatos Pecsek Trió tagjai megosztják egymás között a feladatokat

S hogy az ő nyomdokaikba léphessenek a fiatal magyar jazz-zenészek, sokszor nem elég a tehetség és a kitartó gyakorlás, hiszen – s ez már oly sokszor elhangzott – ideálisnak egyáltalán nem mondható manapság a magyar jazz helyzete. Kevés a jazzklub, a lemezkiadás – mivel nyereséget aligha hoz – küzdelmes vállalkozás, a médiumokban alig jut idő jazzműsornak. Ilyen kilátásokkal vajon mit remélhet egy pályakezdő jazztrió? András elmondja, hogy bár ők is érzik a nehézségeket, s egyetért abban, hogy az európai és a világ jazzéletébe nem könnyű magyarként bekerülni, azért még előttük áll a pálya, s mit is tehetnének mást, mint hogy bíznak saját tehetségükben, szerencséjükben. A sikerre nincs recept.

A jövőt még hosszú ideig közös utakon járva képzelik el, emellett pedig részt vesznek a jazz „nagy körforgásában” is: András Szakcsi Lakatos Béla trióját erősíti már jó ideje, amely meghatározó élmény számára, Krisztián Béci együttesében bőgőzik. Saját zenekarukat azonban mindenképp szeretnék minél tovább fenntartani, hiszen, ahogy mondják „nagyon szeretünk együtt játszani.” ■

A Lakatos Pecsek Trió következő koncertje:

Debreceni Jazznapok, szeptember 7.

**TOMASZ STANKO QUARTET:
LONTANO**

E sorok írásakor még várakozással tekintünk Tomasz Stańko, a lengyel jazz egyik legnagyobb élő alakjának budapesti vendégszereplése elé, amely a Lontano anyagát mutatja be. Stańko több mint negyvenéves pályafutása során mindössze háromszor járt Magyarországon, ami a magyar-lengyel jazzkapcsolatok itt nem részletezhető végletes ambivalenciájából fakad. Stańkót a jelen mainstream jazzszintér poszt-Miles Davis alkotóként sztereotipizálja, pedig ő ma is személyében és zenéjében egyaránt ugyanaz a Tomasz Stańko, akiről a lexikonok szócikkeiben avantgárd muzsikusként olvashatunk, aki már a hatvanas évek elején Ornette Coleman világával rokonítható zenét játszik, majd később egyetlen kelet-európaiként a Globe Unity Orchestrában, Don Cherry, Cecil Taylor, Edvard Vesala nemzetközi formációiban szerepel rendszeresen. Trombitajátéka minimalista felfogásával, levegősen fújta hosszú, lassan lecsengő hangjaival, hirtelen kitörő drámai fortéival a magas regiszterekben mindezt markáns visszhanggal kiemelve inkább Bill Dixonnal vagy Lester Bowieval vehető egybe. Milesra annyiban emlékeztet, hogy saját játéka lényegét tekintve nem változott az eltelt évtizedek során, csak azt különbözö, az idők kihívásának megfelelő zenei drapériákkal vette körül. Noha első ECM-albumát 1975-ben készítette, hosszú szünet után, csak a kilencvenes évek végétől folytatódott az együttműködés. A jelen kvartett első albuma 2001-ben készült, a Lontano a harmadik. Valamennyi Stańko kompozíciót tartalmazza. A zene atmoszférája az 1970-es évek Jarrett-Garbarek kvartettjére emlékeztet, és átlengi a lengyel síkságon állandóan fújó szél miszticizmusa, a lengyel lélek évszázados szenvedésének jaggata anélkül, hogy direkt módon etnikus lenne.

Szigeti Péter

ECM – MusiCDome
ECM 1987

**TRIO BEYOND:
SAUDADES**

A 2004 novemberében rögzített londoni koncertfelvétel a három „nehézsúlyú” jazzbajnok: John Scofield, Larry Goldings és Jack DeJohnette egyik első egymásra találásának dokumentációja. Maga az anyag zseniális, csak valahogy nem illik az ECM-ről alkotott képbe. Amit hallunk a közel száz-húsz perces dupla CD-n, az mindenképpen a fotelhez szögez minket annak ellenére, hogy a zenei magaslathoz olykor kissé öncélú keresgélésen át vezet az út.

A DeJohnette kezdeményezésére létrejött trió tisztelgés a pályatárs Tony Williams előtt. A nem titkolt cél a néhai dobos előremutató Lifetime triója szellemének felidézése, de pusztán emlékenekarrosdi helyett Scofieldék felülmúlják várakozásainkat. Elhangzanak olyan Lifetime-klasszikusok, mint McLaughlin Spectrumja vagy Tony Williams Emergency című kompozíciója, de ennél sokkal szélesebb a merítés. A nyitó If-ben, Joe Henderson blues-témájában azonnal robban a „szvingvona” és mind Goldings, mind pedig Scofield odateszi magát mint briliáns improvizátor. Goldings Larry Young előtt tiszteleg As One című kompozíciójával. A címadó Saudades az „egy groove, egy harmónia” kaptafára épül, és kicsit céltalanul árad, a Pee Wee viszont mestermű, ahogy az I Fall In Love Too Easily is – mindkettő gyönyörű szólistikus bevezetővel.

A mennyekben érezzük magunkat, ahogy Goldings és Johnette párbajt vívnak a Seven Steps To Heavenben. A tizenhét perces Big Nick pedig amolyan superjam. A záró Emergency egy egészen más dimenzióba visz, itt jön át leginkább Tony Williams zeneszerzői ereje. Egy biztos: a Trio Beyonddal megvan a potenciálja annak, hogy újradefiniálódjon a modern orgonatrió, ahogyan az a 'Lifetime'-mal történt jó harminc évvel ezelőtt.

Bori Viktor

PARALLEL
ECM 1972/73

ECM – MusiCDome

A néhány hete megjelent vadonatúj CD tanúsága szerint a londoni Queen Elizabeth Hall közönsége szinte extázisban hallgatta 2004. november 21-én a Trio Beyond koncertjét, amelyben nem kisebb tigrisek játszottak, mint a gitáros John Scofield, a dobos Jack DeJohnette és az orgonista Larry Goldings. A trió ma is létezik, napjainkban éppen egy hosszú európai turnén vesznek részt. Saudades című dupla lemezüket a fiatalon elhunyt dobos fenomenon Tony Williams Lifetime nevű legendás együttese emlékének ajánlották, amelyben anno John McLaughlin gitározott és Larry Young játszott Hammondon. A Trio Beyond nagyjából a Lifetime zenei felfogását követi, ám a maiak fúziós zenéje sok progresszív rock-elemet is tartalmaz. Túl sokat. Ez a bajom ezzel a zenével, amely egy jazzrajongó számára túlságosan harsány, agresszív, tele van bántóan hosszú és unalmas szólókkal, vicorgó, torzított effektekkel. De nézzük a személyeket: Jack DeJohnette régóta a legnagyobbak közé tartozik, ő közismert. Larry Goldings jóval fiatalabb, a '90-es évek elején lépett a színre, mint a Jimmy Smith-iskola egyik legkiválóbbja, aki azóta kilenc saját lemezt készített. Amit eddig hallottam tőle, bámulatba ejtett. Igazából az együttesvezető John Scofield játékaival és koncepciójával nem tudok megbékélni, ő az, aki ezt a kitűnő csapatot az erdőbe viszi, messze a jazz útjaitól, idegen és vad ösvényekre. Voltak persze jobb momentumok is a koncert során, a Pee Wee című kompozíció elején Scofield nagyon szép, lírai szólót játszott, itt felcsillantak egy nagy jazzgitáros erényei is. Néhány más számban is hallhatunk jóízű szólókat úgy swings, mint rockos alapokra, de ez sajnos kevés. Mindent egybevetve én nem tudom ezt a produkciót olyan lelkesedéssel fogadni, mint a londoni közönség, sorry.

Deseő Csaba

CHICK COREA:
THE ULTIMATE ADVENTURE

A végső kaland című lemez egy L. Ron Hubbard regényből építette fel gondolatmenetét. Corea régóta közismert szcientológusi elkötelezettségéről, és szerinte ez a lemez egy zenei elbeszélő költemény. Nem hiszem, hogy egy adott gondolatvilág vagy vallás alapos ismerete előfeltétele lenne az általuk inspirált műalkotások élvezetének. A Corea által javallt elmélyülés persze Hubbard műveinek tanulmányozása által állna elő – de ez más lapra tartozik. Itt és most elég anynyi, hogy az Adventure sci-fije egy utazás története, és az egzotikus szépségű főhercegnő keze a bátor főhősé lesz kemény megpróbáltatások után.

Ahogy feltehetően a könyv, a lemez is untilg ismert elemekből építkezik, de dallam-harmónia-ritmus invenciói hamar feledtetik az érzést: mintha ezt a Corea-futamot már hallottuk volna. Mintha hatvanon túl Coreát is utolérte volna a saját fiatal-sága iránti nosztalgia, korábbi munkáiról a második bőr lehúzásának kísértése. A Touchstone című pazar lemeze tért vissza jelenlegi zenekarának nevében, és az akkori tagok egy részének személyében is. Airo Moreira, Frank Gambale és Steve Gadd, no meg Hossam Ranzy (tabla), Hubert Laws és Carles Benavent azt a korábbi korszakot idézik Corea pályáján, amelyben a Return to Forever könnyedségét, popularitását hozta: rengeteg latin, sokrétegű ritmusok, és – Corea szavaival – még több billentyű. Teátrális dolgok, üres hatáskeltés sajnos néha előfordul, például a hetedik track kvázi filmzenéjében, egyszer pedig el is úsztatnak egy prelűdöt! De a lendület, a tűz, a flamenco kopogása, az arab skálák egzotikumja, a dél-amerikai fűszerek alkalmazása, az átgondolt kompozíciók szerkezet sok örömet ad: mint kedvenc ételünk, nem lep meg, de nagy élvezetet nyújt.

Zipernouszky Kornél

PARALLEL

Stretch – Universal
0013431904526

Ha azt mondjuk, Mozart, Palestrina vagy Rossini, nagyjából meg is határoztuk a zene stílusát. Stravinsky esetében azonban szinte minden mű más-fajta stílust képvisel. Hasonló a helyzet Chick Corea esetében is, aki legalább tucatnyi életműre elegendő stílust teremtett amellest, hogy mindvégig összetéveszthetetlenül felismerhető kompozíciós és instrumentális egyénisége. Hihetetlen, hogy már ő is hatvanöt éves, de ugyanolyan frissességgel dolgozik, mint ifjú korában.

Corea legújabb alkotása L. Ron Hubbard The Ultimate Adventure című fantasztikus kalandregénye inspirációja alapján készült. Chick Corea ezúttal is az általa kedvelt „hangköltemény” koncepciót követi, azaz a teljes CD valamilyen irodalmi mű vagy gondolat alapján egy teljes egységet képvisel, mint a Leprechaun, a Mad Hatter vagy a My Spanish Heart esetében – csupán néhány példát említve. Az említettekkel bizonyos mértékig ellentétben ez az opus mintha Chick régebbi stílusából többet idézne, mint a korábbiak, talán csupán az észak-afrikai arab elemek előtérbe kerülése új motívum. Nem véletlen, hogy a CD nagyon szép kísérő füzetecskéjében a közreműködők között Hossam Ramzy képe szerepel legelől. Valószínűleg a stilisztikai sokrétűségnek köszönhető, hogy Corea ilyen nagy számban hívta el a lemezre korábbi dobos és egyéb hangszeres partnereit. (Steve Gadd, Vinnie Colaiuta, Frank Gambale, Hubert Laws). Tom Brechtlein azért hiányzik az előbbi felsorolásból, mert ő Carles Benaventtel egyetemben, bár régóta Corea partnerei, a jelenlegi együttesnek is a tagjai Jorge Pardo és Rubem Dantas mellett.

Ez az új Chick Corea album nagyon szép zenével, csodálatos játékkal tökéletesen illeszkedik az eddigi életműbe.

Friedrich Károly

DIANA KRALL:
FROM THIS MOMENT ON ●●●●○

Diana Krall tizedik albuma művészileg és emberileg egyaránt új fejezetet nyit a 41 éves zongorista-énekesnő életében. Nemcsak azért kell megemlíteni, hogy Krall és énekes-dalszerző férje, Elvis Costello első gyermeküket várják, mert Krall sztármivolta megkövetelné az effajta színes, bulváros hírek elpotyogtatását, hanem mert ez a tény, természetesen, nagyban meghatározza Krall attitűdjét a léthez és a muzsikáláshoz egyaránt. A 11, főként Broadway-musicaelekből ismert örökzöld kompozíció megválasztásával – From This Moment On, Come, Dance With Me, It's a Lovely Day – is érzékelteti a diva, hogy manapság madarat lehetne fogatni vele. Ám, ami egyébként számomra a legfontosabb erénye az albumnak, Krall előadásmódján is átsugárzik az életöröm, amely platina- és aranylemezek, Grammy-díjak okán érzett boldogságot is meghaladja: hiszen nemsokára anya lesz. Annak ellenére, hogy minden elismerésem Krallé volt már korábban is, amiért olyan tökéletesen eltalálja százezrek ízlését, miközben előadása mind énekesként, mind zongoristaként meggyőző, sőt stílusérzéke sem utolsó, nagyon hiányoltam belőle a dinamizmust és a hangján átfénylő mosolyt. Mindezek előbukkannak a Los Angeles-i Capitol Studiosban felvett From This Moment On-on, amelynek rendkívüli erőssége a kísérő muzsikusok, Anthony Wilson gitáros, John Clayton bőgős és Jeff Hamilton dobos játéka és a szintén közreműködő Clayton-Hamilton Jazz Orchestra által szolgáltatott hol trükkösen lehengerlő, hol finom kis arranzsok. Mintha Krall boldogsága minden közreműködőre átragadt volna, olyan kedvvel, lendülettel, de arányérzéküket állandóan megtartva játszanak. Reméljük, Krall nagy családot szeretne...

Bércesi Barbara

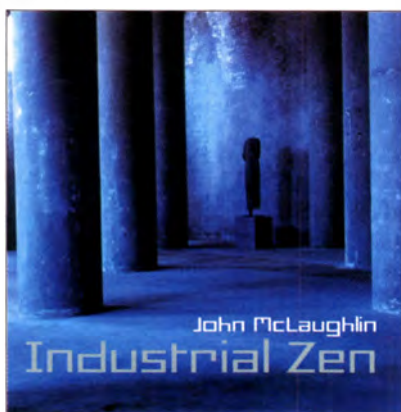
Verve – Universal
170504-2

WINAND GÁBOR / GADÓ QUINTET:
OPERA BUDAPEST ●●●●●

Végre van kies hazánkban lehetőség rá, hogy egy igazán termékeny jazzmuzsikus megvalósíthassa terveit. Mindehhez persze egy BMC típusú kiadóra van szükség, mely bizonyos határok között kész teret adni az igényes ambícióknak. Amikor a Opera Budapest című legújabb album darabjait megláttam (Haiku, Tisztelet Sylvia Plathnak, Hosszú út, Orfeusz és Euridike) tartottam attól – ismerve Gábor szikár alkatát –, hogy egy pesszimizmista filozofikus, aszkétikus, egy jazzista számára túlságosan diétás albummal lesz dolgom, de egy derűsen meditáló, lélekmelengetően nyugodt, kiegyensúlyozott, hívogató zenei világ tárult elém. Winand Gábor és Gadó közös albumán az Aïrelle Besson fantasztikus trombitás hölgygel kvintetté bővült, már jól ismert francia zenészekből álló együttest egy pozanokból, fafüvőkől, hegedűből és vibráfonból álló hangzásháttérferstő csapat egészíti ki – amikor kell. Az olykor improvizált, nagyrészt azonban valamelyes szabadságot adó, komponált énekszólomokkal átszőtt anyag egy third stream jazzopera keresztmetszetének benyomását keltette bennem. Cselekményt nem próbáltam keríteni köré, lévén az ének vagy szövegnélküli, vagy – mivel Winand Gábornak még mindig nem erőssége az angol prozódia – csak foszlányokat értemem belőle. Mindenesetre az is a stílizáltság bizonyos fokát jelenti, hogy egy francia és magyar zenészekből álló együttes magyar szerző legkevésbé angol-szász gondolatiságú művét valószínűsíthetően angol nyelven interpretálja. Féltre az iróniával, az anyagnak nincs bírálható pontja. Anélkül, hogy pontosan tudnánk a kompozíció és improvizáció arányát, tudható, hogy Gadó nem bízott semmit a véletlenre. Talán egyszer majd tényleg előadják a Budapesti Operában. *Szigeti Péter*

BMC Records
BMC CD 124

JOHN MCLAUGHLIN:
INDUSTRIAL ZEN ●●●○○

A Mahavishnu Orchestra jazzrock-formáció, az indiai alapokon nyugvó Shakti, a flamenco gitártrío Paco de Lucia és Al di Meola társaságában, a modern mainstream eredőjű Free Spirits, valamint a fúziós Heart of Things egy-egy meghatározó álmomása John McLaughlin közel negyvenéves pályafutásának. A műfaji sokszínűség ellenére McLaughlin alkotásai szinte kivétel nélkül erősek és elmélyültek voltak. Ez a mostani CD nincs híján a fiatalos lendületnek, mind a kíséret, mind McLaughlin szólói sodróak. Ez a lendület azonban nem transzformálódik erővé a lemez anyagát adó nyolc McLaughlin-kompozíció megszólaltatása közben, amelyek a Dalai Láma, Michael Brecker, Pastorius és Santana tiszteletére csendülnek fel. Nem jellemző az angol gitárosra, hogy nem egyik zenekarával, hanem session-zenészekkel rögzítsen egy albumot. Talán ez a legfőbb ok, amiért annak ellenére sem jött létre ihletett alkotás, hogy a stúdióban többek között a szaxofonos Bill Evans, a gitáros Eric Johnson és Dennis Chambers dobos voltak társai. A számok hangvétele erősen emlékeztet Mike Stern és Bob Berg 1980-as évekbeli munkásságára, azzal együtt is, hogy itt a hangképet meghatározzák a computer generálta szintetikus hangszínek. Az elektromos alapokkal nem csak a témák de Shankar Mahadevan énekhangja és Zakir Hussain tablajátéka is nehezen fér meg. Nem tudom, talán csak úgy vagyok az Industrial Zennel, mint Tung-san az alábbi kóanban: „Ki hallja az élettelen tárgyak tanítását?” kérdezte mesterét Tung-san. „Az élettelen tárgyak” mondta Jün-jen. Jün-jen felemelte a légy-csapóját: „Hallod?” „Nem.” „Ha engem se hallasz, hogy hallanád az élettelen tárgyak tanítását?”

Párniczky András

Verve – Universal
0602498393284

ATTILA LÁSZLÓ AND FRIENDS:
JUST TRUST ●●●○○

Nem hat üres frázisnak, amikor László Attila arról beszél, hogy milyen jó volna, ha muzsikuskok egymást közt és más, zenével foglalkozó szakemberekkel bizalommal teli viszonyban tudnának létezni. Sőt igaz ez a kívánság bármilyen manapság fennálló emberi kapcsolatra. S ha a „szeressük egymást, gyerekek!” banalitásnak is hat, üzenete sokkal valóságosabb és érvényesebb, mint ahogy tűnik. Jazzéletünk egyik legjelentősebb gitárosa ötvenedik születésnapján egy olyan albummal ajándékozta meg önmagát és hallgatóját, amely két, néhány poszton átfedést mutató zenekarral – Attila barátjaival készült. A legfontosabb hasonlóság köztük a kohézió, s hogy tapintható, mennyire csapatjátékosok mindnyájan. Bár a zenei világ, amit képviselnek, a Smart Kid és a Once Upon a Time albumok gyümölcsseinek továbbérelése, amennyiben a számok gondosan komponáltak, főként nyolcados alapon mozognak, és sok dallamosságot rejtenek magukban, de megfelelnek a 2006-os korszaknak is. Az egyik csapat – melyben Jellinek Emil énekel, Tzumo billentyűs hangszereken játszik és zongorázik, Lattmann Béla basszusgitározik, és Borlai Gergő dobol – harapósabban, pergősebb tempóban szólal meg, míg a főnök líraibb énjét rajzolja meg a Borbély Mihály szaxofonos. Oláh Kálmán billentyűs-zongorista, ugyancsak Lattmann és Szendőfi Péter dobos alkotta zenekar. Zsoldos Béla mindkét formációt erősítő ütőhangszerjátékával. A hétből hat a gitáros szerzeménye, s az egyetlen Tzumo-szám teljes mértékben igazolja címét: karaktere tökéletesen illik a László Attila Quintethez. A lemez legfőbb erénye az izgalmas hangszerszólók és a zenei gondolatok kerekességén túl, hogy abszolút lászló attilás: dallam- és harmóniavilága alapján egyetlen címkét kaphatna, mégpedig amin a főnök neve áll. *Bércesi Barbara*

Tom-Tom Records – MusiCDome
TTCD 85

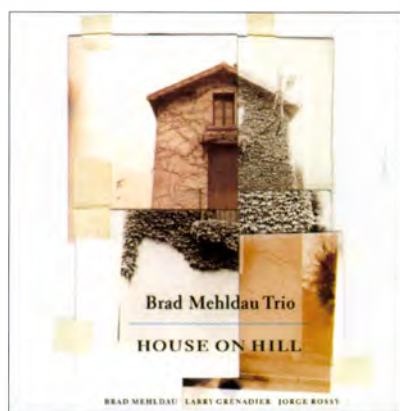

**BORBÉLY-DRESCH QUARTET:
TE+TE**

Emlékszem, amikor 2005 őszén először hallottam a két szaxofonos Mihály, valamint kettejük zenekari ritmusszekcióinak metszetéből Horváth Balázs bőgős és Baló István dobos koncertjét a Fonóban. Eleinte attól tartottam, hogy a két vezéregyéniség összeférhetetlenek bizonyul, s a „két dudás egy csárdában” jelenség jön létre. Bevallom, az első alkalommal még úgy éreztem, nem volt akadálytalan köztük a párbeszéd, de nem azért, mert bármelyikük is uralni vágyta volna a formációt, épp ellenkezőleg: mindketten igyekeztek előzékenyek lenni a másikkal szemben, s a kelletténél meg a tőlük megszokottnál kissé talán visszafogottabban muzsikáltak – a saját számok és a közös kedvencek (Afro Blue, Triptych) esetében egyaránt. A második Fonó-beli koncerten, 2006 januárjában már mintha természetesebben simultak volna egymás játékte-rebére, e sorokat pedig a Sziget Fesztiválton augusztus 13-án hallott Borbély-Dresch Kvartett-koncert felemelő élménye után írom. Úgy érzem, megérte volna várni ennek a lemeznek a felvételével, mely a két fonós előadás lenyomata, mert újabb néhány hónap alatt olyanra vált az a négyes, mint egy szinte kereké csiszolódott kavics a Duna medrében. Nem utolsósorban Horváth Balázs játéka szilárdult meg, s még inkább összhangba került Baló István zuhatagszerű dobolásával. Azon túl, hogy a Mihályok zenei inspirációs forrásai hasonlóak, s az általuk választott művészi utakban is sok a rokon elem, épp azért tudott létrejönni ez az útkeresztződés, mert viszonyulásuk egyenlő e lemez címével. Az „én” magába kanyarodó bezárkózása helyett, vagyis inkább azt meghaladva a „te” szélesebb univerzumot teremtő kitarulkozását élik meg. A hallgató pedig úgy érzi, amikor a kvartett muzsikál, megszületik a „mi”. *Bércesi Barbara*

Fonó Budai Zeneház
FA-222-2

**BRAD MEHLDAU TRIO:
HOUSE ON HILL**

Kevés tudatosabb és képzettebb muzsikos akad a fiatal-középnemzedék zongoristái között Brad Mehldaunál. A klasszikus iskolázottságú pianista nemcsak sajátos hangvételű lemezeivel, hanem azok elméleti tudásról tanúszkodó, filozofikus mélységeivel is kitűnik kortársai közül. A House on Hill anyagát akkor már nyolc éve működő triójával 2002-ben, az Anything Goes című albummal egy időben rögzítette. Azon standardeket és popdalokat választott kiindulópontként, míg az utóbb kiadott CD-n kizárólag saját szerzeményeit adja elő. Mehldaut a jazzkompozíciók téma-improvizációs szerkezetű, a kötöttség és a szabadság viszonya foglalkoztatja. Bach és Brahms példájára hivatkozva játékának középpontjába a dallamot állítja, amelyre és amely köré az improvizáció épül. A klasszikus elődöktől, mindenekelett a barokk zene ellenpontjából merítő, harmóniaiilag komplex, kifinomultan rétegelt darabjai a bal és a jobb kéz mozgásának újfajta megközelítését mutatják: a két kéz termékenyítő párbeszédet folytat egymással. Egyes számokban (Boomer, Backyard) a jazzben szokásos blokkakkordok helyett a bal folyamatosan szólaltat meg különböző hangokat, míg a jobb az olykor egyszerű dallamokat intonálja. Máskor (Happy Tune) a balkéz ritmikus ostinatójára épülnek a témák és az improvizációkba torkolló variációk. Az egymásba simuló vagy egymásnak feszülő hangzatokat Larry Grenadier bőgőszólamai ellenpontozzák, Jorge Rossy dobos pedig intenzív ritmikái hatásokkal és színekkel gazdagítja a polifonikus összképet. Az elmélet szerencsére csak a kísérő szöveget uralja: Mehldau sűrű szövésű, sodró ritmikájú zenéje egy romantikus, impresszionisztikus beállítottságú muzsikos egyedi világába vezeti el a hallgatót. *Turi Qábor*

Nonesuch – Warner
7559-79911-2

**OLÁH KÁLMÁN / BACSO KRISTÓF /
SÉBASTIEN BOISSEAU: FITTING**

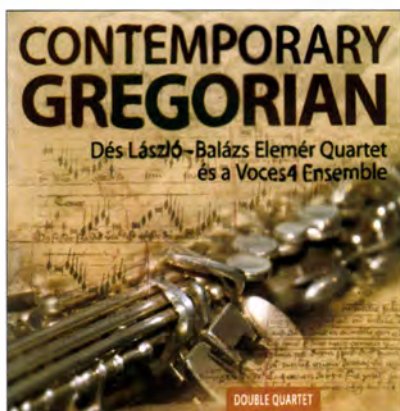

A felvétel a tavalyi MOL Jazzfesztivál Budapest alkalmából született, és a hangzó anyag az egymásra találás, a kölcsönös és friss inspiráció, a szabad szárnyalás dokumentuma lett.

A trió francia tagja, a bőgős Boisseau – ahogy már éltünk a fordulattal – hazajár Pestre. Gadó Gáborral több kapocs köti össze, neki köszönheti most már sokszálú magyar köteleiket. Bacsó Kristóf (itt altón és szopránon) már ugyancsak sok tróféával büszkélkedhet, saját együttesével és szólistaként intenzíven építkezik. Oláh Kálmán, a trióban a legidősebb, már hat évvel ezelőtt „címlopsztori” volt lapunkban. Crossoverről beszélni vele kapcsolatban, amint itt is hallható Bartók-impressziói mutatják, tautológia, annyira feltöltkezett kortárs idiómákkal. Nem tudtam pontosan eltalálni, a trió melyik tagja melyik témát jegyzi, és ez egy debütáló formációnál erény. Legfeljebb éppen a népzenei elemek igazítottak itt-ott útba, de például a Nino Rota előtt tisztelgő Bacsó-témát írhatta volna a francia tag is. Apropos út, méltán lett nyitószám az egyetlen Boisseau-kompozíció, a Lónyay utca, amelyben járv mindhárom szólista otthon érzi magát. Ahogy az auftaktban Bacsó szaxofonja felsír, Oláh zongorahúrjai meg rákopognak-bólogatnak, óriási távlatok nyílnak, a ritmika is izgalmas. Boisseau csattogó bőgőhúrjai egészen egyéniék, hangszere pompásan szól vonóval is. Az utolsó Oláh-téma a polimodális jellegével az egyetlen, ahol a tagok korábbi lemezei felrömlenek számomra, ez is nagyívű történetmesélést tartogat a figyelmes hallgatónak. Hasonlóan a Bacsó-féle záróképhez, melyben az erdő fái mögül hol grotteszk, hol fenséges mesebeli figurák kandikálnak ki.

Zipernouszky Kornél

BMC Records
BMC CD 121

DÉS LÁSZLÓ-BALÁZS ELEMÉR QUARTET ÉS A VOCES4 ENSEMBLE: CONTEMPORARY GREGORIAN

Nagyszerű „alapanyagokból” épül fel ez az ambi-ciós, gondosan kimunkált produkció. Dés László és Balázs Elemér külön-külön, illetve – az utóbbi öt év tapasztalata alapján túlzás nélkül állíthatjuk – együtt is a magyarországi jazz megke-rülhetetlenül fontos személyiségei. Ezúttal kvar-tettben zenélnek – két invenciózus és érzékeny muzsikos, a zongorista Balázs József és a nagy-bögös Szandai Mátvás társaságában. A Contem-porary Gregorian előadói apparátusa azonban ket-tős kvartett: a négy jazz-előadóművéshez a Voces4 Ensemble nevű, jórészt középkori repertoárra spe-cializálódott énekegyüttes csatlakozik, amelynek művészeti vezetője, Mizsei Zoltán a hazai egyház-zene új nemzedékének egyik figyelemre méltó tehetsége, és társai (Gyulai Csaba, Hegyi Barnabás, Demjén András) is képzett, professzionális mu-zsikusok. A két kvartett által létrehozott hét terje-delmes kompozícióból álló album fontos értéke a zenetörténeti források tudatos és precíz válogatá-sa. Ennek köszönhetően markánsan jelennek meg olyan, kevéssé ismert stílusrétegek, mint a grego-riántól határozottan elkülönülő milánói ambro-zián ének vagy a híres montserratí Mária-kegyhely templomában őrzött kódexből való O virgo splen-dens. Az improvizatív hangszeres szakaszokban a sok évszázados matéria iránti tisztelt, de ugyan-akkor a kreativitás, a határozott újító szándék is tetten érhető. És ami a legfontosabb: a két, látszó-lag igencsak távoli zenei világot egy pillanatra sem akarják valamiféle hamis crossover-skatulyába be-tuszkolni. Inkább csak szelíden rávezetik a hallga-tót a jazz és a gregorián olykor meglepő szellemi-lelki rokonságára.

Retkes Attila

Sony BMG
82876759822

LEE KONITZ - MARTIAL SOLAL QUARTET: EUROPEAN EPISODE, IMPRESSIVE ROME

E CD felvételei 1968 októberében egyetlen délután alatt készültek, és eredetileg két LP-n jelentek meg. Lee Konitz, a Claude Thornhill, Lennie Tristano, Miles Davis és Stan Kenton együttesek meghatá-rozó alakja óriási érdemeket szerzett a cool jazz stílus kialakításában. A hatvanas évek vége felé kissé megritkult körülötte a levegő, messze nem volt oly aktív, mint korábban, vagy akár napjaink-ban, közel nyolcvanévesen.

Rómába vakációra érkezett, ami azonban amint kitudódott, hamarosan professzionális tevékeny-séggé változott, filmzene, fesztiválszereplés és ezen felvételek formájában. Martial Solal korának egyik legkiválóbb európai zongoristája volt – ma is az. Henry Texier bögösről és Daniel Humair do-bosról szintén a kontinens legjobb jazzmuzsiku-saiként beszélhetünk.

A nyolcvanpercnyi zenei anyag nagy része stan-dard darabokból áll, illetve közülük három kétféle változatából. A becsapós nevű, három hangszer tetsoroló Duet for Saxophone and Piano and Drums szereplői pedig Konitz és Daniel Humair dobon, illetve zongorán, valamint hallható még egy 16 perces Collage on Standards című darab.

Lee Konitz hihetetlen formában van, csak úgy öm-lenek a zenei ötletei, roppant kellemes, az alig hallható, elektromos szerkezet által keltett, pará-nyí késéssel megszólaló oktávval mélyebben kopulázott szaxofon. Texier és Humair kiválóan ját-szanak. Solal szintén, vele csupán az a bajom, hogy mintha időnként ráunna a „rendes játékra” elkezdi erőszakosan „más” lenni, ami számomra rontja a hatást. Nem csak kifejezett mainstream lemez ez, s aki szereti Konitz fanyar játékát, sem-miképp ne hagyja ki! *Friedrich Károly*

Cam Jazz – Karsay és Társa
CAMJ 7784-2

KŐSZEGI IMRE: DRUMS POETICA

Mindenekelőtt fontosnak tartom előrebocsátani: ez a lemez kijárt már Kőszegi Imrének. Az elegán-san kivitelezett digipack csomagolás, a részletesen kimunkált borítóképek minden tekintetben európai produkciót sugallnak az albumot kézbevevőnek, aki összességében nem is csatlakozhat a külső köv-etőten a belbecsbe behallgatva. Jó lenne látni és hallani, amint a hazai jazzélet Kőszegi-szintű hallgatói hasonló lemezekkel jelentkeznek.

A Drums Poetica forradalmian új jezetet nem nyit a Kőszegi-életműben, ez talán nem is feladata, de az elmondható, hogy az általam hallott Kőszegi-produkciók közül a legkifinomultabb! A Deli István, Bacsó Kristóf, Orbán György, Rozsnyói Péter és Zsoldos Béla felállású formációnak a 2004-es MOL Jazzfesztivál Budapesten rögzített koncertje letisz-tult, sallangmentes produkció. Remek választásnak tartom a koncertfelvételt, mert Kőszegiről elmond-ható, a legothonosabban a színpadi körülmények között mozog, és a zenekarával érezhetően nagyon sok ihletet merítenek a közönség reakcióból. A zenekarvezető játéka megérdemelten urálja a saját kompozíciókat, amelyet tonális játékkal remekül szolgálnak ki többségében fiatal zenésztársai. Az album gyökereit több szempontból is az 1970-es évekből Kőszegi Rhythm & Brass-korszak környé-kén érdemes keresnünk. Az abból a korszakból származó felvételekkel összehasonlítva az alapvető különbség – a közreműködőkön kívül – Kőszegi melodikus hozzáállású dobjátéka, amelyben egy sokszínű életpálya tapasztalatai jutnak érvényre, a korábban jellemző „csapkodós” stílus helyét egy dinamikus, a dallamokat tökéletesen kiszolgáló játékmód vette át, amely minden egyedi „kőszegis” jellemzőjét megtartotta. *Dudás Viktor*

Tom-Tom Records – MusiCDome
TTCD 86

JULIA HÜLSMANN TRIO WITH ROGER CICERO: GOOD MORNING MIDNIGHT

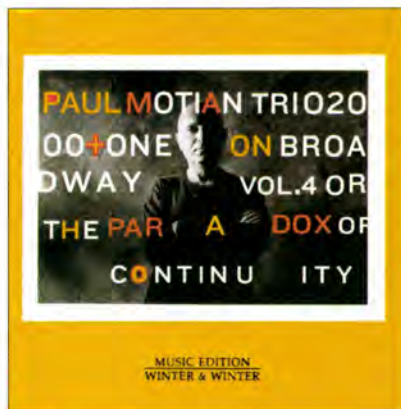
Miközben mostanában sokszor hallunk a jazz inspirációs forrásainak kiapadásáról meg stílárís zsákutcákról, nagy tartalékok vannak a társművészetekben a mainstream formák új tartalommal való feltöltésére. Julia Hülsmann most az amerikai költészet kútjának mélyéről merített: Emily Dickinson verseire komponált egy lemezt.

Nincs szükség apológiára, a nyitott füllel közelítő, előítélet nélküli lemezhallgató át fogja élni az újralakított elragadtatását e költészet iránt. A dickinsoni képek relevánsak, a kompozíció és az interpretáció teremtő ereje nagy. Hülsmann – felépítésében hagyományosnak mondható – szövegeket parlandóival tovább nyit a költészet irányába. Az idén debütáló Roger Cicero, a néhai zongorista. Eugen fia, kolosszális előadó, egyedül a fenomenális Kurt Ellinghez tudom mérni. A hangképzést ő tudja így, ilyen halálbiztosan, hatásvadászat nélkül a művészi célnak alárendelni. Cicero hangszíne jól passzol ahhoz, hogy Hülsmann olykor elektronikus hangszerekekkel árnyal, és többször átül a zongorától a Rhodeshoz. Amikor a legfelsőbb fokban írunk Hülsmann és Cicero intenzív és expresszív összjátékáról, nem feledkezhetünk meg a magasra törő trió oszlopairól, Marc Muellbauer bőgősről és Heinrich Köberling dobosról sem.

Első hallgatásra, autóban szinte csak a zenére figyeltem, de feltűnt: igazán költői szövegekre íródtak ezek a sanzonnál ezerszer tartalmasabb dalok. Ezért megkockáztatom, hogy alaposabb angoltudás nélkül is átjön a zene intenzitása. Egyedül a zárószámban kicsiklik meg a líra és a jazz aránya. Frappáns viszont a vége előtt elhelyezett kakukktójtás, egy Nick Drake-szám.

Zipernovszky Kornél

ACT – CD Bár
9709-2

**PAUL MOTIAN TRIO
2000+ONE ON BROADWAY, VOL. 4:
OR THE PARADOX OF CONTINUITY**

A kontinuitás paradoxona címet viseli Paul Motian új trióalbuma, amely a negyedik az On Broadway albumok és a szinte követhetetlenül szerteágazó projektek sorában. Motian szereti a kontinuitást. Évtizedekig dolgozik olykor párhuzamosan működő projektekben, melyek egy időre eltűnnek a szemünk elől, majd újra felbukkannak, közben változnak a szereplők, és csak a visszatekintés távlatában értjük meg, hogy mi köti őket össze. Az On Broadway előző kötetei eltűntek a forgalmazás dzsungelében. Stefan Winter eladta a JMT-anyagokat, és most próbálja visszavásárolni őket a Winter&Winter számára, kevés sikerrel. A jelen korong szereplő 2000+One első lemeze 1998-ban jelent meg a jövő együtteseként. A trió Chris Potter szaxofonossal és változó bőgősökkel azóta is működik. A +One a japán zongorista, Masabumi Kikuchi, akit 1970-ben a Gary Peacock trióban ismerhettünk meg. Bár Jarrett-epigonként skatulyázták be, végigjárta a saját útját Bill Evanstól Paul Bleyen át a jelenlegi kemény billentésű, olykor atonális stílusig. Motian pedig összeköti őket, hiszen mindegyikükkel játszott meghatározva pályafutásuk releváns korszakait senkire sem hasonlító, differenciált dobolásával. A jelen korong mintha két különböző album anyagát vegytené a végighallgathatóság dramaturgiájával. Kikuchi depressziós, a Jarrettre jellemző nyögésekkel vagy inkább hörögésekkel kísért világa váltakozik Rebecca Martin trendi, minimalista, fátyolos hangú standardinterpretációival, melyek során megjelennek a jól ismert dalok a jazzben szinte ismeretlen prológusai. A hallgatás óvatosan adagolandó, lelki problémák esetén nem javallt.

Szigeti Péter

Winter & Winter – Karsay és Társa
910 125-2

MINDEN, AMI A FÚJÁSHOZ KELL!

Nálunk a világ vezető fúvós márkáinak Magyarországon egyedülálló, kipróbálható, így összehasonlítható hangszer készlete várja.

RITMUS ÉS ÜTŐHANGSZEREK

Ütőhangszerek az óvodai Orff-tól a rock- és jazz szereléseken át a szimfonikus zenekari modellekig.

PREMIER, PAISTE, LUDWIG, HARDCASE, ADAMS, STUDIO 49 képviselő

FÚVÓS HANGSZERÉSZMŰHELY

Javitóműhelyeinkben aranykoszorús mesterek több mint 30 éves gyakorlatával irányított munka folyik – a legmodernebb és tradicionális technikák ötvözésével.

ÚJDONSÁG:

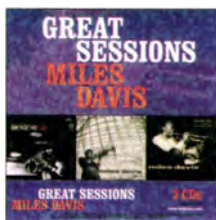
VONÓHANGSZEREK ÉS TARTOZÉKOK

Tanuló, professzionális és karbon vonók, tokok, komplett hegedűkészletek.

FON TRADE MUSIC

1081 Budapest, Kiss József utca 14.
Telefon: 210 2790, 06 30 488 6622
fontrade.music@chello.hu
Nyitva: munkanapokon
9:00 - 17:30 -ig.

www.fontrademusic.hu

MILES DAVIS: GREAT SESSIONS

Miles Davis tizenkilenc éves korában, Charlie Parker uszályában került a jazz élvonalába. Noha Parker volt az első modern jazzforradalom, a bebop emblematikus figurája, maga Davis soha nem játszott bebopot. A fiatal trombitás pályafutása kezdetén nem tudott sem magasan, sem gyorsan fújni, de már akkor is tudott a szükségből érényt kovácsolni. Levegős, gazdaságos, visszafogott stílusa hatékonyan ellenpontozta Parker félelmetesen összefüggő és koherens hangzushatagait. 1948 után Davis és mentorának útjai elváltak egymástól. Davis csalhatatlan zenei ösztöne és erős egyénisége attól fogva mindig olyan zenei közeget

vonzott maga köré, amely a lehető legelőnyösebb keretben tüntette fel játékát.

Ez a tripla album összesen hat stúdióban töltött nap eredményét öleli fel 1949 és 1954 között. Az 1949-50-ben, eredetileg 78-as fordulatszámú lemezekre készült felvételek a The Birth of the Cool cím alatt alkotják a jelenlegi album első CD-jét. Noha Davis neve és karizmatikus egyénisége volt ennek a főleg csak stúdióban funkcionáló nonettnak a kovásza, a zenei koncepció elsősorban három fehér muzsikust: Gil Evans, Gerry Mulligan és Johnny Carisi fejből pattant ki. A The Birth of the Cool Miles Davis és Gil Evans gyümölcsöző együttműködésének az előfutára, bár itt még nem Davis az egyedüli sztár, hiszen gyakran egyenrangú szólószerepet kap Gerry Mulligan bariton- és Lee Konitz altzaxofonja is. Ez a bebop harmóniavilágából kiinduló, de annál komponáltabb és ezért talán emészthetőbb kizenekari keret, amelyben a tuba és a franciakürt is helyet kap. Davis előnyére sokkal inkább a zene szövetét és struktúráját helyezi előtérbe, mint a bebop kis-

együttesek virtuóz szólisztikus lovagi tornái. A The Birth of the Cool korához képest igen merész próbálkozás volt, noha koránt sem az első vagy az egyetlen. Ezzel együtt roppant értékes kordokumentum.

Az album másik két lemeze, a Miles Davis Volume 1 és 2 olyan stúdiófelvételeket tartalmaz, amelyeken Davis javarészt fekete, blues alapú zenét játszik olyan kísérőkkel, mint Horace Silver, Art Blakey, Kenny Clarke vagy Oscar Pettiford, és visszatér az egymást követő szólók sémájához. Itt már felismerhetők később kikristályosodó szólóművészetének stílusjegyei. A színvonal kissé egyenetlen, de a Volume 2 1953. április 20-án készült felvételei már kifejezetten robusztus formában találják a trombitást, noha nézetem szerint messze a legjobb szólista ezen a két CD-n a harsónás J. J. Johnson, de a tenorszaxofonos Jimmy Heath is megér egy misét.

Pallai Péter

Blue Note / Capitol – EMI

0946 3 52767 2 5

SUPREME JAZZ: NAT KING COLE

SUPREME JAZZ: CHET BAKER

SUPREME JAZZ: DIZZY GILLESPIE

Igényesebb lemezgyűjtők idegeinek borzolására az utóbbi évtizedekben a válogatások és sorozatok olyan lavinája zúdult a gyanútlan CD-vadászokra, hogy ebben eligazodni szinte lehetetlen. Ezek sorában található a „szerény” Supreme Jazz elnevezésű sorozat, amely eddig harminc jazzóriás életművéből szemezget több-kevesebb logikával, Benny Goodmantól Sonny Rollinsig.

Számomra felfoghatatlan, hogy a Nat King Cole-ról szóló 72 perces fejezet miért nem a Király igazi jazzfelvételeit tartalmazza a popslágerek helyett, amelyekből ráadásul a leggyengébbeket mutatja be. A kéttucatnyi sláger persze az akkori idők (1949 és 54 között) milliós sikerei közé tartozott (köztük a legendás Unforgettable), de még Cole popfelvételeinek sorában is bőven akadnak ezektől sokkal jazzesebbek. Csak a korong legvégén hallhatunk igazi vérbő jazzt, amelyet 1956 nyarán rögzítettek Cole kvartettjével és olyan szólistákkal, mint Harry Edison, Juan Tizol és Stuff Smith. Sokkal plasztikusabb képet kapunk Chet Baker művészetéről a második CD-n. A filmsztár külsejű trombitás 1954-ben és 1956-ban készített kvartett-, kvintett- és szextett-felvételei a nyugati partí cool legszebb példái. A korábbi öt tracken Baker partnerei a West Coast emblematikus figurái: Bud Shank, Bob Brookmeyer és Russ Freeman, míg a későbbi kilenc darabban az akkori idők egyik legjobb combója mutatkozik be. Baker ragyogó, tiszta, puritán soundja méltó riválisa

volt Miles Davis játékának, de attól sokkal líraibb felfogásban.

A harmadik korong a jazztörténet egy másik nagy alakjának, Dizzy Gillespie művészetének bemutatására vállalkozik. Hatalmas életművéből két formációt (egyben két sessiont) idéz a lemez. Az 1953-as Los Angeles-i felvételeken Stan Getz és a Max Roachcsal kiegészített eredeti Oscar Peterson Trió társaságában hallhatjuk Dizzy tühangjait. Az 1956-os New York-i 16 tagú zenekar egyike a legjobbaknak Gillespie számos big bandje közül. A trombitakórusban a fiatal Quincy Jones, a saxofonosok között pedig Phil Woods nevét olvashatjuk. Mindkét együttes kitűnő, érett bebopfelvételekkel kápráztat el, amelyek között felhangzik néhány a mester leghíresebb kompozíciói közül is.

A sorozat alkotóit nyilvánvalóan az a nemes szándék vezérli, hogy megismertessék a műfaj legfontosabb képviselőinek művészetével a kezdő jazzrajongók remélhetőleg széles táborát. Erre utalnak a kísérőfüzetekben öt nyelven közölt életrajzok is. Jó szívvel ajánlom mindazoknak, akik szeretnének átfogó képet kapni erről a nagyszerű művésztől!

Márton Attila

Membran – H&H 92

223274-207

223255-207

223269-207

LEE MORGAN: THE GIGOLO

Blue Note – EMI

0946 3 55206 2 0

A Blue Note a New York-i hard bop jazzélet csodálatos pillanatfelvételeit rögzítette, amikor a stílus kiváló képviselőinek aktuális jazz-látásmódját tükröző eredeti kompozícióit felvette. Ezen a Lee Morgan-albumon három blues szerepel, igaz, mindegyik meg lett egy kicsit bolondítva, vagy formailag vagy harmonizáció tekintetében. A címadó darab, amely két változatban is szerepel a CD-n, a Coltrane-i módális világot idézi. Lee Morgan játékát mindig kedveltem – ez a lemez sem kivétel –, Shorterét talán még jobban. A Miles Davis kvintett szaxofonosa, aki már túl van az ESP felvételein ezúttal hallhatóan lazít, és élvezi a kevésbé komplikált zene nyújtotta szabadságot. Különösen tetszik Billy Higgins sallangmentes, csodálatos dobolása. Ez a lemez nem újítja meg a jazz nyelvezetét, de ez nem is célja. Nagyszerű, élvezetes hallgatnivaló. *FK*

STAN KENTON: SOPHISTICATED APPROACH

Capitol – EMI

0946 3 56310 2 9

Nagyra tartom a progresszív jazz apostolát, a néhai Stan Kentont. Időnkénti izléscímái dacára, a negyvenes-ötvenes évek legvakmerőbb újtói közé tartozott. Fénykorában a jazz és a komolyzene határvidékén tett, merész zenei kiruccanásait példamutató módon finanszírozta. Zenekarával folyamatosan gyártott nem csak sikeres, de nivós kommerszszámokat, amelyekből fedezte az olyan költséges turnékat, mint az 1950-es, 49 tagú, valóban progresszív Innovations Orchestrát. Ezt az 1961-es albumot is hasonló megfontolásból vehette fel, amikor a Kenton-zenekar – jóval túl a big band-korszak alkonyán – az idősebb generáció tánctermeit járta, hogy a nosztalgiából pénzelhessen az újtói ambícióit. Ebben az esetben a siker elmaradt. Amit hallunk, az – hála Lennie Niehausnak – gyönyörűen hangszerelt, de sajnos táncolhatatlan tánczene. *PP*

KEITH JARRETT: THE IMPULSE STORY

Impulse – Universal

0602498551073

A méretében és jelentőségében egyaránt impozáns Jarrett-életművet fiatalabb hallgatói hajlamosak a zongorista ECM-lemezeivel azonosítani, megfeledkezve a szólópálya korai – legmélyebb – rétegeről, amikor Jarrett kvartettlemezeket vett fel Dewey Redmannel, Charlie Hadennel és Paul Motiannel. Az ütősöket is gyakran alkalmazó fiatal tehetség ekkoriban még az avantgárd, a korai világzene, illetve a progresszív rockzene idiómáit igyekezett ötvözni saját zenei elképzeléseivel. Nyolc albuma jelent meg Coltrane kiadójánál. A mostani válogatás elsősorban a CD-formátumban nehezen megszerezhető Treasure Island anyagán keresztül mutatja be e korszakot, mely ma is igazi kincs szigetnek hat, hiszen érdektelen vagy másodrendű felvétel itt egy se akad. Tripla CD-t is megérdemelne a pianista e nagyszerű pályaszakasza. *MJGy*

MICHEL PETRUCCIANI: ORACLE'S DESTINY

Owl – Universal

0602498398982

A nagy példaképnek, Bill Evansnek szól ez az 1982-es szólólemez, amely egyike volt az akkor 20 éves (de addig is nagy nevekkel játszó) Petrucciani első felvételeinek. A többnyire saját szerzeményeket tartalmazó albumon a fiatal zongorista felidézi az akkor már 2 éve elhunyt előd harmóniáit, sajátos motívumait, kedvenc dallamait. De feltűnnek Petrucciani rövid, ám jelentős életművet maga mögött hagyó pályafutása alatt megismert rendkívüli stílusának még kevésbé kiforrott jegyei is. A művész hol Evans, hol a saját stílusában improvizál az amúgy nem túl emlékezetes dallamokra, így sokszor el is veszíti lendületét és a hallgató figyelmét is – az utolsó két felvételen találhatunk először izgalmas megoldásokat. Ismerve az ezután következő 17 év felvételeit, mindenképpen érdekes élmény egy zseniális zenész korai pályaszakaszába bepillantani. *Vörös Eszter*

Telarc

Chesky Records

MAGYARORSZÁGON FORGALMAZZA: KARSAY ÉS TÁRSA KFT.

Tel.: 200-6443 Fax: 200-9650

ROBERTO DI GIOIA:
ABRACADABRA - CELEBRATING KLAUS DOLDINGER ●●●○○

„Boldog születésnapot, Klaus Doldinger!” Így kezdődik az ACT kiadó honlapján található sajtóközlemény, mely az ACT-főnök, Siggli Loch tollából származik. Ő volt az, aki kezdő, de igen jószímatú label-managerként 1962-ben leszerződtette Doldingert a Philipshez, és megszülethetett az első nemzetközi jelentőségű német jazzlemez (Doldinger – Jazz Made in Germany). Együttműködésük több mint húsz lemezt eredményezett, és az évek folyamán a Doldinger Passport védjegyé vált. A hetvenedik évét betöltött Klaus Doldinger számos olyan, mára ismertté vált német muzsikusra adott munkát és egyben kiugrási lehetőséget, mint Udo Lindenberg, Curt Cress, vagy éppen a tárgyaló korongon szereplő Wolfgang Haffner, Németország első számú dobosa, aki 1989-ben lett Passport-tag, és aki Roberto Di Gioiát beajánlotta a bandába. Di Gioia egyébként azóta is oszlopos tagja a zenekarnak, kézenfekvő tehát, hogy Siggli Loch őt kérte fel a tribute-CD elkészítésére. A nyitó Blues For Klaus kivételével egytől-egyig Doldinger-kompozíciókat hallhatunk nemcsak a Passport songbookból, de Doldinger filmzenéiből is szemezgetve. Ezek azok, melyek elsősorban hozzájárultak széleskörű ismertségéhez. Hallható a nálunk is futott Tatort főcímenéje, vagy a nagyszerű német mozifilm, a Das Boot főtémája. Ebbe a sorba illik a Liebling Kreuzberg tévésorozat zenéje, melyre bizonyára sokan szívesen emlékeznek német nyelvtérületen. A jazztrio-médiúmról oly jellemzően ezek a darabok csupán ugródeszkaként szolgálnak az improvizációs repülésekhez, és meg sem kísérelnek az eredeti zenének klasszikus értelemben vett feldolgozásai lenni. Az eredmény: három nagyszerű muzsikusra elmélyült, jól hallgatható anyaga, mellyel bizonyára sikerül kedveskedniük az „öreg”-nek. *Bori Viktor*

ACT – CD Bár
9447 2

SF JAZZ COLLECTIVE 2. ●●●●●

Napjaink elképesztően tarka jazzforgatagában érdekes színfolt ez a kicsit konzervatív új együttes, egy igazi all-star group San Franciscóból. A szolisták igazán jól ismert sztárzenészek: Bobby Hutcherson, Nicholas Payton, Renée Rosnes és mindenekelőtt a művészeti vezető: Joshua Redman. Az oktett pár éve alakult, és kreatív alkotóműhelyként egyrészt a résztvevők kompozícióinak bemutatását, másrészt pedig a műfaj legnagyobbjai zenei örökségének gondozását tűzte ki céljává. Minden évben nagyszabású koncerten mutatják be munkájuk eredményeit, amelyről lemezfelvétel is készül. 2004-es első albumuk, amelyen saját opuszai mellett három Ornette Coleman-feldolgozás hangzik el, szép sikert aratott. Most pedig itt a második korong, amelyen a nyolc terjedelmes darab felét Coltrane-feldolgozások teszik ki. A zenekar különleges hangzása Gil Goldstein ötletes, igazán újszerű hangszereléseinek, s nem utolsósorban a kitűnő szolisták karakteres játékaiknak köszönhető. Nagy élmény a még mindig csúcspontján lévő Bobby Hutcherson frenetikus szereplése. Milt Jackson évtizedekkel ezelőtti fergeteges koncertjének emlékét idézi. A korábbi tevékenysége révén már jól ismert Nicholas Payton mind improvizációi, mind pedig az ez alkalomra írt kompozíciója teljesen eredeti hangvételével kápráztatja el közönségét. Joshua Redman érett tenorjátéka méltó zenekarvezetői státuszához. Olykor háttorzongatóan képes a Coltrane-i hangzást felidézni. Igazi meglepetés az ifjú fekete trombonos, Isaac Smith, akivel még biztosan sokat fogunk találkozni. Jó érzés a mégoly magas színvonalú, de olykor mégis egysíkúnak tűnő post-bop óceánban valami mást is hallani, ha a jazzforradalom egyelőre még várat is magára. *Márton Áttila*

Nonesuch – Warner
7559 – 79930 - 2

ANDREW HILL: TIME LINES ●●●●○

Andrew Hill legújabb Blue Note-lemezének felvételei 2005 nyarán készültek. Hill, aki Arthur Hindemith tanítványa volt, Charlie Parkerrel, Miles Davisszel, Johnny Griffinnel játszott, 1954-ben szerepelt először lemezen. Az áttörést hozó, 1963-as Black Fire debütáló Blue Note-lemeze után vagy 11 albumot készített a cég számára az évtized végéig, Eric Dolphy, Richard Davis, Joe Henderson, Bobby Hutcherson és hasonlók társaságában. A ma csaknem 70 esztendő komponista-zongorista azonban tiszteletet parancsoló energiával jelen van és dolgozik.

Hill, akit komponistaként talán leginkább Thelonious Monkhoz hasonlíthatunk, mindig is a saját, megalkuvás nélküli, nem éppen könnyű zenei világát járta. Az albumot szinte keretbe foglalja a Malachi című kompozíció nyitó zenekari és záró szólózongora változata. Ajánlása az Art Ensemble of Chicago bőgősenek, Malachi Favors Maghostutnak szól, akivel Hill már 1955-ben felvételeket készített. Ez a zene nehezen kategorizálható. Harmóniájában gazdag, semmi esetre sem fülbemászó dallamokkal, sőtét színekkel operál. Legtöbbször nincs is konkrét tempó, sőt, gyakran egyszerre különböző tempók vannak jelen. Hill partnerei kiváló muzsikuskok, Charles Tolliver trombitás már régi harcostárs, aki a sötét színekhez kiválóan járul hozzá. Greg Tardy nagyszerű szaxofonos, aki klarinéton és basszusklarinéton is remekel. A ritmuszekció, John Herbert bőgőn és Eric McPherson dobon csodálatosan kezeli a kavargó, sokszor bonyolult metrumokat. Örömtelí dolog, hogy ma kiadnak ilyen zenét, persze nem habkönnyű szórazást ígér. Csak azoknak ajánlható, akik hajlandók megküzdeni a mélyebb problémákat feszegető zenével. *Friedrich Károly*

Blue Note – EMI
0946 3 55533 2 |

REGINA CARTER: I'LL BE SEEING YOU – A SENTIMENTAL JOURNEY

●●●●○

Amíg a fúvósok, elsősorban is a tenorszaxofon testesíti meg az átlagember számára a jazzt, addig a hegedű a műfaj mostohagyereke. Igaz, hogy mindig voltak kiváló művelői mind Amerikában, mind Európában Stuff Smithtől Jean-Luc Pontyig. Nem csoda hát, hogy Regina Carter megjelenése jó másfél évtizede igazi szenzáció volt a jazzvilágban. Ehhez persze hozzájárult az is, hogy egy attraktív fiatal hölgyről van szó, akit nagyon jól el lehet adni. Zenei pályája meglehetősen eklektikus, lemezei pedig aligha tartoznak a meghatározó fontosságú értékek közé. Legemlékezetesebb zenei produkcióját a dobos Lewis Nash együttesében nyújtotta.

A negyvenéves „detroiti dinamó” ezúttal egy szentimentális utazásra invitálja hallgatóit tavaly elhunyt mamája kedvenc dalai segítségével, melyek közt Edvard Grieg és Richard Rogers kompozícióit is megtaláljuk. Persze a vokál sem hiányozhat: két számban Dee Dee Bridgewater (még ezek a legjobb trackek), három másikban pedig Carla Cook énekel. A session – majdnem azt írtam, „hakni” – további résztvevői: Paquito D’Rivera klarinéton, Gil Goldstein pedig harmonikán. A főszereplő és az öt kísérő trió profi módon adja elő a programot, a show megy a maga útján. Csak az a nehezen megfogalmazható „feeling” hiányzik, ami oly fontos a jazzben.

Nos, ha ennek a lemeznek az elkészítése kellett ahhoz, hogy Miss Carter leküzdje édesanyja elvesztésének következtében kialakult depresszióját – amint erre maga is céloz a kísérőszövegben –, már megérte a dolog. Azért őszintén reméljük, hogy a következő album sokkal jobb lesz!

Márton Attila

Verve – Universal
0602498509623

MARIANO/HUEBNER/BEIRACH: BEAUTY

●●●●○

A szép mint esztétikai minőség elérése soha nem célja, legfeljebb eredménye egy alkotófolyamatnak. Amikor Charlie Mariano számára a jazz nyelve időlegesen kimerült, az indiai zenéhez fordult töltökezni. Aligha a szépet, inkább a másfajta gondolkodást, a befelé forduló figyelmet, a méltóságot kereste benne. A zene, ami a találkozásból létrejött, mégis szép lett, mert a megtalált egység jutott benne kifejezésre. A Szépség című lemez, amelynek készítésekor a szaxofonos 82 éves volt, érdemes erre a minősítésre, mert középpontjában az a muzsikusi áll, akinek minden megnyilvánulását az élet szeretete hatja át. Három korosztály talál itt közös nevezőt: a hangszerét takarékosan, de egyéni hangon megszólaltató idős mester, valamint Richie Beirach zongorista és a német testvérpár, a New Yorkban élő Gregor Huebner hegedűs és Veit Huebner bőgős. A felállás különleges: nincs dob, nincs zongora, van viszont szaxofon és hegedű: ritka párosítás. Meghitt kamarazene szól a korongról, az alapot a többnyire a zongorabőgő kettőse szolgáltatja, amelyhez felváltva – olykor párhuzamosan – kapcsolódik a szaxofon és a hegedű. Vannak jazzesebb (Nardis) és vannak érintőleges darabok (Waltz for Fee, Beauty), a lemez mégis egységes indíttatású és hangzású. Még ha a többiekben akadna is hajlam a szépelgésre, Charlie Mariano, a bop-gyökerű szaxofoniskola egyik utolsó képviselője rendre visszatéríti őket a realitáshoz. Hangszerkezelésének egyedülálló tulajdonsága, hogy minden hangnak képes nyomatékot és ezzel jelentést adni. Muzikalitás tekintetében méltó partnerei zenésztársai. Egymásra találásuk eredménye ez a szép lemez, amelyben kedvét lelheti mindenki, aki a jazzben a harmóniát és a kifejezés finomságát keresi. Turi Qábor

Intuition – Varga
INT 33952

JOHN PIZZARELLI: DEAR MR. SINATRA

Telarc – Karsay és Társa

CD-83638

●●●●○

John Pizzarelli öltözéke kifogástalan, hangja megéjtő, gitárosnak virtuóz. Több mint húsz lemezzel napjaink egyik vezető énekes, aki betéve tudja a műfaj klasszikusait, sőt, a rokon műfajokban is jártas. Hamisítatlan crooner, aki szinte a fülünkbe súgja: „I’ve Got You Under My Skin”. Egy Sinatra-albumot természetesen fogadunk hát tőle, különösen a nagyszerű Clayton-Hamilton Jazz Orchestrával. Hol hát a baj? Pizzarelli ezúttal nagyon új arrangement-okat képzelt el a Sinatra számára írt dalokhoz, s mint kiderült, ezek a fülekbe már régen bemászott számok nem nagyon viselik el a Pizzarelli-féle új köntöst. A sármos gitáros-énekes nem tartozik az igazán kreatív újítók közé, így inkább az történt, hogy a híres Sinatra-dalokat megfosztotta eredeti bájuktól anélkül, hogy egyben új módi bájt kölcsönzött volna nekik. MJQ

IAN SHAW: DRAWN TO ALL THINGS – THE SONGS OF JONI MITCHELL

Telarc – Karsay és Társa

CD-83638

●●●●○

Hősünk, a londoni énekes-zongorista Joni Mitchell varázsos kompozícióit választotta debütáló albuma anyagául. Jó ízlésre vall, hogy Mitchell rock és country hátterű, intelligens zenéjével és igényes dalszövegeivel kívánt szilárd alapot biztosítani egy mai hangvételű vokális lemez felvételéhez. Ideje a Nagy Amerikai Song Book második és harmadik kötetét is fellapozni, nem ragadhatunk le a standardek első generációjánál. Mondják: egy feldolgozás legyen legalább olyan jó, mint az eredeti. Nos, a kitűnő adottságokkal rendelkező Shaw tolmácsolásában szinte újjászületnek Mitchell remekai. Itt-ott nazális, Leon Thomas és Al Jarreau világát idéző hangja jól illik a dalok karakteréhez. A kísérő zenészek remekül szvingelnek, nagyban hozzájárulva a színvonalas produkcióhoz. MZ

**ELISABETH KONTOMANOÛ:
WAITIN' FOR SPRING**

Enja – Varga
ENJ-9503 2

●●●●○

Elisabeth Kontomanou édesanyja görög, apja Guineából jött, és ő párizsban vallja magát, bár Svédországban született. John Coltrane-t és Flora Punimt nevezi meg fő inspiráló forrásaként. 1999-ben jelent meg első lemeze, a második 2004-ben. A jelen Enja-koronggal a leginkább a késői Sarah Vaughant idéző, hatalmas orgánumú és fergetegesen improvizáló énekesnő végre bekerülhet az utóbbi évek nagyszámú énekes tehetséget felvonultató versenyébe. A lemez jól elhelyezett csúcspontja egy szöveg nélküli, saját darab, melyben igazán megmutathatja Elisabeth invenciózus, szenvedélyes improvizációinak áradatát. Nem előnyös, hogy az alapzenekarban nincs harmóniahangszer. A szoprán-szaxofon furcsán fárasztó, klarinét-szerű tónusa nem tölti meg a hangzást, a dob unalmas. John Scofield vendég szerepel néhány örökzöldben briliáns Wes Montgomery-s szólókban; kísérete végig ott lehetne. SzP

SÁRKÖZI LAJOS: I'M ONLY 15

Magyar Rádió
MR 086

●●●●○

A Bartók Rádió 30 év alatti jazzmuzikusok számára meghirdetett tehetségkutató versenye 2006-ban a hegedűsök vetélkedőjével folytatódott. Az első helyet a szép számú

jelentkező közül szoros versenyben a 15 éves ifj. Sárközi Lajos, a Zeneakadémia hallgatója, nagy híru roma muzikusok – köztük Csányi Mátyás hegedűvirtuóz – leszármazottja szerezte meg. Díja egyebek közt egy mesterhangszer, vonó, koncertlehetőségek és ez a CD volt, amelyen a versenyen, illetve stúdióban rögzített felvételek kaptak helyet. Hagymányos, szvinges megközelítés, korához képest lefegyverző technika, érdelemgazdag előadásmód, gördülékeny improvizációs készség: egy bontakozó tehetség ígéretes bemutatkozása a lemez. Az egyéniség kialakulását későbbre jósolja a fejlődéslelektan. TQ

PAT MARTINO: REMEMBER

Blue Note – EMI

0946 3 55885 2 1

●●●●○

Kenny Burrell, Tal Farlow, Herb Ellis és Jimmy Raney után most Pat Martino is emléket állított a tragikusan fiatalon elhunyt Wes Montgomerynek, akinek a jazzgitározásra kifejtett hatása valóban felbecsülhetetlen. Sajnos a szándék – hogy egy jazzlegenda emlékének tisztelegve alkosson valaki – azonban nem feltétlenül elég, sőt jelen esetben még az sem segített igazán, hogy David Kikoski zongorista és John Patitucci bőgős mellett a kevésbé ismert dobos Scott Allan Robinson is kifogástalanul végezték el a rájuk szabott feladatot. A feladat ugyanis hallhatóan egy olyan anyag létrehozása volt, ami hangzásában nem, legfeljebb a tempók kiválasztásában tér el az 1960-as években megjelent eredeti verzióktól. A különbség így pedig óriási, hiszen Montgomery játékanak kreativitása és izgalma Martino emlékeiben professzionallizmussá szelidült. PA

**MIKE STERN: WHO LET
THE CATS OUT?**

Heads Up – Karsay és Társa
HUCD 3115

●●●●○

„A világ legjobb jazzgitárosai közé tartozik” – szokták írni róla, ám olyan bíráló is akadt, aki így vélekedett Stern egyik budapesti koncertjéről: „a zavarba ejtően együgyű építőelemek keveredése a veretes szólókkal igencsak tágra nyitják az értelmezhetőség kapuit”. Magam sose találtam túl sok élvezetet Stern zenében, s ez az új lemez hallatán sincs másképp. Pedig minden sterilen kidolgozott, a zenészek a swinges Leni Goes Shoppingban épp olyan makulátlanok, mint a szép, lassú We're With You-ban, mely Michael Breckernek szól. Richard Bona a divatos egzotikus „touch”-ot is hozza az egyszemélyes szerzeményhez. Művi produkció sok kiszámítható klisével. A szín, a nagy csillogó szem és a szivalakú pofa alapján a gitáros borítón látható cicáit Devon Rexnek mondanám. MJQY

TERJE RYPDAL: VOSSABRYGG

ECM – MusiCDome

ECM 1984

●●●●○

2003-ban a Norvég Vossa Jazz Fesztivál megbízásából kezdett hozzá a gitáros Terje és fia Marius Rypdal az (angolos ortográfiával) Vossabrew megírásához, azzal a céllal, hogy a Bitches Brew alkotójának, Miles Davisnek állítson emléket. A nyitó darab, a Ghostdancing azonnal eszünkbe juttatja Zawinul és McLaughlin jellegzetes rock inspirálta 1969-es hangját. Az ezt követő

számok azonban visszarántják a hallgatót az elektronikával és hangmin-tákkal teli mai világunkba. Davishez hasonlóan Rypdal is vegyesen hívott rock- és jazz-zenészeket boszorkánykonyhájába, így szólistának például Palle Mikkelborgot, zajgenerálónak pedig Stale Storlokkent. Bár a Vossabrygg jól felépített és előadott koncert, és érezhető az alkotók alaposága, mégis fennáll a veszély, hogy valaki egymás után rakja fel Rypdal lemezeit és az eredetit – én megvettem. PA

**GROOVE COLLECTIVE:
PEOPLE PEOPLE MUSIC
MUSIC**

BHM – Varga

BHM 1015-2

●●●●○

Ha jól tudom, a Groove Collective laza zenei csoportosulás, melyben csak örökös tagság létezik („Nobody ever leaves the Collective” – írják magukról), abból tehát, hogy pl. Bill Ware vibrafonos nem kapott szerepet az új lemezen, nem szabad drámai következtetéseket levonnunk: „Helyette” Fred Wesley szép pozanszólóját élvezhetjük a DFLU-ban. A zene gyökerei az 1990-es évek elejéig nyúlnak vissza, amikor a New York-i underground DJ-k és a profi zenészek még csak izlelgettek egymás világát. Mára ez is klassziczilódott, az olajozottan hőmpölygő groove-os számok mögött ásitó az űr, az se jobb, amikor átmennek latinba, mert azt a latinok jobban csinálják, sőt a funky slágerkíséret is kudarcot vall, mert a melódia nem eléggé emészthető. Szóval kicsit langyos az egész, de Debrecenben azért érdemes lesz meghallgatni őket szeptember 8-án. Élőben nagyon jók. MJQY

Lapunk 2006. nyári számának 88. oldalán sajnálatos módon kimaradt Dés László neve a Budapest Big Band alapítójai közül. A hibáért elnézést kérünk.

DIANA KRALL *from this moment on*

*„From This
Moment On”*

Broadway-sikerek,
filmslágerek
új feldolgozásban

E perctől fogva számíthat az új Krall-albumra!

Közreműködik a **Clayton/Hamilton
Jazz Orchestra**

CD 1705042

Megjelenés szeptember 11-én

UNIVERSAL MUSIC GROUP

**VUKÁN-HORGAS-SZAKCSI:
FOREVER**

CAE Vukán Records
CAE 043 ●●●●○

Vukán György igen fontosnak tartja, hogy megszólalásai dokumentálva legyenek, hiszen – noha úgy véli, hogy az improvizatív előadóművészet által a közönség számára eljuttatott szellemi és érzelmi üzenet a legmagasabbrendű alkotás – az élmény, ha másként is, de a hanghordozón is elérni a hallgatót. Sokadik alkalommal találkozott a magyar jazzélet két kiváló zongoristája, Vukán György és Szakcsi Lakatos Béla, amikor 2006. március 13-án majdnem teltházas koncertet adtak a Művészetek Palotájában, s Horgas Eszter fuvolaművésszel is régóta él az együttműködés: talán meglepő, hogy mégis ez volt a három művész első közös fellépése. A koncertanyagból tíz felvétel került a CD-re, mind Vukán szerzeménye, illetve hangszerelése. Számomra a kézzongorás felvételek az izgalmasabbak, a két pianista egymást ihlető játéka lemezre rögzítve is különleges élményt nyújt. **BB**

**ALBORAN TRIO: MELTEMI
ACT – CD Bár**

9448-2 ●●●●○

Három olasz fiatalember alkotja az Alboran triót, a zongorista Paolo Paliaga, a bőgős Dino Contenti és a dobos Gigi Biolcati, akik kellemes, kulturált zenét adnak elő a frissen megjelent CD-n. Az Alboran elnevezés a borító leírása szerint belépés a mediterrán világba, ami választóvo-

nal Európa és Afrika között, ezt a hangulatot szeretnék zenéjükkel kifejezni az ifjú előadók. A hangzás ugyanakkor az ECM világot idézi, inkább hűvös északi, mintsem temperamentumos déli, tehát van némi ellentmondás a szándék és a kivitelezés között. A lemez tíz száma közül kilenc a zongorista Paliaga szerzeménye, ami megfelel a mai tendenciának: csak minél kevesebb standard! Az idő majd eldönti, hogy szerencsés-e ez a koncepció. Ezekből a darabokból sajnos hiányzik a mélyebb karakter és az átütő erő, ami az egész produkcióról elmondható. **DCs**

**OLÁH SZABOLCS QUARTET:
INNER SPRING**

Szerzői kiadás ●●●●○

Négy éve együtt játszó, zeneileg együtt gondolkodó csapat, melynek három tagja is komponál és hangszerel. Kizárólag eredeti anyagot vettek fel. A hangzás tiszta és a játékon érezhető, hogy mind a négyen koncepcionálisan viszonyulnak a zenéhez. Ha skatulyába kellene gyömöszölni ezt a muzsikát, akkor az intellektuális, de módfelett emésztethető kortárs jazz kategóriába sorolhatnánk. A kvartett tagjai egytől-egyig nagyszerű, képzett zenészek, és a vezető, Oláh Szabolcs producerként is helytállt.

Álljon itt egy teljesen szubjektív, ezért talán téves, de mindenesetre jobbitó szándékú megfigyelés. Úgy tűnik, hogy az Oláh Szabolcs Quartet, tudatosan vagy önkéntelenül, struktúra és alapállás szempontjából is a negyvenes-ötvenes évek cool iskolájához nyúl vissza, de teszi ezt anélkül, hogy megtapasztalhatnánk hot vagyis szenvedélyes fázisát. Fiatal művészek esetében ezt hiányolom. **PP**

**SZILÁRD MEZEI
INTERNATIONAL ENSEMBLE:
DRAUGHT**

Leo Records – GyőrFree
CD LR 447 ●●●●○

Mezei Szilárd már 16-17 éves korától aktív résztvevője az improvizatív, szabadzenei, népzenei, színházi zenei életnek mind otthon, a Vajdaságban, mind a nemzetközi szinten. A brácsán, nagybőgön, kobozon és udon játszó muzsikos, zeneszerző, a bartóki, szabadosi zenei vonulat követője rendszeresen fellép olyan magyarországi fesztiválokon, ahol nem csak a mainstream és trendi irányzatokat szerepeltetik. A hátrányos helyzetű régiókból származó avantgárd jazzelőadásokat megjelentető Leo Records adta ki a 2004-es magyarkanizsai improvizatív fesztiválon magyar, szerb, német és dán zenészekből álló együttese által eljátszott darabjainak CD-jét. Ez a zene klasszikus free jazz, azaz magas érzelmi töltöttségű, a csendtől az agitív fortéig terjedő dinamikai tartományban megnyilvánuló, a jazz idioma keretein belül mozgó, hiteles szabadzene. **SzP**

**FLORIAN WEBER / JEFF
DENSON / ZIV RAVITZ:
MINSARAH**

Enja – Varga
ENJ-9494 2 ●●●○○

A történet szinte szokványos: három, különböző nemzetiségű egykori Berklee-hallgató összeáll, hogy elkészítse világmegváltó első CD-jét. A német Florian Weber az Enjában kiadóra lel, Münchenbe hívja ameri-

kai és izraeli zenésztársait, és gyorsan föl is veszik a lemezt. Mindenki zeneszerző, s ha talán nem is ettől, de túl eklektikus az eredmény. Hol jarrettes, hol Cecil Taylor-os, hol EST-s, hol pedig mehldaus a trió, s a felkészültségükkel sincs baj, csak mintha egyszerre három irányba akarnák irányítani ugyanazt a szekert. Az egyetlen standardet, Wayne Shorter ESP-jét is darabokra szedik, talán a Björk-szám marad csak érintetlen. A Minsarah héberül prizmat jelent, amely valóban megtöri a fényt – és ennél több mögöttes jelentést is feltételezhetünk – minden jóhiszemű törekvés ellenére valahogy nem kívánczik az újra meg újrarahatgató. **BV**

**BINDER KÁROLY:
17 TÖREDEK – GONDOLATOK
EGY EMLÉKKÖNYVBÉ**

Binder Music Manufactory
0501-48-275245 ●●●●○

Nemcsak Binder Károly albumának a címe emlékeztet arra, hogy minden milyen múlandó, 17 töredékének fátyolszerű hangulata is leginkább a dolgok illékonyágáról mesél, illetve arról, hogy egy-egy teljes súlyában megélt pillanat mégis mennyire örökkévaló. Szépség és fájdalom ölekezéséből rajzolódnak ki kompozíciói, melyeket hol a magány szele jár át, hol egy vékony résen beszűrődő napsugár csillogtat meg. Binder darabjaiban nem annyira jazzes, mint inkább impresszionista, kortárs és népzenei elemek mutatkoznak. A címek is személyes viszonyulásokat jelölnek, de az előhívott belső tájak a befogadóban is tükörképükre lellenek. Kevesen képesek úgy elemelni a földtől a hallgatót, mint Binder. Kár, hogy egy makacs zaj a felvételeken – vélhetően a pedál tompa puffogásai – vissza-visszarángatják az embert a lebegésből. **BB**

KADA:
U.F.O. NÉZŐK

●●●○○

KADA AD LIBITUM:
APPROXIMATIONES

●●●●○

Jó volna, ha nemcsak a mainstream sztárjairól készülne videófelvételek, hanem az évek óta szélső pályákon evező zenekarokról is, mint a Kada. Még jobb volna, ha ezek a DVD-k jól sikerülne, nem úgy, mint az U.F.O. nézők.

A felvételek többsége a 2004. decemberi, Petőfi Csarnok-beli, a teljes Kada-flottát felvonultató koncerten készült, de láthatunk még 2001-es koncerteket is, amelyeket a Bárka Színházban, ugyancsak 2004-ben a Miskolc Rockwell Klubban, illetve 2005-ben a Sziget Fesztiválon rögzítették.

A zenei szerkesztés kiváló, igazi „best of”-anyag. Nagyon jól szól, de ez a Kada korábbi CD-it ismerve nem meglepő. A videófelvétel viszont... A képek unalmas közep-tempóban követik egymást, kiköszentve a nézőt a meditatívabb kompozíciók tempójából, és jócskán lemaradnak a gyorsabb darabok lüktetéséről. A világítástervező hatalmas lámpákkal oldja meg, hogy a színpadon álló zenészek né látssza-

nak. (Ez már a koncert nézőjeként is zavart.) A rendező így totálképeket vág egymásra, mert a közelik használhatatlanok. Az operatőrök munkája is megérne néhány keresetlen szót. A Rockwell Klub-beli koncert (sajnos csak egy szám) csillagos ötös. Ha ez a stáb rögzíti az egész anyagot, most szuperlatívuszokban kéne dicsérnem. Kár a többiért! Ez a zene jobb képet érdemel.

A DVD-vel egyidőben jelent meg az a CD, amely a váratlan élményekhez szokott Kada-közönségnek is meglepetés lesz. Az Approximationes című CD az Ad Libitum formáció – két régi tag, Válik László gitáros, Váci Dániel Szaxofonos és két vendég, Szandai Mátyás bőgős és Mohay András dobos – közös repülési kísérlete. Nem jó előre tájékozódni: tudtam, hogy az anyag száz százalékban improvizáció, amit két nekifutásra vettek fel.

A négy zenész csillagzata nagyon együtt állhatott, mert én állandóan kompozíciónak hallok a szabad rögtönzéseiket, és nem tudom eldönteni, előnye vagy hátránya-e zenélésüknek ez a fegyelmezett kreativitás. Az anyag olyan egyenletes, hogy sok, hónapokig érlelt lemez becsületére válna. Gazdag és bonyolult intrók után többnyire beletalálnak valamiféle biztonságos ritmikába, majd lendületbe jönnek. Őm a kifutópálya végén megtorpannak a nagy elszállás előtt, és inkább új approximációt-közelítést keresnek. Ha ezeken a pontokon vakmerően elindulnának a végletek felé, elsőprő produkció születne. Mert hát végig feszes, izgalmas zenét hallunk.

Az igazi Ad Libitumot, kötetlenséget reklamáló fanyalgásom ellenére is példaértékű vállalkozásnak tartom az albumot, s bízom benne, hogy lesz még a formációnak közös lemeze, amikor közelítéseik talán célba érnek.

Silló Sándor

LV Hang Bt. – Stereo Kft.
HUCD 3112
BGDVD 01

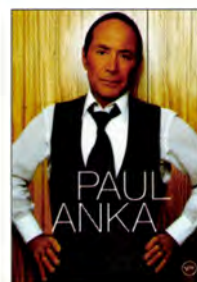
YELLOWJACKETS:
TWENTY FIVE

●●●●●

A Russell Ferrante billentyűs, Jimmy Haslip basszusgitáros és Bob Mintzer szaxofonos fémjelezte patinás formáció fennállásának 25. évfordulójára készült kiadványa igazi csemege, amely minden rajongó álma. A tokban a Párizsban 2005 őszi rögzített, nyolc „legendás” felvétel tartalmazó koncert-CD mellett egy igazán különleges DVD is található. Az extra korongon a szintén 2005 októberében, de Olaszországban felveett koncertből nézhetünk meg kilenc felvételt 5.1 Dolby hangzásban Marcus Baylor dobossal, aki 2000 óta tagja a zenekarnak. A Tony Zawinul – igen, Joe-nak hívják a papát – rendezésében készült koncertfilm hangzása referenciának tekinthető, segítségével a zenekar mindennapjaiba is betekintést nyerhetünk. A DVD-nek köszönhetően további több órányi archív koncertanyagot is megnézhetünk. Will Kennedy és Peter Erskine korábbi dobosok közreműködésével, mely régebbi felvételek között érezhető némi hangminőségbeli ingadozás, és a kép sem mindig tökéletes, de ez a zenei élvezet aligha befolyásolja. Ezeket felül további rövid interjúkat is láthatunk a zenekar tagjaival, bepillanthatunk a kompozíciók felvételének módszerébe és a koncertekre való felkészülés kulisszatitkaiba. A korongon található még egy fotóalbum is.

Dudás Viktor

Heads Up – Karsay és Társa
HUCD 3112

PAUL ANKA:
ROCK SWINGS – LIVE AT THE MONTREAL JAZZ FESTIVAL

●●●●○

Paul Anka eddigi pályafutása során nem sok érdeklődést mutatott a jazz iránt. A hajdan világszerte körülrajongott popénekes kerek 50 évvel ezelőtt aratta első nagy sikereit, Diana című dalát emlékeim szerint még a Magyar Rádió is ronggyá játszotta annak idején. (Anka mindössze 16 éves volt, amikor lemeze 10 millió példányban kelt el.) Meglepett, amikor kézhez kaptam a 2005. évi Montreal Jazz Fesztiválon adott koncertjének DVD felvételét Rock Swings alcímmel: fenntartással vártam, hogyan szvingel az egykori popsztár? A nagy jazzfesztiválok mostanában nagyvonalúan kezelik a műfaji határokat, tehát minden előfordulhat. Nos, igazán kellemes meglepetés ért, amikor közelebről megismertem a produkciót. Paul Ankából az évtizedek során igazi profi énekes lett (rég nem hallottam róla), aki hibátlanul érzi a szvinget és emellett nagyon izléses színpadi showt ad elő. Stílusa kissé Frank Sinatrára emlékeztet, de ez igazán megbocsátható. A háttérben egy kitűnő big band kíséri, amelynek szólistái a Jubilation című számából fergeteges szólókat játszanak: ez aztán jazz a javából! A hangszerelés kiváló, akárcsak az egész produkciót rögzítő stáb munkája, a kép és a hang egyaránt. A kanadai születésű Anka közel másfél órás montreali koncertjét megnézni, meghallgatni nagy meglepetés és igazán magas színvonalú szórakozás.

Deseő Csaba

Verve – Universal
060249889004

Hagyományt vinni a mindennapokba

Kelemen László szeretné egyben tartani intézményét

Bár a Corvin téri épület szinte teljesen eltűnt a hatalmas védőfóliák és az állványerdő alatt, a Hagyományok Házában a rekonstrukció alatt sem állt meg az élet. A nyári hónapokban is gazdag programkínálattal várták látogatóikat, így rengeteg érdeklődő – köztük sok külföldi – kereste fel az intézményt. Kelemen László főigazgató örül annak, hogy öt esztendő munkájuk eredményeként egyre többen kíváncsiak rájuk. Kiadványaik népszerűek, honlapjukat havonta százezrek látogatják, és sok új, külső helyszínen is megjelennek.

➔ Réfi Zsuzsanna

Az idei nyár egyik jelentős eseményét jelentette számukra, hogy a Sziget Fesztiválon is programokkal jelentkeztek. A Roma sátorban naponta hagyományörző koncerteket tartottak, esténként pedig a zenekarok oktatással egybekötött táncházat rendeztek. A Hagyományok Háza-sátorban a látogatók mindent megtudhattak az intézményről, viselet-bemutatót és néprajzi kiállítást is láthattak, a színpadon pedig a Magyar Állami Népi Együttes Pannon freskó című előadását élvezhették. Kelemen László főigazgató, aki 2001 óta irányítja az intézményt, július 1-jétől

újabb öt esztendőre szóló megbízást kapott. A Hagyományok Háza első éve az intézmény struktúrájának kialakításával, a szakmai kapcsolatok építésével teltek. Most már kellően megerősödtek ahhoz, hogy mindenütt hívás nélkül álljanak az érdeklődők elé, és minél jobban felhívják a Hagyományok Házára a figyelmet. A kitelepülést a Szigetre is alaposan előkészítették, szinte mindent, amit a Corvin téren megtalál a látogató, kivitték a fesztiválra. „Az a célunk, hogy minél több helyen jelen legyünk, és minél több embernek mutassuk meg az intézményben folyó munkát – mondja mosolyogva Kelemen László. – A Mesterségek Ünnepe is találkozhattak velünk az érdeklődők, ősz végére befejeződik például az épületünk külső rekonstrukciója, és szeretném, hogyha a Corvin téren rendszeresen hetipiacot tarthatnánk. A vásárlók kézműves portékák közül válogathatnának.”

Sokoldalú, több feladatú műhely

„A Hagyományok Háza részben úgy működik, mint egy színház – folytatja a főigazgató. – Végigdolgozzuk az évszót, de nyáron is tartunk előadásokat, hiszen ebben az időszakban rengeteg a külföldi látogató, akik közül sokan érdeklődnek a magyar népművészet iránt, és lényeges, hogy ők is az autentikus hagyományokat ismerjék meg. Így a Magyar Állami Népi Együttes (MÁNE) évente 170

A Bartók-évhez kötődő trilógia első részét a zeneszerző felvidéki gyűjtéseiből szerkesztették

Forrás: Hagyományok Háza

előadás tart, általában telt házak előtt. A Hagymányok Házának fontos, hogy minél több látogatója legyen, s minél jobban fogyjanak kiadványai, hiszen költségvetésének 20-25 százalékát saját bevételeiből kell előteremtenie. A MÁNE csaknem egy tucat látványos műsort tart repertoáron, kiállításai, kiadványai és kézműves termékeik is népszerűek.”

Év közben iskolás csoportok is rendszeresen fölkeresik a Corvin téri épületet, az itt tartott órákon a gyerekek teljes körűen megismerkedhetnek a néphagyományokkal. Olyan népszerűek ezek a foglalkozások, hogy Kelemen Lászlóék azt tervezik, ősztől már öt előadásból álló bérletet is indítanak. A következő hónapokban egyébként is rengeteg a teendőjük, hiszen ebben az esztendőben ünnepli fennállásának ötvenötödik évfordulóját a Magyar Állami Népi Együttes. A társulat a Művészetek Palotájában három ünnepi esten lép fel, eddigi történetükről fotókiállítást is láthatnak a látogatók. Emellett a Columbia Artists szervezésében három hónapos, száz fellépésből álló észak-amerikai turnéra indulnak Floridától egészen Oregonig. A 2007. január közepén induló tengerentúli vendégszereplés jegyei már túlnyomórészt elfogytak, pedig hatalmas csarnokokban táncolnak majd, sőt olyan rendhagyó helyszínen is felléphetnek, mint a New York-i Metropolitan Múzeum. S bár a szervezők folklórműsort kértek tőlük, azt is be akarják mutatni, hogyan lehet a színpadon korszerű eszközökkel megjeleníteni a néphagyományt.

A példa: Bartók

Kelemen László ismét hangsúlyozza, hogy a Hagymányok Házának fő feladata a közösség szolgálata; az, hogy a mindennapokba visszaültesse a hagyományt, a népszokásokat. Móra Ferencsel vallják ugyanis, hogy Európának ezen a helyén „csak az a nemzet kaphat lakhatási engedélyt, amely a maga képét viselő európai kultúrával fizet érte.” Némi eredményt már elértek ebben a küzdelemben: számos kiadványuk közül az óvodásoknak szóló módszertani kötetek a legnépszerűbbek, emellett persze hiányt pótló könyveket is kiadnak; az egyik legújabb Lajtha László 1922-es bogyzslói gyűjtése, vagy a Tekerőlantosok könyve. (Két jelentős Bartók-könyvről recenziónk a 44–45. oldalon olvasható.) S nagy örömeinkre azt is sikerült kivívniuk, hogy az oktatásban polgárjogot nyert a népművészet. Batta András rektor bejelentette, hogy a Liszt Ferenc Zeneművészeti Egyetemen akkreditált szak lesz a hangszeres népzene. Végre felkerültek az adatbázisukba a 20. századi gyűjtések, és egyre több digitalizált anyagot lehet megtalálni honlapjukon, amelyet havonta már százezren keresnek fel.

A tavasszal elkezdett táncházi sorozatokat ősztől is folytatják. Ezek a foglalkozásokon szeretnének modelleket, módszertant mutatni más táncház-vezetőknek, összegezve

A nyári „Szigetelős” táncházak után ősztől a Corvin téren is rendszeresen várhatók élőzenés összejövetelek

a három évtizednyi, közös tapasztalatokat. A rendezvények sorában fontos helyet foglalnak el a Bartók Évhez kötődő programjai. Tavasszal, a Művészetek Palotájában mutatták be Bartók-trilógiájuk első részét, amely a zeneszerző felvidéki gyűjtéseiből állt össze. „Ősszel Bartók-kiállítást és különleges koncerteket is rendezünk, amelyeken a zeneszerző népdalfeldolgozásait az általa gyűjtött és lejegyzett anyaghoz híven adjuk elő. A következő hónapokban is lesz ilyen hangverseny a Hagymányok Házában, amelyet később CD-n is szeretnénk megjelentetni. Bartók Béla munkássága e téren számunkra iránymutató.”

A jövő zenéje

Kelemen László szabad óráiban maga is komponál. A bartóki gondolat jegyében húsz esztendő óta szánt a népzene minél alaposabb megismerésére. Most jött volna el a zeneszerzés időszak, de erre egyelőre nincs igazán ideje, hiszen a Hagymányok Háza táján rengeteg a tennivalója. Viszont azt, hogy milyen jól működik az intézmény, talán az is jelzi, hogy a szlovákok is eljöttek tanulmányozni a magyar modellt, s a spanyolok és a románok is érdeklődnek iránta.

A kulturális intézmények szervezetátalakítására vonatkozó kormányhatározat azonban megrázó hatással lenne az intézményre. A tervek szerint ugyanis 2007 januárjától a Hagymányok Házának gyűjteményét, az oktatást, kutatást, nemzetközi kapcsolatok ápolását, a művészeti műhelyt és a dokumentációt érintő feladatokat egy „fantomszerv”, a még nem létező kulturális háttérintézet venné át. Pedig a terepmunkából, önálló kutatásokból, kutatóintézetekből nyert eredmények a Corvin téri intézetben közvetlenül, gyakorlati szolgáltatásként jelennek meg. Így a főigazgató munkatársaival együtt azért küzd, hogy a Hagymányok Háza egyben maradjon. Kelemen László bízik abban, hogy új ötleteit is lesz még hol megvalósítania, hiszen elképzelésből akad temérdek. ■

A Hagymányok Háza honlapja:

www.hagyomanyokhaza.hu

UDRUB: SUHANÁS

Az lett volna a meglepő, ha a két éve alakult Udrub együttes – Gerzson János, Golán Tibi, Torják Dávid és Orczy Géza – formációjából nem valami meglepően jó sül ki. Suhanás című lemezük mutatja is, mennyire könnyen egymásra találtak, akárcsak a két közreműködővel, a szintén rendkívül tapasztalt Balogh Kálmánnal és Frankie Látóval. Ihletett dallamok, teljes összhang a különböző stílusokat képviselő muzsikuskok és különféle eredetű zenék között, s természetesen egy olyan zenei világ, amely a teljességet hordozza magában: legyen szó magyar népzeneről, keleti tradicionális zenéről, klasszikus muzsikáról vagy jazzről, improvizatív szakaszokról avagy megkomponált részekről, népi avagy klasszikus hangszerekről. Ez a lemez ebben az értelemben telitalálat. Az Udrub úgy olvasztja magába a stílusokat és a népeket, hogy sajátos, mégis mindenkire szóló hangot alakít ki. Amit ők művelnek, az igazi világzene, a világ bármely pontján érthető és ugyanazt jelenti, kissé szürreális, kissé impresszionista, és rendkívül képszerű: lényegében kapu a világra. Légyes, gazdagon kidolgozott, aprólékos, és ahogy a cím is jelzi, szabadon lebeg, mintegy átsuhan a dallamokon. Különböző emberi érzések, vágyak, hangulatok jelennek meg, tele gondolatébresztő motívumokkal. Emberi és életszerű. A hangszerek váltakozásai, a hangszínekkel való játék még jobban kiemeli azt a színes és árnyalt világképet, amit magában hordoz ez a zene. Ehhez persze társul az a hatalmas tudás, amit ez a formáció, ennek a stílusnak a nagyjai képviselnek. A lemez koncertfelvétel, ezáltal még szabadabban érvényesül a sajátos karaktereket hordozó zenészek között az egymásra hangoltság érzete, a közös alkotás eufónikus öröme.

Pál Eszter

HERCZKU ÁGNES – NIKOLA PAROV:

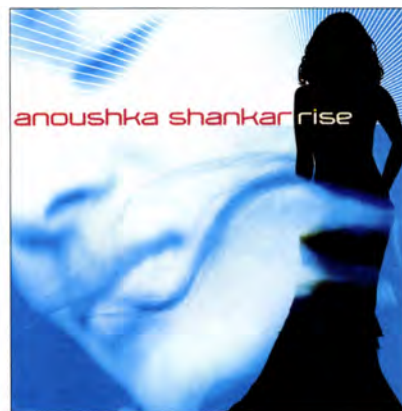
VOLT NÉKEM SZERETŐM...

Nikola Parov sajátos szint képvisel a világzenében, az ő feldolgozásai nem annyira a folklonalhoz, inkább az igényes populáris stílushoz tartoznak. Herczku Ágnessel közös albumán most azonban egészen új hangot hallunk: a kíséretet ugyanis leginkább egy adott pengetős hangszer uralja, gadulka, kaval, mandolin, gitár vagy éppen buzuki. A dalok többsége magyar népdal, de akad egy meglepetés amerikai is és egy Nikola Parovtól megszokott bolgár, amelybe viszont szinte észrevétlenül belefűzött egy magyar dallamot is. A kíséret alapvetően nem népies hangvételű, mégis tökéletesen találkozik az eredeti népdallal, amelyet többnyire nem alakít át, és ez az, amivel hitelessé válik ez a muzsika.

Herczku Ágneshez úgy tűnik, jobban illeszkednek a bánatos, lírai dalok, kevés a lemezen az energikus hangvétel, pedig egy-egy pergőbb ritmusú szám alkalmat adna nagyobb érzelmi kitörésre, igaz, a lemez alaphangulata is inkább a szerelmi bánatról, fájdalomról szól. Mindazonáltal Herczku Ágnes éneke tökéletesen igazodik ehhez a világzenei stílushoz, anélkül, hogy feladná a stílusos, autentikus díszítéseket és a magyar népzenei előadasmód jellegzetes jegyeit. Úditően hat az is, hogy nemcsak a pengetős kísérethez természetesen illeszkedő moldvai dalokat hallunk feldolgozva, hanem olyanokat is, amelyek kifejezetten a vonós tradícióhoz tartoznak. Időnként megjelenik ugyan a hegedűhang, de sosem alakul ki igazi vonósérzetünk, annyira a pengetős kíséret uralja a hangulatot, mégis tökéletes az összhang. Ennek ellenére nem monoton a lemez, a különféle hangszerek hangszínei, Nikola Parov változatos kompozíciói mindig új és új arcát mutatják meg a modern köntösbe öltöztetett népzeneinek.

Pál Eszter

ANOUSHKA SHANKAR:

RISE

Önálló lemezén a szitár és billentyűs hangszerek megszólaltatása mellett zeneszerzőként, hangszerelőként és producerként is megismerhetjük Anoushka Shankart, a világhírű indiai szitárvirtuóz, Ravi Shankar lányát. Ez az alma jóval közelebb esett a fájához, mint a másik híres Shankar-ivadék, a debütáló lemeze megjelenése után azonnal díjakkal elhalmozott jazz-country énekesnő, Norah Jones. Igaz, hogy a Rise még a world music műfaján belül is a „könnyen emészthető” kategóriába tartozik, legtöbb eleme leginkább csak halvány lenyomata, a rágák és tálak elképesztően bonyolult rendszerének. Mégis egységes, létjogosultsággal bíró zenei anyag, ahol az indiai hangszerek együtt is megszólalnak, még sincsenek összeerőszkolva a modern világ hangszereivel. Anoushka nagyon izléselesen vegyíti az indiai klasszikus zene elemeit az elektronikus hangzásvilággal és effektekkel, valamint a hagyományos indiai zenétől távol álló hangszereléssel. Bár a lemezen dominál a szitár hangja, Anoushka a témák eljátszásánál többre ritkán vállalkozik. Viszont szép sorban felbukkannak az indiai klasszikus zene jellegzetesebb hangszerei, például a bászuri, a vina, a szantur, a tabla, a tampura, de ezeken kívül is számos instrumentum megszólal még a felvételen (cselló, hegedű, dob, basszusgitár, ének stb.). Leginkább az indiai zene és a flamenco találkozási pontjait kereső spanyol zongorista, Pedro Ricardo Mino jelenléte hangsúlyos. A sok elrettentő példa ellenére, amelyet az indiai és az elektronikus zene egyvelegére hallhatunk korábban, Anoushka Shankar lemeze is bizonyíték rá, hogy lehetséges egy eklektikus, de saját világ létrehozása, igaz számára talán ez a járható út, hiszen pusztán szitárosként nem valószínű, hogy valaha is ki tudna lépni a nagy előd árnyékából.

Kardos Dániel

Fonó Budai Zeneház
FA-231-2

Tom-Tom Records – MusicDome
TTCD 83

Angel Records – EMI
0946 3 54950 2 7

DEMETER ERIKA: IGAZ VIGASZ

Tempo – Hangvető

TEMPO-079

Erdélyi és moldvai dalokat válogattak erre a szép kiállítású CD-re, amelynek a címét Szilágyi Domokos verse ihlette. Nos, vigasznak kicsit szomorú, bár kétségtelenül sokszínű: a keservestől a lakodalmasig, bensőséges szólótól a burjánzó kísérettel ellátott mulatóig mindenki találhat kedvére való. A hangszeresek egytől egyig „húzó” nevek, és valóban nagyszerűen húzzák (Esik eső, zúg a malom...), ahogyan pedig az Element a madárka alatt „visszavonulnak” és egyedül hagyják az énekhangot, az zseniális. Az énekelt keservek szépek, átéltek, jól érthető a szöveg is, a táncnótáknál azonban indokolatlan a visszafogottság, fojtottság, túl szelid az ének, hiányzik belőle a „spiritusz” (és helyenként az intonáció sem kifogástalan). Azért hallgassuk, „míg a pendely langallik”, és igyekezzünk elfelejteni a fenntartásainkat. *Pödör Eszter*

FLÓTÁS: FORDULJ E NAP FELÉ!

Periferic – Stereo Kft.

BGCD 159

Új utakkal próbálkozik a Flótás, a számukra követendőre azonban még nem talált rá, legalábbis ezt érezhetjük a lemezen szereplő különféle feldolgozásokból. Némelyik az autentikusabb stílusok felé mutat, bár időnként erőteljes délszláv hatást érezni rajta, más dallamok azonban jazzes, könnyűzenés irányba kacsingatnak, s a tizenkét húros gitár is idegenül hangzik időnként. Az egyes számok nem alkotnak homogén anyagot, nem mutatnak átgondolt koncepciót, nyilván mindez bevallottan az együttes más-más zenei területekről érkező tagjainak sokszínűségéből következik, és még további érelést igényel. A szép, stílusos pillanatok mellett pontatlannak tűnik a közös éneklés, és a hangszínek sem csiszolódtak össze. A dallamok kiválasztása viszont színes és változatos, s önmagában az előadás sem rossz. *Pál Eszter*

KALAMAJKA: A MOLNÁR UTCA 9-TŐL AZ ARANYTÍZIG

Fonó Budai Zeneház

FA-229-2

Üdítő és jó hangulatú a Kalamajka harmincéves jubileumi lemeze, különösen az nagy öröm, hogy nem rövid számok, hanem két hosszabb – egy ádamosi és egy marosszéki – táncrend alkotja, amelyek élő felvételek. Így valóban az ország legregebbi, legendás táncházának sajátos atmoszférájába hallgathatunk bele. A Kalamajka hozza megszokott színvonalát, amelyre frissítőleg hatnak a fiatalabb hangok, az új generáció. Ez már az első dallamnál kiderül, ahol Hetényi Milán rögtön kitűnik stílusos, hangulatos előadásával. Hasonlóan jól sikerült a táncház közönségét is megénekelhető záró nótázás, ami szintén a néhány éve az Aranytízbe költözött „Molnár utcák” jellegzetes részét képezi. Kisebb nehézséget jelent viszont az egyes táncok követése, a lemezbortóhoz képest ugyanis eltér a trackek számozása. *Pál Eszter*

VÁGTÁZÓ CSODASZARVAS: TISZTA FORRÁS

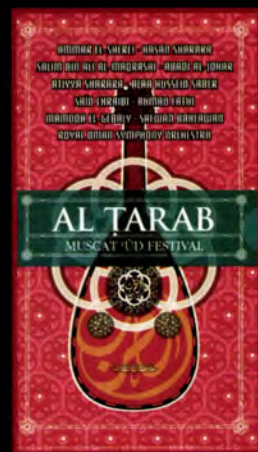
Fonó Budai Zeneház

FA-230-2

Grandpierre Attila a Vágtázó Csodaszarvasban a VHK-val meghonosított stílusát folytatja, csak ha lehet, még eredetibb formában, még közelebb kerülve ahhoz, amit vágtázó zenekaraival sugallni akar. Nehéz azt a miliőt visszaadni egy lemezen, amit a pillanat varázsa jelent a színpadon, ez a muzsika ugyanis elsősorban élőben hatásos, de azért mégis sikerült nekik a lemezzel is újat mondani. A koncertfelvételen átjön az a hangulat, ami annyira megkapó volt bemutatkozásuk alkalmával. Az album címe, a Bartókra való utalás természetesen csak átvitt értelemben magyarázható a népzenei elemek megjelenésével és a népi hangszerek tökéletesen átgondolt integrálásával. Grandpierre Attila valódi modernkori táltos-zenét teremtett, a lovas népek vágtázásának élményét, a végtelen érzését felejthetetlenül megidézve. *Pál Eszter*

JAZZ ÉS VILÁGZENE

Magyarországon forgalmazza
Varga István
(ist.varga@t-online.hu)

STEPHAN MICUS: ON THE WING

Tizenhat ECM-lemezeivel, óriási életművével, az ötvenes éveiben járó Stephan Micust a kortárs zene legnagyobb alakjaival említhetjük együtt. Amért az *On the Wing* a világzene rovatban kap helyet, az az a „körülmény”, hogy kompozícióit a világ különböző népeinek alig, vagy általunk sosem hallott hangszereire adja elő. Ezeket (szándékosan) nem mindig azzal a játéktechnikával szólaltatja meg, ahogyan azt eredeti előfordulási helyükön teszik, de saját zenéről lévén szó, ez mindegy is. Egyetemes zenei nyelvében e hangszerek párosítása is teljesen szubjektív, magától értetődően megfér egymással az indiai szitár, a bali gong, a karibi steel-drum és az ír bodhran; hogy csak az ismertebbeket említsem. Szintetikus hangot nem használ – nincs rá szüksége. Műveit tekinthetjük az akusztikus zene diadalának a mindent betérítő elektronika felett. Varázslatos hangkollázsait különböző szemlék használatával talán könnyebben és „költséghatékonyabban” elő lehetne állítani, de az nem az ő világa. Ezen az albumán tizenhat hangszere játszik, kiemelendő a sattar (ujgur vonós), a mudbesh (iraki fúvós), a sho (japán szájorgona), a hné (burmai duplanádas), különböző dél-kelet-ázsiai gongok és a szitár, amelyet három évtizede nem hallhatunk lemezein. Kompozícióiban, különösen amikor fúvós hangszereken játszik, az európai középkori többszólamú zene szerkesztési technikája köszön vissza, amivel a dudazenére emlékeztet. Stílusa emelkedett, elvont, nem köthető sem konkrét térhez, sem időhöz, viszont végtelenül képszerű, kiváló alapanyag filmeseknek és táncosoknak. Nem véletlen, hogy neves kortárs táncgyűjtések produkcióit az ő zenéjével hallhatjuk.

Pödör Bálint

ECM – MusiCDome
ECM 1987

ROSA PASSOS: ROSA

Hogy a bossa-nova a világzene kategóriájába tartozik-e, vagy inkább „a nagy jazz-fa” egy oldalági hajtásának kell-e tekintenünk, Rosa Passost hallgatva inkább az utóbbira voksolok. Sokan Elis Regina és Ella Fitzgerald közös megtestesülését látják benne, mások egyfajta női João Gilbertóként aposztrofálják. Annyi bizonyos, hogy Rosa Passos a Jobim-generáció utáni bossa-bova-előadók legjelentősebb alakja. Tizenévesen annyira rajongott a stílusért, hogy komponálni kezdett, és optimális kísérőhangszer utáni vágyában, a zongora mellett gitározni is megtanult. Otthoni népszerűsége ellenére a világhíre csak a 2004-es, João Gilberto előtt tisztelgő, *Amorosa* című albumával tett szert. Számtalan group-albuma után végre eljött az idő, hogy szólóprodukciót rögzítsen. Erre egyébként minden körülmény feljogosítja. Vocéja és technikája a lehető legtökéletesebb, művészi attitűdje érett, letisztult. Kristálytisza intonációja, leheletfinom, szerény, mégis érzelme gazdag előadásmódja minden dalának önálló értelmet ad. Amire egy szopránhang csengése és egy gitár pengése képes, abból ő a maximumot hozza ki. E lemezeinek saját maga a producere, nyilván ez is közrejátszik abban az örömteli tényben, hogy nem kell újabb *Girl from Ipanema* szintű lejárt slágereket átugranunk egy-egy izgalmasabb dalért. Összesen három Jobim-kompozíció hallható, a többi saját szerzemény, ezek némelyike tán még jobb is. Ugyanakkor nem lehet véletlen, hogy kevesen készítenek szólólemezt, ezek egyöntetű hangzása ugyanis – akármilyen jó is az énekes – húsz-harminc percnél tovább egyszerűen unalmassá válik. Szerencsére ezt a hatvan-két perces gyűjteményt sem kötelező egyvegtében hallgatnunk.

Pödör Bálint

Telarc – Karsay és Társa
CD-83646

SARA TAVARES: BALANCE

Az első másodpercekben nem tudom eldönteni, brazil, portugál, esetleg szenegáli zenét hallok-e – utóbbi kizárja a portugál dalszöveg. Majd utána olvasok Sara Tavaresnek, és minden kiderül: ez a tejeskávé színű, afro-fonatos, bájos énekesnő Portugáliába emigrált zöldfoki-szigeteki szülő gyermeke. A Cabo Verde igen jellemző, európai fülnek is kellemes muzsikája nem hasonlít a belső afrikai népek eksztatikus dobzenéjéhez, de az állandó ritmikus löktetés ugyanúgy végigkíséri európai hatást mutató dallamaikat. Ebben az alapvetően pengetős zenében a gitárokat és a mandolinszerű hangszereket kifinomultan kezelik. A játékos az ujjával pengeti a húrokat, röviden, szinte ütőhangszer-szerűen, és egyszerre több szólámat is elővárásol hangszereiből. Annak ellenére dús a hangzás, hogy ebben a formációban csupán elektromos bőgő, egy izben harmonika, másszor szintetizátor és természetesen tucatszintű ütőhangszer csatlakozik a gitárhoz. A kompozíciók zenéje és szövege Tavares érdeme, és ha a hangszerelést is ő végezte, megállapíthatjuk, ehhez is zseniális tehetsége van. Dalszövegeit személyes, hétköznapi témák ihlették, mindemellett előző albuma, az aranylemezes *Mi Ma Bo* kapcsán Tavares fontos gyűjtőkönyvet tett Afrikában. Ugyan a kompozíciók népzenei elemeken alapulnak, mégis sok szempontból kortárs popzenét hallunk. A tizenhárom szám között egyaránt élvezhetők lendületes, csipőnszáló zenék és lírai balladák. Már a nyitó dalra képtelenség nem táncra perdülni, ezt az örömmel annak felismerése sem lohasztja le, hogy az ifjú hölgy igazából nem kimagasló énekes. Mindenesetre örvendünk, hogy a zöldfoki-szigeteki zenét az unalomig sztárolt Cesaria Évoraival azonosító közönség egy teljesen más stílust is megismerhet!

Pödör Bálint

World Connction – IndieGo
WC 023

AZ ORSZÁG ELSŐ SZÁMÚ
JAZZ ÉS KLASSZIKUS ZENEI
SZAKÜZLETE

FONE, ALPHA, EGEA, ACT
KIRKELIG, KNITTING FACTORY,
SCHANACHIE, DIW, CYBELE,
FUGA LIBERA, RICERCAR, ARCANA, EXTON,
HIGH NOTE, SONS OF SOUND, CRYPTO, MDG,
MA, OMNITON, SONG LINES

Nyitvatartás
hétfőtől - péntekig 10-20
szombat 10-16

1088 Budapest, Krúdy Gyula u. 6.
Tel./Fax: 486-0572, 486-0573
www.cdbar.hu

CONCERTO

Komolyzenei hanglemezek
a gregoriántól
a kortárs zenéig

LP, CD, DVD
vétel-eladás

Lemeztisztítás
Postai utánvét

Ez komoly!

AKADÉMIA

zeneműbolt

Budapest
VI., Király u. 28.
Tel.: 351-1942

Nyitva tartás:
H-P.: 10-18
Sz.: 10-14

A Gramofon magazinban
szereplő CD-k
megvásárolhatók,
megrendelhetők az

Az MCD üzletlánc
CD boltjaiban:

MCD ZENEÁRUHÁZ,
VI., Jókai u. 40.

MCD CAMPONA, XXII.,
Nagytétényi út 35-37.

ahol kiemelt klasszikus
és jazz választékkal
várjuk kedves Vásárlóinkat,
továbbá
belehallgatási lehetőséget
biztosítunk a vásárlás
megkönnyítésére!

GRAMOFON

Ősztől megújult formában, kibővített tartalommal.

**A tízéves zenei lap legjobb cikkei
az interneten**

GRAMOFON Online

www.gramofon.hu

**PAPUA NEW GUINEA STRINGBANDS
WITH BOB BROZMAN:
SONGS OF THE VOLCANO**

●●●●●

1994 szeptemberében Pápua Új-Guinea Rabaul nevű kisvárosát a Tavurvur nevű közeli vulkán egy nap alatt több mint két méter vastag hamuval borította be, mintegy 50 ezer embert feje fölül rombolva le a fedelet. Az itt élő tolai etnikum optimizmusa azonban annyira erős, hogy a katasztrófa felülemelkedve a zenében találták meg a boldogulás egyik lehetőségét. Pápua Új-Guinea kétség kívül a legújabb gitárgeneráció színhelye: az itt található pengetőzenekarok egyedi hangolásban használják a hangszerüket (az üres húrokat tiszta dúr-akkordra hangolják), amelyekben a fogások tanulmányozása az itthoni gitárosok számára is érdekes lehet. Jó zenei idegenvezetőnek bizonyul Bob Brozman, aki a mellékelt DVD-videó narrátoraként mutatja be az egyedi vonásokat. Tradicionális blues-, ragtime- és calypso-gitárosként mutatkozik be a videó első képsorain, s ügyesen bánik a steel-gitár és a slide adta lehetőségekkel. Phil Donnison filmje elmeséli a lemezfelvétel történetét – remek pillanat látni, ahogy a tolai hangmérnök a pálmafák tövében, néhány napernyőtől védve, a nyitott stúdióban irányítja a zenészeket a laptopozott kötött keverőpulttól. A modernség és rusztikus környezet párosítása jellemzi a lemez zenei anyagát is. Az óceániai térségből leginkább a Hawaii-zene jut el Európába, hasonló hangulatú dalokkal találkozni ezeken a felvételeken – a fő különbséget az 5-6 különböző húrozású és méretű gitár adta telt és éteri hangzás, valamint az énekesek egyedi adottságai jelentik. A tolai közösség túlélésének többszörösen is záloga ez a zene: a lemez eladásából származó bevételt a kiadó a térség újjáépítésére ajánlotta fel.

H. Magyar Kornél

**Riverboat Records / World Music Network
– IndieGo**
TUGCD1040

**THE ROUGH GUIDE
TO THE MUSIC OF ISRAEL**

World Music Network – IndieGo
RGNET1168CD

●●●●●

Nem árt már az elején leszögezni: ez egy válogatás, és mint ilyen természetéből fakadóan eklektikus. Ez a sokszínűség azonban a lemezanyag összeállítását, Dan Rosenberget dicséri, hiszen a mai izraeli zenén érezni hatásokat mind Európából, mind az arab, a palesztin és a jemeni népzeneből. Izrael könnyűzeneje szervesen tudja integrálni a népzenei hatásokat, nagy átlagban igen magas színvonalú. Ki-ki eldöntheti, hogy Chava Alberstein egy szál gitáron kísért jiddis nyelvű dala vagy a nemrég nálunk járt Hadag Hanash héber hip-hop-ja fogja-e meg jobban. Bátran javasolom ezt az albumot mindenkinek, aki szereti a dallamos és energikus zenéket. Figyelmeztetés: a refréneket itt egy-egy kifejezetten jó hangszeres szóló szakíthatja meg!

PÁ

**MAURICE EL MÉDIONI MEETS ROBERTO
RODRIGUEZ: DESCARGA ORIENTAL**

Piranha – Varga
CD-PIR2003

●●●●●

Az algériai zsidó származású El Médioni zenéjében mindig keveredtek a szefárd és a mór stílus-elemek. Előző lemeze, a Café Oran még hagyományos rai zene. Ez az arab stílus két évtizede alakult ki Algériában, és máig népszerű. Ám a rai-ikon Khaleddel ellentétben a Marseilles-ben élő hetvenhét éves mester nem engedett az elektronika csábításának, kompozícióinak hangszerelése és hangulata máig az ötvenes éveket idézi. Zongorajátéka virtuóz, gurgulázó futamaival úgy díszíti-fonja körül a dallamokat, mintha fúvós hangszeren játszana. Új albumán Rodriguez kubai ütőhangszerei mellett pengetős tré-s és a hid szerepét betöltő trombitát hallhatunk. Az elgondolás jó, de mivel minden szám összhangzatos mollban van, és csupán két-három banális harmóniafordulatot tartalmaz, az anyag igen egyhangú.

PB

MIKI N'DOYE: TUKI

ECM – MusiCDome
ECM 1971

●●○○○

Miki N' Doye Gambiából származik, három évtizede Norvégiában él. Eddig skandináv, ECM-es zenészek oldalán működött közre afrikai hangszereinek. Első szólóalbuma, mondhatnánk, egy tizenhárom tétéles szimfónia kalimbára. A másutt mbirának is nevezett eszköz az egész szubszaharai kontinens emblemátlak hangszere. A thumb piano keltette meditatív, transzközeli állapotban a játékosok képesek a szellemekkel kapcsolatot teremteni. A Tuki (Utazás) hallgatásakor a minimálzene nagymestere, Steve Reich művei juthatnak az eszünkbe. Miniatűr motívumok ismételtetéséből, majd állandó apró változtatásokból gazdag zsongás bontakozik ki. Ebben a co-producer John Balke szintetizátor-szönyeg-effektusai és Per Jörgenszen kreatív trombitajátéka segítenek. Jó ötleteik ellenére a számok olyanok, mintha rögtönöznek őket.

PB

**EARTH WHEEL SKY BAND:
GIPSY TANGO (RROMA ART III.)**

X-Produkción – Hangvető
XP 026

●●●●●

„Vigyázat, közhelyveszély” riadunk meg a cím látán, pedig fölösleges az aggodalom: Oláh Vince együttese eredeti és szeretnivaló lemezzel örvendeztet meg bennünket. A kellemes csalódás mindjárt a nyitószámmal kezdődik, majd a Rumba Janika cimbalom előjátékával folytatódik. A Bizet Carmenjéből vett zenei idézetre a szám címe nem utal, a Gospel című viszont zeneileg nem gospel. Nem baj, nagyon jó. A Free 7/8 pedig boszorkányosan virtuóz. A Scheherezade keleti varázsa, az Argenta klezmeres hangulata, a zárószám szemérmes búcsúzása feleltetik a hallgatóval a hamiskás intonációt és a kísérszöveg helyesírási hibáit. Megérdemelten népszerű a szerb együttes: a belőlük áradó öröm magával ragad, hát bátran adjuk át magunkat mi is az örömeik és a lemezt barátainknak.

Pádör Eszter

ION PETRE
STOICAN:
SOUNDS FROM
A BYGONE AGE –
VOL. I

Asphalt Tango –
Varga
CD-ATR 0805

FELFÖLDI LEVELEK
– HAGYOMÁNYOS
MAGYAR,
SZLOVÁK,
CIGÁNY, ZSIDÓ
ZENE ÉS TÁNC
SZLOVÁKIÁBÓL

Folk Európa –
Hangvető
FESZCD 07

Tegyük föl máris a CD-t, közben érdemes a borítóról elolvasni az előadó kalandos fordulatokban gazdag életútját! Apropó, borító: a bizarr külső humorral szelidül a belső láttán, hiszen mintha egy liliputi bakelitlemezt rejtené a tok... A zenéről pedig a legjobbakat: hora, briu, sirba – csupa olyan műfaj, amely nélkül román lakodalom nem létezhetett. A szakososnál nagyobb létszámú kísérő együttes kiválóan illeszkedik a hegedűs szolistához, ideális „kamarapartnerék” egymás számára (7. track) ugyanakkor nagyszerűen megőrzik a zene improvizatív jellegét (14. track). A klarinét, cimbalom, harmonika, a román zenére oly jellemző aszimmetrikusan pontozott „sánta” lüktetés (3., 5.) mind ismerősnek tűnhet a számunkra, s ez nem véletlen: más történelmi időben, más funkcióban ugyan, de a világ legjobb szalonzenéjét halljuk.

Pödör Eszter

A város és a falu, a gyűjtők-kutatók és a hagyományörzők, e két világ találkozik a Felföldi levelek című lemezen. Ötletes és rendkívül átgondolt az összeállítás, ahogy Kodály Zoltán, Bartók Béla, Márai Sándor és Petőfi Sándor egy-egy gondolata, műve, gyűjtése bemutatja azt a képet, amit nekik jelentett a felvidék. Mindez átszövődik valódi izés népi muzsikával, hangulatos, stílusos, eredeti előadással. Rendkívül képszerű az anyag, mesébe illő és mégis olyan, mint egy dokumentumfilm. Az is bámulatos, ahogy egymás mellé kerülnek az együtt élő nemzetiségek: magyarok, szlovákok, cigányok és zsidók, abban a zenei egységben, ahogy az évszázadok alatt egymáshoz csiszolódtak. Valószínűleg ez az a koncepció és színvonal, amit maga Bartók és Kodály annak idején elképzelt a népzene és a műzene kapcsolatáról. Innen valóban megismerhetjük, mi is a zenei keresztmetszete a Felvidéknek.

Pál Eszter

A HAGYOMÁNYOK HÁZA 2006. ÉVI KIADVÁNYAI

HAGYOMÁNYOK HÁZA

1011 Budapest, Corvin tér 8.

tel.: 225-6049, fax: 225-6777,

www.hagyomanyokhaza.hu

BEVEZETŐ ÁRRAK

ACOUSTIC REVIVE
 CD demagnetizáló RD-3
 69.000,- Ft

LEBEN CS300X INTEGRÁLT
 ERŐSÍTŐ (2x15W)
 599.000,- Ft

OVAIDE P-037e SCHUKO
 EZÜST/RHODIUM DUGÓ
 14.000,- Ft

OVAIDE C-037e IEC
 EZÜST/RHODIUM DUGÓ
 13.000,- Ft

„Minden hang ima, minden forma mester.”

ACCUPHASE

ACOUSTIC REVIVE

ACROLINK

ALTMANN

AUDIENCE

AUDIO RESEARCH

AUDIO REFINEMENT

CASTLE

E.A.R. YOSHINO

FUKOTOMI

KIMBER KABLE

LEBEN

MANA ACOUSTICS

MICHELL

NAIM

NIRVANA

NOTTINGHAM

OYAIDE

PARASOUND

PROAC

SHAKTI

THETA DIGITAL

TRANSFIGURATION

YAMAMOTO

MOUNA

A BELSŐ CSEND
HANGJAI
JAPÁN BŐL...

A HARMONIKUS
LÉLEK ÉS A ZENE
TERMÉSZETESSÉGE
AZ EGYEDILEG
KÉSZÍTETT
ESZKÖZÖKBEN

Klasszikus és Jazz

megdöbbentő hűséggel

A Gramofon nyári számában indított Láncreakció sorozatunk folytatódik. Ez alkalommal az egyik legsokoldalúbb hazai jazz-zongoraművészt, zeneszerzőt, Szakcsi Lakatos Bélát kérjük meg, hogy ossza meg velünk benyomásait, gondolatait, érzéseit a Naim cégnek Klukon Edit és Ránki Dezső jóvoltából már a Gramofon olvasói számára is ismert rendszeréről (CD-játvány, integrált erősítő, kezdetnek háromutas Ariva-hangsugárzók, eredeti kábelek, Mana-állvány és Audience-tápszűrő), s így véleményét a high-end szintű zenehallgatásról.

➔ Bércesi Barbara

Ahogy a Ránki–Klukon házaspár, úgy Szakcsi Lakatos Béla is örömmel vállalta, hogy több mint négy héten keresztül úgy hallgat zenét a nála felállított high-end rendszerén, mintha az a sajátja lenne. Kíváncsi volt rá, mire képes a hangtechnika ma. Ezt az alkalmat megelőzően is volt már néhány alkalommal lehetősége high-end kategóriájú rendszeren zenét hallgatni, ezért voltak elképzelései róla, hogyan szólhat egy ilyen rendszer, s voltak konkrét elvárásai vele kapcsolatban. Szakcsi különös gondot fordít rá, hogy az igényeinek megfelelő, jó minőségű készülékeken hallgassa a számára fontos és kedves előadókat.

Saját rendszere

egy felső-középkategóriás lánc, házimozi erősítővel, CD- és DVD-lejátszóval és egy „kvázi” 5.1-es hangsugárzórendszerrel: a basszusugárzót nem kötötte a láncba, mert a klasszikus zene és a jazz hallgatásához nincs rá szüksége, filmek közül pedig csak operafilmeket szokott nézni. Hanghordozói közt már csak CD van, a feketelemez az ő számára is befejezte pályafutását.

Az új „jövevény” egy viszonylag kicsi, kb. 8 négyzetméter alapterületű szobában kapott helyet, ahol Szakcsi teljes kényelemben, s csak kizárólagos foglalatosságként hallgatott zenét. Bár a rendszert beüzemelő szakemberek javaslatára a berendezés folyamatosan üzemben volt (az állandó működtetés más high-end rendszereknél is ajánlott, mert ennek hatására érik el a készülékek az optimális teljesítményüket), a zongorista soha nem „háttérzajként” hallgatta lemezeit. Szakcsi gyakran, mindennap többször hallgat

Foto: Kassai Róbert

zenét, jellemzően egyedül, s vagy éppen aktuális munkájához kapcsolódóan, vagy még inkább az adott hangulatától, lelkiállapotától vezérelve választ magának zeneművet, albumot. A nála vendégeskedő rendszeren talán még a szokásosnál is többet hallgatott muzsikát. Kíváncsi volt, mely felvétele hogyan szól, és hogyan ad esetleg más, új élményt hallgatása a high-end-láncon. Popzenét egyáltalán nem hallgatott most, ezekben a hetekben sem, ahogy ez máskor sem jellemző rá. Nem szereti a dobgep egysíkú hangját, „márpedig a mai popzenében sajnos csak dobgepet alkalmaznak, én pedig az akusztikus dobhang híve vagyok.”

Klasszikus darabok és jazz

szólt a zongoraművésznél, találkozásunk reggelén épp Lendvay Kamilló kórusműveit (Via Crucis, Stabat Mater, Fantázia és Fuga) hallgatta. „Fantasztikusan szólnak a kórusok, de a szerző is nagyszerű”, mondja a zongoraművész. Az első hangzásélménye az általa kipróbált rendszeren Mozart D-dúr, „koronázási” zongoraversenye volt. Ez a mű azért is foglalkoztatta, mert maga is készült azt előadni augusztus közepén a Zempléni Fesztiválon a Budafoki Dohnányi Ernő Szimfonikus Zenekarral. Szakcsi Mozart összes többi zongoraversenyét is végighallgatta Schiff Andrással és a Camerata Academica Salzburggal, s megállapította, hogy „gyönyörűen szól a zenekar, ami nem utolsósorban Végh Sándor érdeme.”

Szakcsi szerint a Végh Kvartett játssza a világon a legszebben Bartók vonósnégyeseit, így ezek a művek sem maradhattak ki a választottak közül. „Olyan élmény volt ezeket a darabokat hallgatni, mintha a kvartett ott ülne előttem a szobában; megdöbbentő hűséggel szólaltak meg.” Úgy véli, a klasszikus zenében és a jazzben is lehetőség szerint az akusztikus hangzást kellene minél jobban megközelítenie az otthonunkban és a koncerteken megszólaló hangképnek egyaránt.

Az eddig felsoroltakon kívül feltette még Mahler és Bruckner szimfóniáit is és

sok-sok kortárszenét,

„mert a kortárszenei művekre a rendkívül bonyolult, szövevényes harmóniamenetek, szólamvezetések, a hangszínek gazdagsága a jellemző, mindezt pedig nem feltétlenül lehet egy normál lejátszón tisztán hallani és figyelemmel kísérni”, véli Szakcsi. Azon túl, hogy hihetetlenül tiszteli és szereti a nemrég elhunyt Ligeti Györgyöt és művészetét, ezért is választotta több darabját meghallgatásra, köztük hegedűversenyét és zongoraversenyét. Bekerült a lejátszóba a Schönberg hegedű- és zongoraversenyait tartalmazó CD is, Kurtág György A megboldogult R. V. Truszova üzenetei és Quasi una fantasia című műveinek korongjai, valamint újra meghallgatta Eötvös Péter Zero Points és más kompozícióit is. „Elképesztően jól szólnak a modern, kortárs darabok ezen a rendszeren. Sokkal tisztábban kivehetőnek, könnyebben értelmezhetőnek éreztem azokat a szövevényes akkordmeneteket, struktúrákat, amelyek ezekben a művekben találhatóak. Különösen ajánlanám, hogy próbálják ki ezt a rendszert azok, akik valamiért idegenkednek a kortárszenétől, mert a segítségével könnyebben befogadhatóvá válnak ezek a darabok. Mi más lehetne az értelme, hogy high-end minőségben hallgassunk zenét, mint hogy jobban értsük a műveket?” A jazzelőadók közül többek közt

Herbie Hancock, Keith Jarrett és Bill Evans

– kedvencei – zongorajátékát hallgatta, a tenorszaxofonos Michael Brecker felvételeit és John Patitucci egyik olyan lemezét, melyen több szaxofonos és több zongorista közreműködő teszi változatossá a hangzást – utóbbinál is lenyűgözte a hangtisztaság, a hangzás elevensége. Bevallotta, hogy saját, Na dara! című lemezét is újrhallgatta a Naim-rendszeren, és elégedetten tapasztalta, milyen kitűnően szól rajta a zongora, „jobban szól, mint a stúdióban”, nevet Szakcsi.

Mindazoknak az élményeknek köszönhetően, amelyek a rendszer használata során érték, Szakcsi is rendkívül elismerően beszélt a láncról, de hozzátette, hogy

alapjában véve ezt várta

tőle. Mielőtt 2000-ben megvásárolta az általa használt, jó minőségű rendszert, egy igen egyszerű készüléke volt, s az új „szerezmény”-nek köszönhetően nagyon megváltoztak zenehallgatási élményei. Hasonló minőségi ugrást várt és remélt saját jelenlegi berendezéséhez képest a „vendég-rendszerből”, s ezt az ugrást valóban tapasztalta.

A sok dicséret után egy kisebb kritikai észrevétele volt Szakcsinak az eredetileg beüzemelt rendszerrel kapcsolatban. Ez valószínűleg a helyi adottságokból, a szoba mére-

Szakcsinál ekkor még a nagy Ariva-hangsugárzók álltak

téből származott: nagyobb hangerőnél kissé durvává vált a hangszórók hangja. Ezt a szinte természetes jelenséget, vagyis hogy a helyiség nagyobb hangnyomásnál túlzérlődik, olyan módon orvosolták a rendszert beüzemelő szakemberek, hogy az Ariva háromutas hangsugárzók helyett egy pár kisebb, kétutas Naim n-SAT, hangszórót csatlakoztattak a láncba, amelynek a tulajdonságai jobban illeszkednek az adott tér paramétereire. Szakcsinak egy újabb hét állt rendelkezésére, hogy a kisebb hangsugárzóval hallgasson zenét, s az általa létrehozott hanglélménnyel már maximálisan elégedett volt. „Az vitathatatlan, hogy alacsony hangerővel hallgatva mindkét típusú hangszórón minden hang még kivehetően szólt, s a szólamok aránya is megmaradt, de a kisebbnek nagyobb hangerőnél is barátságos maradt a hangja.” Mindent egybevetve végül teljes mértékben elnyerte Szakcsi tetszését a rendszer.

Szerkesztői összefoglaló

Bár a statisztikai szakemberek szóhasználatával azt mondhatnánk, hogy felmérésünk nem reprezentatív az eddig megkérdezett zeneművészek véleménye lassan kirajzol egyfajta képet az általuk befogadott rendszeréről, s ami még fontosabb: a high-endről mint elvről. Zeneművészeink, akik azt tartják elsődlegesnek, hogy a zene legmélyebb tartalmai minél közvetlenebbül, a szerző és az előadók mondanivalóját, szellemi és spirituális üzenetét minél hűbben tolmácsolva jussanak el a hallgatóhoz, úgy érzik, hogy a high-end ehhez feltétlenül hozzájárul. Látnunk kell azonban, hogy a high-end nemcsak a kitűnő hangminőséget és az azt létrehozó, különös gonddal elkészített készülékeket foglalja magába: a high-end-elv a zenehallgatási élményt befolyásoló minden körülményt igyekszik optimalizálni, ahogy azt láthattuk Szakcsi Lakatos Béla példájából: a szoba méretéhez megfelelő hangsugárzó kiválasztása sem lehet mellékes. Sorozatunk folytatódik, s a Gramofon téli számában újabb szubjektív beszámolót közlünk a magyar zenei élet egy kiemelkedő képviselőjével, hogy még közelebb kerüljünk a kérdés megválaszolásához: van-e létjogosultsága a high-endnek mint szemléletnek.

A sztereózás rövid története

Gramofon-hang rovatunkban új témát kezdünk: olyan kérdésekre keressük a választ, mint hogy a sztereó – és általában a térhatású – felvételeket milyen hangszóró-elrendezéssel, milyen akusztikai környezetben célszerű hallgatnunk, milyen különbségekkel számoljunk akkor, ha a hangszórók helyett fejhallgatót használunk, vagy hogy milyen lehetőségek kínálóznak az ideális sokesetornás (surround) hangzás otthoni megteremtésére. Írásainkban nem elégszünk meg a száraz, tényszerű közléssel, hanem a kérdések háttérében meghúzódó akusztikai, fizikai és halláslélektani jelenségeket is bemutatjuk, hogy érdeklődő olvasóink minél teljesebb képet kapjanak a „gépi” zenehallgatás háttéréről. Az alábbiakban – e gazdag témakör bevezetőjeként – a sztereó hang történetével ismerkedhetnek.

◆ Ujházy László

A „klasszikus” sztereó: Párizs, 1881

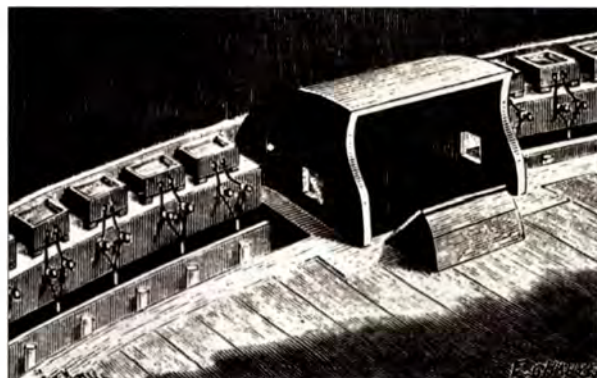
A sztereó technikára ma általában úgy tekintünk, mint az elmúlt század közepén elindult elektronikai-elektroakusztikai fellendülés egyik következményére, hiszen a nagyközönség számára valóban az 1960-as években nyílt meg a lehetőség a térhatású hanglemezek, majd rádióadások hallgatására. Ám valójában már sokkal korábban kezdődtek az erre vonatkozó kutatások. Majdnem hihetetlen, hogy az első sztereó hangátviteli kísérlet már 1881-ben zajlott Párizsban, majd hasonló módon 1882-ben Budapesten. Ráadásul e kísérletek nem a laboratóriumok zárt világában, hanem mindenütt az érdeklődő nagyközönség részvételével történtek.

Ma már nem könnyű beleélni magunkat az 1880-as évek elektrotechnikai világába, jellemzőként annyit említsünk meg, hogy a telefon ekkor már létezett, néhány éve, hogy Edison megalkotta az első hangfelvevő készüléket, hamarosan megjelentek a gázlámpákat felváltó első utcai elektromos világítólámpák, ám a dinamikus hangszórót és a hanglemezt még évekig nem ismerték. Mindezek fényében tehát a sztereózás gondolatának ily korai felvetése is zseniális ötlet volt.

A korabeli leírásokból tudjuk, hogy Párizsban operát közvetítettek a világiállítási csarnok egyik termébe. Az operaház színpadán az alsó rivaldák vonalában két (bal-jobb) mikrofoncsoportot helyeztek el, a kétfülű irányhallással kapcsolatos tapasztalatoknak megfelelően. Egy-egy mikrofon helyett azért alkalmaztak csoportokat, mert a korabeli mikrofonok még nagyon érzéketlenek voltak. Feltehetően ezért is közvetítettek a prózai művek helyett inkább operát, a színpadi énekkel ugyanis nagyobb hangos-ságot érthettek el, mint a beszéddel.

A két mikrofoncsoport hangfrekvenciás jeleit két külön telefonkábelrel továbbították a meghallgatás helyszínére, ahol az érdeklődők két-két telefonhallgatót kaptak, a bal és jobb fülnek megfelelően. (Akkoriban a telefon még „kétkézes” volt, külön mikrofonnal és külön hallgatóval, melyek tehát nem voltak a mai telefonkagyló mintájára egybeszerelve.) Egyes feltevések szerint a hallgatáskor gumicsöves hangvezetést ill. szétosztást is alkalmaztak, e módszernek ekkor nagy divatja volt, még ma is ismert az orvosi gyakorlatban.

A korabeli leírások szerint a közvetítések hallgatói jól érzékelték a színpadi irányokat, mozgásokat, mindenben igazolva az alkalmazott műszaki elgondolás helyességét. Ezért egy évvel

Az első sztereó hangátviteli kísérlet mikrofonjai a színpadon (Párizs, 1881.)

Ayre

Az új Ayre 5 series

C-5xe univerzális lejátszó

K-5xe előerősítő

V-5xe teljesítményerősítő

Bemutatóterem:

1137 Budapest, Szent István krt. 12., I.em. 4.a.

Telefon: 329-2980, 359-3136, 359-3137 | e-mail: jambor@limar.hu

Linn • Mark Levinson • Ayre • Martin Logan • Audio Physic • Conrad Johnson • VAC • VTL
Magnum Dynalab • Sophia Electric • Solid-Tech • Nordost • SME • Benz-Micro • Lumagen

Limar Audio
www.limar.hu

később a kísérleti átvitel Budapesten is hasonló módon folyt, az akkori Nemzeti Színházból a Vigadóba közvetítettek operaelőadásokat (a királyi Opera 1884-ben nyílt meg).

Azokban az évtizedekben – rádiós műsorszórás még nem lévén – a telefonon közvetített zenei eseményeknek nagy divatja volt, többek között a „telefonkoncertek” betetőzéseként jött létre Budapesten Puskás Tivadar Telefonhírmondója is, amelyben rádiózásunk elődjét is tiszteljük. E kezdeti kísérletek után a sztereózás iránti szakmai érdeklődés alábbhagyott, ami érthető, hiszen a hangátvitel gyenge minősége mellett szinte mindegy volt, hogy az mono, vagy sztereó technikával történik. Ám évtizedekkel később a hangtechnika iránt különös érdeklődést tanúsító karmester: Leopold Stokowski szervezett egy híres sztereó átvitelt Amerikában, amely „Philadelphia-Washington kísérlet” néven vonult be a hangtechnika történetébe.

Stokowski zenekara egy philadelphiai hangversenyteremben mikrofonok előtt játszott, de a műsort a közönség nem itt, hanem Washingtonban, ugyancsak egy hangversenyteremben hallgathatta. A két terem között kábeleken történt a hangátvitel, a kor technikai csúcspontjának megfelelő mikrofonokkal, erősítőkkel és hangszórókkal. A kísérlet során mind a kétszórós (bal-jobb), mind a háromszórós (bal-közép-jobb) rendszert

kipróbálták. A hangkeverést Stokowski személyesen végezte. A hangszórókat Washingtonban a zenekari pódiumon, függönyök mögött helyezték el, a közönségnek meg kellett állapítania, hogy azok egy valóságos zenekart, vagy csupán hangszórókat takarnak-e. Másként fogalmazva: ha a gépi hangátvitel sztereó technikával történik, akkor ettől nem válik-e a hangzás megtévesztően életszerűvé? A válasz egyértelmű nem volt, mert a közönség érzekelte a hangszóróhangot, ám amikor Philadelphiában a mikrofonok előtt átrendezték a pódiumot, akkor Washingtonban a közönség azt hitte, hogy a függöny mögötti hangszórókat tologatják. Ma már persze egyértelmű, hogy nem létezik olyan hangtechnika, amely természetesen megvalósítja egy koncerthangzás leképzelését, de ez a kísérlet – negatív eredménye ellenére is – igen jelentős. Stokowski is folytatta kutatásait: az 1930-as évek végén korábbi térhatású kísérletének továbbfejlesztéseként alkotta meg Walt Disneyvel a híres Fantasia című filmet, amely a későbbi kritikák ellenére a zenei filmek egyik jelentős klasszikusa,

miközben – az akkor jószerivel még csak elméletben létező – kétcsatornás sztereó technikát átvezette korunk sokcsatornás (surround) technikájába.

A modern sztereó

A sztereó technika viszonylag vontatott elterjedésének – a világháborúkon kívül – két oka is volt: a felvételi stúdióknak a sztereó hangrögzítés, a terjesztésben pedig a sztereó hanglemeztechnika megoldatlansága. Az első kérdésen a magnetofon megjelenése segített: Németországban már a 1940-es évek elején készültek Beethoven szimfóniákról sztereó magnetofon-felvételek. A háború utáni műszaki fellendülésnek pedig egyik jelentős, korai hangzó emléke az RCA Victor Living Stereo sorozata, Reiner Frigyes gyönyörű felvételeivel (köztük egy Bartók Concertóval). E felvételek még háromcsatornásan készültek, s a három csatornából utólag keverték ki a hanglemezgyártás igényei szerinti két csatornás, végleges változatot. Ugyanis időközben az ugyancsak magyar származású Goldmark Péter a CBS igazgatójaként a 1940-es évek végére kidolgozta a mikrobarázdás, hosszan játszó, vagyis LP-lemez szabványát, s ezzel végleg elhárult az akadály a sztereó hanglemezek gyártása előtt. Azt azonban be kellett látni, hogy mivel a hangbarázdának csak két oldala van, ezért egyszerű eszközökkel és több száz lejátszást feltelezve a hanglemeztechnika csupán két független hangcsatorna rögzítését teszi lehetővé. Ettől kezdve már a sztereózás rohamosan terjedt, beindultak a sztereó rádióadások, házi használatra megjelent a sztereó kazettás magnetofon. A digitális technika, a CD megjelenésére a sztereózás teljes mértékben általánossá vált, sőt ekkor már erőteljesen bontogatta szárnyait a négycsatornás technika, a kvadrofónia, vagy az ötcsatornás filmhang, azaz a későbbi házimozi.

A sztereó terjedését az is segítette, hogy a cégek nemcsak kereskedelmi reklámmal, hanem szakmai tanáccsal is segítették a vásárlókat. Magyarországon például a Qualiton lemezgyár ízléses és tartalmas sztereó beállító lemezt hozott forgalomba, a Magyar Rádió pedig az első sztereó adásoktól kezdődően még évtizedekig sugárzott sztereó beállító

LINN

A Linn új sztereó rendszere, a MAJIK SYSTEM

A házimozik és MP3 lejátszók korában forradalmian új sztereó rendszert alkotott a Linn. A CD lejátszó, az MM és MC bemenettel is rendelkező előerősítő és a 2x100 wattos végerősítő hármas egysége azoknak szól, akik a ZENÉT szeretik. Egyszerű, letisztult forma, varázslatos hang. Ez a LINN MAJIK SYSTEM.

Bemutatóterem:

1137 Budapest, Szent István krt. 12., I.em. 4.a.

Telefon: 329-2980, 359-3136, 359-3137 | e-mail: jambor@limar.hu

Linn • Mark Levinson • Ayre • MartinLogan • Audio Physic • Conrad Johnson • VAC • VTL
Magnum Dynalab • Sophia Electric • Solid-Tech • Nordost • SME • Benz-Micro • Lumagen

Limar Audio
www.limar.hu

műsort. Az új technika viszonylag gyors térhódítása abból a felismerésből is táplálkozott, hogy hangzás-esztétikai szempontból a sztereó hangátvitel óriási előrelépést jelentett, (sokkal nagyobb, mint évtizedekkel később a digitális technika megjelenése). Az említett Qualiton beállító lemez tasakján is pontosan megfogalmazták a vásárlónak, hogy mit nyújt a sztereó: gazdagabb hangzást, irányérzékenlést, térérzékelést, a hangkép áttekinthetőségét, s a lemezen mindezt hangpéldákkal is szemléltették.

A kompatibilitás

A sztereó technika megjelenésével több új fogalom bevonult a szakmai zsargonba, ezek között az egyik leggyakrabban (és ma is) hangoztatott tulajdonság a kompatibilitás, akkori pontosabb megfogalmazásával a mono-kompatibilitás. A kezdeti évtized sztereó hangtechnikáját a mono-kompatibilitásra való törekvés határozta meg, olyannyira, hogy ennek biztosítása érdekében a Telefunken egy ma is alkalmazott, külön sztereó mikrofontechnikát dolgozott ki. Magát a fogalmat a színes televízió megjelenése terjesztette el, s – nem túl találó magyar megjelöléssel – összeférhetőségként fordíthatjuk. Annak idején a színes adásokat akkor tekintették kompatibilisnak, ha fekete-fehér készüléken nézve a színek eltűnésén kívül a nézőt semmilyen más hátrány nem érte. Másként fogalmazva: a színes műsor olyan minőséggel jelent meg a fekete-fehér képernyőn, mintha már eleve fekete-fehér változatban készült volna. Mindezt a hang nyelvére lefordítva: egy sztereó felvétel vagy rádióadás akkor kompatibilis, ha mono hallgatásakor az irányhatás és a kiterjedt térhatás eltűnésén kívül a hallgatót más hátrány nem éri, tehát a mono változat olyan minőségű, mintha már eleve mono technikával készült volna. Erre a sztereózás bevezető időszakában valóban szükség volt, hiszen kezdetben a sztereó adásokat és hanglemezeket többnyire mono készülékkel hallgatták. A sztereó lemezeket éveken át fel is tüntették: „Ez a lemez mono hangszedővel is lejátszható”. (Ahogyan napjaink SACD-in is jelzik a hagyományos CD-lejátszás lehetőségét, bár itt a konkrét technikai megoldás valójában két külön felvételi réteget takar.)

A kompatibilitás kérdését sokszor úgy kerülték meg, hogy fontosabb produkciók esetén párhuzamosan külön rögzítették a mono és a sztereó változatot, külön mikrofonokkal és keveréssel, két külön technikai helyiségben, hogy mindkettő a technika adta legjobb minőségben készüljön. Ez a megoldás sem ismeretlen napjainkban, csak nem sztereó-mono, hanem surround-sztereó viszonylatban.

(Egyébként a mono-sztereó váltás éveiben volt esély az ilyenkor szokásos „tyúk-tojás” vitákra, hogy például, amíg nincs a kereskedelmi forgalomban sztereó készülék, addig minek készüljenek sztereó felvételek, ameddig viszont a hanglemezipar és a rádiózás nem kínál sztereó hanganyagokat, addig nem érdemes erre alkalmas készülékeket gyártani. Hozzá kell tennem, hogy ezen a meddő vitán a hazai hanglemezgyártás és a rádiós műsorszórás meg a szóra-

Telefunken mikrofonok

kozató-elektronikai ipar példás szakmai tisztességgel lépett túl. Napjaink – eléggé vajdúdó – sztereó-surround váltási időszakában sajnos nem ennyire egyértelmű a helyzet.)

Ma már természetesen kijelenthetjük, hogy a mono-kompatibilitás teljesítésére való törekvés értelmetlen, ám a fogalom változatlanul él tovább. Gondoljuk át a következő példát: egy surround hangrendszerű filmet megnézünk egy jobb filmszínházban, amelynek 5.1-es hangszórórendszerén a hang – ideális esetben – a hangmérnök elképzelései szerint szólal meg. Ezt a filmet műsorára tűzi egy televíziós csatorna, de már csak sztereó változatban sugározza, az adást pedig egy néző mono készülékkel veszi. Ezek után olyan marad-e a hang, mintha azt a hangmérnök már eleve sztereó vagy mono technikával készítette volna? Biztosan nem! Pedig technikai értelemben biztos, hogy a mono készüléken át is minden olyan hangot hallunk, ami az eredeti sokcsatornás változatban megszólalt. Technikailag tehát a kompatibilitás látszólag biztos, de művészi szempontból nagyon valószínű, hogy e kényszerű „lecsupasztás” nyomán a hang (és ezzel együtt a film) sokat veszít eredeti hatásából. A zenét tekintve ez a „vesztés” a következőkben nyilvánulhat meg: az alacsonyabb rendű lejátszáskor megváltozik a térélmény, eltorzulnak a belső dinamikaarányok (a sztereó felvételen például a középre kevert szólista a mono hallgatáskor jobban kiemelkedik). Megszűnik az irányok és a tér dramaturgiája. A kompatibilitás művészi oldalról eleve nem teljesíthető, sőt – a sztereó hangra visszatérve – egy felvétel minél „sztereóbb” – azaz minél erőteljesebben aknázza ki a technika adta lehetőségeket, – annál kevésbé lehet kompatibilis. Talán ezért is – egy késői szakmai vallomásként – most is bátran írom le, hogy hangmérnökként mindenkor annyira a sztereózás bűvöletében éltem, hogy a kompatibilitással egyszerűen nem is foglalkoztam. Jelszavam a következő volt: „Rubens sem úgy színezte” festményeit, hogy azok majdan fekete-fehér reprodukcióban is elérjék a kívánt esztétikai hatást. ■

Martin-Logan Summit

A szemnek és a fülnek

Bemutatóterem:

1137 Budapest, Szent István krt. 12., I.em. 4.a.

Telefon: 329-2980, 359-3136, 359-3137 | e-mail: jambor@limar.hu

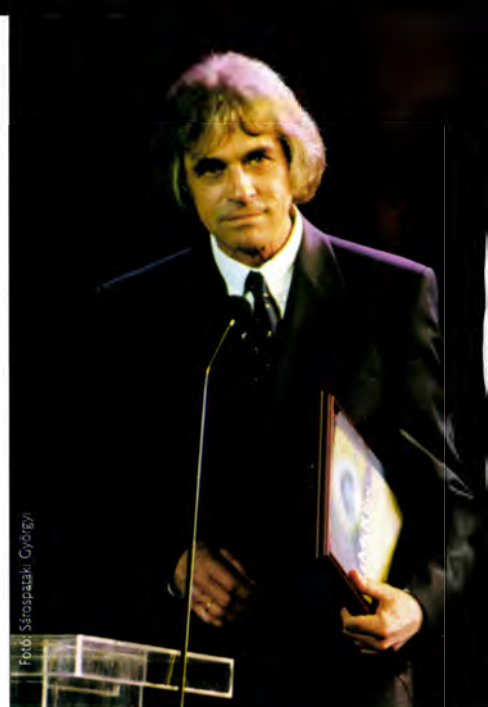
Linn • Mark Levinson • Ayre • MartinLogan • Audio Physic • Conrad Johnson • VAC • VTL
Magnum Dynalab • Sophia Electric • Solid-Tech • Nordost • SME • Benz-Micro • Lumagen

Limar Audio
www.limar.hu

„Adománynak érzem, hogy rátaláltam erre a pályára”

Schlotthauer Péter, a Magyar Rádió Külső Közvetítések Osztályának hangmérnöke eMeRTon-díjas, többszörös nívódíjas és Artisjus-díjas, mégis az jelenti számára a legnagyobb örömet, hogy a Zeneakadémián, az Operaházban, Fertődön, a Zempléni Fesztiválon vagy Tiszadobi Zongorafesztiválon a magyar zenei élet legendás előadóival és fiatal tehetségeivel, no meg egy nagyszerű kollektívával dolgozhat.

◆ Bércesi Barbara

Schlotthauer Péter átveszi az eMeRTon-díjat 2000-ben

Gramofon: Tudomásom szerint édesapja nagybögös volt. a zenéhez való vonzódása, gondolom, innen származik, de hogyan került a hangtechnika közelébe?

Schlotthauer Péter: A papám valóban bögös volt, aki főleg jazzel foglalkozott, fellépett Chappy (Orlay Jenő) és az amerikai Jack Hilton zenekarában, a háború után pedig a Magyar Rádió Táncczenekarában, később Big Bandjében játszott és hangszerelt haláláig.

Eleinte én is zenész szerettem volna lenni, zongoráztam vagy tíz évig, először klasszikus zenét, majd jazzt, de mivel nem éreztem magamat elég tehetségesnek, és megvolt a megfelelő önkontrollom, letettem róla, hogy profi muzikus legyek. Viszont mindenképp a zene közelében akartam maradni. A papám és műszaki barátai tanácsolták, hogy legyek hangmérnök, hiszen akkoriban még nem működött túl sok szakember. Ehhez el kellett végezniem a Műszaki Egyetemet, s közben pedig a Rádió ösztöndíjasa voltam. Az egyetem elvégzése után közvetlenül, 1967. szeptember 15-én kerültem a Magyar Rádió állományába.

G.: Hogyan emlékszik vissza a kezdeti időkre?

Sch. P.: Szerencsés időszakban kerültem a Rádióhoz, ugyanis akkor kezdődött nálunk a sztereózás. Megnyílt a 6/2-es technika, ahol kísérleti üzemben készültek sztereó felvételek. Sok, az új technikával rögzített zenét hallgattunk, hogy legyen összehasonlítási alapunk, de alapvetően a saját szakállunkra próbálkoztunk a sztereóval Ujházy László segítségével. Az is szerencse volt, hogy ebben az évben, 1967-ben került hozzánk az első, Európai színvonalú, Mercedes típusú sztereó közvetítőkocsi, amelyben ugyanolyan, csoda jó adottságokkal rendelkező Siemens-keverőasztal volt, mint a 6/2-esben; csatornánként két mikrofon- és két vonalbemenettel. A stáb is kitűnő volt: kollégáimmal, valamint a – már akkor is – nagyszerű zenei rendezőkkel élmény volt együtt dolgozni. Nélkülük nem is tudom, hol botladoztam volna...

G.: Hosszú pálya áll ön mögött... Említene pár nevet azok közül a művészek közül, akikkel módja volt együtt dolgozni?

Sch. P.: Párat nehéz mondani. Mivel hál' istennek a zene szinte minden műfajában dolgozhattam a komolyzenétől a jazzen és a könnyűzenén át a népzeneig, ezért hosszú a sor. A karmesterek közül olyan neveket említhetek, mint Karl Böhm, Lovro von Matačić, Claudio Abbado, Lorin Maazel, Zubin Mehta, Colin Davis, vagy Ferencsik János; olyan szólóistákat, mint Yehudi Menuhin, Henryk Szeryng, Maurice André, Jean-Pierre Rampal, Szvjatoszlav Richter, Fischer Annie, Cziffra György vagy Anda Géza, a zenekarok sorából a Bécsi, a Los Angeles-i, a Londoni Filharmonikusokat, a Magyar Rádió Szimfonikus Zenekarát, az ÁHZ-t; a jazz világából Oscar Peterson, a Duke Ellington, a Count Basie vagy a Stan Kenton Big Bandet, Dizzy Gillespie-t, Keith Jarrettet; s hogy hazai művészeket is említek, Csík Gusztávtól, Pege Aladáron át, Vukán Györgyig és a Szakcsi Generation Projectig jó szerével minden jazzmuzikussal volt valamiféle munkakapcsolatom, amikor évekkal ezelőtt a fesztiválet még sokkal intenzívebb volt. A jazz számomra mindig különösen fontos volt.

Csináltam számtalan Tánccalfesztivált, Tessék választani! című műsort, s hogy a könnyűzenénél maradjak, nagy élmény volt az LGT-koncert a Nyugati pályaudvaron. Az egyik első Z-felvételem (a Rádió archívumában megőrzendő felvétel), amely nagy élmény volt számomra, Monteverdi Vespro della Beata Vergine előadása volt a Zeneakadémián Matačić vezényletével. Ezt az 1969-es felvételt még ma is teljesen vállalhatóan tartom.

G.: Gondolom, voltak különösen emlékezetes pillanatok...

Sch. P.: Az tévhit, hogy minden nagy művésszel könnyű dolgozni. Nagyon különböző személyiségű művészekkel hozott össze a sors, de csak a pozitív élményeimet sorolom. Például Matačićot rendkívül kedves, türelmes embernek ismertem meg. Edita Gruberovával is óriási élmény volt felvételt készíteni. Ő a próbákon is teljes hanggal énekelt, csakúgy, mint Marton Éva lemezfelvételek vagy a Bánk Bán-felvételek próbáin. Nem markíroztak, s csak így le-

het korrekt hangbeállást végezni. Az említett Bánk Bán-film felvételénél – amely az első hazai Dolby Digital hanggal készült film volt, számomra nagyon nagy és szép feladat – Rost Andrea, aki noha a második felvételi nap után lebetegedett, s egy hónappal később énekelt rá a felvett anyagra, a legbonyolultabb kvartettekét is tökéletesen megoldotta, pontosan, tisztán énekelt, semmi eltérést nem hallani. Ezt kevesen tudják megcsinálni. Nagy öröm volt Csalog Gáborral elkészíteni Chopin összes mazurkájának és noktürnjének felvételét, bár sajnos csak a mazurkák jelentek meg.

Azt a számtalan rendkívüli zenei élményt, és hogy annyi kivételes emberrel találkozhattam, a külső közvetítéseknek köszönhetem. Így kerülhettem kapcsolatba Doráti Antallal és a Philharmonica Hungaricával, Solti Györggyel és a Chicagói Szimfonikusokkal vagy Jurij Szimovnovval. Nagy öröm számomra, hogy Vásáry Tamással és a Rádiózenekarral több mint 20 CD-t készíthettem.

G.: Melyek a legnagyobb kihívások egy külső közvetítésnél?

Sch. P.: Az egész munka kihívás. Kezdve attól, hogy hol találunk megfelelő helyet a mikrofonoknak, hogy lehet bekábelezni a helyszínt, hova tud állni a közvetítőkocsi, milyen a terem akusztikája – mindig több olyan tényező van, amire nem tudunk előre fölkészülni. Az emberben ilyenkor van egy általános és egészséges feszültség, ettől szép ez a munka.

Sokat számít, milyen mikrofonok állnak rendelkezésünkre. Az ideális helyzet az, ha a hangmérnök úgy tud mikrofonozni, ahogy azt előzetesen eltervezte, de sokszor előfordul, hogy nincs annyi vagy olyan típusú mikrofon, amire optimális esetben szükség volna. De így is el kell végezni a feladatot, s ez már szinte művészet. A hangmérnök mindig arra törekszik, hogy olyan hangképet alkosson, amit ő is szívesen hallana. Ezt a hangképet a zenei rendezővel együtt alakítjuk ki.

A legendás Mercsi 1967-ből

G.: Ön a sokmikrofonos felvétel híve, vagy azt vallja, hogy két mikrofonnal is lehet ugyanolyan jó felvételt készíteni, mint sokkal?

Sch. P.: Érdemes több mikrofonnal dolgozni. Persze apparátustól is függ a dolog, de még egyetlen zongorához is több, különböző ponton elhelyezett mikrofont használok. Azt pedig egyszerűen nem hiszem, hogy két mikrofonnal fel lehetne venni egy zongoraversenyt vagy egy oratóriumot úgy, hogy az zeneileg arányos legyen. Egy jó akusztikájú helyen esetleg még lehet két mikrofonnal rögzíteni például egy vonósnégyest, de én akkor is kitennék még két térmikrofont. Koncertfelvételen nincs is rá idő, hogy kísérletezzünk, hova állítsuk a két mikrofont. Ráadásul ha több mikrofont állítok be, még mindig megtehetem, hogy nem mindet használom, de előadás közben újabbakat elhelyezni lehetetlen.

G.: Mi tesz valakit jó hangmérnökké?

Sch. P.: Az a fő, hogy ezt a pályát az ember a hivatásának tekintse. Azon túl, hogy minden alkalommal pontosan tudnia kell, mit miért tesz, és milyen eszközökkel szándékozik elérni a célját, szeretnie kell a zenét. Az külön előny, ha vannak beható zenei ismeretei.

G.: Művészet a hangmérnöki munka?

Sch. P.: Ha nagyképűségnek is tűnik, szerintem igen, közel áll hozzá, hogy művészet legyen. De az egész biztos, hogy alkotó tevékenység. Bántott is minket sokáig, hogy egyáltalán nem tekintették annak, most pedig egyes helyeken elismerik mint alkotó tevékenységet, máshol nem. Pedig nekünk is köszönhető, hogy megszólal egy mű.

G.: Létezik Schlotthauer Péter-féle hangzás?

Sch. P.: Vannak kollégák, művészek, hallgatók, akik megismerik a felvételeimet. Hogy mi alapján azonosítják őket, azt nem tudom. Persze minden hangmérnöknek vannak egyéni elképzelései, s ez „átjön” a felvételen – valahogy odalopja magát. Mindent megteszek, hogy a bennem élő hangzást életre keltsem. Az ember nem tud a saját ízlése ellen dolgozni, de a végső hangzást a zenei rendezővel együtt alakítjuk ki.

G.: Több díjat is nyert munkáiért, az 1999-es hangmérnöki eMeRTon-díjat önnek ítelték. Mit jelentenek ezek az elismerések önnek?

Sch. P.: Kevésbé érdekelnek a díjak, mint az, ha a kollégák és a közreműködők ismernek el. Sosem szerettem mutogatni a saját felvételeimet, mondván „ezt hallgassátok meg, hogy szól!” Ha más mondja, hogy jól sikerült egy-egy munkám, az jólesik. Nincs jobb érzés, mint amikor egy művész örül, ha látja, hogy én vagyok a készülő felvétel hangmérnöke. Az tesz boldoggá, ha szeretnek velem dolgozni a kollégák és az előadók.

Az 1996-ban alapított Gramofon – Klasszikus és Jazz című folyóirat nemesak a szakmát, a magyar zenei élet szereplőit, illetve hűséges előfizetőit szeretné megszólítani, hanem a zenekedvelők, a klasszikus zene és a jazz iránt érdeklődők lehető legszélesebb táborát. Szándékunk szerint folyamatosan bővítjük a Gramofon terjesztőinek körét, s ennek érdekében az elmúlt időszakban jó néhány új megállapodást kötöttünk. Az alábbiakban felsoroljuk azokat a helyeket, ahol a Gramofon már jelenleg is biztosan megvásárolható.

BUDAPEST

- Akadémia Zeneműbolt – Bp. VI., Király utca 28.
- Budapest Music Center – Bp. IX., Lónay utca 41.
- CD Bár – Bp. VIII., Krúdy Gyula utca 6.
- CD Bár Buda – Bp. XII., Kékgolyó utca 28.
- Concerto Hanglemezbolt – Bp. VII., Dob utca 33.
- Fonó Budai Zeneház – Bp. XI., Sztregova utca 3.
- Galeon Bolt – Bp. XII., Magyar jakobinusok tere 4.
- Írók Boltja – Bp. VI., Andrássy út 45.
- Kodály Zoltán Zeneműbolt – Bp. V., Múzeum krt. 21.
- Nagymező Jegyiroda – Bp. VI., Nagymező utca 19.
- Művészetek Palotája hanglemezbolt – Bp. IX., Komor Marcell u. 1.
- Óbudai Társaskör – Bp. III., Kiskorona utca 7.
- Rózsavölgyi Zeneműbolt – Bp. V., Szervita tér 5.
- Zeneakadémia aula (koncertnapon) – Bp. VI., Liszt Ferenc tér 8.

HUNGAROTON

- GIGASTORE DUNA PLAZA – Bp. XIII., Váci út 178.
- FOTEX RECORDS MOM PARK – Bp. XII., Alkotás u. 53.
- HUNGAROTON CLASSIC MÁRKABOLT
Bp. VII., Rottenbiller u. 47.

INMEDIO

- Albertfalva Auchan – Bp. XI., Hunyadi János u. 19.
- Budai SKÁLA – Bp. XI., Október 23. u. 6-10.
- Budaörs TESCO – 2040 Budaörs, Kinizsi u. 1.
- Campona – Bp. XXII., Nagytétényi út 37-47.
- Mammút 2. – Bp. II., Lövőház u. 4.
- Pólus Center – Bp. XV., Szentmihályi út 131.
- Váci utca – Bp. V., Váci u. 10.

RELAY

- Blaha Lujza tér – EMKE aluljáró
- Deák Ferenc tér – metró aluljáró
- Déli Pályaudvar – metró aluljáró
- Ferihegyi Repülőtér 2B.
- Kossuth tér – metró aluljáró
- Nyugati tér – metró aluljáró

VIDÉK

- Antikvárium Kft. – 6720 Szeged, Kárász u. 16.
- CD Café – 2000 Szentendre, Alkotmány u. 5.
- Corvina Kiadó Könyv- és Zenebolt – 7621 Pécs, Széchenyi tér 8.
- Deák Könyvesház – 8800 Nagykanizsa, Deák tér 2.
- Ezüst Medve Könyv- és Hanglemezbolt (Rómer Ház) – 9021 Győr, Teleki László u. 21.

- Filharmónia Kelet-Magyarország Kht. jegyiroda – 3525 Miskolc, Kossuth Lajos u. 3.
- Gramofon Hanglemezbolt – 8000 Székesfehérvár, Ősz u.
- Hold Antikvárium és Hanglemezbolt – 8000 Székesfehérvár, Kossuth u. 2.
- Könyvpavilon – 7100 Szekszárd, Szent István tér 1-3.
- Ko Könyv – Zene – Film Áruház – 9700 Szombathely, Kossuth L. u. 8/3.
- Könyvjelző Kkt. Babó Könyvesbolt – 4400 Nyiregyháza, Dózsa György u. 8.
- Miskolci Szimfonikus Zenekar közönségszolgálati iroda – 3525 Miskolc, Rákóczi u. 2.
- Petőfi Sándor Könyv- és Zeneműbolt – 9022 Győr, Árpád u. 44.
- Record Zenebolt – 3100 Eger, Dózsa György tér 2.
- Rivalda Antikvárium – 9021 Győr, Kazinczy u. 6.
- Roger's – 4024 Debrecen, Batthyány u. 22.
- Széchenyi Pavilon – 7100 Szekszárd, Széchenyi u. 11-13
- Sziget Könyvesbolt (Debreceni Egyetem főépület) – 4032 Debrecen, Egyetem tér 1.
- Unicus Antikvárium – 9400 Sopron, Szt. György u. 14.
- VICTOR AUDIO hanglemez- és CD-szaküzlet – 6000 Kecskemét, Vörösmarty u. 6.
- Vörös Cédrus – 9400 Sopron, Mátyás király u. 34/f
- Zrínyi Könyvesház – 8800 Nagykanizsa, Fő út 8.

CITY PRESS

- City Press Békéscsaba – 5600 Békéscsaba, Andrássy út 22.
- City Press Szolnok Plaza – 5000 Szolnok, Ady Endre u. 28.

INMEDIO

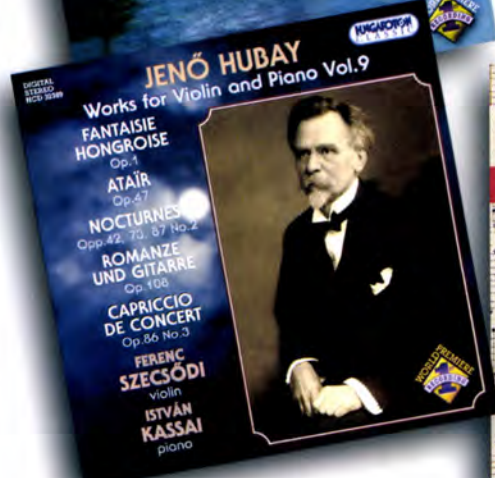
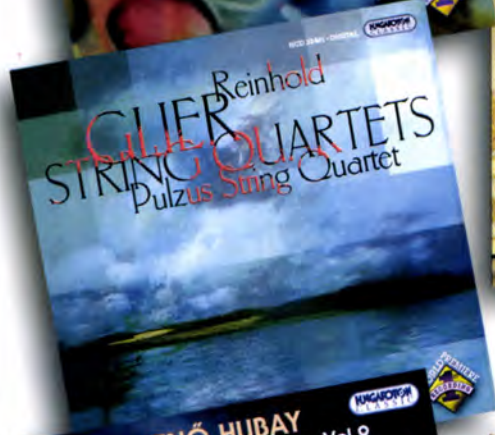
- Debrecen Plaza – 4026 Debrecen, Péterfia u. 18.
- Eger – 3300 Eger, Széchenyi út 20.
- Kaposvár Plaza – 7400 Kaposvár, Berzsenyi u. 1-3.
- Kecskemét – 6000 Kecskemét, Petőfi Sándor u. 2.
- Miskolc – 3501 Miskolc, Szemere u. 2.
- Nagykanizsa Plaza – 8800 Nagykanizsa, Európa Tanács út 2.
- Nyiregyháza Plaza – 4400 Nyiregyháza, Szegfű u. 75.
- Pécs Árkád – 7600 Pécs, Nagy Lajos kir. út
- Salgótarján – 3100 Salgótarján, Erzsébet tér 5.
- Székesfehérvár – 8000 Székesfehérvár, Fő u. 9.
- Szeged, Kárász – 6722 Szeged, Dugonics tér 1.
- Veszprém – 8200 Veszprém, Kossuth u.

MÁV ELADÓHELYEK:

- Tatabánya MÁV – 2800 Tatabánya, Győri út 1.
- Győr MÁV – 9001 Győr, Révai u. 8.
- RELAY – Szombathely MÁV csarnok – 9700 Szombathely, Éhen Gyula tér 2.

ÚJDONSÁGOK

A Nemzeti Filharmonikusok

SZEPTEMBER-OKTÓBERI HANGVERSENYEI

NEMZETI KULTURÁLIS ÖRÖKSÉG
MINISZTERIUMA

2006. szeptember 26.
kedd 19.30

Zeneakadémia

Bartók Kurtág

*Nemzeti Énekkar
Ránki Dezső
Nagy Sándor
Fekete Attila
Massányi Viktor
Kocsis Zoltán*

2006. október 19.
csütörtök 19.30

Bartók Béla
Nemzeti Hangversenyterem

Ravel De Falla Villa-Lobos Sztravinszkij Debussy

*Leonyid Kuzmin
Kocsis Zoltán*

Miksa Bálint: Nagy fehér hajó (70x100, 1997)